Kayboluş

GEORGES PEREC

Türkçeleştiren:
Cemal Yardımcı

2. BASIM

GEORGES PEREC

KAYBOLUŞ

Ayrıntı: 400
Edebiyat Dizisi: *142*

Kayboluş
Georges Perec

Türkçeleştiren
Cemal Yardımcı

Yayıma Hazırlayan
Alev Özgüner

Son Okuma
Mehmet Celep

Kitabın Özgün Adı
La Disparition

Éditions Denoël /1969
basımından çevrilmiştir.

Kapak İllüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak Düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Ayten Koçal

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım *2005*
İkinci Basım *2006*
Üçüncü Basım *2008*

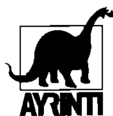
Baskı adedi *2000*

ISBN 978-975-539-472-9
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım Tic. San. ve Ltd. Şti.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Georges Perec

Kayboluş

Georges Perec

Kayboluş

Georges Perec: Şaşırtıcı özgünlükteki yapıtlarıyla, anlatı üslubuna ve şiire getirdiği yeniliklerle edebiyat dünyasında ayrı bir yer edinen Georges Perec, 7 Mart 1936'da Paris'te doğdu, 3 Mart 1982'de Ivry'de öldü. Neredeyse tüm yaşamı boyunca Paris'te yaşadı. İkinci Dünya Savaşı'na katılan babası 1939'da öldürüldü. Almanlar Fransa'yı yavaş yavaş ele geçirirken, Perec akrabaları tarafından kırsal bölgeye götürüldü. 1942 yılı sonlarında Paris'te kaybolan annesinin de daha sonra Auschwitz'de ölmesiyle, altı yaşında öksüz kaldı ve halasıyla eniştesi tarafından büyütüldü. Yahudi kökenli oluşunu ve anne babasını savaşta kaybetmesini hiçbir zaman açıkça irdelemese de, bunlar yapıtlarında alttan alta her zaman varolan unsurlar oldu.

Perec eğitimini tamamladıktan sonra, bazı dergilere yazılar yazmaya başladı. 1965'te ilk romanı *Les Choses. Une histoire des années soixante* (1965; *Şeyler-Altmışlı Yılların Bir Hikâyesi*, Çev. Sevgi Tamgüç, Metis Yay., 1998) ile Renaudot Ödülü'ne layık görüldü. O tarihten itibaren birbiriyle hiçbir benzerlik taşımayan yirmiden fazla kitap yayımladı.

Perec, 1960'ta Raymond Queneau ve François Le Lionnais tarafından kurulan, Paris merkezli OuLiPo'nun (Ouvroir de Littérature Potentielle-Potansiyel Edebiyat Atölyesi) üyelerindendi. Italo Calvino, Harry Matthews, şair ve matematikçi Jacques Roubaud'nun da üyesi olduğu, matematik, mantık ya da satranç gibi başka alanlardan biçimsel olarak yararlanan, edebiyatı bu alanlardan ödünç aldığı yeni yapılar ve örneklerle genişletmeye çalışan OuLiPo'nun başını çeken edebiyatçılardan biri oldu.

Perec, romanlardan toplu çapraz bulmacalara, denemelerden taşlamalara, şiirlerden sözcük oyunlarına çeşitlilik gösteren yapıtlara imza attı. Tersinir sözler, evirmeceler, sözcük oyunları Perec'in yapıtlarından hiç eksik olmadı.

1969'da hiç "e" harfi kullanmadığı *La Disparition (Kayboluş)* adlı romanı yazdı. *Kayboluş* bir adamın ortadan kayboluşunun hikâyesidir ve adamın kaybolduğu dünyada "e" harfi de kaybolmuştur ancak romanın hiçbir karakteri dildeki yer değiştirmelerin, benzetmelerin, tahrif etmelerin ve böyle bir evrenin boşluğu doldurmak için giriştiği sonu gelmeyen hilelerin farkına varmaz. Böyle bir dünyada arkadaşları Anton Ssliharf'i boşuna arar ve birer birer yok olurlar.

İnsanın yaşadığı ortamı keşfe çıkan Perec, kimi zaman sivri dilli bir alaycılıkla, kimi zaman da takıntılı bir yöntemcilikle romanlar yazdı. Özel hayatı konusunda her zaman ketum olsa da, yapıtları otobiyografik unsurlarla doludur. 1973 yılında yazdığı *La Boutique Obscure*, 1975'te kaleme aldığı *W ou le souvenir d'enfance (W Ya da Bir*

Çocukluk Hatırası, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yay., 2001), 1978'de yayımlanan *Je me souviens,* otobiyografik özellikleri daha öne çıkan yapıtlarıdır.

Perec'in en önemli yapıtlarından biri de 1978'de yayımlanan ve Medici Ödülü'ne layık görülen *La vie mode d'emploi*'dır (*Yaşam Kullanma Kılavuzu,* Çev. İsmail Yerguz, Yapı Kredi Yayınları, 2001).

Harflerle ve sözcüklerle oynamayı çok seven Perec, dili neşeli bir oyun ve keşif alanına, kapıları şiire olduğu kadar derin felsefi düşüncelere de açılan bir laboratuvara çevirmiştir.

Diğer yapıtları: *Quel petit vélo à guidon chromé au fond de la cour?* (1966) [*Bahçedeki Gidonları Kromajlı Pırpır da Neyin Nesi*, Çev. Cemal Yardımcı, Metis Yay., 2010], *Un homme qui dort* (1967), *Petit traité invitant à la découverte de l'art subtil du go* (1969, Pierre Lusson ve Jacques Roubaud ile birlikte; *İncelikli Go Sanatını Keşfetmeye Çağıran Küçük Kitap,* Çev. Kurtuluş Dinçer, İmge Kitabevi Yay., 1998), *Les Revenentes* (1972), *Espèces d'espaces* (1974), *Ulcération* (1974), *Alphabets* (1976), *Les mots croisés, precédés de considérations de l'auteur sur l'art et la manière de croiser les mots* (1979), *Un cabinet d'amateur* (1979), *La Clôture et autres poèmes* (1980), *Récits d'Ellis Island, Histoires d'errance et d'espoir* (1980), *Théâtre I, La Poche Parmentier précédé de L'Augmentation* (1981).

Ölümünden sonra, daha önce yayımlanmamış kısa yapıtlarından yapılan derlemelerin en önemlileri: *Tentative d'épuisement d'un lieux parisien* (1982), *Penser classer* (1985), "*53 Jours*" (1989), *Beaux présents belles absentes* (1974).

Cemal Yardımcı: Kaybedenler cemaatindendir. Bu konumunu kimi zaman içi kaldırmadığı ve etik bulmadığı için, kimi zaman mükemmeliyetçiliği ya da düpedüz tembelliği

yüzünden yapamadıklarına borçludur. Bu yüzden yaptıklarından çok yapamadıklarıyla anılmak istemektedir.

Devrim (1976-1992), asal sayıları veren formülün keşfi (1974-1996), keman çalmak (1982-1989), iş dünyasında zirveye tırmanmak (1995-2002), ekolojik tarım (1999-), amatör marangozluk (2002-) ve yayıncılık (2003-2004) yapamadıklarına birkaç örnek olarak sayılabilir.

Kalemini keskinleştirmek amacıyla yaptığı çeviri çalışmaları arasında bu kitabın yanı sıra, İngilizce'den çevirdiği Ursula K. LeGuin'in *Hep Yuvaya Dönmek* (Ayrıntı Yayınları, 2002) adlı yapıtı da bulunmaktadır.

Bu günlerde karısı çalışırken ilk romanını yazmak üzere eve kapanma mesleğine atılmak amacıyla enerji biriktirmektedir.

Kayboluş

Kayboluş

Bir gürültü bir soluktur uzaklara kaçan
turnalar gibi süzülüp uçan bir karartı
(ki bir gıcırtıyı rüzgârlarla yaldızlardı
bir zamanlar) şimdi şakaklarında kan

Olmasa birisi adım adım koşan ardından
kirpiği ok kurşunlu ip kolunda kaskatı
Pusulasız talihin bağıyla ağzı tıkalı
kör sağır boşlukta kalsa o çıplak saksağan

yok olanın suskunluğu artık duyulmasa
kim anlardı (bu yazıya gömülü bir yasa
(dörtnala koşusunda bir aksama) arayıp

bulmadan bulanık akşam pusunda) burada
şudur anlatılan (ana fikir, ana kayıp)
sanat akrabadır savaş narasına (nokta)

J. Roubaud

Önsöz

Daha sonra anlaşılacağı gibi, burada,
korkunç kargışın başlangıcı anlatılır

*

Üç kardinal, bir haham, bir farmason amiral, Anglosakson bir holdingin oyuncağı olmuş sıradan üç politikacı, açlıktan ölüm riskinin ortaya çıkmış olduğunu radyo konuşmalarıyla, ardından da duvar ilanlarıyla halka duyurdular. Başlangıçta onlara kulak asan olmadı. Güya bütün iddialar yalan dolan, saptırmaydı. Ama kamuoyunun kulağına kar suyu kaçmıştı artık. Bir cop ya da bir sopayla silahlanmayan

kalmadı. Patronlara, parababalarına, iktidara küfür yağdıran halkın, "Açız!" haykırışları dört bir yanı sardı. Ortalık komplocu, kışkırtıcı kaynıyordu. Polis, hava karardıktan sonra sokağa çıkamıyordu. Macon'da bir zabıta saldırıya uğradı. Racamadour'da bir stokçunun malı yağmalandı. Yağmacılar tonbalığı, süt, kilo kilo çikolata, çuval çuval mısır bulmuştu ama tamamı kullanılamaz durumdaydı. Nancy'nin ortasında bir dörtyol ağzında kurulan giyotin, bakanlık bürolarında çalışan yirmi altı müdürün canını aldı; ardından iktidardan yana tavır almakla suçlanan bir basın kuruluşunun binası yakıldı. Dört bir yanda ambarlar, silolar, mağazalar soyuldu.

Daha sonra Arap, Yahudi ya da Şimali Afrikalı olanlara karşı saldırılar başladı. Drancy, Livry-Gargan, Saint-Paul, Villacoublay, Clignancourt kasabalarında Yahudi kıyımları yapıldı. Ardından da bir hiç uğruna silah altındaki birkaç garibanın canına kıyıldı. Kaldırımda, bir soytarının yatağanıyla bir vuruşta boyunu kısalttığı polis müdürünün son duasını yapmaya çalışan bir papaz yamağının suratına tükürüldü.

İnsanlar bir kangal sucuk için abisini, bir simit için amca oğlunu, kızarmış bir dilim için komşusunu, bir lokma için tanımadığı birini vurmaya hazırdı.

6 Nisan Salı günü sabaha karşı yirmi dokuz noktaya konulan plastik patlayıcıların infilakı Paris'i sarstı. Uçaklar Orly Hisarı'nı bombaladı. Alhambra cayır cayır yanıyor, Institut duman olmuş, tütüyor, Hopital Saint-Louis kül olup gidiyordu. Montsouris Parkı'ndan Nation'a kadar ayakta kalan duvar yoktu.

Bu küstah saldırı karşısında bocalayan, ortamı yumuşatmayı başaramayan iktidar, karşıtları tarafından Palais Bourbon'da aşağılayıcı alaylar, suçlamalar, hatta küfürlü, sövgülü konuşmalarla topa tutuldu. Bu arada, bir yanda, Orsay Rıhtımı'nda yirmi üç inzibat öldürülüyor; öbür yanda, Latour-Maubourg'da bir balıkçının kovasından bir hamsi aşıran ama kaçamadan yakalanan bir Hollanda konsolosu

taşa tutuluyordu. Bir yanda Wagram'da, birkaç kuruş için yalvaran bir garibana aç olmanın kibarlıkla bağdaşmadığını anlatmaya kalkan, paçası ibrişim oyalı bir marki baştan aşağı kana bulanana kadar dövülüyor; öbür yanda Raspail'da sarı kıllarla kaplı iriyarı bir Viking, boynundan kan sızan topal bir ata binmiş, hoşlanmadığı adamları oka tutuyordu.

Açlıktan çıldıran bir onbaşı, çaldığı bazukayla taburunda kim varsa tamamını öldürdü. Onbaşı kamuoyu baskısıyla bir anda başkomutanlığa atandı. Ancak hızlı yaşamı, başkomutanlığa atanmasından az sonra kıskanç bir kurmayın bıçağı altında son buldu.

Halüsinasyonlara kapılan hınzırın biri Faubourg Saint Martin'in yarıya yakın bir kısmını napalmla suladı. Lyon halkının bir milyonu kurşuna dizildi. Çoğu iskorbit ya da tifüs hastalıklarından mustaripti.

Hiçbir açıklama yapılmaksızın, budala bir zabıta aracılığıyla barların, pavyonların, bistroların kapısına mühür vuruldu. Bu olayın ardından açlığın yanı sıra susuzluk da başladı. Dahası, mayıs ayı müthiş bunaltıcıydı: Açık alanda duran bir otobüsün bir anda tutuşup yanmasına yol açan kavurucu havada, yayaların onda dokuzu sıcak çarpmasından bayılıyordu.

O sıralarda, tarihi bir kalkanı alıp kürsü gibi kullanan bıçkının biri ahalinin kanına girdi. Halk onu oracıkta kral olarak tahta oturttu. Tantanalı bir ad alması için yaygara kopardılar. Halk ısrarla onun XIX. Fantoma adını almasını istiyordu. Ama o adının III. Attila olmasını buyurdu. Ad konusunda anlaşamayınca adamı aşağı indirip bayıltana kadar yumrukladılar. Salağın birini XXIII. Fantoma olarak adlandırdılar. Bir taç, sırmalı bir kaftan, altın kabzalı bir asayla donatıp, omuzlarında Krallık Sarayı'na taşıdılar. Ama zavallı salağın talihi bu kadarla sınırlıydı. Kabına sığamayan bir kabadayı, "Kahrolsun diktatör, vurun arkadaşlar" narasıyla, gırtlağına usturayı sapladı. Gömüldüğü anıtkabir, şaşkın bir komando tarafından art arda dokuz gün boyunca saldırıya uğradı.

Daha sonraları başkaları da ortaya çıktı: Bir kral, bir voyvoda, bir padişah, bir raca, üç Romulus, dokuz Alaric, altı Atatürk, dokuz Mata-Hari, bir Caius Gracchus, bir Fabius Maximus Rullianus, bir Danton, bir Saint-Just, bir Pompidou, bir Johnson (Lyndon B.), çok sayıda Adolf, üç Mussolini, altı Şarlman, bir Washington, anında bir Habsbourg'un itirazıyla karşılaşan bir Othon, bir başına on dokuz Pasionaria'nın, yirmi Mao'nun, yirmi dokuz Marx'ın (biri Chico, üçü Karl, altısı Groucho, on dokuzu Harpo) canına kıyan bir Aksak Timur.

Bir Marat, kamu yararı adına bütün hamamları kapattırdı ama bir Charlot Corday onu yıkandığı banyoda öldürdü.

Artık iktidarın çözülüşü kaçınılmaz olmuştu: Üç gün sonra Anjou Rıhtımı'na konuşlanmış bir tank, iktidarın tutunduğu son sığınak olan Sully-Morland Hisarı'nı topa tutuyordu. Bir zabıta, ak bir bayrak sallayarak hisarın çatısına tırmandı. Kamu iktidarının kayıtsız şartsız silah bırakmaya razı olduğunu, asayişi sağlamak için bizzat çalışacağını mikrofondan duyurdu. Ancak bu son çaba da boşa çıktı. Çağrıya kulağını tıkayan koca tank uyarısız, duyurusuz hisarı havaya uçurdu. Bu olayın ardından, garnizonun bütün iktidarı sunduğu dangalağın talimatıyla olağanüstü halin ilanı daha da vahim bir durum yarattı.

İş büsbütün çığırından çıktı. Vara yoğa adam öldürülüyordu. İlkin tokalaşılıyor, sonra gırtlaklaşılıyordu. Toplu taşıma araçlarına, kamyonlara, posta arabalarına, yataklı vagonlara, ticari taşıtlara, faytonlara, kağnılara pusu kuruluyordu. Bir poliklinik saldırıya uğradı. Yatağında yatan, parmağını oynatamayacak durumda bir ağır hasta kabaralı kırbaçla kamçılandı; romatizmalı çolak bir gariban şakağına dayanan bir tabancayla vuruldu. Asgari üç yalancı İsa çarmıha çakıldı. Bir akşamcıyı şarapta, bir kimyacıyı amonyakta, bir kamyoncuyu mazotta boğdular.

Küçük yavrucukları yakalayıp kaynar kazana atıyor, taşralıları canlı canlı yakıyor, avukatları aslanlara fırlatıyor,

papazları kurbanlık koyun gibi gırtlaklıyor, daktilo kızları gaz odasına yolluyor, fırıncı çıraklarını boğuyorlardı. Palyaçolar, garsonlar, orospular, oduncular, matbaacılar, davulcular, doğulular, tarımcılar, balıkçılar, soylular, sokak çocukları, astsubaylar da bu kıyımlardan paylarını aldı.

Yağmalama, iğfal, katliam günlük, sıradan olaylar olmuştu. Ama daha da kötüsü şuydu: Bayağılaşma, hainlik, alçaklık da diz boyuydu. Artık bir başkasına inanmak imkânsızdı. İnsan can dostundan kuşkulanır, komşusuna kin duyar olmuştu.

I
Anton Ssliharf

1

Burada, bir zamanlar yazdığımız bir romandaki gibi mışıl mışıl uyuyan bir adam anlatılır

*

Anton Ssliharf'i uyku tutmuyordu. Işığı yaktı. Saat yarıma yakındı. Oflayarak doğruldu, yastığına dayanıp oturdu. Bir roman aldı, açtı, okumaya koyuldu. Ama okuduğunu anlayamıyordu. Karmakarışık bir laf salatasına bakıyor gibiydi. İki satırda bir anlamını çıkaramadığı bir sözcük karşısına çıkıyor, takılıp kalıyordu.

Romanı yatağına bıraktı. Lavaboya gitti. Islattığı bir havluyla alnını, boynunu sildi.

Nabzının hızlı atışlarını duyar gibiydi. Sıcaklamıştı. Camı açıp karanlığa baktı. Hava ılıktı. Boğuk bir uğultu vardı. Ölüm çanından daha ağır, alarm çanından daha ısrarcı, büyük ayin çanından daha boğuk bir çanın vuruşlarını duydu. Saint-Martin Kanalı tarafındaki şıpırtıya bakılırsa, orada bir mavna yol almaktaydı.

Camın kanadına mavi vücutlu, sarı kuyruklu bir hayvan konmuştu. Bit ya da tahtakurusundan çok karıncayı andıran yaratık, bir buğday tohumu taşıyarak tırmanıyordu. Bir şaplakta onu cama yapıştırmak için yaklaştı ama hayvan havalanıp karanlığa karıştı.

Parmağıyla camın ahşap kasasında bir marş ritmi tutturdu.

Dönüp duvara gömülü buzdolabını açtı, soğuk süt çıkardı, koca bir tas dolusu içti. Biraz yatışmıştı. Koltuğuna oturdu. Yanında duran haftalık bir yayını alıp dalgın dalgın karıştırdı. Bir puro yaktı. Kokusunu itici bulmasına karşın sonuna kadar içti. Öksürdü.

Radyoyu açtı. Bir Küba-Afrika havası, ardından bir çarliston, sonra bir tango, daha sonra bir fokstrot, daha sonra da bir vals aranjmanı çalındı. Bunların ardından şarkılar başladı: Dutronc, Lanzmann'ın bir şarkısını, Barbara, bir Aragon madrigali, Stich-Randall, *Aïda*'dan bir arya okudu.

Bu arada uyuklamış olmalıydı çünkü radyonun "Şimdi, sırada günün olayları" duyurusuyla irkilip uyandı. Hiç mühim bir olay yoktu: Valparaiso'da bir köprünün kullanıma açılışında yirmi dokuz kişi ölmüştü; Norodom Sihanuk, Zürih basın toplantısında Washington'a gidişinin söz konusu olmadığını açıklamıştı; Pompidou, işçi örgütü başkanlarına bir toplumsal uzlaşma çağrısı yapmış ama başarısız olmuştu. Biafra'da ırk çatışmaları başlamış, Conakry cuntası mutlak iktidarını halka duyurmuştu. Bir tayfun Nagasaki'yi vuruyordu. Amanda adı takılan bir kasırga Tristan da Cunha'ya yaklaştığı için ahali kargo uçaklarıyla fırtınadan uzağa taşınıyordu.

Roland-Garros'da, Darmon'a karşı oynadığı Davis Kupası maçını Santana altı-üç, bir-altı, üç-altı, altı-iki, altı-dört kazanmıştı.

Radyoyu kapadı. Halıya uzandı. Bir soluk alıp jimnastik yapmaya koyuldu ama bacağını daha altıncı kaldırışında yorgun düştü. Bacakları tutulmuştu. Oturdu. Bıkkın bıkkın gözünü dikip halının kıvrımları arasında bir görünüp bir kaybolan garip görüntüyü yakalamaya çabaladı:

Görüntü arada sırada, kısacık bir çizginin ortasından böldüğü, uçları tam kavuşmayan bir yuvarlak biçimini alıyordu: G harfinin aynadaki yansımasını hatırlatıyordu.

Ya da ak kâğıda ak boyayla çizilmiş, saydam bir sisin ardında üç başlı bir mızrak tutan kibirli bir kral kılığına bürünüyordu.

Ya da bir an için, üç yatay çizgi, gözü doyurmayan bir taslak olarak görünüyordu: Çarpıcı çıkıntıları, hayal gücünün lüzumsuz bir taklasıyla sırıtkan bir adamın üç parmağına dönüşüyordu.

Ya da zambak gibi apak sırtında üç kara halka bulunan bir yabanarısının ağır ağır uçuşunun havada bıraktığı izin görüntüsü bir anda baskın çıkıyordu.

Hayal gücü artık zincirini koparmıştı. Dalgın dalgın halısına bakıyor, gözünü alamıyordu. Baktıkça dokuz, on, yirmi, otuz farklı biçim, göz alıcı ama ağırlığı olmayan taslaklar, tutarsız göz aldanmaları, karanlık bin bir figür ortaya çıkıyordu; bunları kafasında yan yana koymaya, sıralamaya çalışıyor; aralarından sıyrılıp çıkarak bütün kuşkuları ortadan kaldıracak, anlamı apaçık bir sinyal yakalamaya uğraşıyordu. Oysa aykırı kıvrımların arasında bütün gördüğü bir sürü kusurlu taslaktı. Bunların tümü ana hatlarını kafasında oluşturmaya çalıştığı bir ilk taslağın kuruluşuna katkıda bulunuyor ancak dilinin ucundaki bu taslağı bir türlü açığa çıkaramıyordu:

Sanki bir ölü, haylaz bir sokak çocuğu, bir ünlünün fotoğrafı;

sanki bir buzağı, şapşal bir şahin, yuvasında kuluçkaya yatmış minik bir kuş;

sanki romatizmalı şişmiş bir parmak;

sanki bir arzu;

ya da sanki Yunus'a küstahça kafa tutan, Kabil'i yakalayan, Ahab'ın aklını başından alan koca bir balinanın kötücül gözü: Canlı bir tohumun açığa vurulması tabu olan başkalaşımları, kaybolmuş ama yokluğu daima duyumsanacak bir bilginin, bir gücün sağında solunda dolanan, asıllarını aratan taklit kopyalar.

Kızmaya başlamıştı. Halıdaki görüntü canını sıkıyordu. Düş gücü ürünü yanılsamalar yığınının altındaki düğüm noktasına, o tanımsız tohuma parmağıyla dokunacak gibi oluyor ama tam da o an onu yitiriyordu.

İnatla, ısrarla çabasını sürdürüyordu. Zihnini kaptırdığı bu sihrin altından bir türlü kalkamıyordu. Sanki halının dokusunda, bir ipliğin atkısında, karanlık Alfa noktasını, Kâinatın Sonsuzluğunu sunan Büyük Bütünlüğün yansımasını, uçsuz bucaksız bir manzarayı doğuran başlangıç noktasını, ışınları yutan dipsiz kuyuyu görüyor; o ipliğin izini sürüp tanımadığı bir alanda, olağanüstü kıyılarda, kıvrımlı yollarda, sarmal patikalarda dolaşıyor, lakin asla onu kuşatan duvarları, surları aşamıyor, hapsolduğu alanın dışına çıkamıyordu.

Hayal gücünü amaçsızca doludizgin koşturarak, görüp ayrıştırmaya, gördüğünü adlandırmaya, sonra tümünü bir romanın çatısı altında oluşturup kurmaya uğraşarak, bütün bunlardan sıkılıp sabrını yitirdiği zamanlarda, aydınlığa kavuşacağı ilahi bir anın hayalini kurarak, uzun halıya çökmüş, dalgın, bitkin, afallamış bir durumda bir hafta boyunca kalakaldı.

Boğuluyordu. Bir haritası, bir pusulası, yolunu aydınlatacak bir lambası yoktu, buna karşılık çözümün yanına yaklaştığını, hatta ona arada sırada sürtündüğünü duyumsamasına

karşın bir hizaya sokamadığı yirmi tasarımı vardı: Çözüm zaman zaman yakınlaşıyor, ona göz kırpıyordu: Tam anlayacak gibi olduğunda (bir zamanlar anlıyordu, daima anlamıştı çünkü bütün bunlar o kadar bildik, sıradan, olağan, o kadar malum gözüküyordu ki...) ansızın tümü karanlığa karışıyor, kayboluyordu: Yalnızca abuk sabuk bir laf kalabalığı, bir kâhinin sayıklamaları, kopuk kopuk bir fısıltı kalıyordu arkada. Yalancı bir gündoğumu. Sır dolu bir öykü.

Hiç uyuyamıyordu artık.

Buna karşın akşamları bitki çayları, barbital, laudanum, haşhaş özü, afyon şurupları içip yatağına yatıyor, Hint işi yorganını başına kadar örtüyor, koyunları sayıp sayıp duruyordu.

Bir an yatışıp uyuklamaya başlıyor ama az sonra sıçrayarak uyanıyordu. Tir tir titriyordu. O zaman, kafasına çakılı o saldırgan, o yapışkan görüntü ortaya çıkıyordu: Kısa bir an, çok kısa bir an için biliyor, görüyor, kavrıyordu.

Fırlayıp halısına atılıyor ama doğru anı daima kaçırmış oluyordu. Yakaladığını sandığı kayboluyor, ardında yalnızca amacına ulaşamamış bir arzunun yarattığı kızgınlığı, bilgi açlığını doyuramamış olmanın doğurduğu hayal kırıklığını bırakıyordu.

Sonra mışıl mışıl uyumuş bir adamın uyanıklığıyla yatağından çıkıyor, yürüyor, içiyor, karanlığa bakıyor, okuyor, radyo dinliyordu. Arada sırada giyiniyor, çıkıp dolanıyor, bir barda ya da bir biracıda sabahlıyor ya da arabasına binip (iyi araba kullanamamasına karşın) amaçsızca dolaşıyor, oraya, buraya gidiyordu: Chantilly ya da Aulnay-sous-Bois'ya, Raincy ya da Limours'a, Orly ya da Dourdan'a. Bir akşam ta Saint-Malo'ya kadar uzandı. Üç gün orada kaldı ama üç gün boyunca hiç uyuyamadı.

Bir türlü uyuyamıyordu. Uyumak için yapmadığını bırakmadı: Puanlı bir pijama, sonra bir mayo, sonra bir fanila

giydi, boynuna bir atkı sardı, süvari amca oğlunun kaftanını kuşandı, ardından çırılçıplak yattı ama boşuna. Yatağını asgari yirmi farklı tarzda yaptı. Türlü türlü yataklarda, katlanır yatakta, karyolada, somyada, cibinlikli yatakta, uyku tulumunda, divanda, hamakta yattı, hatta bir gün fahiş bir fiyata bütün bir koğuşu kiraladı ama hiçbiri olmadı.

Yorgansız yatıp dondu, halis İngiliz yünü yorganların altında sıcaktan sırılsıklam oldu, kuştüyünü hasırla karşılaştırdı. Yüzükoyun, sırtüstü, oturarak, bağdaş kurarak uyumaya çalıştı. Danıştığı bir Hint fakiri ona çivili yatağını sundu. Bir gurunun talimatı uyarınca bir yoga oturuşunu da sınadı: Sağ kolunu başından aşırarak sol topuğunu tutup uzun bir zaman durdu.

Ama bütün bunlar boşunaydı. Olmuyordu. Uyuklamaya başladığını sanıyor ama adlandıramadığı görüntü aklına takılıyor, ruhunu kuşatıyor, dört tarafında uğuldamaya başlıyor, onu baskı altına alıyor, boğuyordu.

Ona acıyan bir komşusu, Cochin Sağlık Ocağı'nda bir doktora götürdü. Adını, sigorta numarasını alıp kaydını yaptılar. Harici bir kontrol, ardından da bir radyografi için onayını aldılar. Sonra soru-yanıt faslı başladı: Ağrısı, sancısı var mıydı? Az çok. Sorununu açıklayabilir miydi? Uyuyamıyor muydu? Bir şurup almış mıydı? Ya da bir kalp ilacı? Almıştı ama bir faydası olmamıştı. Arada bir gözü ağrıyor muydu? Yo, hayır. Ya damağı? Ara sıra. Alnı? Ha, alnı ağrıyordu. Kulakları? Kulakları ağrımıyordu ama akşamları bir yabanarısı vızıltısı duyuyordu. Bir balarısı mı yoksa bir yabanarısı mı? Tam olarak bilmiyordu.

Uzun kızıl favorisi, pırıl pırıl tıraşı, gözlüğü, sarı puanlı gri papyonu, tüttürdüğü alkol kokulu purosuyla cana yakın bir adam olan kulak-burun-boğazcı için bu kadarı kâfiydi. Nabzını saydı, bir ucu kulaklarına bağlı bir tıbbi aygıtı hastasının vücudunda dolaştırdı, ağzına yuvarlak bir ayna

soktu, kulağını ovaladı, kulak zarına baktı, boğazını, gırtlağını, yutağını, sağ yandaki sinüsünü, küçükdilini kurcaladı. Kulak-burun-boğazcı işini iyi yapıyordu ama bir yandan da ıslık çalıyordu. Bu, Anton'un canını sıktı. Dayanamayıp bağırdı:

– Ah, ah, ah, canım yandı...

Kulak-burun-boğazcı onu susturdu:

– Susun da şuradaki radyografi cihazının yanındaki yatağa yatın bakayım.

Ssliharf'i parlak muşamba kaplı soğuk bir hasta yatağına yatırdı. Üç farklı ayarla oynadı, sonra bir kolu aşağı indirip odayı kararttı, film işini zifiri karanlıkta bitirdi, sonra ışıkları yaktı. Ssliharf yatakta doğrulamadan onu durdurdu:

– Durun, daha işimiz var. Kanınızdaki toksin miktarına da bakmamız lazım.

Kulak-burun-boğazcı, farklı bir aygıtın fişini taktı, bir iridyum çubuğu onun şakağına dayadı, sonra gidip, altındaki mıknatısla bir rotordan güç alan, üstü kan akışı analizini yapmaya yarayan sayılarla kaplı bir kadranın kapağını açtı. Birtakım tuşlara basıp kadrana göz attıktan sonra, purosunun ucunu ısırarak konuştu:

– Tahlil sonuçları çok kötü. Alın sinüsü kötü tıkanmış, açmak lazım.

Ssliharf sıçrayarak bağırdı:

– Açmak mı?

Kulak-burun-boğazcı başını salladı:

– Açmak şart yoksa kuşpalazına yol açabilir.

Bütün bunları şaka yapar gibi söylüyordu. Ssliharf doktorun şaka yapıp yapmadığını bilmiyordu ama tabibin kara mizahı canını bayağı sıkmıştı:

– Pis şarlatan! Aslında bir göz doktoruna başvurmalıydım!

Kulak-burun-boğazcı uzlaşmaya çabaladı:

– Hadi canım, çok çok altı immüno-transfüzyon sonra, yani bu hastalığa karşı bağışıklık sahibi birinin kanından altı

birim aldıktan sonra işimiz kolaylaşacak. Ama şimdi şu tahlili tamamlayalım.

Masasındaki zili çaldı. Mor iş önlüklü asistanı kapıdan kafasını uzattı.

– Rastignac, çabucak Foch, Saint-Louis ya da Broca'ya koş! Saat on iki olmadan pıhtılaşma durdurucu aşının burada olması lazım.

Sonra daktilodaki kıza bulgularını yazdırmaya koyuldu:

– Ad: Anton Ssliharf. Dokuz Nisan tarihli konsültasyon bulguları. Adi burun akıntısı, burundan gırtlağa kadar olan kısımda, zamanla bütün solunum yoluna yayılıp büyük tahribat yapma ihtimali olan yoğun toksin kaynaklı tahriş, sağ alın sinüs yollarında tıkanma, buradan kaynaklanan sümük salgısı dilaltı katlantısına kadar yayılmış, gırtlakta zamanla kuşpalazına yol açma riski taşıyan bir iltihaplanma. Hastanın sağlığına kavuşması, konuşma güçlüğü riskinin ortadan kaldırılması için, tıkanan sinüs yollarının açılması lazımdır.

Ardından Ssliharf'i yatıştırmaya koyuldu: Sinüsün açılması çok vakit almasına karşın basit bir işti. Ta XVI. Louis zamanında dahi tıkalı sinüsün açılması sıradan bir uygulamaydı. Ssliharf hiç kaygılanmamalıydı. Bir iki haftada sağlığına kavuşurdu.

Sonunda Ssliharf yatmaya razı oldu. Onu otuz yatağından yirmi dokuzunda umutsuz vakaların yattığı bir koğuşa yolladılar. Güçlü bir yatıştırıcı (Largactyl, Procalmadiol, Atarax) alıp yattı. Sabah, bölüm başkanının hastalar arasında dolaşmasına şahit oldu. Ardı sıra dizilmiş doktor adayları ordusu, ağzından çıkanları yutar gibi dinliyor, suratında minik bir gülücük ortaya çıktığında kahkahayı basıyordu. Bölüm başkanı ara sıra hırıldayan bir ağır hastanın yatağına yaklaşıyor, hasta acıyla yüzünü buruşturana kadar koluna vurup duruyordu. Ama mutlaka karşısındakini umutlandıran ya da avutan bir laf buluyordu. Karnı uf olmuş bir yumurcağa bir

çikolata sunuyor, kadınlara gülümsüyordu. Daha vahim bulduğu dokuz ya da on vaka için yanındaki doktor adaylarına açıklamalar yaparak koyduğu tanıyı söylüyordu: Parkinson, Zona, Şarbon, Sarılık, Doğum sonrası koması, Cüzam, Spazm, Çarpıntı, Boyun tutulması.

Üç gün sonra Ssliharf'i alıp, başka bir odaya taşıdılar. Işıl ışıl bir ampulün altında duran bir yatağa yatırıp narkozla uyuttular. Kulak-burun-boğazcı burnuna sivri uçlu bir çubuk soktu: Burun yollarını çizip yararak burun boşluğunun açılmasını sağladı. Sonra, Obradoviç bıçağı kullanarak hızla bir oyuk açtı. Törpü yardımıyla oyuğu büyüttü. Ardından bir İngiliz tarafından sivriltip hazırlandıktan bu yana, üç aydır kullanılmayan bir tığla tıkanıklıkları açtı. Sinüs boşluğuna girip bisturisinin ucuyla habis bir mantarımsı ur çıkardı. Artık işini tamamlayabilir, düğüm dokusunu dağlayabilirdi. Bunu da yaptıktan sonra yorgunluktan bitap düşmüş asistanına döndü:

– Tamamdır. Oksidasyon normal gözüküyor. İltihap falan da kalmadı.

Bir tampon koydu, uzun bir katgüt parçasıyla yarayı dikti, bir ilaç sürüp sardı. Sabaha kadar travma ya da şok ihtimali vardı. Mamafih, yara kabuk bağlayıncaya kadar hiçbir sorun çıkmadı.

Bir hafta sonra, Ssliharf taburcu oldu. Hâlâ iyi uyuyaınıyor olsa da ıstırabı azalmıştı.

2

Burada, insanlık dışı bir yazgının acılı bir Robinson'un sırtına çullanışı anlatılır

*

Istırabı azalmış ama güçsüz kalmıştı. Dizinin bağı çözülmüş gibi gün boyunca yatakta, divanda ya da sallanır koltukta oturuyor, Aubusson halısında gördüğünü sandığı figürü bir kâğıda çizip duruyor, arada sırada sanrılara kapılıyordu.

Karanlık bir koridorda yürüyordu. Koridorun duvarında maun ağacından bir kitap rafı, rafta da yirmi dokuz cilt vardı. Daha doğrusu yirmi dokuz cilt olmalıydı ama sırtında "ALTI"

yazan (yazıyor olması lazım olan) cilt ortalıkta yoktu. Ancak manzarada hiçbir sıra dışılık yoktu. Bir cildin yokluğunu anlatan bir aralık, bir boşluk ya da bir kart parçası (National Library ağzıyla "a ghost") bulunmuyordu. Daha da kafa karıştırıcı olan şuydu: Bütünün sıralanışı olmayanı tanımlamıyor, hatta daha kötüsü saklıyor, gizliyordu: Bir cildin olmadığını anlamak için, bir bir saymak, bir uçtan bir uca toplama, çıkarma yaparak bakınmak (başta "BİR" var, sonda "YİRMİ DOKUZ" ama toplam cilt sayısı bundan bir az, yani toplam cilt sayısıyla biri topla yirmi dokuz sayısını bul) lazımdı. Var olmayan cildin "ALTI" numaralı cilt olduğu sonucuna varmak için uzun uzun toplama, çıkarma, sağlama yapılmalıydı.

Bir cildi alıp açmak istiyor (okuması sırasında, kör talih bir sürpriz yapar da, ballı bir rastlantıyla, yok olanın tanımıyla karşılaşabilir miydi?) ama yapamıyordu; uzanıyor ama rafı ıskalıyordu. Raftaki yirmi dokuz cildin hangi kitabı oluşturduğunu da bir türlü çıkaramıyordu: Bir an rafta kocaman bir okuma yazma kitabı gördüğünü sanıyor, bir an sonra Kuran'ı, Talmud'u, Torah'ı, İncil'i ya da tabu bir bilginin korkunç bilançosunu çıkaran bir başyapıtı ayrımsar gibi oluyordu.

Bir noksanlık vardı. Hiçbir insanın algılamadığı, bakmadığı, duymadığı bir boşluk vardı. Biri unutulmuştu. Kaybolmuştu. Kayıptı.

Ya da günlük olaylara göz atmak için sayfaları karıştırdığında, yazılar, fotoğraflar, ilanlar arasında bir yığın şaşırtıcı başlık görür gibi oluyordu:

PARTİ YASAKLANDI
PARİS KIZILLARDAN ARINIYOR

Ambalajlarda artık ip, sicim, rafya yok
YAŞASIN YAPIŞKAN BANT!
*
BORSADA İNANILMAZ
KARA PARA SKANDALI

Ya da durmadan abuk sabuk konuşan, yoluna çıkanlara saçma sapan bir nutuk atarak dolaşan, yaşlı bir kaçığın görüntüsü aklına takılıyordu: Köyün budalası; arkasından gülüşülüyor, kafasına taş atılıyor. Yaramaz bir çocuk, budalanın paltosunun kuyruğuna bir civciv bağlamış. Çünkü zavallı kaçık soluklanmadan çığlık çığlığa haykırıyor: "Milyarlarca, on milyarlarca yavru kuş öldü!"

Ssliharf bu karabasanın ardından daima saçmaladığını düşünüp homurdanmaya başlıyordu. Ama bardaki adama dair bir sonraki sanrısı daha da budalacaydı:

Masaya oturan adam (asık suratlı, hatta kavgacı bir tavırla): Garson!

Garson (adamı tanıyarak): İyi akşamlar, buyrun komutanım.

Komutan (o sırada sivil olmasına karşın tanınmış olmaktan hoşnut): İyi akşamlar yavrum, iyi akşamlar!

Garson (bir zamanlar akşam dil kursuna yazılıp birkaç laf kapmıştır): What can I do for you?

Komutan (ağzı sulanarak): Bana bir bloody mary yap.

Garson (bir anda korkuya kapılarak): Nasıl? Bloody mary mi?

Komutan (ısrarcı): Doğru anladın! Bloody mary!

Garson (sancılanmış gibi): Burada... ondan... yapmıyoruz...

Komutan (ayağa fırlayarak): Nasıl olur? Daha bir yıl olmadı, burada üç bardak içmiştim!

Garson (sarsılarak): Artık... Artık... yok...

Komutan (kızgın): Hadi canım! Votkan yok mu!

Garson (düşüp yıkılacağı sırada): Var... ama... ama...

Komutan (ağzı köpük saçarak, çığlık çığlığa): Altı üstü biraz votka, birazcık da domat...

Garson (yarı ölü, son bir çabayla): Aaaaaaah!! Sus! Sus!!

Garsonun ölümü.

Komutan (basit bir saptama yapar gibi): Rigor mortis.

Yığılıp kalmış garsonun ruhunu sızlatan bir küfür savurup çıkar.

(Yukarıda bir mizah duygusuna sahip olduğu görülmüş olsa da) Ssliharf'in sanrıları çoğu zaman bu kadar mizah yüklü olmuyordu. Sanrılar kimi zaman aklını alıyor, çıldıracak gibi oluyordu. İrkilip havaya sıçrıyor, kaygıyla güm güm atan kalbini dinliyordu. Kadın başlı, aslan vücutlu canavar saldıracak mıydı?

Haftadan haftaya, aydan aya, sanrıların ağusu birikiyor ama bir yandan da bu ağuya, bu afyona, bu boğucu boyunduruğa bağımlılığı sürüyordu.

Bir akşam cama tırmanmaya çalışıp aşağı kayan bir karafatma hayali onu tanımlayamadığı yoğun bir huzursuzluğa boğdu. Bu kara suratlı hayvanda bütün varlığını sarsacak alınyazısını gördü. Birkaç saat sonra yattığında Kafkavari dönüşüm karabasanları başladı. Yatağında göğsünü sıkıştıran tunç bir zırhla, doğrulmak için tutunacak bir dayanak noktası bulamadan çırpındı. Soluk soluğa kaldı. Uluyarak ağladı ama yardımına bir Allahın kulu koşmadı. Sıcak bastı. Kıllı üç parmağıyla havaları tırmaladı. Ama apartmanda dâmlatan bir musluğun anlamsız tıp tıpı dışında çıt yoktu. Durumunu kim biliyordu? Bugün ya da yarın yardımına kim koşabilirdi? Ağza

alındığında ıstırabını yatıştıracak bir sözcük yok muydu? Boğulur gibiydi. Göğsü yanıyordu. Sinsi bir hastalık gırtlağını sıkıyordu. İmdat çığlığı çıkarmaya çalıştığı boğazından, çıka çıka yakınmalı bir hıçkırık çıktı. Yüzü kasıldı, ağzı çarpıldı, alnı, boynu kırış kırış oldu. Cıyaklamaya başladı. Bıçağın altındaki kurbanlık koyun gibiydi. Toprağın altında kalmış gibi, soluk alamıyordu. Bir bakar kör misali gözü boşlukta bir noktaya takılıp kalmıştı. Morarmış kulağından şakağına kara bir kan sızıyordu. Çırpınması cansız bir hırıltıya dönüştü. Sağ kolunda çıkan bir şarkçıbanından ara ara sarı irin fışkırıyordu.

Kadidi çıkmıştı. Haftada dokuz on kilo zayıflıyordu. Kolları çubuk gibi kalmıştı. Gül yüzü sararıp solmuştu. Dolgun yanaklı, dolgun dudaklı, dolgun gıdılı koca kafası çöp gibi bir boyuna bağlı, durmadan sallanıyordu. Göğsünü sarmalayıp sıkan o boayılanının, o pitonun insanlık dışı kıskacından bir an dahi kurtulamıyordu. Arada bir omurgasından, kaburgalarından, kalçasından ya da omzundan bir çatırtı çıkıyordu. Artık konuşamıyordu da.

Daha sonraları ölümünün yaklaştığını anladı. Hiçbir insan yardımına koşamayacaktı. Hiçbir insan canını alan hastalığının farkına varmayacaktı. Son soluğunda onu rahatlatacak, büyük günahından onu arındıracak bir papaz bulamayacaktı.

Bulutların arasında, ufukta dolanan bir akbaba görüyordu. Yatağının dört bir yanında sürü sürü hayvanlar vardı. Büyük kara sıçanlar, cardonlar, yılanlar, çıyanlar, kurbağalar, iguanalar av kokusu alıp toplanmıştı. Bir kuzgun konacaktı başına. Bir çöl çakalı bağrına atılmak için koşmaya başlamıştı ta Sahra'da.

Düş gücü çoğu zaman onu korkutsa da, ara sıra güldürüp oyalıyordu: Bir çakalın pazar kahvaltısı, bir sıçanın tayını ya da bir akbabanın doyurucu sofrası olarak son bulmak (bunu mutlaka Malcolm Lowry'nin bir kitabında okumuş olmalıydı) konuklarına ikramda sınır tanımayan Amphitryon'a yaraşır bir arzu olabilirdi.

Kafasını asıl kurcalayan, marazi takıntısıydı. Kusursuz bir ipucu olmasa da daha sağlam bir bakış açısı, sisi biraz dağıtacak bir rüzgâr arıyordu.

(Apaçık karşısında olsa da) ölümü düşünmüyor, (apaçık alnında yazılı olduğunu anlasa da) kara yazgıyı düşünmüyor; var olmayanı, yasaklanmışı, adı konmayanı, kaybolanı düşünüyordu:

Bütün dünya normal, olağan, anlamlı gözüküyor ama sözcüğün, o saf tılsımın, o tuhaf muskanın altındaki sallantılı sığınakta korkunç bir kaosun yavaşça vücut bulduğunu, ortaya çıktığını görüyorum. Bütün dünya olağan gözüküyor ama bir gün, bir hafta, bir ay ya da bir yıl sonra çürüyüp yok olacak. Çünkü bir yarık var. Hiç durmadan, adım adım hacmini artıran bir yarık, uçsuz bucaksız bir unutuş, dipsiz bir uçurum, boşluğun istilası. Bir bir susacağız.

Alakayı tam kavrayamasa da, bir zamanlar okumuş olduğu, Croix du Sud Yayınları'ndan çıkmış Isidro Parodi'nin, daha doğrusu Honorio Bustos Domaicq'in yazdığı, yurdundan sürülmüş kaçak bir paryanın inanılmaz yazgısını anlatan bir romanın ortasına düştüğü hayalini kurmaya koyuldu.

Onun da adı İsmail'di. Tahammülü imkânsız bir hastalıktan mustarip, ıssız bir adaya düşmüştü. Ölümün kıyısından dönmüştü. Bir hafta boyunca bir mağarada hayatla ölüm arasına asılı kalmış, sürünmüştü. Nabzı duyulmaz olmuş, sıtma kapmıştı. Yanmış, soluk alamamış, takatsiz kalmıştı.

Ama bir haftanın ardından olağandışı güçlü yapısının yardımıyla doğrulabilmişti. Zayıflamıştı ama ölümün yüzünü gördüğü mağaradan dışarı sürünüp çıkacak gücü toplamıştı. İlk iş olarak susuzluğunu dindirdi. Sonra ağzına bir palamut attı ama anında tükürdü. Zararlı olanla olmayanı ayırması zaman aldı. Kayısı sanarak topladıklarını yalamadan yutunca, karnı morumsu kırmızı kaşıntılı hıyarcıklarla kaplandı ama daha sonra ananas, muz, hurma, kavun buldu.

Karanlık basınca sivri bir çakılla bir sopaya bir çizik atıyordu. Yirmi gün sonra barınağının inşasını tamamladı. Tam bir Arap damı olmuştu: Dövülmüş toprak taban, üç duvar, bir kapı, saman katılmış topraktan bir çatı. Kibriti, kavı olmadığından gıdasını çiğ yiyordu. Bir hayvanın saldırısına uğrayacağını sanıp korktuğu oldu. Ama (anladığı kadarıyla) adada vaşak, puma, jaguar ya da bizon yoktu. Bir akşam ufukta, dolanıp duran bir orangutan görür gibi oldu. Lakin barınağına saldıran olmadı. Maun ağacı dalından bir mızrak yaptı. Bir saldırı olursa, bu, işini fazlasıyla görürdü.

Bir ayın sonunda gücünü tam anlamıyla topladığına inanan İsmail, adasını baştan başa dolaşmaya girişti. Tristan da Cunha'yı hatırlatan bu adanın Robinson'u olan İsmail, sopasını kapıp gün boyunca yürüdü. Akşamüstü bütün adaya hâkim bir dağın doruğuna ulaştı. Karanlık bastığı için orada kamp kurdu. Sabah kumsala inip, kıyıda dolaşmaya başladı. Adanın batısında, bir kıyı bataklığına kıvrıla kıvrıla akan küçük bir akarsu gördü. Kıyının az uzağında kurganları andıran altı düzgün taş yığınının farkına varınca havaya sıçradı. Sakına sakına oraya yaklaştığında bir tür hava bacası oldukları, okyanusun kabarışından yararlanarak çalışan bir yapı oluşturdukları kanısına vardı. Daha sonra anlaşılacağı gibi hakkı vardı.

Sonra, nasıl olduğunu anlamadan, bir anda binayla, havuzla, radyo istasyonuyla karşılaştı.

Tümü zamanın aşındırmasına bırakılmış gibiydi. Suyu kurumuş, dibi artık üç armadillonun yuvası olmuş bir kuyu buldu. Bütün havuz yosun kaynıyordu.

Bina, asgari yirmi yıllıktı. Rokoko tarzında yapılmış bir gazinoyu hatırlatıyordu: Koloni saraylarıyla tropik bungalovların karıştırılmasıyla ortaya çıkmış ultra-çağdaş bir fuhuş yuvası gibiydi.

Oymalarla süslü üç kanatlı bir kapı aşağı yukarı yirmi adım uzunluğunda bir koridora açılıyordu. Koridorun sonunda yuvarlak, büyük bir salon vardı: Büyük bir Bünyan halısıyla

kaplı salonun dört yanında lüks mobilyalar, divanlar, koltuklar, yastıklar, aynalar bulunuyordu. Sarmal basamaklarla asma kattaki localara çıkılıyordu, Dayanıklı ama açık tonda bir ahşaptan (gayak ya da sandal) yapılmış tavanda, usta bir zanaatkâr tarafından uzun uzun cilalandığı aşikâr olan bir tunç halkaya asılı alüminyum zincirin ucundaki Japon işi karpuzdan sarımtırak, zayıf bir ışık yayılıyordu. Ama altın kakmalı, vitraylı üç kapının açıldığı balkonun panoramik manzarası harikaydı.

İsmail, kuşkuculuğa yaklaşan bir itinayla konağı adım adım dolaştı. Duvarları, tavanı, lambri kaplamaları yokladı. Gördüğü bütün dolapların kapağını açıp içini karıştırdı. Araştırmadığı oda kalmadı. Bodrumda anlamını hiç kavrayamadığı bir aygıt gördü. Aygıtın kimi parçalarını tanıyordu: Bir ampul, bir osiloskop, bir polarizasyon aynası, müzik çalmaya yarayan bir araç, bir amfi, çok kanallı bir kasa, bir stroboskopik makara vardı. Lakin bu parçaların oluşturduğu bütünü anlayamamıştı.

Binada uyumaktan ürktü. Bir sürü araç, bir kazan, bir balta, bir kalbur, bir çakmak, bir bidon alkol kaptığı gibi yakınlardaki bir koruda bir kuytuluğa yollandı. Uğraşıp didinip yaptığı ıvır zıvırla, taşındığı kuytuluğu yaşanabilir bir barınağa dönüştürdü. Avlanıyordu. Bir tavşan öldürdü; bir gün kayışını kullanarak bir tapir yakaladı: Yağını ayırdı, kalanından sucuk, jambon yaptı.

Bir ay sonra musonlar başladı. Gökyüzü karardı. Ufku kara bulutlar sardı. Güçlü bir rüzgâr adanın kıyılarını dövdü. Okyanus kabardı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı.

Yağmurlardan üç gün sonra, sabah vakti İsmail adaya yanaşan bir yat gördü. Yattan çıkan altı kişi gazinoya girdi. Az sonra İsmail yirmi yıllık bir fokstrot parçası çalan cazbandı işitti. Yirmi yıl sonra bu parçadan hâlâ hoşlanan var mıydı? O zaman, kafası allak bullak oldu.

İsmail kaçmak, barınağına koşmak istiyor ama bir yandan da aklını gazinodan alamıyordu. Tırmanarak yaklaştı. Gördüğü onu şoka uğrattı. Kimisi gazinonun yakınlarında dansa dalmış, kimisi havuzda pis kokulu suya batıp çıkıyordu. Üç adam, üç kız vardı. Küçük adımlarla aralarında dolaşan bir uşak büyük bir tabak dolusu sandviçi, içkiyi, puroyu onlara sunuyordu. Çok çok yirmi dört yaşında, uzun boylu, yapılı, sırıtkan biri, bir vakit moda olan tarzda, Cardin marka, Mao yakalı, önü açık bir smokin giymişti. Müdür, hatta umum müdür olduğu paçalarından akan, daha yaşlı sakallı birinin sırtında bir frak vardı. Viskisini yudumluyordu. Sonra bardağına üç parça buz atıp hamakta uyuklayan fıstığa yaklaştı. Kızın boynuna bir öpücük kondurup bardağı uzattı:

– Bu sizin için Faustina.

Faustina hoşnutsuz bir tavırla bir gülücük bağışladı:

– *Thank you.*

– Ah, Faustina, sizi yatağıma atmayı nasıl istiyorum, anlatamam!

Faustina parmaklarının ucunu adamın avcuna dokundurup kaçırdı:

– Hadi ama üçtür hayır diyorum; dostluğumuz baki kalsın.

Faustina, İsmail'in gözünü kamaştırmıştı. Durmadan onu izliyordu İsmail ama bir yandan da içi kaygı doluydu. Hapis kaçkını bir firariydi. Başına ödül konmuştu. Bu adamların polis ya da jandarmayla bağlantılı olmadığının garantisi var mıydı? Gıyabında yargılanıp mahkûm olunca, tarihin bütün Caligula'larından, bütün Borgia'larından daha cani ruhlu bir diktatörün iktidarda olduğu yurdundan kaçmak zorunda kalmıştı. Bu yat, onu yakalamayı amaçlayan bir kumpasın parçası olamaz mıydı? Ama hiç aldırmıyordu. Faustina'ya âşık olmuştu, canı pahasına onu istiyordu.

Faustina ara sıra bir başına adayı turluyordu. Bir gün İsmail yanına yanaştı. Faustina Virginia Woolf'un *Orlando* adlı romanını okuyordu.

– Pardon bakar mısınız, Miss? Pardon, tanışabilir miyiz? Yakalanacaksam yakalanayım...

Ama yalvarıp yakarmasına bir yanıt alamadı. Faustina onu duymuyor, varlığının farkına dahi varmıyordu.

Sonra olay tam bir sanrıya dönüştü: Olanlara, ya tadına baktığı siyah mantar yol açmış olmalıydı ya da çok fazla alkol alması. Yoksa zayıflayıp zayıflayıp yok mu olmuş, görünür olmaktan çıkmış mıydı? Bunlardan başka yalnız bir açıklama olabilirdi: Aklını yitirmiş, sıyırmış, kafayı üşütmüştü. Gazinoyu, yatı, sakallı adamı, Faustina'yı gördüğünü sanıyor ama aslında pis kokulu mağarasında hayal kuruyordu.

Tamam ama bir gün bir baobap ağacının yarılmasına, daha doğrusu bir ağacın iki ağaç olmasına tanık oldu.

Tamam ama bir hafta sonra, sözcük sözcük, çizgi çizgi, bütün ayrıntılarıyla, yatın adaya vardığı ilk günkü olayların bir daha yaşandığını gördü: Havuzun yanındaki parti, bir fokstrot çalan Louis Armstrong...

Tamam ama daha da kötüsü vardı (bu noktada İsmail'in öyküsü Ssliharf'in şahsi sanrılarına karışıyor; onu romana bağlayan tutarsız ama hassas, bunaltıcı ama sağlam bir ilişki kuruluyordu): Ara sıra, bir koridorda dolaşan İsmail bir kapının açıldığını, bir uşağın çıktığını, dosdoğru ona doğru yürüdüğünü görüyor; tam çarpışacakları sırada bir yana sıçrıyordu. Sonra, misal olarak, masaya bırakılan bir fotoğraf albümünü almaya gidiyordu İsmail. Alıp karıştırmak için uzanıyor ama dokunduğu, katı, cilalı, kusursuz bir cisim oluyordu. Bir Titan ya da Calut da olsa, albümü tutup alamaz, açamazdı.

Sanki hain bir büyücü ya da muzip bir cin, dört bir yana yayılıp, bir bir bütün atomlara, bütün parçacıklara, bütün alanlara yapışan, yapıştığını donduran sihirli bir gazla, gazino civarını ilaçlamış gibiydi.

Bütün dünya normal gözüküyordu. Görüyordu, gördüğünü sanıyordu. Gürültüyü duyuyor; kokuyu alabiliyordu. Faustina karşısındaydı. Başının altına kabarık bir kuştüyü yas-

tık alıp bir divana uzanmıştı. Sonra Faustina, ucunda bir pırlanta taş bulunan ağır bir altın takıyı yastığın yanına koyarak ayağa kalkıp çıktı. Takının bırakılmasını sanki bir göz kırpma olarak algılayan İsmail havalara sıçradı: Faustina ona âşıktı ama kocasından, âşığından ya da dostundan ürktüğü için açılamıyordu (çünkü İsmail'i dokunulması tabu olan bir parya konumuna sokan amansız Yasa'ya karşı koymak imkânsızdı: Ona dokunulamazdı; dolaşmasına, girip çıkmasına karışılmaz ama varlığı asla tanınmazdı).

Divana gitti. Yastıkla takıya dokunur dokunmaz bıraktı. Yıkılmış, donakalmıştı. Dokunduğu bir yastıktan çok bir kaya parçasıydı: Pürüzsüz, katı, soğuk. Saydam bir zamk tabakası bütün dünyayı kaplamış gibiydi. Sanki dünya kapalı, sonlu bir alana dönüşmüş, kusursuz mat bir cilayla parlatılmış, ayrıştırılamaz, parçalanamaz bir cisim olmuştu: İnsan olsun olmasın, bu alana dahil olanlar bir güç taşıyordu; dolayısıyla Faustina bir kapıyı açabiliyor, bir divana uzanabiliyor, arkadaşı ona bir viski sunabiliyordu; dolayısıyla bir fokstrotu duymak, bir yatın ortaya çıkışına şahit olmak, bir takıyı takmak, bir uşağı çağırmak mümkün oluyordu. Buna karşılık alanın dışında kalanlar için o dünya, birbirinin sırtına binmiş tomruklar, latalar, çıtalar, kontrplaklarla örülmüş ışık sızdırmaz bir çatıyla örtülü, alçıdan, tuğladan, taştan daha sağlam bir yapıya sahip, kıvrımsız, büklümsüz, boşluksuz, yapışık bir bütün oluşturuyordu. İsmail kuşkusuz bu dünyanın dışında kalıyordu.

Uzandığında ağırlığı yastıkları göçürtmüyordu: Bir kaya parçası daha yumuşak bir yatak olurdu. Adımları halıda iz bırakmıyor, parmakları bir sürahiyi kavrayamıyordu. Bu dünyada hiçbir gücü yoktu.

Çok daha sonra İsmail bir filmin ortasında yaşadığını anladı: M., Faustina'yı arzulayan sakallı adam, arkadaşlarına duyurmadan, bir haftalık bir ada turunda onu yanına almıştı. Yirmi yıldır bu filmin ortasındaydı.

Baobap ağaçları ölümcül bir hastalıkla bir bir yıkılsa da, pis minik hayvancıklarla uğuldayan havuz yosunla kaplansa da, bina bir başına çürüyüp dağılsa da bu bir son olmuyor; musonlar başlayıp, okyanus kabarınca, İsmail'in kıyıda görmüş olduğu bir sıra hava bacasını andıran yapıyı su basıyor, bodrumdaki karmaşık aygıtın dinamosu çalışmaya başlıyordu. İsmail'in başta tanımlayamadığı aygıt, Martial Cantaral'ın tasarladığı soğutmalı bir bodrumda, bir ölünün yaşamındaki can alıcı anı sonsuza kadar bir daha, bir daha yaşamasını sağlayan Vitalyum cihazı gibi, mazi olmuş onca anı, onca olayı, sözcük sözcük, çizgi çizgi, bütün ayrıntılarıyla bir daha yaşatıyordu.

Bütün dünya normal gözüküyordu ama tümü hayaldi. Başta olağan, sıradan olan, insanlık dışı bir hal alıyor, insanı çıldırtıyordu.

Ssliharf, onu romana bağlayan çağrışımları daha iyi kavramak istiyordu: Durmadan düş gücünü zorlayan halısındaki figür, bir tabu hissi, kötü bir karanlığın, bir boşluğun, adlandırılamayanın hayali, mantığın hükmünün iptali, unutuşun iktidarının ilanı: Bütün dünya normal gözüküyordu, ama...

Ama?

Bu noktada olaya Fransız kalıyordu.

3

Burada, günahkâr bir bücürün ahlakdışı yollardan papa olmasına ramak kalması anlatılır

*

Daha sonra, Ssliharf olayı daha iyi kavramak için bir günlük tutmaya başladı.

Bir tomar kâğıt aldı. İlk sayfanın yukarısına başlık attı:

KAYBOLUŞ

Başlığın altına yazmaya koyuldu:

Kayboldu. Kim kayboldu? Niçin? Nasıl?

Halımın dokusunda bir nakış var (ya da vardı ya da var olacak ya da var olabilir). Aslında o, bir nakıştan daha da fazlası: Bir bilgi, bir güç.

Halımdaki nakış, halımdaki imaj.

Kimi zaman Arcimbaldo'nun bir yapıtı sanki: Bin bir figürün oluşturduğu bir ana figür, bir yüz figürü; sanatçının yüzü ya da hastalıklı bir albinonun, Dorian Gray'in yabani yüzü. Ama cins cins balık, kucaklar dolusu tarım ürünü ya da allı morlu bin bir farklı tomurcuğun kıvrımlarının örgüsü oluşturmuyor bu yüzü. Alnın, boynun, kaşın bir hayal gibi ortaya çıkmasını, bir yığın kımıl kımıl amip sağlıyor. Bu amip yığını o kadar hassas bir sanatçılıkla bir araya konmuş ki, bir an için olsun ayrıksı bir ayrıntı yakalama fırsatı bulmak mümkün olmasa da sanatçının yapıtının omurgasını kurmak için yalnızca bir cisim *kullandığı bir bakışta anlaşılıyor. Sanatçı için, bütün kumpası kuran ana yasayı bir hatırlatıp bir unutturan, hatta aynı anda unutturup hatırlatan ama daima bu yasaya sadık kalan bir yapıt yaratmanın söz konusu olduğu ortada.*

Kurgudaki tadilat başta algılanmıyor. Dört bir yanda anormal, muğlak, bunaltıcı olanı görür gibi olmanıza yol açan varoluşsal bir bunalımdan başka bir sorun yok gibi. Sonra bir anda, burnunuzun ucunda, canınızı sıkan, rahatınızı kaçıran, kanınızı donduran o adlandırılamayanı tanıyor, tanıdığınızı sanıyorsunuz. O zaman çürüyüş başlıyor. İnsan afallayıp şaşkına dönüyor, çöküyorsunuz. Akıl zaafa düşüyor. Bağrınıza inatçı bir acı saplanıyor. Sanrılar sizi aptallaştırdıkça aptallaştırıyor.

İnsan bir ad, bir sözcük istiyor. Haykırmak istiyor: Çözümü bulduğunu, bunalımının kaynağına indiğini haykırmak istiyor. Bu abuk sabuk karmaşık laf yığınından sıçrayıp çıkmak, bu sözcük bataklığından kaçıp kurtulmak istiyor insan. Ama artık bir sıçrama taşı da yok, tutunacak bir dal da. Hayal gücünün dibini boylamaktan başka yol yok.

Bir başlangıç noktası yakalamak istiyor insan: Ama bütün noktalar çok uzaklarda, çok bulanık...

Altı aya yakın bir zaman boyunca günlüğünü tutmayı sürdürdü. Akşamları gün boyu yaptığı bir sürü ıvır zıvırı, kılı kırk yararak yazıyordu: İçkim bitti, bir dahaki ay okulu bitirip hayata atılacak dayımın oğlu Julot'ya bir plak aldım, bornozumdaki söküğü diktim, finosu Azor'un paspasıma kaka yapmasına karşın komşumla tokalaştım. Ama okuduğu bir romandan, görüştüğü bir arkadaştan, karşılaştığı garip bir laf ya da olaydan da söz açtığı oluyordu (duruşmada sözünü tamamlayamayan bir avukat, sokaktaki kalabalığa kurşun yağdıran bir haydut, bütün hurufatını sokağa atan bir matbaacı...).

Arada bir, boş kâğıda bakarak hayal kuruyor, anlatılar kurguluyor, özyaşamöyküsü parçaları yazıyordu. Arada bir sanrılarını ya da İsmail'in adasını konu alıyordu.

Bir gün baştan sona bir roman kurguladı: Uzaklarda, dağların ardında, Gayb adlı bir çocuk yaşıyormuş. Gayb altı yaşındaymış. Viran olmuş bir sarayda yaşarmış. Bir gün dadısı onu alıp konuşmuş:

– Bir zamanlar burada, amca oğulların, dayı kızlarınla yirmi dokuz çocuktunuz. Mutlu mutlu yaşıyorduk; ama nasıl, niçin, anlayan yok, bir bir bütün çocuklar kayboldu. Bugün, alıp başını yola koyulmalısın yoksa hiçbirimiz sağ kalmayacağız.

Gayb kaçmaya başladıktan sonra, Bildungsroman tarzındaki anlatı ahlaki bir kıssayla sürüyordu: Çalıların arasındaki patikadan açıklığa çıktığı anda Gayb kadın başlı, aslan vücutlu bir canavarın saldırısına uğramış.

Hayali yaratık konuşmuş:

– Tam ağzıma layık bir lokma! Topraklarımda bu kadar iştah açıcı bir parça yakalamayalı çok oldu.

Ama Gayb Lacan'ın yapıtını sözcük sözcük biliyormuş:

– Dur bakalım canavar! Başta alınyazının buyurduğunu yapmalısın.

Canavar şaşırmış:

– Alınyazımın buyurduğunu mu? İşi zora sokuyorsun. Şu ana kadar sorumun yanıtını bulan olmadı.

Sonra bir kuşkuya kapılıp sormuş:

– Yanıtı bulmayı mı umuyorsun?

Gayb hain hain sırıtmış:

– Kim bilir?

– Pis bir günahkâr olsan da palavracılığın hoşuma gitti. Fair-play'i başa koyalım. Bu kadar iddialı olduğun için acıtmadan canını alacağım. Sorum şu:

Kadın başlı, aslan vücutlu canavar bir lavta alıp çalmaya başlamış, bir şarkıyla bulmacasını sormuş:

Vücudu bir yuvarlak ama iki ucu tam kavuşmuyor,
kısacık düz bir çizgi bölüyor ortasından
tanıdın mı
bu hayvanı?

Gayb haykırmış:

– Tabii ki! Tam karşında duruyor bulmacanın yanıtı!

Biçimsiz canavarın yüzü kararmış:

– Yanılıyor olmayasın?

– Tabii ki hayır... Suratıma iyi bak!

Kaygı dolu bir havayla onaylamış canavar:

– Sanırım haklısın.

Uzun zaman çıt çıkarmadan bakışmışlar. Gökyüzünün mavi atlasında poyrazın ıslığından başkası duyulmuyormuş. Sonra canavar dokunaklı bir tonda konuşmuş:

– Karşıma çıkacak bir bacaksız tarafından haklanacağımı anlatıp dururdum daima.

Canavarın vurgusunda büyük bir hıçkırık saklanır gibiymiş. Canavara acısa da, vicdanı sızlasa da Gayb suratını asarak homurdanmış:

– Hadi, tamam! İşimiz bitti artık. Sorunu yanıtlayamasaydım şimdi o koca karnında, kursağında olacaktım. Bildim, kazandım. Yasa uyarınca payına ölüm düşüyor.

Parmağını göz korkutucu bir tavırla sallayarak sözünü tamamlamış:

– Şu uçurumdan aşağı atla bakalım pis canavar.

– İnanamıyorum. Canımı almak istiyorsun!

Gayb, niçin bir İngiliz gibi konuşmaya başladığını anlamadan son noktayı koymuş:

– *That's right!*

Bir sopa kapıp canavara sallamış. Ayağı kayan yarı baygın canavar, dipsiz uçurumda, taklalar ata ata kaybolmuş. Aynı anda bir kurdun ulumasını, bir pisi pisinin miyavlamasını, bir çaylağın cıyaklamasını, canı yanan bir adamın sızlanmasını andıran korkunç bir çığlık yirmi bir gün boyunca havada yankılanmış...

Ana fikri apaçık olan bu kıssanın ardından masalın, anlatının kalanı kaçınılmaz olarak akıyordu: Gayb yurdunu bir baştan bir başa dolaşmış. Dağları ovaları aşmış, akşamları küçük kasabalarda konaklamış; oduncuların, tarlada çalışanların, papazların yanında çalışıp karşılığında bir gıdım yağ, bir kuru dilim, bir iki diş sarmısak almış. Karnı doymuyor, susuzluğu dinmiyor ama hayatını sürdürüyormuş.

Gayb büyümüş, uyum sağlamış, bilgisini, görgüsünü artırmış, dünya görüşünü, *Anschauung*'unu sağlamlaştırmış. Farklı farklı insanlarla karşılaşıyormuş. Karşılaştığı insanlar ona bir iş, bir barınak, bir ufuk sunup yaşadığı başkalaşıma katkıda bulunuyormuş. Bir at cambazı ona işinin sırlarını anlatmış. Duvarcı ustası olmuş, bir köşk yapmış. Matbaacı olmuş, yayıncılığa atılmış.

Zamanla Anton Ssliharf işi büyüttü. Bir zamanlar Hartmann adlı bir ozanın ünlü koçaklamasına, daha yakın zamanda üç noktada Thomas Mann'ın yapıtına ilham kay-

nağı olan, karmaşık ama bir o kadar da sağlam; gülünç ama bir o kadar da dokunaklı Saga'nın, (son kısmı dışında) sözcük sözcük, bütün ayrıntılarını koruyan, arapsaçı gibi bir olaylar yumağında çırpınan karanlık kahramanlarla dolu bir öykü tasarladı.

Gayb babasının (lakabı Willo olan) Willigis adlı büyük bir kral olduğunu duymuş. Sibylla Willo'nun ruh ikizi olduğuna o kadar inanıyormuş ki sonunda baba tarafından akraba olmuşlar. Bu akrabalığa karşın, yatağın altında bir Danimarkalının sabaha kadar uluya uluya canının çıkmasına aldırmadan bir yatakta yatmışlar. Dokuz ay on gün sonra Gayb doğmuş.

Zinadan daha büyük bir günaha girdiği için pişmanlık duyan Willo namlı Willigis, Haçlılara katılmış. Yalınkılıç saldırdığı Mağribi ordusunun ortasında aradığı ölümü kolayca bulmuş.

Tahtın öksüz vârisi Gayb, damarlarında ahlakdışı bir kan dolaştığı için, anası Sibylla tarafından bir kayığa konup ırmağa bırakılmış. Kayık doğuya doğru yol almış, katil ruhlu olduğu kadar budala da olan (çünkü burada adam başına yılda ortalama bin okka içki içilirmiş) kaltabanların yaşadığı pis kokulu bataklıklara varmış. Bataklıklarda acayip hayvanlar bulunurmuş. Akşamüstü, iş dönüşü insanların boğazlarını ıslatmak için uğradıkları bir barda hoş bir mahalli ağızla anlattıklarına bakılırsa, "bütün bir taburu ayaküstü yalayıp yutacak" bir canavar dahi varmış. Buralarda hiç gündüz olmadığını, insanın iliğini donduran çisil çisil, çivi gibi bir yağmurun hiç durmadığını da hatırlatalım. Bu coğrafyada Gayb'ın on dokuz yıl hayatta kalmayı başarması için oldukça sıra dışı bir şansa sahip olmasının şart olduğu kolayca anlaşılır. (Bunu Tanrının lütfuna bağlayanlar da çıkabilir. Kuşkusuz haklıdırlar. Ancak anlatı, hiç olmazsa büsbütün imkânsız olmayan bir kurgu sunmalıdır. Yoksa anlatmanın bir anlamı kalmazdı.) Sonuç olarak oldukça sıra dışı şansıyla Gayb, on dokuz yıl boyunca hayatta kalmayı başarmış.

Aşağı yukarı on dokuz yıl sonra, hâlâ Flaman ya da Wallon sarayında oturan Sibylla, yakışıklı akrabasını hiç unutmadığından, ikinci bir nikâh için onu kovalayan damat adaylarından kaçmayı sürdürüyormuş. Onu ağzına layık bulan Burgonyalı güçlü bir arşidük Sibylla'yı yatağına çağırmış. Sibylla karşı koymuş. Hırsından kuduran arşidük Hainaut'nun yarısını yakıp yıktıktan sonra ordularıyla Cambrai surlarına dayanmış.

Tam o sırada, baklakırı donlu, baldırı doru, Sturmi adlı safkan İngiliz kısrağıyla çocuk yüzlü bir atlı da dıgıdık dıgıdık Cambrai yakınlarına ulaşmış. Saraya alınan atlı, Sibylla'nın çok hoşuna gitmiş. Sibylla ona arşidükü bozguna uğratıp uğratamayacağını sormuş. Kahramanımız, Sibylla'nın koluna bir öpücük kondurmuş; onun ağzından çıkan sözün, kulağında Tanrı buyruğu gibi yankılandığını açıklayarak ayağa kalkmış.

Opal taşlarla kaplı altın zırhını kuşanıp, mavi kolanlı, safran sarısı bir kaftanla donatılmış atına atlayan karayağız yiğit, dört bir yanı kapalı savaş alanına çıkmış. Tuğunda dalgalanan sancağını bir balık süslüyormuş. O alana çıkınca, Flaman boylarıyla Wallon boyları, alkış, bağırış çağırış, Burgonyalıların yuhalamasını yirmi kat bastırmış.

Kanlı bir boğuşma olmuş. İki taraf da var gücünü kullanıp saldırmış, gırtlak gırtlağa bir dövüş başlamış. Topuzla, mızrakla, kırbaçla, zıpkınla savaşmışlar. Dövüş bütün bir gün boyunca sürmüş. Sonunda gözükara yiğidimiz zarif bir oyunla hasmını bastırıp yıkmış: Arşidük mağlup olmuş, havlu atmış.

Barış anlaşması imzalanınca, bütün hanlarda, sabahlara kadar davul zurna çalınıp oynanmış. Yiğit atlı övülüp alkışlanmış, kurnazlığına türkü düzülmüş, yapılan nümayiş arşı tutmuş. Onu onurlandırıp, başkomutan yapmışlar. Kahramanımız Sibylla'ya kavuşmak için fazla oyalanmadan saraya dönmüş. Sibylla'dan çok hoşlanıyormuş. Sibylla'nın da gönlü ondaymış.

Bu noktada artık okurumuza hakikati açıklamamız lazım. Sturmi'nin sırtında vakarla saraya doğru yol alan kahraman atlının kim olduğunu hiç kuşkusuz anlamışsınızdır: Haklısınız, kahramanımızın adı Gayb'mış.

Vah başımıza ki kahramanımız Gayb, Oidipus gibi, Sibylla'nın anası olduğunu bilmiyormuş. Vah başımıza ki Sibylla Gayb'ın oğlu olduğunu bilmiyormuş. Sibylla Gayb'a çılgınlar gibi âşık olmuş. Gayb Sibylla'ya çılgınlar gibi âşık olmuş. Vah başımıza ki sonunda Gayb Sibylla'nın kim olduğunu anlamış. Vah başımıza ki sonunda Sibylla Gayb'ın kim olduğunu anlamış.

Acı bir rastlantı sonucu Sibylla'yla Gayb arasındaki anaoğul ilişkisi ortaya çıkmış.

Sibylla odasına kapanıp haftalarca Tanrıya yakardıktan sonra bir manastır kurmuş. Bu manastırda ipsiz sapsız garibanların pis kokulu ayaklarını yıkayıp, para almadan hastalara bakmaya başlamış.

Gayb, sırtını, göğsünü dağlaması için bir çulsuzun at kılından paçavralarına bürünmüş, bir azık torbası, bir matara almadan, yalnızca bir sopayla saraydan ayrılmış. Bir zamanlar huzuru bulmuş olduğu saraydan bir akşam vakti çıkıp yollara düşmüş. Uzaklara gitmiş. Kahroluyor, korkunç bir suçluluk duygusuyla ilahi yargıyı arıyormuş. Bir ormanda uyumuş. Acıkmış. Üç günü aşkın bir vakit sonra, dağları, ormanları zorlukla aşıp bir göl kıyısına ulaşmış. Bir köylünün kapısını çalmış. Kapıyı açana sormuş:

– Akıl almaz günahımın karşılığı olan Tanrısal gazabı bulacağım bir kutsal sığınak var mıdır buralarda?

Bön bön bakan köylü yanıtlamış:

– Gölün ortasında tam sana uygun bir adacık, daha doğrusu cıscıbıl bir kayalık var. Orada layığını bulursun.

– Bu fakiri oraya götürür müsün?

– Olur ama sonsuza kadar orada kalır, çürürsün.

– Ulu Tanrının buyruğu buysa, ona kim karşı çıkabilir?

– Tamamdır, yürü bakalım o zaman.

Köylü Gayb'ı alıp Gufran Adacığı'na götürmüş. Bir boyunduruk bulamadığı için boynuna pişmanlık timsali bir yular bağlamış. Gayb pişmanlık dualarına başlamış. Kayalıktaki bir oyuktan sızan boz bir bulamaç günlük gıdasını oluşturuyormuş. Fırtınalara, kasırgalara, tayfunlara maruz kalmış, poyraz vurmuş donmuş, hamsin üfürmüş kavrulmuş, hortumların burgaçlarında oyuncak olmuş. Sırtındaki paçavralar tahta gibi kaskatı olmuş, tiftik tiftik dökülmüş. Çırılçıplak kalmış. Bir üşüyor, bir yanıyor; bir kavruluyor, bir donuyormuş.

Tanrının ona bağışladığı o boz bulamaca karşın karnı tam doymadığı için zayıflamaya başlamış. Zayıfladıkça zayıflamış. Zayıflamasının yanı sıra, küçülüp kısalmaya da başlamış. Büzüşüp bir bücür olmuş. Boyu bacak kadar kalmış. Daha da kısalmış, parmak çocuğun sahicisi halini almış. Artık hamsi kadar boyuyla insandan çok bir insan taslağı, bir insan cücüğüymüş.

On dokuz yıl daha uçup gitmiş. Papa Altıncı Paul hastalanmış. Azrail papanın kapısını çalınca Vatikan bir sonraki papanın kim olacağı sorusuyla hop oturup hop kalkmaya başlamış. Dokuz oylama yapılmış. Biri bir budalanın, bir başkası şişko bir palavracının adını ortaya atmış. Biri bir dangalağın, bir başkası bir psikopatın adaylığı konusunda bastırmış. Papalık sarayında yiyicilik dizboyuymuş: Bir milyona papalık satılıyormuş. İşin tadı kaçmış. Dinin imanın çivisi çıkmış. Bir Allahın kulunda Allah korkusu kalmamış.

Tam o sıralarda Tanrının gazabıyla gökyüzü kararmış. Bir gün Tanrı, yanı sıra hoş kokulu altın sarısı goncalar uçuşan, kanlara bulanmış bir koyun kılığında, bir kardinalin karşısına çıkıp onunla konuşmuş:

– Kardinal, aç kulağını, kararımı bildiriyorum: Bir papan var artık. Adı Gayb. Onu başkalarına üstün tuttuk çünkü tam on dokuz yıldır dalgalarımızla dövdüğümüz bir kayada pişmanlık şurubu içip kahroluyor.

Dili tutulan kardinal ıkına sıkına yanıtlamış:

– Ya kadiri mutlak, ya Tanrısal koyun, buyruğun uyarınca Gayb'ı bulup ona papalık tacını takacağız.

Bir kayada yaşayan Gayb'ı sorup soruşturarak dört bir yanda dolaşmışlar. Bin bir zorluktan sonra gölün kıyısına varmışlar. Bir zamanlar Gayb'ı adacığa taşıyan köylünün kapısını çalmışlar. Köylü başta surat asmış:

– Gayb mı? Bu adı hiç duymadım. Adacık falan da bilmiyom. Burlarda hiç adacık yok.

Birkaç kuruş köylünün dilini çözmüş. Ondan bütün bilgiyi aldıktan sonra sandala doluşup açılmışlar. Sonunda adaya yanaşmışlar. Ama Tanrısal koyunun sözünü hatırlasa da kardinalin imanı bir ara sarsılır gibi olmuş. Çünkü Gayb'ı bulamamışlar. Gayb, kadiri mutlakın bağışlamasına tam anlamıyla kavuşamadığı için yitip gitmiş, kaybolmuş...

Anton Ssliharf romanına ya da roman taslağına son noktayı koyduğunda, Thomas Mann öyküyü nasıl sonlandırmış olursa olsun, yazısının bu sonuca ulaşmasının zorunlu olduğunu düşünüyordu. Yazısını romandan çok, bir roman taslağı, hatta bir sinopsis olarak tanımlayabiliyoruz. Çünkü hayal gücünün doludizgin akışına karşın, anlatısını hakiki bir roman akıcılığına hiç kavuşturamadı: Roman olarak tasarladığı, aslında kopuk kopuk, toplam sayısı yirmi dokuzu bulmayan bir dizi öykücüktü. Daha başarılı bir iş çıkardığı parçaların sayısı altıdan ya bir fazlaydı ya da iki. Gayb'ın kimliğini ortaya koyuşu çok zarifti; birkaç fırça vuruşuyla ("pırıl pırıl tıraşlı, kızıl favorili iriyarı bir haydut" görülüyor ki ilham kaynağı onu canlandıran tabipti) akılda kalıcı bir arşidük tipi yaratmış; Gayb'ı adacığa taşıyan kurnaz köylünün gülünç aksanında ("Hay canına yandığımın...Vah gardaşım, vah! Allahıma kitabıma sarı yoncasını fırına taşıyan karakaçan gibisin..."), kısa bir pasaj boyunca, ayrıntı tutkunluğunu vurgulamış; Gayb'la arşidükün savaşını kuşkusuz bir Paul

Morand'ın, bir Giraudoux'nun ya da bir Maupassant'ın, sözcük sözcük alıp okurlarına sunmaktan hiç utanmayacağı özlü bir tarzda yansıtmıştı. Ama bu kadarla bırakmıştı. Günlük notlarındaki bu konudaki akıl yürütüşü şaşkınlık uyandırıcıydı: Romanının tamamlanabilir olsaydı, onu tamamlamak şart olurdu, diyordu. Ama tamamlansaydı o kadar açık, saf, zorlu bir bilgiyi açığa çıkarırdı ki, onu okuyan bir daha iflah olmazdı. Çünkü öykünün mantığı uyarınca, yalnızca bir Gayb kadın başlı, aslan vücutlu canavarı aşabilir. Gayb kaybolduğunda artık Söz öksüz kalır. Dilin avutucu iktidarı son bulur. Dolayısıyla hiçbir anlatı rastlantının payını ortadan kaldıramaz. Ssliharf, bunların altına bir boşluk bırakıp yazısını aşağıdaki gibi bağlıyordu:

Buna karşın başka çıkar yolumuz yok. Şunu hiç aklımızdan çıkarmamalıyız: Kadın başlı, aslan vücutlu canavar bir anda karşımıza çıkıp saldırabilir. Şunu hiç aklımızdan çıkarmamalıyız (aklımızdan çıkarabilirmişiz gibi sanki): Onu haklamak için bütün ihtiyaç duyacağımız, bir sözcük, bir harf, bir kabul ya da bir inkâr olacaktır. Çünkü –bunu buyurmamış mıydı çılgın Alman filozofun konuşturduğu İranlı yalvaç?– hiçbir kadın başlı, aslan vücutlu canavar insanlık sarayının dışına yuva yapmaz...

4

Burada, arka planda Nikolay Rimskiy-Korsakov'un yapıtı "Yabanarılarının Uçuşu" çalınmasına karşın aslında çalınanın bir başka yabanarısı olduğu anlatılır

*

Anton Ssliharf, Toussaint civarlarında kayboldu.

Kayboluşuna üç gün kala, akşam postasında okuduğu havadis kanını dondurmuştu:

Karanlık bağlantılarından çok korkulduğu için kimliği açıklanmayan biri, karanlık bastıktan sonra karakola girmiş, bir dosyayı alıp kaçmıştı. Dosyada, Poulaga'daki Polis

Müdürlüğü'nün başındaki üç kodaman aynasızın saygınlığına dair bir ifşaat bulunduğu için olay çok ciddiydi. İşi yoluna koymak için talihsiz dokümanı çabucak bulmak lazımdı. Yoksa gözünü budaktan sakınmayan hırsız dokümanı yollayacağı adamı bilirdi. Çatısından halısının altına kadar didik didik aranan hırsızın konutunda, çalınan dosya (orada saklandığı biliniyor olmasına karşın) bulunamamıştı.

Son kozunu oynayan polis müdürü Arial'la, başyardımcısı Garamond, koku almakta bir numara olmakla ünlü Dupin'i gidip buldu. Konuşmayı Arial açtı:

– Normal olarak bu hırsızlığa çok kafayı takmazdık. Sıradan bir x ya da y dosyası kaybolsaydı biraz irkilirdik, o kadar. Oysa burada uçup kaybolan, çok mühim bir yabanarısıyla ilintili.

Sözcüğün kullanımını yadırgayan Dupin sordu:

– Yabanarısı mı?

Arial sırıttı:

– Polis tabiri kullandığım için kusuruma bakmayın. Anlatmaya çalıştığım şu: Bizim için oldukça kritik bir hırsızlık söz konusu. Çünkü bu kayıpla örgütümüzün omurgası kırılacak, darmadağın olacağız. Tam sayıyı açıklayamasam da, gücümüzü asgari dokuzda bir oranında yitirdiğimizi çıtlatabilirim.

– Oysa kapkaççının konutunu didik didik aradığınızı söylüyorsunuz.

– Asgari yirmi posta arama yaptık, dört bir yanı aramamıza karşın bütün aramalardan boş döndük.

– Durum bana çok açık görünüyor. Dört bir yanı didik didik aradın, halıların altını, duvarların içini yokladın ama bulamadın. Çünkü billur gibi iki gözün var ama burnunun ucunu görmüyorsun, koca şapşal. Tabii ki adam aşırdığını çok kurnazca saklamış. Yani aslında saklamamış. Yalnızca, biraz yıpratıp, buruşturup, iki paralık bir kâğıt parçası, sıradan bir pusula gibi, bir klasörün altına koymuş. Altındakinin adi bir paçavra olma-

yıp, o can alıcı dosya olduğunu ayrımsamadan dönüp dolaşıp, klasörü bir daha, bir daha alıp bırakmış olmalısın.

Arial azarlar gibi bir havada karşı koydu:

– Ama bir klasör falan da yoktu ki orada.

Dupin ayağa kalkıp yağmurluğunu aldı. Alaycı bir tavırla sırıtarak yanıtladı:

– Oraya gidiyorum. Az sonra aradığın dosyaya kavuşacaksın.

Haklı olmaya haklıydı, akıl yürütüşü sağlarıdı ama o da aradığını bulamadı. Sinirli sinirli mırıldandı.

– Ah... Poh... Ah... Poh... Bir zamanlar attığımı vururdum.

Sonra polisin iç sorunlarına kafa yormayı bırakıp, üç kişinin katili bir orangutan olayıyla uğraşmaya koyuldu.

Anton Ssliharf günlüğünü tutmayı son ana kadar sürdürmüştü. Bu olayın ardından, "Dupin bir bakışta işin içyüzünü kavrardı; o da bulamadıysa, anlaşılan lamı cimi yok, kurtuluş umudum kalmadı" notunu düşmüştü.

Sonra birkaç satır yazıp arkadaşlarına yollamıştı: "Mışıl mışıl uyumak burnumda tütüyor. Dalmak, uyumak, top patlasa duymamak istiyorum. Ama imkânsız. Çünkü o kayboldu! Kim kayboldu? Kim? Nasıl? Anlayamıyorum. O kayboldu. Başka yol kalmadı. Bugün son yolculuğuma çıkıyorum. Unutulmak, yok olmak, kaybolmak pahasına yola çıkıyorum. *It is a must.* Kusuruma bakmayın. Anlamak istiyorum. Kıvrandıran bir hastalık içimi paralıyor. Ağzımdan yalnız anlamsız hırıltılar çıkıyor. Ölümüm, çılgın takıntımdan kurtulmak için yolladığım haraç olsun. Anton Ssliharf."

Bunun altında Anton Ssliharf'in aklını büsbütün yitirdiğini ortaya koyan tuhaf bir dipnot bulunuyordu: "Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında ajan gibi dolaşan façası bozuk avukata dört damacana viski toslayalım."

Bunun da altına, imza olarak, üstü dik bir doğru parçasıyla çiziktirilmiş, biri bir parça daha kısa olan üç yatay çizgi vardı.

Bunları yazdıktan sonra canına mı kıymıştı? Şakağına bir tabanca mı dayamıştı? Sıcak suya girip usturayla şahdamarını mı yarmıştı? Bir tas baldıran mı içmişti? Dibini ancak çıkmaz ayın son çarşambası bulacağı bir uçuruma mı sürmüştü arabasını? Havagazını mı açmıştı? Harakiri mi yapmıştı? Napalmla mı yıkanmıştı? Bir köprünün korkuluklarına tırmanıp, aşağıdaki karanlık sulara mı atlamıştı?

Canına kıyıp kıymadığına dair bir iz yoktu.

Üç gün sonra, Anton'un yolladığı birkaç satırlık pusuladan bir anlam çıkaramayan bir dostu, onu aramaya gitti. Ancak villa kapı duvardı, bomboştu. Araba garajda duruyordu. Giysi dolabında bir noksan bulunmuyordu. Bavullar alınmamıştı. Halıda, duvarlarda kan izi yoktu.

Ama Anton Ssliharf kaybolmuştu.

Anton Ssliharf'i kurtarmak için uyduruk çabalar

kimonosuz bir Japon,
ağzında sigarasıyla kayak yapan bir yılan,
pırıl pırıl bir karanlık,
bir ilahinin ortasında atılan apaçık tiz bir çığlık,
tatlı bir çıyan,
bir altın yığınına tükürük atan on müflis tüccar,
iç açıcı bir kahır,
Finlandiya'da bir fiyordu kavuran bir hamsin rüzgârı
dibi olmayan bir başörtüsü;
bütün bunlar ufkunu aydınlatabilirdi Anton Ssliharf'in...

Roma karşıtı sloganlar haykıran bir hipi kardinal,
sulu limonlar için bir ustura,
bir posta arabası tarafından soyulan üç İngiliz haydut,
bir alanı kuşatan bir doğru parçası,
bir adamın karnının orta çukurunda patlayan bir yanardağ,
zamanla alışılan bir anavatan,
kollarını balkonunun parmaklıklarına dayamış bir çolak,
İsa'sız bir haç
zırhını kuşanmamış soytarılar için tatlı şarap sızdıran bir kaktüs;
bütün bunlar kâfi olabilirdi bağışlanmasına Anton Ssliharf'in...

komik olmayan bir fıkra,
kılçıksız bir bayat balıkla matlaştırılmış bir ayna,
bir sonbahar filizi,
yolun sonuna varmış gibi yapan bir yolcunun yakasına yapışan
bir içki,
bir katil aşkı,
akıntı burnunda taş gibi batan sayısız kayalık,
sadık bir tabanca,
yanık bir aklık, vücut bulmayan bir vücut, huzur,
uyduruk bir unutkanlık,
bütün bunlar mâni olabilirdi idamına Anton Ssliharf'in...
ama Kayboluş'un doğduğu akşamdan başka bir zaman
kurulabilir miydi bütün bunlar?

5

Burada, bu kitabın yarı yazarı
C. Yardımcı zorunlu olarak lafa karışır

Yukarıdaki "yarı yazar" sözü, fazla iddialı, hatta ukalaca bulunabilir. Altı üstü bir uyarlama için "yarı yazarlık" iddiasına kalkışacak kadar alçakgönüllülüğü unutmakla suçlanabilirim.

Aslında ön plana çıkma konusunda çok iştahlı olmadığım, açık adımı kullanmayışımdan da anlaşılabilir. (Kılı kırk yarmaya kalkışan biri bunda da farklı bir kasıt arayabilir. Bu konuyu tartışmayacağım.)

Dahası, aslına sadık kalmak için o kadar titiz davrandım ki yaptığım işin bir uyarlama dahi olmadığını düşünüyorum. (Bu konuyu daha sonra açacağım.)

Okur bağışlasın, yaptığım işi "yarı yazarlık" olarak adlandırmam bir zorunluluktan kaynaklanıyor. Başka bir uygun sözcük, farklı bir münasip tabir bulmak için çok uğraştım; kim bilir kaç sözlük, lügat, kamus, imla kılavuzu karıştırdım ama aradığımı bulamadım; bulduklarımdan hoşlanmadım; sonuç olarak "yarı yazarda" karar kıldım. (Oysa hakiki bir ihtiyaç, sahici bir lüzum olmayınca, onca sözcük nasıl da üşüşüyor insanın aklına!)

Aslında bu çok da akıl kârı olmayan çalışmada, yaptığım işi biraz fiyakalı bir tabir kullanarak tanımlamak zorunda kalmaktan çok daha ciddi, zorlayıcı şartlarla da karşı karşıyayım. Bariz bir misal, şu satırları yazmak zorunda olmam. Şimdilik okurdan yalnızca biraz itimat istiyorum: Zorunda olmasam, Sakallı Üstat'ın anlatısını bölüp ortaya fırlamazdım tabii ki!.. Nasıl bir zorunluluktan söz açtığımı okurun kavrayışına bırakıyorum.

Ama ortaya atlamak, anlatıyı bölüp okurun dikkatini dağıtmak, olası boşboğazlık suçlamalarını nasıl karşılayacağımı düşünüp karalar bağlamak, ta başından alnıma yazılıydı. Çin yazısında sıkıntı piktogramıyla fırsat piktogramının, yan yana koyulduklarında, yazgı sözcüğünü ortaya çıkarmalarından aldığım ilhamla, sıkıntılı yazgımı bir fırsat olarak kullanmayı düşündüm. Araya girip söz almak zorunda kaldığımda, kuşkusuz romana katkısı olmayacak ama okurun bu uyarlamadan alacağı tadı artırması olası birkaç izahat yapacak, anlatı bağlamının dışından birkaç ipucu sunacaktım.

Bu doğrultuda çalışmaya başladığım anda donakaldım. Sakallı Üstat'ın Fransız okurlarına tanımadığı bir imkânı, Türk okurunun ağzına pişmiş armut gibi koymak Üstat'a da, okura da saygısızlık olmaz mıydı? Ayrıca kuşkusuz izah mizahı

öldürürdü. Okurun anlatı boyunca şu ana kadar tanık olduğu, daha da olacağı onca katliama, kayboluşa, yokoluşa, anlatıdaki mizahın canına okuyarak katkıda bulunamazdım. Bu tasarıyı bir yana bıraktım.

Buna karşın (şu birkaç satırda ortaya çıkan burnu büyüklük, boşboğazlık, kararsızlık gibi kusurlarımın, günahlarımın yanına malumatfuruşluğu da koyma pahasına) bir noktayı açıklamadan yapamayacağım. Romanın orijinal adı olan *la Disparition*, "Kayboluş" düzanlamının yanı sıra, Nazi işgali altındaki Fransa'da, Almanlar tarafından ortadan kaldırılanların yakınlarına sunulan ölüm kâğıdının başlığında bulunduğu için, bizim "gözaltında kaybolanlarımızı" çağrıştıran bir yananlam da taşıyor. Sakallı Üstat da, savaştığı sırada kurşunlanan babasınınkini olmasa da Yahudi olduğu için toplama kampına yollanan anasının *disparition* dokümanını alanlar arasında bulunuyor.

Yukarıdaki paragrafı tamamlar tamamlamaz çok konuştuğumun farkına varıp pişman oldum. Bu açıklamamı lüzumsuz bir lafazanlık, haddini aşan işgüzarca bir izah çabası olarak görüp, kaşlarını çatan okuru haklı buluyorum. Ama artık olan oldu, yazılan yazıldı.

Okurdan samimi ricam şu: Anton Ssliharf'i kurtarmak için paradoksal çabaların sıralandığı sayfaya dönsün, sonra da bu bölümü atlayıp, bir sonraki sayfadan başlayarak okumayı sürdürsün.

7

Burada, Anton Ssliharf'in notlarını karıştırdıktan sonra dosdoğru Hayvanlar Dünyası Parkı'na gidişimiz anlatılır

*

Anton Ssliharf'in arkadaşının adı Amaury Ünsüz'dü.

Amaury Ünsüz'ün (birinin öz olup olmadığı kuşkulu, üçü Doğulu kapatmasından) dokuz çocuğu vardı. Garip bir rastlantıyla onun da adı Gayb olan büyük oğlu kaybolalı yirmi dokuz yıl oluyordu. Gayb ünlü İngiliz âlim Lord Gadsby V. Wright'ın da katıldığı Martial Cantaral Vakfı'nın yaptığı bir

toplantı sırasında Oxford'da ortadan yok olmuştu. Bir sonraki oğlu Adam da açlık duyusunu yitirdiği için zayıf düşmüş, bir sanatoryumda ölmüştü. Bunun ardından üç oğlu daha öbür dünyaya göçmüştü: Zanzibar'da İvan'ı büyük bir balık yutmuş; Milano'da Luccino Visconti'nin asistanı olan Odilon gırtlağına sivri bir kılçık batınca boğulmuş; Honolulu'da Urbain'in bütün kanını muazzam bir sülük sömürmüş, yirmi kan nakli zavallıyı kurtaramamış, çocuk kan kaybından ölmüştü. Amaury Ünsüz'ün üç kızı Ökcan, Ümmühan, Işıtan, bir Ankara yolculuğunda trafik kazasında hayatlarını yitirmişti. Hayatta kalan son oğlu Yvon uzaklarda yaşıyordu. Araları soğuktu; yılda bir görüşüyorlardı.

Amaury Ünsüz Anton Ssliharf'in villasının dört bir yanını arayıp taradı. Konuştuğu kapı komşusu ona sinüsün açılması olayını aktardı. Bilgi almak için civardaki başka komşuların da kapısını çaldı.

Anton Ssliharf'in konutunun, karanlık, şatafatsız, hatta kaba saba bir tarzı vardı: Duvarlar badanayla boyanmış, kötü bir pamuklu dokuma olan kirli halı topak topak havlanmıştı. Darmadağınık oturma odasında içi dışına çıkmış küflü bir divanla, ona bitişik, çürümüş soğan kokan bir sandık bulunuyordu. Oynak bir dolabın kapaklarına üç çirkin afiş bantlanmıştı. Buzlu camla yapılmış vitraydan, odaya boz bulanık solgun bir ışık giriyordu. Yatak odası, paslı bir karyola, kötü bir yatak, yamru yumru olmuş bir yastık, iç bulandıran bir çarşaftan oluşuyordu. Banyoyla yüznumara, sandık odasından bozma daracık bir dört duvardı, burada bir ibrik, bir kurna, bir tas, bir ustura, yarısı bir sıçanın kahvaltısı olmuş bir havlu bulunuyordu.

Amaury, ayakta zor duran üç rafa yığılı, sırtı tozlu, kapağı buruşuk kitapları bir bir açtı. Kitapların sayfalarında bütün boşluklar notlarla, çıkmalarla, yorumlarla doluydu. Bütün bu notları taramasına karşın bir anlam çıkaramadı. Buna karşılık Ssliharf'in

kimi kitaplarla daha uzun boylu uğraşmış olduğunun farkına vardı: Gombrich'in *Art and Illusion*'ı, Witold Gombrowicz'in *Cosmos*'u, Monica Wittig'in *Opoponax*'ı, Thomas Mann'ın *Doktor Faustus*'u, Noam Chomsky'nin, Roman Jacobson'un kimi kitapları, Aragon'un *Blanc ou l'Oubli*'si.

Sonra Amaury ayağına takılan bir karton kutuyu açtı. Kutu, Anton'un yazıp biriktirdiği sayfalarla doluydu. Bir zamanlar kafasına tıkıştırılmış bütün bilgiyi kılı kırk yararak bu sayfalara yansıtmış olduğu için, bunları okuyan Amaury, aynı zamanda Anton'un tahsil hayatına dair özyaşamöyküsünü okumuş kadar oldu.

Başta Fransızca parçalar vardı:

> *O zamanlar yaşadığımız kasabada otomobil, otobüs, taksi yoktu. Komşu kasabada yaşayan Linda ablaya hayrandım. Amca oğlumla onun kasabasına koşardık. Koşmamız şarttı yoksa oraya zamanında varamazdık. Linda abla ortadan kaybolmuş olurdu.*
> *Ancak bir gün Linda abla büsbütün yok oldu. Zamanla onu bir daha hatırlamamacasına unutmalıydık ama bir türlü unutamıyorduk: Ona âşıktık. Kokusuna, saçtığı ışıltıya, bluzuna, uzun paçalı turuncu pantolonuna âşıktık.*
> *Ama sonunda son umutlarımız da yok oldu: Bir rastlantıyla, üç yıl sonra, bir sabah kahvaltısında Linda ablanın öldüğünü duyduk.*

Ardından filozofların yapıtları yorumlanıyordu:

> A priori *tahaddüsün analizini yaptığında Kant, bir an için* Cogito*'dan kuşkuya kapılır. Çünkü Kant'ın uslamlamasına bakılırsa,* Cogito*'dan yola*

çıkıldığında, Tanrısal bir varlık, Birlik kavramının tasavvuruna giriştiği zaman şişirilmiş bir Birinci Şahıs varsayımı muhataralı bir durumda kalır. Kant şunları yazar: "Bunu kavrayan Spinoza, adının yakınları tarafından karalanmasına yol açan dönüşümü tamamlayabilmiş, çok sayıda az tanınmış fikri takipçisinin önünü açmıştır. Ah Yahudi Baruch! Nasıl oldu da 'Natura'nın o yarayı dikip (o boşluğu doldurup), çatlakları kapatacağını, Sonsuzluk arzusunun tatminini sağlayacağını düşündün?" Bunun ardından Kant Platonik bir yaklaşımla ama kanımca yanlış olarak, Spinoza'yı katil bir baba figürünün oğlu olarak tanımlar. Çünkü daha antikçağlarda Platon, arkaik olanı bir tür baba katli aracılığıyla silip, Birlik kavramından kaynaklanan hiçbir kavramın sonlu olamayacağını görmüştür.

Dolayısıyla yay dönmüş, nişan alanın burnunun ucu nişangâha dönüşmüş, sivri uçlu ok filozofun alnının çatına saplanmış, bir an için Birlik kavramından yoksun bir Cogito*'ya inanan filozofu vurmuştur.*

Ardından sayılar, fonksiyonlar, gruplarla ilintili çalışmalar sayfaları dolduruyordu:

Gruplara dair.

(Marshall Hall jr'ın L.I.T. No. 28, sayfa 6-19'da yayımlanmış bir çalışmasından alıntılandı.)

Bu kavramı kim buldu, insanlığa kim sundu? Gauss mu, Galois mı? Bilinmiyor. Ama bugün bu kavramı tanımayan yok. Ancak Galois'nın öldüğü günün son dakikalarını, bir kâğıt parçasına aşağıdaki formül dizisini karalayarak harcadığı bilinir (Marshall Hall jr, a.g.y., s. 8):

$aa^{-1} = bb^{-1} = cc^{-1} = dd^{-1} = ff^{1} =$
$gg^{1} = hh^{-1} = ii^{-1} = jj^{-1} = kk^{-1} =$
$ll^{-1} = mm^{-1} = nn^{-1} = oo^{-1} = pp^{-1} =$
$qq^{-1} = rr^{1} = ss^{-1} = tt^{1} = uu^{-1} =$
$vv^{-1} = ww^{-1} = xx^{-1} = yy^{-1} = zz^{-1} =$

Ama son noktasını koyamadığı bu yazısında Galois'nın hangi sonuca ulaşmaya çalıştığını anlayan çıkmamıştır.

Cantor, Douady, Bourbaki bin bir dolambaçlı yolu sınamalarına karşın (Schwartz, Kozsul, Cartan ya da Giorgiutti gibi onlar da, toplama, çıkarmadan başlayıp, kusursuz cisim kuramını, topolojiyi, lokal halkaları, C^{star} kuramını, Shih'in bulduğu K-Functor'u, büyük Thom'a borçlu olduğumuz □ kavramını, olasılık dağılımlarını kullanarak çalışmışlardı) boşluğu doldurmak için sağlam bir ipucu bulamamıştır. Çabaları boşa çıkmıştır.

Pontryagin yirmi yılını bu soruna harcadıktan sonra, sorunu anlamaya başlangıçtaki kadar uzak olduğunu açıklamıştır.

Sonunda bu yılın başlarında bir asistanının yardımıyla bu konuda çalışan Kan (bkz. Kan, Yardımcı Functor Kuramı Araştırmaları, V. 3, 18) indüksiyon yoluyla (Jaulin, Kan'ın büyük kardinal sayılarla kurduğu uslamlamanın, kimi noktalarda zorlama yaklaşımlar taşıdığı için tam bir ispat olmadığı iddiasındadır) şunu ortaya koymuştur: G, H, K ($H \subset G$, $G \supset K$) bağıntılarını sağlayan (Kurosh'un tanımladığı anlamda) üç bulamaç olsun, $a(bc) = (ab)c$ koşulu altında, bütün a'lar için, $x \rightarrow xa$, $x \rightarrow ax$ mono olarak tanımlanmışsa, o zaman şunu yazabiliriz: $G = H \cup K$ durumunda $G \simeq HxK$ olur. H, K sabit boyutluysa, aynı zaman-

*da H, K'nın yalnızca bir ortak unsuru varsa, bu durumda şunu kanıtlayabiliriz: H ∩ K = Tüh! Kan'ın, çalışmasını tamamlayamadan, son noktayı koyamadan yaşamını yitirişi büyük bir kayıp olmuştur. Sonuç olarak doyurucu bir çözümün hâlâ çok uzağındayız.**

Ardından İngiliz dili başlıyordu:

> It is a story about a small town. It is not a gossipy yarn; nor is it a dry, monotonous account, full of such customary "fill-ins" as "romantic moonlight casting murky shadows down a long, winding country road". Nor will it say anything about tinkling lulling distant folds, robins caroling at twilight nor any "warm glow of lamplight" from a cabin window. No..."*

Soluk almadan kâğıtları karıştıran Amaury Ünsüz, Anton Ssliharf'in antropolojik çalışmalara da vakit ayırdığını gördü:

> Bir gün, Çad'da, Gogni kasabasında bir Sokoro, safari yapan şık şıkıdım bir Fransızdan gördüğü tarzda, çarşafını bir yağmurluk gibi omzuna atıp, Mokulu'da oturan oğluna yollanır. Oğlu burada, anayanlı bir kuraldan kaynaklandığı için paradoksal bir yanı olan, duyulmamış bir karı koca ilişkisinin boyunduruğu altında yaşamaktadır.

---

* İbn Abu'nun (ya da onun amca oğlunun), çözümü bulduğu iddiası oldukça yaygındır. Bulup bulmadığı kuşkulu olsa da kati olarak bildiğimiz, çözümü bulduysa da hiç açıklamadığıdır.

* Bu, küçük bir kasabaya dair bir öyküdür. Ancak burada kasabalarda ağızdan ağıza dolaşan fısıltılardan söz açılmayacak. Burada "romantik ay ışığının altında, ağaçların kararttığı, kıvrıla kıvrıla uzayan kır yolları" türü sıradan "dolgular" kuru, sıkıcı anlatımlar da bulunmayacak. Uzaklardaki ağılda şıngırdayan huzur dolu çıngıraklar, şafakta şakıyan kızıl göğüslü ardıçkuşu ya da bir barakanın camını aydınlatan "lamba ışığının sıcak ışıltısı" da anlatılmayacak burada. Hayır...

Asla dağların ardındaki Diongorlara bir oğlan çocuğu sunmamalıdır. Oysa bu durumda kolay anlaşılır, farklılaştırıcı, hatta yapısal bir doku oluşturan olağan döngünün dışında kalacaktır. *Sûñ* ya da *Margina, Uti* ya da *Kaakil, Longai* ya da *Zori,* yağmurun yağmasına yardımcı olacak bütün tanrılar, işitin bizi! Bizi onca sıkıntıya sokmasına karşın asla cayıp bozamayacağımız ahdimizi unutup huzur bulmamız için yakarıyoruz. Yoksa hata yapan bir dikkatsizi kurban olarak sunmak mı lazım?
Son uzlaşı (maksimin ya da minimaks!): Adam bir şamana gidip danışır. Onun uyarısıyla, yağmurun yağması, darısının tarlada kavrulup kalmaması için ak bir oğlakla kara bir horozu kurban olarak *Sûñ*'a sunar.

Ssliharf hayvanları da unutmamıştı:

Yarı koyun yarı sığır bir hayvan olan ovibos, tundrada hayatını rahatça sürdürür. Uzun uzun dövülüp yumuşatılan budunun yoğun bir anason kokusu vardır. Hayvanı yakalamak için toprağa uzanıp fırsat kollamak, yattığınız noktaya doğru dörtnala koşmaya başladığında hiç kıpırdamayıp, tam toynakları burnunuzun ucunda göz korkutucu bir manzara oluşturduğu anda sıçrayıp boynuna atlamanız lazımdır.
Kollarınızı boynuna doladığınızda hayvan da sizi görüp böğürür, sonra yanınıza uzanır, yanı başınızda uyumaya başlar.
Akasya, yonca, boğanotu, sarmısak, sarı zırnık, tarhun, yabanturpu, kuzukulağı kokulu vücudu yumuşacıktır.

Yurdumuzda yaşayan bir tür manda ya da bizon olan urusla karşılaşmak çok zordur. Zifiri karanlıkta dolaşmaya çıkıldığında arada bir, bir urusun hörgücünü gördüğümüzü sanabiliriz. Oysa bu hiçbir zaman doğru çıkmaz. Aslında urusun sırtında bir hörgüç yoktur. Sırtında bir oyuk da yoktur. Dümdüz, normal bir sırtı vardır. O zaman urustan laf açmanın fazla bir anlamı da yoktur.

Toplumsal çatışmalardan da söz açmıştı:

Bir üç mayıs günü olaylar patladı. Bütün başlıklarda, "Boul'Mich dolaylarında kargaşa" vardı. Kalın kafalı müdürünün talimatıyla, yardımcısı olacak dangalak tam donanımlı bir timi, tabutluğa tıkılmış altı arkadaşlarının özgür bırakılması için toplananlara saldırttı. Toplananlar arasında anarşi yanlıları, kızıllar, başka solcu gruplar bulunuyordu. Polis saldırınca, koca bir taş yoldan söküldü, azgın orangutanlarla dolu bir kamyona doğru fırlatıldı. Bir anda iki kaldırımın arasına barikat kuruldu. Barikatta, yakılan arabaların oluşturduğu yığının ortasında koca bir kütük görünüyordu. İşin çığırından çıkmasından korkan Grimaud, bir buyrukla katliamı başlattı. Polis copla, göz yaşartıcı bombayla, yaralananlara, yıkılanlara, bayılanlara acımaksızın kalabalığa girişti.
Kamuoyu ayağa kalktı. Paris sokaklarında bir milyon kişi kızıl ya da kara bayraklarla, diktatörlük karşıtı sloganlar atarak yürüdü: "On yıllık dikta bitsin artık!..", "Kahrolsun Charlot!", "Bütün iktidar halka!"
Çalışanlara öncülük yapan bir işçi örgütü bütün çalışanların işi durdurmasını sağladı. Ulaştırma

çalışanları, kömür çıkaranlar, bürolarda, mağazalarda, fabrikalarda, doklarda çalışanlar, tümü iş bırakmaya katıldı. Akaryakıt istasyonlarında yakıt kalmamıştı.

Almanca da yazmıştı:

Man sagt dir, komm doch mal ins Landhaus. Man sagt dir, Stadvolk muss aufs Land, muss zurück zur Natur. Man sagt dir komm bald, möglichst am Sonntag. Du brummst also los, nicht zu früh am Tag, das will man nict. Am Nachmittac fährst du durchs Dorf, in Richtung Sportplatz. Vorm Sportpatz fährst du ab. Kurz darauf bist du da. Du hälst am Tor, durch das du nicht hindurchkannst, parkst das Auto und blickst dich um. Du glaubst, nun taucht vor dir das Haus auf, doch du irrst dich, da ist das Dach. Ringsum Wald, dickichtartig, Wildnis fast. Wald, wohin du schaust. Baum und Strauch sind stark im Wuchs. Am Pfad wächst Minzkraut auch Gras, frisch, saftig und grün. Ins Haus, wovon du nur das Dach sahst. Du träumst, dass das Haus, wovon du nur das Dach sahst, laubumrankt, gross und mächtig ist. Mit Komfort natürlich, Klo und Bad, und Bild im Flur. Dazu Mann und Frau stolz vorm Kamin. Träumst du, doch das Tor ist zu und ins Haus, wovon du nur das Dach sahst, kannst du nicht. Nachts, auch das träumst du noch, löscht man das Licht und dann glüht rot und idyllisch das Holz im Kamin. So träumst du vor dich hin, doch man macht das Tor nicht auf, obwohl Sonntag ist. Da sagt man dir also, komm doch mal ins Landhaus und dann kommst du

wirklich zum Landhaus und bist vorm Landhaus und kommst doch nicht ins Landhaus und warst umsonst am Landhaus und fährst vom Landhaus aus zurück nach Haus...*

Bütün bunları taradıktan sonra Amaury Ünsüz, altın yaldızlı bir klasörün altında duran Anton Ssliharf'in günlüğünü buldu. Sayfaları karıştırmaya koyuldu. Akşama kadar okudu. Sonra dışarı çıktı. Hava kararmıştı. Bir taksi durdurdu. Taksinin yıpranmış arka koltuğuna yığıldı:

– Çabuk, polis karakoluna!

Amaury karakolda az kalsın çıldıracaktı. Saat on ikiyi vurana kadar ağaç oldu. Sonunda odasına çıkmayı başardığı adamsa tam bir hödüktü. Adam bir yandan sakız çiğniyor, bir yandan kallavi jambonlu sandvicini ısırıyor, bir yandan da matarasındaki adi şaraptan aldığı bir yudumla, tiksindirici bir gürültü çıkararak ağzındaki lokmayı yutuyordu. Ara sıra parmağını dalgın dalgın yassı burnuna ya da kulağına sokup sondaj yapıyor, homurdanıyordu:

---

* Konağa bir git bakalım, diyorlar sana. Apartmanlarda sıkış tıkış yaşayanlar ara sıra kırlara, doğaya kaçmalı diyorlar. Hadi artık diyorlar sana, bugün pazar, mümkün olursa şimdi git. Homurdanıyorsun, daha sabahın körü, yola çıkılacak saat mi bu? On iki sularında köy yolunu tutmak için spor sahasının bulunduğu tarafa gidiyorsun. Spor sahasının yanında duran arabaya biniyorsun. Az sonra oradasın. Ana giriş kapısında duruyorsun. Çitin, kapının arkası görülmüyor. Arabadan iniyor, kapıdan girip sağa sola bakıyorsun. Bir an için konağın yok olduğunu, ortadan kaybolduğunu düşünüyorsun. Ama hayır, çatısı orada konağın. Dört yanı çalılar, sarmaşıklar bürümüş. İnanılmaz sıklıkta bir orman sarmış konağı. Yalnızca orman görünüyor, boy boy ağaçlar, çalılar. Konağa kadar uzanan patika hoş kokulu, yumuşacık, zümrüt gibi otlarla kaplı. Yalnızca çatısını gördüğün konaktasın. Rüya gibi. Yalnızca çatısını gördüğün konakta olduğunu düşlüyorsun. Ağaç yapraklarıyla sarılı, büyük, ihtişamlı konak. Yüznumarası, banyosu, hol duvarına asılı tablosuyla konforlu da tabii ki... Salonda, ocakta yanan odunların karşısında gururla duran bir adamla bir kadın da var. Kapının kapandığını, yalnızca çatısını gördüğün konakta kalakaldığını düşlüyorsun. Karanlık basıyor, bunu da düşlüyorsun. Işığı söndürüyorlar, ocakta bir odunun şiir gibi kıpkızıl pırıltısı. Düş kurup duruyorsun ama pazar günü olmasına karşın kapı açılmıyor. Tam bu sırada konağa bir git bakalım diyorlar sana; gidiyorsun konağa; karşısında duruyorsun konağın; girmiyorsun konağa; konaktasın ama boşu boşuna; dönüp gidiyorsun konaktan apartmanına.

– Aman canım, canına kıymıştır. Yoksa intihardan söz açmasının anlamı olmazdı ki...

Amaury ısrarını sürdürüyordu:

– Ama sayın müdürüm, günlüğünü baştan sona okudum, villasını gördüm. Dahası, canına kıyacağını açıkça hiç ağzına almıyor, yalnızca ölümün yaklaştığını söylüyor. Kaygısını, korkusunu açıklıyor. O kayboldu. Kaçırıldığını sanıyorum. Bir adam kaçırmanın söz konusu olduğu kanısındayım.

Ahmak polis müdürü alaycı bir tavırla lafı ağzından kapıyordu:

– Adam kaçırma mı? Hadi canım, bizim buralarda adam kaçırma vakasına hiç rastlanmamıştır.

Amaury Ünsüz çıkıp başbakanlıkta çalışan bir arkadaşını aradı. Onun konuştuğu bir amiral, dönüp karakol amirini aradı. Karakol amiri, Ünsüz'ün görüştüğü müdürü haşladıktan sonra konuyla alakadar olması için Ottavio Ottaviani adlı Korsikalı bir polisi atadı.

Ottaviani Maillot'da, Sablons durağında, Botanik Parkı'nın yakınlarında oturuyordu. Amaury dosdoğru Ottaviani'nin kaldığı kiralık odaya gitti. Korsikalı polis şişko bir kadın satıcısını çağrıştırıyordu. Kayışlarla kordonlarla süslü, yumuşak yastıklarla kaplı, rokoko tarzı bir sallanır koltukta oturuyor; yuvarlanıp bir kürdanla tutturulmuş kurutulmuş balık lokmalarını içi turşu dolu bir kaba batırıp batırıp ağzına atıyordu. Lafı uzatmadan biraz laubali bir tavırla konuya girdi:

– Amirimin talimatı uyarınca konunun icabına bakacağım. Kabaca anlat bakayım olanları.

– Anlatayım. Anton Ssliharf kayboldu. Kayboluşuna üç gün kala bana yolladığı pusulada yola çıkacağını söylüyordu. Ama kanımca o kaçırıldı.

Ottaviani suratından aptallık akarak ama kibarca sordu:

– Niçin kaçırılmış olsun?

Amaury, fısıldayarak yanıtladı:

– Çünkü Anton Ssliharf onun kimliğini biliyordu.
– Kimin kimliğini?
– Kimin kimliğini bildiğini hiçbir Allahın kulu bilmiyor.
– Yani?
– Tuttuğu günlüğün sayfalarında birkaç ipucu var. Araştırmak lazım. Ssliharf onu bildiğini ama bildiğini ağzına alamadığını, gördüğünü ama gözünü yumduğunu yazmış.
– Az biraz karmaşık bir iş bu galiba.
– Yazdığı pusulada çok çarpıcı bir dipnot var. "Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında ajan gibi dolaşan façası bozuk avukata dört damacana viski toslayalım" diyor. Bunda mutlaka bir ipucu olmalı. Kanımca başta buna bakmalıyız. Sonra günlüğünü tarayıp oradaki bilgiyi açığa çıkarmalıyız.
Ottaviani tam anlamıyla ikna olmuş sayılmazdı:
– Canın bilir. Mamafih bana kalırsa bu anlattıklarından bir iş çıkmaz.
Amaury polisin kuşkusuna hiç aldırmadı:
– İlk olarak Hayvanlar Dünyası Parkı'na bir bakmalıyız.
Ottaviani şaşırdı:
– Hayvanlar Dünyası Parkı mı? Niçin orası? İki adım arkamızda Botanik Parkı var. Oraya bakalım.
– Allah aşkına Ottaviani, "Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında dolaşan façası bozuk avukat" yazıyor burada!
– Tamam, tamam. Oraya git. İlk olarak civardaki sağlık ocaklarını aramak istiyorum.
– Anlaştık. Daha sonra buluşalım ama. Saat on iki, Balzar barı uyar mı?
– Lipp olsa olmaz mı?
– Olur, saat on iki, Lipp diyoruz.

Amaury Hayvanlar Dünyası Parkı'na yollandı. Dolaşmaya koyuldu. Bir çöl aslanına uzun uzun baktı. Kafasına küçük bir taş fırlatan bir maymuna bir parça çikolata attı. Hayvanların arasında bir aşağı bir yukarı dolandı. Pumalar, jaguarlar, ayı-

lar, lamalar, antiloplar, sırtlanlar, vaşaklar, zürafalar. Sonra ansızın bağırmaya başladı:

– Aman, aman, kimi görüyorum! Şu rastlantıya bak! Sizi arasam dünyada bulamazdım, Hayvanlar Dünyası Parkı'nda karşıma çıktınız.

Karşılaştığı kadın Kanada'nın Frankfurt konsolosunun ölmüş oğlunun dul karısı Olga'ydı. Olga'nın bir zamanlar Anton'a tutkuyla bağlanmış olduğu bilinirdi. Ağlamaya başladı:

– Ah Amaury, dostum, o hâlâ hayatta. Ölmüş olamaz, hayır, ölmüş olamaz.

– Hayır Olga, hayır ama duruma bakılırsa ortadan kaybolmuş.

– Sana da son yolculuğuna çıktığını mı yazmış?

Amaury üzgün üzgün başını sallayıp sordu:

– Sana da Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında dolaşan avukata dair bir dipnot düşmüş mü?

– Tamı tamına. Ama burada avukat falan yok.

– Kim bilir?

Daha lafını tamamlayamadan, az uzakta, havuzun başında duran bir adam gördü. Büyük bir itinayla Kamçatka kıyılarından bir manzara anlayışıyla tasarlanmış havuzda yığınla okyanus hayvanı bulunuyordu: Albatroslar, kar baykuşları, başka kutup kuşları, kambur balinalar, mavi balinalar, yunuslar, foklar, foku andıran başka hayvanlar havuzu dolduruyordu. Havuzun karşısında bir adam sakin sakin sigarasını tüttürüyordu. Adama doğru koşturdu. Amaury yaklaşınca adam konuştu:

– İyi sabahlar.

Amaury doğrudan konuya girdi:

– Bakar mısınız dostum, buralarda bir avukat var mı acaba?

Adam bu çok sıradan bir soruymuş gibi yanıtladı:

– Tabii ki... Tam karşınızda bir avukat duruyor.

– Şşt, yavaş konuşalım. Anton Ssliharf'i tanıyor musun?

– Bana işi düşüyordu bir zamanlar.
– Öldüğünü mü düşünüyorsun?
– Kim bilir?
– Adını sormayı unuttum.
– Hasan İbn Abu, Paris Barosu'na kayıtlı avukat, yirmi dokuz Branly Rıhtımı, Alma 19-23.
– Anton kaybolmadan sana da o anlaşılmaz notu yolladı mı?
– Yolladı.
– Dipnotun anlamını çıkardın mı?
– Hayır. Daha doğrusu biraz. Sigaralı avukatın bana bir dokundurma olduğunu düşündüm. Onun için bütün zamanımı bu parkta dolaşmaya harcıyorum. Başta hiç anlamamıştım ama dört damacana viskinin üç gün sonra Longchamp'da yapılacak büyük at yarışıyla bir ilgisi olduğunu da anladım.
– Alakayı kuramadım.
– Çok basit. Yarışın üç favorisi var: Başyazman III, Viski Dört, Kaçartay.
O ana kadar ağzını açmayan Olga lafa karıştı:
– Bunda bir ipucu mu var yani?
Amaury yanıtladı:
– Kim bilir? Ama hiçbir olasılığı yok saymamalıyız. Pazar günü Longchamp at yarışına gidiyoruz.
Hasan İbn Abu yarım kalan sözünü bitirdi:
– Bu arada, bir ay kadar oluyor, Anton Ssliharf masasının başında sürdürmüş olduğu karanlık, bir o kadar da zorlu çalışmaların sonucunu taşıyan yirmi dokuz kutuyu yollamıştı bana. Karısı da, çocuğu da, miras hakkı iddiasında bulunacak bir başka akrabası da yok. Bundan dolayı, bu bilgi küpünün ayrıntılı bir dökümünü yapmak için dostlarıyla buluşmanın, bu şayanı takdir çalışmayı onlarla paylaşmanın doğru olacağını düşünüyorum. Bakarsınız araştırmalarımızın önünü açacak ipuçları da buluruz bu yazılarda.
Amaury sordu:

– Yarın okumaya başlayabilir miyiz bu yazıları?

– Ancak üç gün sonra... Bir davam var. Biraz sonra Aillant-sur-Tholon'a gidiyorum. Pazar sabahı işimi tamamlamış olurum. Pazar akşamı görüşürüz. Bu arada Anton Ssliharf'in dört viskisinin anlamına dair bir fikrimiz olur.

Amaury güldü:

– Ona ganyanda on frank yatıracağım.

Olga da ona katıldı:

– Altta kalır mıyım. Yirmi frank koyarım o zaman Viski Dört için.

Hasan İbn Abu kolunu kaldırıp saatini süzdü:

– Anlaştık. Otobüsüm on kala kalkıyor. Pazar akşamı görüşürüz.

Olga, hızlı hızlı uzaklaşan Hasan İbn Abu'nun arkasından bağırdı:

– Hoşça kal, iyi yolculuklar...

– Çav!

Amaury, arkasına takılan Olga'yla, Hayvanlar Dünyası Parkı'nı dört bir tarafa bakınarak, uzun uzun dolaştı. Bir başka ipucu bulamayınca Olga'yla bir lokantaya girip doyurucu bir kahvaltı yaptılar.

Amaury'nin Hayvanlar Dünyası Parkı'nda dolaştığı sıralarda, Ottavio Ottaviani, Broca'nın, Foch'un, Saint-Louis'nin, Rotschild'in acil ilkyardım kısımlarını taradı. Sonra dokuz on karakoldan bilgi aldı. Anton Ssliharf buralara hiç uğramamıştı.

Saat on iki sularında, hızlı adımlarla Lipp barına doğru koşturan Ottaviani, Vavin-Raspail Alanı'nda Amaury'yi gördü. Dosdoğru yanına yanaşan Amaury, fısıltıyla konuştu:

– Lipp aynasızlarla dolu. Orada oturmayalım.

Ottaviani polis olduğu için bildiği, sıradan vatandaşlardan saklanan sırları arada sırada ağzından kaçırırdı:

– Ortadan kaldırılıp hakkında bir kayboluş öyküsü hazırlanacak biri olmalı bu yakınlarda.

Amaury irkildi:

– Kayboluş mu?

Tanımadığı biri karşısında boşboğazlık yaptığının farkına varan Ottaviani lafı ağzında yuvarladı:

– Ha... hı... hım...

– Hadi Ottaviani, oyun oynamayalım. Sssliharf dostum da ortadan kayboldu.

– Onun bu durumla hiç alakası yok.

Amaury ısrarlıydı:

– Kim bilir? Burada kaçırılması söz konusu olan kim?

– Bir Mağripli.

Amaury şaşırarak bağırdı:

– Bir Mağripli mi?

– Sus, yavaş, bir Mağripli. Mağripli bir avukat...

Amaury bir haykırışla lafı Ottaviani'nin ağzından kaptı:

– Hasan İbn Abu!

8

Burada, Mağripli avukatların
can pazarı anlatılır

*

Ottaviani soğukkanlıca Amaury'yi yanıtladı:

– Hayır, söz konusu Mağripli avukatın adı İbn Barka.

Amaury, Hasan İbn Abu için kaygılanmış, sonra bir an için canının tasasına düşmüştü: Anton Ssliharf kaçırıldıysa, kaçıranların Anton'un arkadaşları için, Olga, Hasan, hatta bizzat onun için bir tuzak kurmayacağının bir garantisi olabilir miydi? Ottaviani'nin açıklaması onu biraz rahatlatmıştı:

– Ha, iyi o zaman.

Ottaviani arkasında, Harry'nin Barı'na yollandılar. Arkada bir masaya oturdular. Amaury'nin siparişi buzsuz bir Chivas oldu. Ottaviani köpüksüz bira ısmarladı. Alaycı bir tavırla ıslık çalan garsonun, "Arjantin mi, siyah bira mı?" sorusuna, kısa bir kararsızlıktan sonra yanıtı "Arjantin" oldu.

Ottaviani, ana hatlarıyla İbn Barka'nın kayboluşunun ardından patlayan skandalı aktardı: Başta bayağı gaf yapılmıştı. Yapılan patavatsızlıklar basına yansıyınca iş çığırından çıkmıştı. Kamuoyu ayağa kalkmıştı. Bakanlıklar altüst olmuştu. Papon olay yokmuş gibi davranmış, Souchon, ardından da Voitot sorunun varlığını onaylamışlardı. Bir yayın organında Figon'un bir başsavcıyı suçlaması, Matignon'u çok kızdırmıştı. Sonunda zorlukla da olsa yayınları yalanlayacak kanıtlar bulunmuştu. Oufkir olay sırasında başka bir kasabada bulunduğunu kanıtladı. Ardından Figon'un intiharı sağlanmıştı. Ancak soruşturma safhasında iş rayına oturtulamamıştı. Muhalif parti taraftarları bu alçaklığın sorumlusu olan iktidarın ipliğini pazara çıkarmak için fırsatı kaçırmamıştı. Hatta, İbn Barka'nın kayboluşuyla Argoud'nun Zürih dolaylarında kaçırılması arasında bağ kuran bir rapordan yola çıkarak kuru iftira dolu bir kampanya başlatmaya kadar işi vardırmışlardı: Frankfurt'ta bir Burgiba karşıtına, Saint-Moritz yakınlarında Afrikalı bir militana, Louvain'in ortasında Yazid adlı politikacıya, çalışma odasında Gabon'un Madrid konsolosuna suikast yapma suçlarından aklansa da bir sürü soyguna karıştığı malum olan, katil, cani, hapis kaçkını çakallardan oluşan karanlık bir paralı komando grubuyla polis arasında bir kontrat imzalanmışmış sözümona! Fransız patronlardan aldığı bahşiş olmasa iktidarda üç gün daha kalamayacak zırtapoz bir diktatörün konumunu sağlamlaştırmak için, Foccard, komutasındaki aynasızları, üçkâğıtçılar, uyuşturucu kaçakçıları, baldırı çıplaklar güruhuyla ortak yapacakmış. Kol kola çalışacaklarmış güya! Bütün bunlar hastalıklı bir ortamda oluyormuş. Duruşmalar kapalı kapılar arkasında yapılıyormuş.

Zavallı bir figürana çullanılıyor, anlamadan olaya bulaşmış bir salağın gırtlağına basılıyor ama büyükbaşlara, kalantorlara, politikacılara dokunulmuyormuş...

Ottaviani birasını kafasına dikip bitirdi, sonra lafını bağladı.

– Hayır, bütün bunlar hoşuma gitmiyor. Hiç hoşuma gitmiyor.

Ottaviani susup ağzını kapadı. Amaury'nin canı sıkılmıştı. Anton Ssliharf'in kayboluşu çok uzaklarda kalmıştı sanki. Suskunluğu bozmak için, Hayvanlar Dünyası Parkı'nda Olga'yla karşılaştığını, sonra da Hasan İbn Abu'yla tanıştığını anlattı. İbn Abu'yla ilk karşılaşmalarıydı bu. Ottaviani güldü. Anlaşılan Ssliharf'in bütün arkadaşlarını tanımıyordu Amaury... "Tümünü tanımıyorum tabii" yanıtına karşın az sonra bu durum Amaury'nin tadını daha da kaçırdı. Konuşarak akıl yürüttü:

– Şimdi bir bakalım: Hasan İbn Abu'yu Hayvanlar Dünyası Parkı'nda gördük. Anton Ssliharf'in notu nasıldı? "Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında ajan gibi dolaşan façası bozuk avukat." Hayvanlar Dünyası Parkı'na gittik. Kimi gördük? Sigarası ağzında bir avukat. Tamam. Ama ya avukat da bu yolla Anton'un bir arkadaşıyla karşılaşmayı umarak, Ssliharf'in çağrısına uymak amacıyla Hayvanlar Dünyası Parkı'na koşmuşsa?

– Yani diyorsun ki bütün bunlar yanızca bir rastlantı olabilir...

– Rastlantı ya da bir tuzak, kim bilir? Ama pazar günü Long-champ'da Anton'un "dört damacana viski"sinin bir anlamı var mı yok mu, onu anlayacağız. O zamana kadar "dört damacana viski" kadar olmasa da oldukça mühim bir başka noktayı aydınlığa kavuşturabiliriz. Karamazov'u bilir misin?

– Yakışıklı bir abisi olan Karamazov mu?

– Hayır onun amcasının oğlu. Clignancourt'da taksisi olan. Arada bir bana da, Ssliharf'in villasına da tamirat işi

için uğrardı. Anton'un kayboluşunu o da işitmiş mi? Bunu araştırıp, pazar sabahı at yarışları başlamadan bana aktarabilir misin?

Kafasını bira bardağına dayayıp uyuklamaya başlayan Ottaviani, gözkapaklarını araladı:

– Tamamdır patron.

Kurdun kuşun dışarı çıkmaya korkacağı dondurucu bir soğuk vardı. Ottavio Ottaviani soğuğa aldırmadan uzun adımlarla yürüyor, insanın yüzünü dalayan rüzgârdan çok da rahatsız görünmüyordu. Alma'ya varınca bir arabaya bindi. Orsay Rıhtımı'nda arabadan indi. Bir soluk aldı. Saatini çıkarıp baktı. Saat on bir buçuktu. At yarışlarına daha çok zaman vardı. Mırıldandı:

– Hadi bakalım, Ssliharf niçin arabasına alarm taktırmış anlamamız lazım.

Oralarda, İran Konsolosluğu'na üç adım uzaklıkta Ottaviani'nin kaşarlı ya da sucuklu tost almak için uğradığı bir sandviççi dükkânı vardı. Yorgun, bitkin, soluğu tıkanmış, ayakları şişmiş bir durumda kapıdan girdi. Arkadaki uzun barda bir sürü adam vardı.

– Günaydın.

İşini daima hızlı hızlı yapan sırıtkan bir adam olan sandviççi Romuald, Ottaviani'yi karşıladı:

– Günaydın! Hava buz gibi, üşüdünüz mü?

– Of, of, of... Brrr... Dondum yahu!

– Oysa altı üstü sıfırın altında bir. Bundan daha kötü soğukları da gördük.

Ottaviani farkına varmadan bir Saint-Marc Girardin şiirinin bir mısrasını alıntılayarak yanıtladı:

– Doğru ama şu duyduğun da poyrazın ıslıkları.

– Bir sandviç yapalım mı? Jambonumuz var ya da York jambonu, sucuk, domuz pastırması, salam, söğüş rozbif, sonra kaşarlar, kaşkaval, lor, tulum, dil... Hot dog da olabilir.

– Yok, yok. Sıcak bir grog alayım. Üşüttüm galiba.

Romuald, arkada günün çorbasını hazırlayan aşçıya bağırdı.

– Yap bir grog. Romu bol olsun.

– Tamamdır, bir grog şimdi hazır!

Az sonra Romuald içkiyi Ottaviani'nin masasına koydu.

– Kaynar kaynar yudumlanan iyi bir grogun karşısında hiçbir soğuk algınlığı dayanamaz.

Ottaviani içkisini yudumladı.

– Hmm, harika olmuş.

– Limon alır mısınız?

– Yok, bu limonsuz da iyi gidiyor.

– Tamamı üç frank yirmi santim.

– Buyrun.

– *Thank you.*

Ottaviani barın karşı ucunda tatlısının son lokmasını ağzına atan amiri Aloysius Unitt'i gördü. Grogunu alıp kalabalığı yararak ona doğru yaklaştı, oflaya puflaya yanına oturdu.

– Günaydın patron.

– Günaydın Ottaviani, nasılsın?

– Orta karar... Soğuk almışım biraz.

– Yoğurt ısmarlayayım mı sana?

– Yok, karnım tok.

– Başka?

– Nasıl başka?

– Amaury Ünsüz?

– Olayın bir adam kaçırma vakası olduğundan kuşkusu yok gibi.

Unitt mırıldandı:

– Sanırım hakkı var.

– Nasıl olur patron? Kaçırıldığı kanısında mısın?

Unitt soruyu havada bırakarak çantasından bir dosya çıkardı. Dosyanın kapağına göz atan Ottaviani küfrü bastı:

– Vay anasını, patron, bu dosya G.M. arşiv kasasından çıkmış!

Sonra okumaya koyuldu:

Konsolos Alain Gu. rin tarafından
krallık katı G - P.R.C. için hazırlanan rapor

(Dağıtım: SACLANT - "kozmik"
NATO - S AG -G/PRC - 3.28.23)

Ajan 3/6.26'nın, Cap Horn'daki "straggling group" çalışmalarından doğrulatmak amacıyla dışarı sızdırdığı, Andilly HCI kaynaklı bir bilgi notuna ilişik olarak Orrouy'daki NATO-GM Komutanlığı'ndan aldığımız raporda Anton Ssliharf'in maruz kalacağı durum tarafımıza bildirilmişti. Bu rapor alınır alınmaz, "NATO- kozmik" 6/29-Z 6 misyonu uygulamaya konmuş, bir aylık uygulama için "K Count" başlatılmıştır. Anton Ssliharf bu zaman aralığında iptal olmuştur. Aynı zamanda "tatil günü" 9/29-Z. 6 misyonunun L19 talimatı uyarınca, "kozmik b1" bilgi notunda da öngörüldüğü gibi kaçırılmalara karşı bir plan bütün GCR, bütün yardımcı SR, bütün alt SM, bütün HCI, bütün ONI, bütün CIC, bütün "G.3" bütün BND, bütün SID başkanlıklarına, Mi 6 dışında bütün "ünlü ajanlara" dağıtılmış, sınıflandırılmamış komandolara lüzumlu uyarılar yapılmıştır.

3 ya da B.1 sınıfı bu bilginin can alıcılığını azaltmasa da, ilk aşamada bütün gücümüzü "3" noktasında yoğunlaştırmamıza karşın başarı sağlayamadığımızın açıkça anlaşılması lazımdır. Bu fiyaskonun tahlili için farklı yaklaşımlar mümkündür. HCI Arlington, CIA'nın parmağından kuşkulanmamaktadır. NATO kurumsal çatısı altında çalışan kurmaylarımızın arasına bir SIS sızması olasılığı da tartışılmaktadır. Dahası, bir Arnavutluk SR ajanının, Ankara'daki

Sakallı'yı satın aldığı, Ankara'daki örgütü kontrol altında tuttuğu da sanılmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında karşımıza iki almaşık çıkmaktadır: Ya Anton Ssliharf'i alınyazısına bırakacağız ya da kötünün iyisini arayacağız. Ağzımızı tıkayan bu kadar sıra dışı bir vaka, çözümünü ancak başımızdakinin yardımıyla bulabilir. Bu kanıda olduğumuz için SR dışı kanallarla yolladığımız bu raporla, sizin mülahazalarınıza olduğu kadar duruma ilişkin umumi mütalaanıza da başvurmuş oluyoruz.

Ottaviani raporu okumayı tamamladıktan sonra Unitt konuştu:

– Bütün bunları çok karanlık, çok çapraşık buluyorum. Hasan İbn Abu'yla konuştun mu?

– Gittim ama kapıyı açmadı; ama bu akşam saat on iki civarında onunla buluşacağız. Bir kadın söz konusu olabilir. Olga konusunda da daha dikkatli olalım. Kadın çok uyanık. Bir sürü numarası var.

– Yok yahu!

– Hiç kuşkum yok. Bu arada Karamazov'u gördüm.

– Anlat!

– Son bir ayda Ssliharf'in villasına aralıklarla üç gün gitmiş. Bir akşam onu Aulnay-sous-Bois'da, yıllardır kullanılmamış bir barakaya götürmüş. Üç gün sonra Club Augustin Lippmann'da briç oynamışlar. Karamazov yirmi sayı farkla kazanmış. Son gidişi daha mühim. Yirmi gün kadar oluyor, Karamazov Anton'un Fiat'ına bir alarm takmış.

– Arabasına alarm mı takmış!

– Ya! Alarm takmış!

– Vay canına! Ama niçin?

Ottaviani bilmiyordu. Koku alma, iz bulma konusunda bir Apaçiyi aratmayan Aloysius Unitt'in bu sorunun yanıtını bulacağını düşünüyordu. Ama Aloysius Unitt son zamanlarda biraz hamlamış gibiydi. Dalgın dalgın mırıldandı:

– Arabasına niçin bir alarm taktırdı? Birkaç noktayı az buçuk anlıyor gibiydim ama... Of, bütün bu iş tam bir arapsaçı. Anton Ssliharf'i kim saklıyor, onu da bilmiyoruz.

Kolunu kaldırıp parmaklarını şıklattı. Romuald yanlarına yaklaştı.

– Bir kakao ya da bir kapuçino?

– Hayır, borcumuz kaç para tuttu?

– Şimdi bakıyorum.

Bir kâğıt çıkarıp saymaya koyuldu:

– Bir tonbalıklı, bir günün çorbası, bir kaşarlı, bir tatlı, bir büyük şarap... tamamı on dokuz frank tutuyor.

– On dokuz frank mı? İnsaf yahu!

Romuald suçu KDV oranlarına attı. Aloysius onun bir kazıkçı olduğunu haykırdı. Az kalsın hır çıkıyordu ama Ottaviani Aloysius'u yatıştırmayı başardı. Hâlâ kızgın Aloysius ikna olmasa da razı olup parayı uzattı.

Tam kapıda Aloysius müthiş bir hapşırık patlattı. Romuald güldü:

– Çok yaşayın! Bakın, yaptığınızın karşılığını buldunuz: Kaptınız soğuk algınlığını.

Aloysius Unitt'i Adli Polis binasına bırakan Ottaviani, kötü hava şartlarına karşın, yılın son yarışı olan Turing Kulübü Kupası koşusunun yapıldığı Longchamp'a ulaştı. Yarış, bir para babasının göz kamaştırıcı bir ödül koyduğu (kazananın bir milyon alacağı fısıldanıyordu) zorlu bir handikaptı. Bütün Paris yarıştaydı.

Columbia'yla üç film için bir milyarlık kontrat imzalamış ünlü yıldız Amanda Von Comodoro-Rivadavia da oradaydı. Amanda, fıstıki bir şalvar pantolon, türkuvaz bir bluz, zümrüdi bir kuşak, filizi bir fular, haki bir kürk, limon küfü çoraplar, bakır pası topuklu ayakkabılar giyinip kuşanmıştı. Bu aylık oynaşı Urbain d'Agostino da şık puanlı kolsuz hırkası, Mao

yaka Ungaro frakı, şapkasıyla yanı başındaydı. Kalabalık, hayran bakışlarla sultanları, paşaları, kralları, kontları izliyordu. Moda, magazin yayınlarından fırlayıp oraya düşmüş gibi duran bir sürü kişi vardı. İnsanlar şık şıkıdım, ortam lay lay lomdu.

Atlara bakan çocuklar ortalıkta koşuşturuyordu. Bir satıcı bağırarak hipodrom yayınlarını satıyor, tüyolarla dolu bir kitapçığı da yanına yaklaşanlara kakalamaya çalışıyordu. Bahis oynamak için uzun kuyruklar oluşmuştu.

Ottaviani zorlukla, tribünün üst tarafında oturan Amaury Ünsüz'ü buldu. Çok şık mavi-sarı bir tunik giymiş olan Olga da onun yanındaydı. Amaury, dürbününü kullanarak yarış pistini adım adım tarıyordu:

– Pist oldukça ağırlaşmış.

Yanında oturan adam ona dönüp, at yarışlarından hiç anlamadığı iddiasında bulundu. Amaury kızardı ama itiraza kalkışmadı: Aslında ağırlaşmak şurada dursun, Longchamp'ın pisti hiç bu kadar cam gibi, kaygan olmamıştı. Bir aydır yağmur yağmamıştı. Sis olduğu gibi dağılmış, zifiri soğuk toprağı dondurmuştu.

Ottaviani sordu:

– Viski Dört'ü gördün mü?

– Şimdi anons yaptılar. Yarışa katılamayacakmış.

– Niçin?

– Bilmiyoruz.

Ottaviani'nin canı sıkılmıştı:

– Çıkalım o zaman.

– Yok, yok. Olga yarışın sonuna kadar kalmak istiyor.

Olga lafa karıştı:

– Kalalım. Başyazman'a otuz frank yatırdım.

Yarışa yirmi dokuz at yazılmıştı ama altı sırt numarasıyla yarışacak olan Viski Dört yarışa katılmıyordu. Katılsaydı, bir numaralı favori olmasına karşın Viski Dört'ü yazanlar bir franklarına on dokuz frank alacaktı. Onun yokluğunda favori

atlar Başyazman III, mart ayı sonunda Chantilly hipodromunda Brillat-Savarin koşusunu kazanan Asurbanipal'in tayı, üç yaşında baklakırı bir safkan İngiliz olan Schola Cantorum, Ascot'da üç finişi olan kırçılsız bir yağız at olan Scarborough, doru kır olarak tanınmasına karşın aslında bir kurt kulası olan Kaçartay, son olarak da son dakikada favori atlar arasında anılmaya başlayan, ara sıra huysuzluk yapsa da daima tam koşmasıyla ün yapmış Divin Marquis'ydi.

Başyazman'ın binicisi Saint-Martin'di. Startta, büyük alkış toplayan olağanüstü bir çıkış yaptı. Ancak Moulin virajında Saint-Martin attan düşüp madara oldu.Yarışı Kaçartay kazandı. Divin Marquis burun farkıyla ikinci oldu. Amaury yarış sonuçlarının yazıldığı tahtaya bakarak konuştu:

– Hasan İbn Abu saçmalamış. Bu yarıştan hiçbir sonuç çıkaramayız.

Longchamp hipodromunu at yarışı hastalarıyla, ganyanda para vuranlara bırakıp Paris otobüsünü aramaya koyuldular. Arabaya oturduklarında Amaury mırıldanmaya başladı:

– Aslında sürpriz falan yok. Üç gündür üç atın favori olduğu biliniyordu. Üç attan Viski Dört yarışa katılmadı, Başyazman yarış dışı kaldı, sonuç olarak Kaçartay da yarışı kazandı!

Olga lafa karıştı:

– Bütün bunlar sanki bir Lupin kitabı gibi.

Amaury atıldı:

– Hayır, kötü bir fıkra gibi.

Ottaviani altta kalmadı:

– Hayır, kötü bir roman gibi.

Bir bara girip oturdular. Havada baş döndürücü bir zambak kokusu vardı. Olga arkadaşlarına içini döktü:

– Anlayamadım. Lakin anlamak mümkün müydü? Normal görünmüyordu ama konuşmaya başladığında anormal olanı kavrayamıyordum. Arada sırada üç aydır uyuyamadığını söy-

lüyordu. Istırabı olduğu ortadaydı ama acısını kim, nasıl yatıştırabilirdi? Tanımsız bir hastalıktan mustarip kıvranıyordu...

Olga bir yaylı tambur taksimini andıran uzun bir hıçkırıkla konuşmasını noktaladı. Amaury kolunu dostça olmayı aşan bir yumuşaklıkla Olga'nın omzuna atıp onu okşadı:

– Olga, canım, Anton tam anlamıyla kaybolmadıysa, onu bulup mışıl mışıl uyumasını sağlayacağız.

Ottaviani, arya okuyan Don Ottaviani'nin taklidini yaparak atıldı:

– *Lo Juro!* Ant içiyoruz!

Olga gözkapaklarını kırpıştırarak yalvardı:

– Tamam, tamam, çok duygulandım, durun artık!

Ottaviani'nin içi sıkılmıştı:

– Üç gündür koştur koştur çalışıyoruz ama karşılığını gördüğümüz yok.

Amaury sıkıntılı havayı dağıtmaya çalıştı:

– Hadi artık çıkalım. Hasan İbn Abu'yla buluşma zamanı yaklaştı. Bizi rahatlatacak malumatı toplamış olduğundan kuşkum yok.

Hasan İbn Abu, Branly Rıhtımı civarında, On Altıncı Louis zamanında yapılmış tarihi bir yalıda oturuyordu. Kapıyı açan uşak Ottavio'yla Amaury'yi şatafatlı bir kabul salonuna aldı. İçi kan ağlayan Olga, dayanamayıp yatağına koşmuştu. Amaury uşağa döndü:

– Avukatla buluşacaktık.

– Sayın avukat az sonra yanınızda olacak.

Altın sırmalarla işli bir giysi giymiş bir başka uşak salona girdi. Anton'un arkadaşlarının bir içki arzulayıp arzulamadıklarını sordu. Amaury bir viski soda, Ottaviani bir konyak aldı.

Tam ilk yudumlarını aldıkları sırada, yan odada müthiş bir gümbürtü koptu. Ardından bir çıngar çıktı. Kırılan aynaların, yumruklaşan adamların, boğuk bağrış çağrışın ardından avukatın haykırışı duyuldu:

– Hayır, Hayır! Aaaaaah!

Amaury ayağa fırladı. Bir an, çok kısa bir an için çıt çıkmadı. Sonra yuvarlanan avukatın çığlığıyla camlar zangırdadı.

Koştular. Hasan İbn Abu acıklı hırıltılarla soluk almaya çabalıyordu. Sonra son soluğunu alıp sustu.

Tombul sırtına bir kama saplıydı. Katil kamanın ucunu kürara batırmayı da unutmamıştı. Hasan İbn Abu'nun hayatı bir anda son bulmuşu.

Katilin odadan nasıl kaçtığı hiç anlaşılamadı...

Amaury hiç duraksamadan yalıyı aramaya koyuldu. Kilidini zorlayarak açtığı bir sandıkta Anton'un İbn Abu'ya yolladığı yazıları buldu. Sayfalar yirmi dokuz dosyada toplanmış olmalıydı. Bir daha, bir daha saydı. Bir dosya noksandı. Okurumuz hangi dosyanın kayıp olduğunu anında anlamıştır: Parasını, Amaury'nin bulamadığı dosyanın "ALTI" numaralı dosya olduğuna koyanlar tabii ki bahsi kazandılar!

(Façasının bozuk olup olmadığı tam anlaşılamamış olsa da) "Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında ajan gibi dolaşan avukat" sırtından akıp, pıhtılaşmaya başlayan kanların ortasında ölmüştü. Anton Ssliharf hâlâ ortaya çıkmamıştı.

Amaury Ünsüz Anjou Rıhtımı'ndaki apartmanına sabaha karşı döndü. Horozlar ötüp, tan ağarana kadar, yatağında oturup Ssliharf'in günlüğünü okudu. Canı pahasına bir ipucu arıyordu...

9

Burada, İmparator Traianus'un şanına şan katan bir Roma kasabasının kazı öyküsü kısaca anlatılır

*

ANTON SSLİHARF'İN GÜNLÜĞÜ
Bir pazar günü

Doğru, İsmail'i, Ahab'ı, Moby Dick'i anlatmam lazım.

İsmail! Hastalıklı mubassır, tozlu kitaplar, karanlık yazmalar oburu, adı olmayan bir softanın tuttuğu bücür yazman! Bir bavula bir kazak, üç don, altı çorap tıkıştırıp, ya kurtuluşunu

ya ölümünü bulmak için yollara koyulan İsmail. Okyanusun soğuk mavisini bir buzdağı, zambaklarla kaplı bir volkan gibi yaran o büyük, o kardan da, zambaktan da ak balinayı, o öbür dünyadan dünyamıza düşmüş yaratığı dalgaların arasında arayıp duran İsmail!

Onlar okyanusa açılalı üç yıl olmuştu. Üç yıl boyunca fırtınalara, tayfunlara, hortumlara katlanarak, Labrador'dan Fiji Adaları'na, Cap Horn'dan Alaska'ya, Hawaii Adaları'ndan Kamçatka'ya koşturmuşlardı.

Akşam karanlığında, kalyonun pruvasında Starbuck, Daggoo, Flask, Stubb, du Cap-Cod, Dough-Boy oturmuş banço çalan Pip'i dinliyor, şarkı söylüyorlardı:

Oh yo Oh yo
Bir fıçı rom için!

Tayfaların biri, Ahab'la büyük ak balina Moby Dick arasındaki ölüm kalım savaşının üç karşılaşmasını anlatmaya başladı. Moby Dick! Adının anılması koca koca tayfaların ödünü koparıyor, kan dondurucu bir ölüm rüzgârı pruvada oturanlar arasında dolaşmış gibi oluyordu. Moby Dick! Okyanus'un gulyabanisi, İblis'in hayvanı. Ardı sıra uçan bir sürü albatrosla, koca ak vücudu çalkantılı sularda bir yarık, mavi ufuklarda bir yumurta gibi ortaya çıktığında bakar kalırsınız; ona yaklaşmakla ondan kaçmak arasında bocalarsınız. Dipsiz uçurum, ak yalıyar, su katılmamış bir gazabın yıldırımlarla aydınlanmış izi. Ölüm yolu, kör kuyu, kuru kuyu, boş kuyu... Ona baktığınızda başınıza sanrılar üşüşür, kafanızı vuracak taş aramaya başlarsınız! Katrandan kara Styks Irmağı'nın ak kapısı, Malström anaforunun ak köpüğü! Moby Dick! Söz ondan açıldığı, adı anıldığı için ancak fısıltıyla konuşuluyordu. Yüzü solmuş ikinci kaptan ara sıra artık onun ardını bırakmaktan laf açıyordu. Sağda solda tayfalar, ağızları kıpır kıpır dua okumaya koyuldular.

Huzursuzluk hâd safhaya vardığında, Ahap ortaya çıktı. Kır sakallarının arasından çıkan ak bir yara izi, yüzünü boydan boya aşıp zikzaklar yaparak boynuna ulaşıyor, yakasının altında kayboluyordu. Topal olduğu için, bir zamanlar bir balinanın kafatasından yontulmuş, krallara layık bir asa olan bastonuna yaslanıyordu.

Ortaya çıktığında, bağırıp çağırdı, on dokuz yıldır aradığı hayvana küfür savurdu.

Bir altın lirayı mizanaya çaktı, hayvanı görüp ona duyuran ilk tayfanın altını alacağını açıkladı.

Ahap bu olaydan sonra haftalar boyunca, sabah akşam, gözünü karanlık ufuktan ayırmadan burunda dikilip durdu. Başka bir dünyada gibiydi. Rüzgârlığına bürünmüş, taş gibi kaskatı, mizana gibi dimdik, kukumav kuşu gibi suskun, ağzından bir sözcük olsun çıkarmadan, gözünü kırpmadan, alnında bir yanardağ varmışçasına yüzünü yakan azgın hırsa karşın, fırtınanın koparıp oraya savurduğu bir buz parçası, bir ölü gibi soğuk, çakılı kaldı. Karanlık bastığında, gökyüzünü dolduran yıldızların ışığında, mizanaya çaktığı altın para, i'nin noktası gibi pırıldıyordu.

Okyanuslardaki bu yolculuk üç yıl sürdü. Üç yıl boyunca, ağustosun yakıcı sıcağında, nisanın dondurucu soğuğunda, yukarı, aşağı, doğuya, batıya, kabarıp alçalan suların çağıltısında yalpalaya yalpalaya yol aldılar.

Moby Dick'i bir sabah, ilk o gördü. Hava açıktı. Akıntı, çalkantı yoktu. Su çarşaf gibi, ayna gibi ufka kadar uzanıyordu. Türkuvaz ufukta ak bir nokta olan Moby Dick su püskürtüyordu. Bir albatros sürüsünün konup kalktığı sırtı, başı dumanlı, karlı bir dağ gibiydi.

Kısa bir an için bütün dünyayı mutlak bir huzur kapladı. Moby Dick, o Tanrısal hayvan, kalyonun on mil uzağında suda kayıyordu. Havada mutlaklığı, sonsuzluğu çağrıştıran bir koku

vardı. Billursu suların buğusu sanki bütün dünyayı arındırıyor, ona ruhani bir hava katıyordu. Çıt çıkmıyordu. Havada büyük kinin izi yoktu. Bütün tayfalar soluğunu tutmuş, ışıldayan huzurla sarmalanmış, durgun suyun, aydınlanan günün bağrından taşan aşkla sarhoş olmuş gibi kıpırdamadan duruyordu.

Ah o sıcacık dostluk, kusursuz uyum, mutlak bağışlanma anı! Yaklaşan ölümü karşısında, ak zambaklarla kaplı o Himalaya, o koca ak balina bütün dünyaya, Starbuck'ı, Pip'i, İsmail'i, Ahab'ı bağışladığını duyuruyordu.

Ahab! Alnı kavruluyordu. İki büklüm olmuş, kamburu çıkmış korkunç bir hal almıştı. Uzun uzun, konuşmadan ufku süzdü. Güçlü göğsü bir hıçkırıkla sarsıldı. Sonunda gök gürültüsü gibi patladı:

– Moby Dick! Moby Dick! Çabuk kayıklara!

Daggoo, ustura gibi zıpkının ağzını bir kayışa sürtüp bir daha yokladı.

Savaş üç gün sürdü. Üç gün boyunca, yirmi dokuz tayfayla, kaçınılmaz sonuna razı olmayan okyanuslar hâkimi arasında inanılmaz bir kapışma, boğuşma, gırtlaklaşma yaşandı. Bisturi gibi zıpkınlar, uluyarak havalara sıçrayan hayvana bir daha, bir daha, sapına kadar saplandı. Ama sırtına, karnına, kafasına saplanan, ak sırtında kızıl kan ırmakları akıtan, onu dilim dilim doğrayan, canlı canlı parçalayan onca zıpkına aldırmayan hayvan dönüyor, kayıklara saldırıyor, kimini sarsıyor, kimini batırıyor, sonra karanlık sularda kayboluyordu.

Bir akşam ansızın kalyona saldıran Moby Dick, bordada büyük bir yarık açtı. Kalyon yan yatmaya başladı. Ahab son bir çabayla zıpkınını savurdu. Ama zıpkının ipi dolandı. Moby Dick Ahab'a doğru atıldı.

Ahab haykırdı:

– Sonuna kadar, son soluğuma kadar, canını almaya çalışacağım! Gayya kuyusundan çıkıp kanını akıtacağım! Öbür

dünyada da olsa suratına tükürüp gırtlağına yapışacağım! Adın batsın, kahrolası balina, adın batsın!

Ayağına dolanan zıpkının ipi sonunda onu düşürdü. Dalgaların kucağına düştüğü anda Moby Dick bir sıçrayışta onu sırtına aldı, sonra karanlık sulara daldı.

Suyun ortasında ak bir uçurumun, koca bir yarığın açıldığı görüldü. Yarığın ak burgaçları bir bir, ölü tayfaları, zıpkınları, boş kayıkları, sonunda da ölüm tarlasına dönüşmüş kargışlı kalyonu yuttu...

Apocalypsis cum figuris: Mutlaka ama mutlaka hayatta kalan biri, bir zamanlar kara yazgısını, ölümünü gördüğünü anlatacak bir Yunus olacaktır. Ak bir balinanın gözünün akında gördüğü ölümü. Boş bir sayfa gibi ak. Boşluk gibi, hiçlik gibi, yokluk gibi ak...

Vah Moby Dick vah! Vah mobicik vah!

Hasan İbn Abu'nun ölümü çok insanı üzmüş olmalıydı. Naaşının önü tıklım tıklımdı. Kalabalığın bir ucu Branly Rıhtımı'nda, öbür ucu Fauburg Saint-Martin civarındaydı. Bütün Paris, avukatı son istirahatgâhına taşımaya koşmuştu. Amanda Von Comodoro-Rivadavia'yla Arşidük Urbain d'Agostino da oradaydı. Olga ağlıyordu. Ottaviani suratını asmıştı. Hâlâ Anton Ssliharf'in "Moby Dick" yorumunun anlamına kafa yoran Amaury Ünsüz'ün şaşkın bir havası vardı.

Hasan İbn Abu'nun son istirahatgâhı Antony Kabristanı'ndaydı. Piramit biçimli şık bir kabir yapılmıştı. Bir Transvaal pırlantasından daha saf görünümlü bir somaki taşına kuvars bir taç giydirilmişti. İridyum kakmalarla süslü bir tunç bloka, bir sürü kralın, bir sürü sultanın avukata karşı duydukları takdir hissinin kanıtı olan madalyalar, nişanlar asılıydı: Savaşçı Haçı, Victoria Haçı, İftihar Nişanı, Labrador Krallık Ayısı, Papalık Pitonu Büyük Haçı...

Altı konuşma yapıldı. Baştan aşağı Hasan İbn Abu tarafından yapılandırılmış olan Danıştay adına François-Armand

d'Arsonval ilk olarak konuştu. Arkasından murahhas azası olduğu İngiliz-İran Bankası namına Dük d'Aiguillon söz aldı: İbn Abu sıra dışı biriydi, yirmi yıl boyunca sağ kolu olmuştu. Ardından Agadir imamı, Hasan'ın, doğduğu topraklara aşkını anlattı. Sonra Hasan'ın Oxford'da asistanlığı sırasında hocası olup, ardından onursal doktora almasına önayak olan Lord Gadsby V. Wright büyük kaybımızın ilim dünyasına parlak katkılarını sıraladı. Ondan sonra, Raymond Quinault, avukatı Ouvroir kurumuna bağlayan inişli çıkışlı ama daima olumlu ilişkinin altını çizdi.

Son olarak Carcopino ortaya çıktı. Conti Rıhtımı'ndaki ünlü bilim-sanat kurumu adına konuşacaktı. Altı yıllık bir olayı aktararak lafa başladı. O sıralar kurumda büyük gürültü koparan, üç aşamalı bir oylama sonucunda, Fas Yukarı Atlas Sıradağları Kültür Mirası Yazıtlarını Koruma Kurulu alt komisyonuna atayarak, Hasan İbn Abu'yu aralarına almışlardı. İbn Abu bu onuru az tanınmış, dahası yanlış tanınmış bir kazı alanına dair muazzam çalışmasına borçluydu. Kazı alanı Anschluss'tan kaçan Münihli Yahudi bir bilim adamının, iyi bir kazanç da sağlayarak kazıp Thugga'da (bugünkü Dugga'da) ortaya çıkardığı bir *oppidum civium romanorum*'a, bir Roma tahkimli kasabasına aitti. Jugurtha kasabayı Romalılardan almaya çalışmış, Titus Livius'un yazdığına bakılırsa (*Titus Livius dixit*) Afrikalı Juba orada konaklamış; İmparator Traianus, oğlu bildiği Hadrianus için orada bir saray yaptıracakmış.

Carcopino, Piganiol'un yapıtından alıntılarla, bütün bunların doğrulanmamış şayialar olduğunu vurguladı.

Carcopino'nun anlattıklarıyla Hasan İbn Abu'nun ölümünün çok da bir ilintisi yoktu. Buna karşın konuşması ara sıra alkışlarla bölünüyordu. Çünkü konuşması zaman zaman güç duyulur olsa da karşısındakini kavrayan akıcı bir üslubu vardı.

Carcopino, bu girişin ardından kaba hatlarıyla aziz dostunun canlı bir tasvirini yapmaya koyuldu. Bu ölümün yalnızca

(*non solum*) kurumu için büyük bir kayıp olmadığının, bütün ulusun muazzam bir bilgi kaynağından yoksun kaldığının altını çizdi. Çünkü Romalılaştırmayla barbarlaştırmayı kaynaştıran o çapraşık ilişkinin anlamlılığını hiçbir insan, Hasan İbn Abu kadar kavrayamamıştı. Hasan İbn Abu, bu kavrayışla bakir bir bilgi alanını bir yandan yaratmış, bir yandan kurumlaştırmıştı. Bugün ancak doğum çığlıkları duyulsa da, Hasan İbn Abu'ya borçlu olduğu paradigma kayması olmasa ayrımsayamayacağı ancak onun yardımıyla yaptığı kavramsal sıçrayışla tanımlayabildiği bu bilgi alanının yarınları çok parlak olacaktı. Hasan İbn Abu'nun itinayla toprağa gömdüğü bu tohuma inancımız tam olmalıydı, hasat zamanı bu tarladan kaldıracağımız ürün bizi sonsuza kadar doyuracaktı. Büyük acısı daha fazla konuşmasına olanak tanımadığı için Carcopino konuşmasını burada bitirdi. Acısı bulaşıcıydı. Konuşması oradaki insanların tamamına dokunmuştu. Alkışlamaya kalkan olmadı. Bazıları dayanamamış, ağlamaya başlamıştı.

Bu hüzünlü ortamda, Amaury Ünsüz üç adım uzağında sırıtan birini gördü. Adamın samimi, cana yakın hali tavrı Amaury'nin hoşuna gitti. Uzun, yapılı biriydi. Bir İngiliz zanaatkârın yaptığından kuşku duyulamayacak, şık bir takım giymişti. Amaury adamın yanına yaklaştı. Dostça sordu:

– Niçin gülümsüyorsunuz?

– Çünkü konuşmasında atladığı, çok anlamlı bulduğum unutulmuş bir nokta var.

Amaury, allak bullak olduğunu saklamaya çalışarak fısıldadı:

– Unutulmuş bir nokta mı?

– Daha altı ay olmadı, Hasan İbn Abu Ulusal Bilim Araştırmaları Kurumu kapsamında kurulan bir komisyona doktora çalışmasını sunmuştu. Bütün ıvırına zıvırına hâkim olduğu *jus latinum*, yani Roma hukukuna dair kısa, özlü ancak kanımca oldukça sağlam bir çalışma yapmıştı.

Çalışması o zamana kadar onca ilim irfan sahibi bilginin yanaşmaya korktuğu hassas bir noktayı konu alıyordu: Bir *pagus* ya da bir *oppidum*, yani bir sınır ili ya da bir tahkimli kasaba, orada yaşayan (çiftçi ya da tüccar) halkına, bir Romalıyı bir Sahra sakini karşısında *ipso facto* daha ayrıcalıklı biri kılan ayrımı ortadan kaldıran bir statü tanımakla yükümlü müydü? Bilhassa sonuç bölümü biraz zayıf olsa da, Donjon-Vassal karşılaştırmasında bir Marc Bloch'un, Şaman-Klan birliği kavramında bir Mauss'un, Anlamsız-Anlamlı uyumunda bir Chomsky'nin yaklaşımlarını doğrulayan çalışması, bir yükümlülüğün söz konusu olmadığını, bunun, çok çok iradi bir karar konusu olduğunu kanıtlıyor; bu yolla sözümona pozitif sıfatıyla anılan bir Hukuk'tan yola çıkarak Romalılaştırma ya da barbarlaştırma olgularının kavranmasını sağlayacak bir tahlil yapmaya kalkmanın yanıltıcı olduğunu ortaya koyuyordu. Dolayısıyla *a priori* kavramlardan mutlaka kaçınmak, ilk başta altyapıyı kavramaya çalışmak zorunluydu. Sanırım durumu anlıyorsun: Kurumda bir Karl Marx! Akıllara ziyan bir durum! Mamafih, jürinin çoğunluğu doktorayı onayladı. Bir kişi dışında: Anlattıklarına bakılırsa Carcopino'nun (ki lakabı da Cocopinard'dır), "Salak! Salak! Salak!" haykırışları koridorları çınlatmış.

– Buna karşılık yaptığı anma konuşması bayağı dokunaklıydı.

– Doğru. Buna çok şaşırdım. Birkaç dokundurma yapmadan duramayacağını sanıyordum.

Olga lafa karıştı:

– Susun, tabutu toprağa indiriyorlar.

Kimi şapkasını, kimi kalpağını çıkardı. Sarsak bir amiral yalpalayarak hazır olda durdu. Ottavio Ottaviani gözyaşlarını kurulamak için ak bir kumaş parçası çıkardı. Ağlayanlar çoğalmıştı. Bir paparazzi, başını son âşığı Urbain d'Agostino'nun omzuna dayamış, hıçkıra hıçkıra ağlayan, gözyaşlarına boğu-

lan Amanda Von Comodoro-Rivadavia'nın poz poz fotoğrafını alıyordu.

Başta som altından bir tastan kutsal su saçan sarı giysili başpapaz, arkasında hışırdayan süslü bir atlas örtünün altında içi boş gibi duran bir haçı sallayan üç papaz, onların ardından da kulpları tunç, maun ağacında bir tabut taşıyan altı kişi ortaya çıktı. Tabutu taşıyanlardan birinin ayağı kaydı. Tabut kayarak düştü, kapağı açıldı: İçi boştu: Hasan İbn Abu kaybolmuştu!

Olay büyük gürültü kopardı. Başbakanlık Adli Polis'i suçladı. Adli Polis, Matignon'da suç buldu. Matignon'daki Roblot Sarayı, suçu Borniol Kurumu'na attı. Borniol Kurumu'ysa –niçindir, anlaşılmaz– Foch Polikliniği'ni, onlar Dil Tarih Coğrafya Kurumu'nu, onlar İngiliz-İran Bankası'nı, onlar da Pompidou'yu sorumlu tuttular. Pompidou Giscard'ın hatalı olduğunu açıkladı, o Papon'un kusurlu olduğunu bildirdi, o kabahatin niçin Foccard'da olduğunu anlattı...

Ottavio Ottaviani, "Bu kadarı fazla artık. Yılda bir İbn Barka kâfi!" diyordu.

Ancak bütün bunlar altı üstü bir hafta sürdü. Bir hafta sonra suçlamalar, atışmalar, tartışmalar dindi, muammanın üstü örtüldü. Anton Ssliharf'in kayboluşu –tabii kaybolduysa– unutulmuştu; Hasan İbn Abu'nun kayboluşu da unutuldu.

10

Burada, bu kitabın yarı yazarı C. Yardımcı zorunlu olarak lafa karışır

★

Burada okurun bu kitaptan aldığı tadı artıracağını umduğum ıvır zıvırı sıralayacağım. Çalışmalarımda bunların tamamını kullandım. Sakallı Üstat'ın anlatının dört bir yanına sakladığı onca inciyi bulmak için faydalandım bunlardan. Tamamını olmasa da birkaçını alıp kurcalasın okur: Bu çabasının karşılığında farkına varmadığı bir ayrıntıyı yakalarsa, bir buluş ya da yaratıcılık anında duyulana yakın bir his kaplayacaktır içini. Ancak çabaları boşa çıksa, büyük ödülü ıskalasa dahi, sıkılma-

yacağından kuşkum yok. Çünkü aşağıda sıralananlar sorgulayıcı bir akıl için okumaya yardımcı araçlar olmalarının yanı sıra, kıvrak bir zihin için harika oyuncaklar olma vasfını da taşıyor:

– Bir tomar kâğıt, çizip yazmak, karalamalar yapmak için bir yazı aracı. (Bir hokkayla kaz tüyü, stilo, dolma, kurşun, hatta suluboyayla kıl firça, bulduğunuzu kullanabilirsiniz.)

– Bir bilgisayar.

– Bir imla kılavuzu.

– Bir sözlük.

– Bir tarih, bir coğrafya atlası.

– Paris haritası.

– Avrupa karayolları haritası.

– Bir go takımıyla go oyununun kurallarını açıklayan bir kitap. (İmkân bulursanız Sakallı Üstat'ın bu konudaki kitabı.)

– Bir ayna.

– On altı milimlik film oynatma cihazı.

– Musorgskiy'in, Bach'ın, Mozart'ın, birkaç Alman romantiğinin plakları, bir pikap.

– Güçlü bir dürbün.

– Bir Zahir.

– Antika bir daktilo.

– Bir mantar tabancası.

– Bir dizi başvuru kitabı. (Buraya birkaç başlık koymayı düşünmüştüm ama konular yirminci yüzyıl başında Fransa'da yazın dünyasından, matbaacılık sanatına kadar uzayınca bundan caydım.)

– Bir pusula.

– Bir olta takımı.

– Ahdi Atik.

– Latin ozanlarından, fikir adamlarından alıntılar yapan bir özlü söz, atasözü antolojisi.

– Oulipo külliyatı. (Fransızca bilmiyorsanız bunu okuyup mühim pasajları aktaracak bir dost.)

– Kaputunu açıp motoruna bakmak için bir araba.

– Bir altılı ganyan kuponu.

– Anlatıda açıkça adı ya da kahramanının adı anılan romanlar.

– Anlatıda açıkça adı ya da kahramanının adı anılmayan romanlar.

III-IV
Douglas Haig Clifford

11

Burada, naif bir baritonun bir yıldırımla sonlanan kısa hayatı anlatılır

*

Üç gün sonra Amaury Ünsüz, Hasan İbn Abu'nun son yolculuğuna uğurlanması sırasında tanıştığı adamı alıp, yakalandığı gribin yanı sıra sancılı bir lumbagoyla kıvranarak, Arras yakınlarında, Azincourt'daki şatosuna kaçan Olga'ya gitti.

Adam, vagona atlayıp pulmanda yan yana oturur oturmaz konuşmaya başladı.

Nostaljik bir havayla lafa girişti: Bir zamanlar Dinard, Pornic, Cambrai ya da Arras'a ancak kağnı gibi yol alan atlı arabalarla gidiliyordu. Yol asgari üç, kimi zaman altı gün sürüyordu. Yol boyunca arabacıyla laflanıyor, şaraplar içiliyor, kitaplar okunuyor, siyasi durum tartışılıyor, havadan sudan konuşuluyor; okunmuş bir aşk romanı anlatılıyor; bütün ahalinin ilgisini toplamış bir katilin yargılanmasına dair fikir yürütülüyordu: Kimi, katilin kullandığı siyanürü satan zavallı laboratuvar kalfasını ön plana çıkararak, ilk sorgu tutanaklarına aldırmadan, suçlamaları inkâra dayanan bir savunma yapan ünlü avukata saldırıyor, kimi jürinin oluşturulma usulünü kınıyor, kimi savcının konumunu da kuşku uyandırıcı buluyordu. Daha sonra politikacılara atılıp tutulmaya başlanıyordu. Ardı ardına Du Paty du Clam'ın, Cassagnac'ın, Drumont'un, Mac-Mahon'un namussuzluklarının kanıtlanmasına girişiliyordu. Chat Noir ya da Ambigu gazinosunda, bir Paulin'in ya da bir Bach'ın okumasıyla unutulmazlar arasına katılan Trallalam Şarkısı bir ağızdan okunuyor, ardından Cyrano'ya, Aiglon'da çıkardığı oyun için Sarah'a duyulan hayranlık açığa vuruluyordu. Sonra sırayla açık saçık fıkralar anlatılıyor, gülüşülüyor, kahkahalar atılıyor, bu arada atlı araba gün batana kadar tırıs tırıs yol alıyordu. Akşam molasında salaş ama hoş bir handa konaklanıyordu. Altı franga yanında iyi bir Anjou, Latour-Marillac, Musigny ya da Pommard şarabıyla, bir balık, bir kuzu budu, bir hindi ya da tavukla sofrayı donatmak mümkündü. Aksırıncaya, tıksırıncaya, patlayıncaya kadar yiyip içiliyordu. Ondan sonra dolaşmaya çıkılıyordu. Alacalı otlarla kaplı, bodur porsukağaçları, cansız çalılıklar, cılız akasyalar, boynunu bükmüş fidanlarla dolu parklarda tur atılıyor, ardından bir içki, bir bardak kiraz ya da turunç likörü yahut da sıcak şarap içiliyordu. Bir parti king ya da briç oynanıyor ya da o civarın bilardo şampiyonunun façasını bozmak için ıstakalar konuşturuluyordu. Sonra yatmak için dönülüyor, salonda bir çikolatayla küçük

bir sürahi konyak ya da armanyak yuvarlanıyor, münasip bir köylü kızın koluna girilip odalara çıkılıyor, tam bir tatmin duygusuyla uykuya dalınıyordu.

İçin için oflayan Amaury adamın lafını böldü:

– Doğru, şimdi pulmana oturup konuşmaya başlamamızla son durağa varmamız bir oluyor ama o cümbüşlü yolculuklar artık kalmadı.

Adam biraz düşündü. Sonra çantasından bir puro kutusu çıkardı. Sordu:

– Bir puro alır mısın?

– Hayır, kullanmıyorum. Af buyur, daha tanışmadık. Adını hâlâ bilmiyorum.

– Adım Arthur Wilburg Hicibilain.

– Amaury Ünsüz. Tanıştığımız için mutlu oldum.

– Amaury Ünsüz! Bir oğlunuz yok muydu?..

– Dokuz çocuğum vardı. Şimdi yalnız bir oğlum hayatta.

– Adı Yvon mu?

Amaury şaşırdı:

– Doğru ama oğlumun adını nasıl bildin?

Arthur Wilburg Hicibilain güldü:

– Bir gün hayatının nasıl bir roman olduğunu anlayacaksın. Anton Ssliharf arkadaşımdı, sana olduğu kadar bana da yakındı. İngiliz olduğum, Oxford yakınlarında Oakwood'da yaşadığım için yılda ancak bir iki gün görüştüğümüz olurdu. Buna karşılık sıkıntısını bana da açtı. Bana da ölümünün yakın olduğunu anlattı. Hiçbirimiz inanmadık. Olga da inanmadı, Hasan da. Ama bir hafta kadar oluyor, Hasan buluşup tartışmamız için aradı. Paris Havaalanı'na vardığımda onun öldüğünü duydum...

– Ya dipnottan bir anlam çıkarabildin mi?

– Hayır. Ama kanımca dipnotu sözcük sözcük anlamlandırmaya çalışmak hatalı olur. "Hayvanlar Dünyası Parkı'nda sigarası ağzında ajan gibi dolaşan façası bozuk avukat" Hasan İbn Abu muydu? Hayır. Üç açıdan itirazım var. Birincisi,

Ssliharf, Hasan'ın avukat olduğunu bilmiyordu, ikincisi, "façası bozuk avukat" tanımı Hasan'a çok uymuyor, üçüncüsü Hasan ancak ayda yılda bir, bir Havana purosundan başka tütün kullanmazdı.

– Bütün bunlar mantıklı görünüyor. Dahası, hurma rakısından hoşlanan Hasan viskinin yanına yaklaşmazdı.

– Doğru. Ayrıca Hasan daima Botanik Parkı'nda dolaşır, Hayvanlar Dünyası Parkı'na hiç uğramazdı.

– O zaman dipnotu nasıl açıklamalı?

– İlk başta yazının Ssliharf'in olmadığını, başka biri tarafından yollandığını düşünmüştüm. Bugün Anton'un o yazıyı yollamaktan başka yolu kalmadığını düşünüyorum: Bir son nokta koymalıydı. Daha anlaşılır bir ipucu bırakması mümkün olsaydı, yapardı. Ancak o da bu kadarını anlayabiliyordu...

Amaury mırıldandı:

– Ak bir boşluğun arkası karanlıkla doludur. Yazılanı anlamıyorsan yazılmayana bak.

Arthur Wilburg Hicibilain irkildi:

– Nasıl? Bunu niçin söylüyorsun?

– Hiç. Anton'un günlüğünü okumuştum. Orada yazılıydı. Daha doğrusu başından bu yana anlatmaya çalıştığının bu olduğunu kavradım. Onun için az sonra Azincourt'da Olga'yla buluşacağız.

Yolun sonuna kadar ağızlarından başka sözcük çıkmadı. Hicibilain purosunu içiyordu. Amaury aklını kurcalayan, huzurunu kaçıran sorunun yanıtının noktası noktasına o kitapta da bulunduğunun farkına varmadan, muvazaalı bir dizi iflasla borsada kargaşaya yol açan bir grup kara para tacirinin hinoğluhinliğini anlatan kalın bir roman okuyordu.

Lokomotif alüminyum vagonu sarsarak hızla gidiyordu. Camdan kır manzarası dalga dalga akıyordu. Kırmızı traktörlü bir köylü tarlalara doğru yol alıyordu. Lokomotif yavaşladı.

Arras'a yaklaşıyorlardı. İlk başta varoşlar, ardından altı hangarlı bir liman, sonra bir otobüs, bir dörtyol ağzı göründü.

Vagondan inip Aubigny otobüsünü bulup atladılar. Hızı yirmiyi hiç aşmayan bu hurdayla yaptıkları yolculuktan sonra yaya olarak Azincourt'a yollandılar. (Azincourt: Tarihi adı Agincourt; İngiliz ordusunun Fransa'yı bozguna uğrattığı köy.)

François Daunou'nun konsüllüğün son yıllarında yaptırdığı küçük şato, ıtır, çürük odun, kara mantar, funda toprağı rayihalarıyla, boğazı yakan sonbahar kokularıyla dolu, dünyalar şirini, küçük bir vadinin kuytusunda gizliydi. O zamanlar şatafatın uç noktası sayılan Büyük Trianon d'Hardouin-Mansard şatosu tarzında bir bina yapmayı ancak duvarcı kalfalarına yakıştıran Soufflot parlak mimarlık yaşamının ilk adımlarında inanılmaz bir atılganlık, duyulmamış bir soğukkanlılıkla günün modasıyla arasındaki köprüyü tam anlamıyla yıkan bir şato yapmayı Daunou'nun onayına sunmuştu: Rokoko stili bir ana bina –büyük, üstü kavisli kapılar, Tudor stili bir ön görünüm, çıkıntısız balkonlar, kabartmalarla süslü bir alınlık–, bu ana binaya bitişik –Soufflot asıl yaratıcılığını burada konuşturmuştu– üstü kapalı bir yürüyüş yoluyla üç yanı sarılmış bir taş avlusu, cumbaları, mazgallarıyla, göz alıcı bir kasır. François Daunou, mimarın düş gücünü yansıtan suluboyaya üç gün boyunca bakakaldıktan sonra Soufflot'yu çağırmıştı:

– Hımm, sıradan bir şato olmayacak galiba...

Bu yorumun ardından mimarın kıçına postalını savurarak, onun boynunu uçuracağını, giyotinin acımasız bıçağıyla az sonra baş başa kalacağını haykırmıştı. Ancak Soufflot, bir ahçı kadının önlüğünü giyip Lyon'a kaçmayı başarmıştı.

Daunou umutsuzca Chalgrin, Vignon, Potain, Hittorf gibi ünlü mimarlara başvurmuştu. Hiçbiri şatosunu yapmaya yanaşmamıştı. Sonunda Daunou, François Tilman Suys adlı, tanınmamış bir Hollandalıyı bulmuş, hatırı sayılır bir

miktar parayı inşaatına ayırıp, bütün kararı ona bırakmıştı. Hollandalıların az dolandırıcı olmadığı iyi bilinir. Sonunda inşaat tamamlandığında Daunou'nun bir kuruş parası kalmamıştı. Üç ay sonra şatoyu açık artırmaya çıkarmıştı. Audruicq'li bir at cambazı şatoyu üç kuruşa satın almıştı. At cambazı şatoyu bir hara yapmaya kalkmış, ardından Wagram Savaşı'ndan az sonra, orada bir gazino kurmuştu. Aralarında McDonald, Soult, Duroc, Victor, Caulaincourt, Savary, Junot, Oudinot gibi ünlü şahısların da bulunduğu insanlar orada briç, bakara oynamaya başlamıştı. At cambazı bu arada bir milyondan fazla vurmuştu. Şato daha sonra 1830 Monarşisi'nin güçlü bir polis müdürünün avcuna düşmüştü. Polis müdürü burada dört jurnalcisini ağırlıyordu. Bunlardan biri, içkinin su gibi aktığı cümbüşün ardından, fitil gibi sarhoş olduğu bir sırada polis müdürünü bıçaklayıp öldürmüştü. Polis müdürünün vârisi olmadığından, şato boş kalıp yağmalanmıştı. Şatoda, it, kopuk, ipsiz sapsız ayaktakımı kalmaya başlamıştı.

Bir on dokuz nisan günü, birliğini savaş alanına aktarmakta olan İngiliz subayı Augustus B. Clifford, akşamlamak için şatoya girdi. Şatodan çok hoşlandı. Dokuz yıl sonra, Kanada'nın Frankfurt Konsolosu olarak atandığında, Azincourt'da kalmayı kararlaştırdı. Yılın altı ayı, satın aldığı şatoda kalıyordu. İtinalı çabalarıyla şato bir yola girdi. Baştan aşağı sıvanıp boyandı, çatısı onarıldı, dört bir yanı yıkandı, pislik saçan isli kömür bırakılıp, ısıtmada mazot kullanımına başlandı. Şatonun karşısındaki bozuk arazi büyük bir parka dönüştürüldü.

Augustus B. Clifford'un bir oğlu vardı. Douaumont'da komutası altında savaştığı büyük kumandanın anısına oğlunun adını Douglas Haig koymuştu.

Şirin yumurcak, Douglas Haig ya da babasının daima kullandığı hitapla, kısaca Haig, Azincourt'da büyüdü. Parkta

uzun otların arasında yuvarlanıp kovalamaca oynar, akasya ağacına tırmanır, bir parça sofra artığı, bir solucan, bir yabanarısı, bir karafatma, ara sıra da topraktan çıkardığı bir bitki soğanını atarak alıştırdığı, adını mırıldanarak yaklaştığında kafasını sudan çıkaran havuzdaki açgözlü aynalısazanı doyurur, bu arada attığı minik mutluluk çığlıklarıyla şatoyu çınlatırdı. Sazanın adı Yunus'tu.

Haig'in yakındaki kasabada yaşayan bir sürü arkadaşı vardı. Bir arada futbol, rugbi oynar, spor yaparlardı. Ok atma turnuvalarında yarışır, kırlarda dolaşır, sonra Haig'in bakıcısının hazırladığı sıcak çikolatanın, kuru üzümlü pastaların, poğaçaların tadına bakmak için şatoya doluşurlardı. Augustus'un şatosu huzur doluydu. Orada şakalaşılıyor, gülüşülüyor, kahkahalar atılıyordu. Şato mutluluk yuvasıydı.

Haig on dokuz yaşında diplomasını alınca hayatının amacını buldu: Bariton olacaktı. Kötü şarkı söylüyordu ama şarkılara âşıktı. Dahası gırtlağı da bu iş için biçilmiş kaftandı. Çok çalışıp kasaba korosuna yazıldı. Burada kompozisyon kurslarında bilgisini artırdı. Sonra, madrigal için Fricsay, kanon için Solti, arya için Von Karajan, kantat için Krips ona hocalık yaptı. Bir yıl sonra Torino'da Carignano'da şarkılarının ilk sunumunda çağrılılar arasında Sir Adrian Boult da bulunuyordu. Haig ilk olarak *Unto us a Child is born* ilahisini, sonra Ottavio Rinuccinni'nin bir madrigalini, son olarak da *Aïda*'dan üç arya okudu. Büyük Adrian Boult, baritona hayran kalarak tam o sırada Mai Musical d'Urbino'da *Il dissoluto punito ossia Il Don Giovanni*'yi hazırlayan Karl Böhm için Haig'i tanıtan bir pusula yazdı. Karl Böhm, Haig'i yanına çağırdı. Tiz notalarda biraz zorlansa da Haig'in şarkı okuyuşunu tatminkâr buldu; zamanla mutlaka bir başrol kapacağını vurgulayarak, onu şimdilik binbaşı rolü için düşündüğünü açıkladı.

Karl Böhm'ün disiplinli ama dostça kılavuzluğu altında Haig basamakları hızla tırmandı. Karl Böhm, "Fortisimmon

biraz languido gibi oluyor" ya da "*Altra brama quaggiu mi guido*'yu daha güçlü okumalısın, bir kükrüyor, bir höykürüyorsun oysa tümü hiç zayıflamadan bir solukta ağzından fışkırmalı" gibi uyarılar yapıyordu. Ama sonuç olarak Böhm baritondan oldukça hoşnuttu.

Büyük Caruso gibi sabahları bir başına şarkılar okumak için sık sık gittiği Urbino dukalık sarayının bir koridorunda, Haig, Donna Anna'yı oynayan soprano Olga Mavrakhordatos'la karşılaştı. Gördüğü anda divaya abayı yaktı. Bu yıldırım aşkı karşılıksız kalmadı: Üç gün sonra nikâh izninin kolayca alındığı San Marino'da Olga'yla Haig nikâhlandılar. Saat yarıma doğru nikâhı kıymak için uykusundan kaldırılan mahmur gözlü adam, sıkıcı ama kısa bir konuşma yaptı. Buna karşılık, dörtyol ağzındaki büyük alanda, yıldızların altında, I Virtuosi di Roma'nın düğün armağanı olarak çalıp okuduğu şarkılar, şansonlar, aryalar, rondolar, marşlar, sonatlar sabaha kadar susmadı.

Ah, insanın gönlünü aşkla dolduran o an! Ah, o mutluluk anı! Bülbül gibi şakıyan bir gitar, ardından bir alto, sonra bir Wobisch'in dokunaklı flütü! Olga'yla Haig'in kol kola, sarmaş dolaş alanda dolaşması!

Bizi okuyan dostlarımız, aziz okurlarımız, anlatımızı burada bir masal gibi noktalasak kuşkusuz mutlu olurdunuz: Douglas Haig Clifford'la Olga Mavrokhordatos hayat arkadaşı olurlar; aşk, huzur, uyum dolu bir yaşamları olur; sağlıklı, akıllı, tatlı yirmi dokuz çocukları olur...

Yazık ki hayır! Boşuna umutlanmayın! Douglas Haig'i hiçbir tanrı kurtaramaz. Günahını bağışlayamaz. Yazımın rotasını çizip, kollarımı bağlayan, bütün sözümü mutlak olarak damgalayan o karayazı, burada da ağlarını örüyor. Ölüm nikâhtan üç gün sonra kapıyı çaldı. Urbino'daki bu ölüm, yirmi yıl sonra Anton Ssliharf'in, Hasan İbn Abu'nun kaybolacağının da ilanıydı bir bakıma...

Karl Böhm, Haig'in alçıdan kalıbını çıkarmış, *Dramma giocoso*'nun sonunda, ölü binbaşının *Uomo di Sasso, Uomo bianco* olarak ortaya çıkışını oynayacağı bölüm için parlak, ak, taş gibi katı bir hortlak kostümü hazırlamıştı. Bu kostüm-kalıpla Haig canlı bir kukla gibi dokuz on adım atabiliyordu. Kuklanın ağız kısmı oyulmuştu. Haig bu oyuktan okuduğunda, ölü binbaşının aryaları gücünü yitirmiyor, buna karşılık boğuk bir tını kazanıyordu. Bu boğuk tınıdan hoşlanan Böhm, "Bu arya, tıpkı toprağın altındaki bir ölünün çürümüş dudaklarından çıkıyor gibi oldu" diyordu. Haklıydı. Nasıl da haklı, hatta aşırı haklı olduğunu daha bilmiyordu. Arkadaşlarının yardımıyla Haig yapılan kalıba sokulup, aralıklar, çatlaklar sıvandığında, baritonumuz alçıdan duvarların arkasına tam olarak hapsolmuş, taşa gömülmüş oldu. Çünkü gözü ya da kulağı hizasında bir boşluk bırakılması, bir oyuk açılması unutulmuştu. Durumun farkına varıldığında oyun çoktan başlamış, Don Giovanni'nin uşağına binbaşının karnını doyurmak için hazırlık yapmasını buyurduğu noktaya ulaşılmıştı. Haig girişini yapacağı noktaya taşındı. Sorun yok gibiydi. Ancak kör talih son vuruşunu yapmak için sırasını kolluyordu.

Don Juan'ın son diyalogları iyi bilinir. Giovanni haykırır:

– ... *Grido indiavolato*...

Uşağın ağzı dili dolaşır:

– *Ah signor... L'uom di Sasso... L'uomo bianco... Ah padron... Tatata...*

Provalarda Haig'in tam bu anda girişini yapması, yaklaşık dokuz adım atması, yaylı sazların final motifi başladığında ortaya ulaşmış olması, ünlü *Don Giovanni... m'invitasti* aryasını okuması, ardından son bir altı adım daha atıp binbaşının sarsıcı görüntüsünü akıllara kazıması kararlaştırılmıştı.

Ancak Haig başta bir an duraksadı. Don Juan'ın yanına vardığında uşak lafı ağzında dolandırıyordu: "*Ah Padron... Siam tutti morti*..." Haig, ortaya çıktığı sırada sapıttı. Şuurunu yitirmiş gibiydi. Bir robot ya da insanlıktan çıkmış bir yaratık

gibi, sağa sola çarpa çarpa, sallana sallana yürüdü. Ansızın göğüs boşluğundan ortalığı çınlatan bir mi çıkardı. Sonra çığlığı başladığı gibi bir anda bitti, çarptığı panoların birini yıktı, ayağı dolandı, yalpaladı, sonra bir sütun gibi, yıkılan bir baobap ağacı gibi düşüp boğuk bir gümbürtü çıkararak sırtüstü kaldı. Balkondan localara, arkalardan protokol sıralarına kadar, bütün salonda bir çığlık koptu. Kalıp, Humpty Dumpty'nin duvardan düşüşünü hatırlatan akıl almaz bir çatırtıyla çatladı. Talihsiz baritonu sarmalayan alçıdan tabut, ayakucundan alnına kadar zikzaklarla uzayan solgun sarı bir yarık boyunca kıymık kıymık parçalanmıştı. Az sonra alçının saf aklığı kızarmaya başladı. Çatlaklardan sızan kan, ışığın altında parıldıyordu.

Bir matkap, bir küskü, bir kriko kullanılarak, doğaüstü bir canavar tarafından yutulmuş gibi duran Haig dışarı çıkarıldığında, onun da ayakucundan alnına kadar o uğursuz solgun sarı yarığın izini taşıdığı görüldü. Sanki amansız bir tanrının savurduğu yıldırımla damgalanmış gibiydi. Daha sonra otopsisi yapıldı. Ancak niçin öldüğü hiçbir zaman tam olarak anlaşılamadı.

Augustus B. Clifford daha sonra anlaşılacağı gibi, adını saklı tutarak Mai Musical d'Urbino'ya katılmıştı. Olaydan sonraki akşam oğlunun kaldırıldığı morga girdi. Ak çarşafa sarılı oğlunun cansız vücudunu oradan kaçırdı. Hispano-Suiza Grand Sport arabasına bindi. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha hiç durmadan araba kullanarak, saplantılı bir manyak gibi gözünü yoldan hiç ayırmadan Azincourt'a döndü. Orada oğlunun ölüsünü yaktığı iddiasında bulunanlar da vardır. Lakin daha büyük ihtimal, oğlunu parkın bir kuytuluğuna gömdüğüdür. Parkın o tarafında ak bir ot bittiği, bu ak otun yayılarak çayırda garip bir figür çizdiği ağızdan ağıza dolaşır: Üç uçlu bir zıpkın, üç parmaklı bir yumruk, bir Faust'un karaladığı bir yazmanın altına atılmış İblis'in habis imzası.

Oğlunu yitirişinin ardından Augustus'un Azincourt Şatosu'ndaki inzivası başladı. Kasabada aklını oynattığı düşünülüyordu. Çiti aşan çocukları, kapıyı çalan yabancıları, bir lokma ya da bir yudum su için kapısında yalvaran garibanları taş atarak kovalıyordu. Büyük parkı kuşatan aşılması güç bir duvar yaptırdı. Karanlık basınca kapıların arkasına barikat kuruyordu. Artık kasabaya hiç inmiyordu. Yalnızca bir zamanlar Haig'in bakıcılığını yapan kadın, arada sırada bir dana budu ya da bir hindi almak için kasabaya uğrardı. Bakıcı kadının dili biraz bozuktu. Soyunda Apaçi kanı taşıdığı için kasabada lakabını "Squaw" koymuşlardı. Kasabalılar onu kızdırmaya bayılırdı:

– Anlat bakalım Squaw, patronun hâlâ kafadan kontak mı?

Squaw kasabanın çanak ağızlılarını, bayramlık ağzını açarak kalaylardı:

– Sizi gidi kıçı kırıklar, *you son of a bitch!*

Squaw judo sanatının ustası olduğu için ona takılmayı uzatan olmazdı. O da arada sırada surat asmayı bırakıp konuşurdu:

– Yunus'un karnını doyurdukça rahatlıyor, yuvarlanıp gidiyoruz.

Bir zamanlar Haig'in yaptığı işi tam bir sorumluluk duygusuyla artık Augustus yapıyordu. Günün ortasında, saat on ikiyi vurunca, Augustus ayaklanıyor, "Yunus, Yunus!" mırıltılarıyla havuza yanaşıyordu. Yunus büyüyüp yaşlanmıştı ama mutlaka kafasını sudan çıkarıyor, Augustus'un attığı lokmaları iştahla yutuyordu.

Augustus'un izini bulmak Olga'nın altı yılını aldı. Olga Azincourt'a ulaştığında, (oğlunun karısıyla hiç karşılaşmamış olan) Augustus onu şatonun kapısından sokmadı. Ancak zamanla yumuşadı. Oğlunun çılgınca âşık olduğu primadonnayla tanışma arzusuna kapıldı. Zamanla Olga'yla görüşüp konuşmaktan hoşlanmaya başladı. Olga ona çok az bir zaman

bir arada olabildiği kocasından, ona nasıl bir tutkuyla bağlandığından söz açıyor, Augustus da ona, Yunus'un karnını doyuran, akasya ağacına tırmanan, kovalamaca oynayan şirin yumurcağı anlatıyordu.

Olga Azincourt'a alıştı. Paris'in kargaşasından, oradaki işinin yoğunluğundan bunalan Olga, Azincourt'da aradığı huzuru buluyordu. Haftada bir Azincourt'a uğruyor, Augustus'un şatosunda birkaç gün kalıyordu: Parkta uzun uzun dolaşıyorlar, Augustus'un Olga'nın onuruna açtırdığı şatafatlı büyük salonda karşı karşıya limonata içiyorlardı. Akşam sofradan kalkınca, Augustus'un bir zamanlar ağırlığınca altın karşılığı Drouot'dan satın aldığı, (bir zamanlar bir Rus soylusunun İtalyan soprano Grisi için yaptırdığı) antika koltuğa oturan Olga, büyük bir bürümcük kumaş parçasına nakışlarla bir yabanarısı figürü işliyor, Augustus'sa onun yanı başında, fildişi kakmalarla süslü küçük bir piyanoda bir Albinoni, Haydn ya da Auric parçası çalıyordu. Kimi zaman Olga da ona katılıyor, Schumann'dan akşamın alacakaranlığını kuşatan şarkılar söylüyordu.

12

Burada, şiir tutkunlarının umarız hoşlanacağı bir öykü anlatılır

*

Amaury kapıyı çaldı. Uzaktan bir tazı ya da bir zağarın havlaması duyuldu. Sonra bakıcı kadın kapıyı açtı.

Ona takılan adı çok hoş bulan Amaury, kadına sıcak bir gülücük yolladı:

– Günaydın Squaw, nasılsın?

– *Good day to you, Sir Amaury, good day to you too, Sir Hicibilain.*

Çok şaşıran Amaury, Hicibilain'in suratına bakakaldı:

– Nasıl yani? Squaw'ı da mı tanıyorsun?

– Hâlâ anlamadın mı?

– Hayır, hiç anlamadım.

– Daha on dakika olmuyor, Arras varoşlarına yaklaştığımızda bir gün hayatımın nasıl bir roman olduğunu anlayacağından söz açmıştım. Anladığın zaman ikimizin hayat çizgisinin çakıştığını da, bir rastlantılar zincirinin bizi ayrılmamacasına bağladığını da, bugün, yarın, daima bağlayacağını da anlayacaksın. Bütün arkadaşlarımız ortak, bilgimiz ortak, gücümüz ortak, bizi ordan oraya koşturan bulanık amacımız ortak...

Amaury, Hicibilain'in sözünü bağladı:

– *Similia similibus curantur.*

Hicibilain alaycı bir tavırla yanıtladı:

– *Contraria contrariis curantur.*

Squaw kapıdaki konuşmanın uzamasından rahatsız oldu:

– *Lady Olga is waiting for you.*

Kapıdan girip, ultra-çağdaş bir üslup taşıyan oturma odasına sokuldular. Odada zambak gibi ak bir fabrika halısı, oval koltuklar, yanında Noguchi'nin yapıtlarının iptidai kalacağı lambalar, kauçuk balon yastıklarıyla divanlar vardı. Büyük Sartinuloc'un alaycı çizgisini taşıyan yarı saydam bir vitray bütün bir duvarı kaplıyordu.

Olga bir hamakta uyukluyordu. Amaury, ardından Hicibilain Olga'nın kolunu öptü. Olga gözünü açtı:

– *Cari amici,* sadık dostlarımız olduğunuzu biliyorduk. Augustus da burada olmak istiyordu. Gongu çalalım.

Amaury alüminyum gongu alıp, iridyum bir tokmakla üç vuruş yaptı. Boğukça bir çınlama uzun zaman havada asılı kaldı.

Sakalı ağarmış, sağırlaşmış, zayıflayıp mumyaya dönmüş Augustus B. Clifford odaya girdi. Dosdoğru Hicibilain'in yanına gidip onu kucakladı:

– *Wilburg, my old chap, how do you do?*
Hicibilain kibarca yanıtladı:
– *How do you do?*
– *How was your trip?*
– *It wasn't bad..*
Amaury İngiliz dilini bildiğini, konsolosun konuşmalarını anladığını vurgularcasına atıldı:
– Bayağı iyiydi.

Oturdular. Olga kayısı suyu, kuru kayısı, yaş kayısı sundu. Konuşmadan tümünün tadına baktılar. Hiçbirinin ağzını bıçak açmıyordu. Bir iki öksürük, bir iki oflama puflamanın ardından suskunluğu Olga bozdu:
– Bugün, bizi boğan o karanlık kumpasa dair bilgimizi bir potaya döküp sorunu daha iyi kavramak için toplandık. Son bir ay boyunca dostlarımız kör talihin insafsız saldırılarına maruz kaldı. Anton'un kayboluşuyla Hasan'ın ölümünün arka planına dair birkaç ıvır zıvırın dışında hiçbir bilgimiz yok. Ama bütün bu olanların arkasında anlamını kavramaya çalıştığımız bir sır olduğunu biliyoruz ya da bildiğimizi sanıyoruz. Yapılacak ilk iş, bütün gücümüzü bir noktada toplamak, bütün bilgimizi bir potada kaynaştırmak, bundan sonra yapacaklarımızda uyumu sağlamak!
Augustus coşkuyla onayladı:
– Doğru! Bu konuşmasıyla Olga ağırlığınca altına layık olduğunu ortaya koydu.
Arthur Wilburg Hicibilain onunla aynı kanıdaydı:
– Çok doğru. Bildiğimizin hiç olmazsa bir kısmını bir başkasının asla duymadığını biliyoruz. Daha sıkı bir işbirliği, ortak bir çabayla ufkumuzu aydınlatacak bir kıvılcım çakacağından kuşkum yok!
Amaury haykırdı:
– Bravo!

İçki bardaklarıyla dolu büyük bir siniyi taşıyarak salona dalan Squaw da ortama uydu:

– Ya ya ya, şa şa şa!

Bardaklarını tokuşturdular.

Bildiği ayrıntıların bir ağırlık taşıdığına inanan Amaury Ünsüz, ilk olarak konuşmaya gönüllü olduğunu açıkladı. Şaşırdılar ama ilk sözü ona bıraktılar. Amaury Ünsüz bir soluk alıp lafa başladı:

– Anton Ssliharf'in günlüğünün tamamını olmasa da büyük bir kısmını okudum. Tam dokuz noktada, sırrın çözümünü sağlayacağına inandığı bir romana atıfta bulunuyor. Günlüğün orasında burasında, tam anlamıyla anlaşılır olmasa da, romanın anlamını vurguladığını sandığım bir dolu iz var.

Hicibilain Amaury'nin sözünü böldü:

– Doğrudur. Anton susarak anlatıyor, saklayarak ortaya koyuyordu.

Latin dilini hiç kavrayamamış olan Olga mırıldandı:

– *Larvati ibant obscuri sola sub nocta.*

Amaury lafını sürdürdü:

– Ssliharf'in atıfta bulunduğu roman, kimi zaman *Moby Dick* oluyordu, kimi zaman farklı bir son yazacağı bir Thomas Mann romanı. Kimi zaman da Isidro Parodi'nin Croix du Sud yayınlarından çıkmış bir romanından söz açıyordu. Ama Ssliharf, Kafka'dan da alıntılar yapıyordu. Yabanarılarının uçuşunu, sonra ak bir şahı, Arthur Rimbault'yu da konu aldığı oluyordu. Ama bütün bunlarda bir ortak nokta yakaladım: Tümü bir aklığın, bir boşluğun ortaya çıkışı ya da kayboluşundan söz açıyordu.

Şaşkınlıkla düşürdüğü kupasından akan içkisinin ak halısını batırmasına aldırmayan Augustus B. Clifford bağırdı:

– Aklık ha!

Koltuğundan fırladığı sırada bir lambaya çarpıp, paramparça olmasına yol açan Olga haykırdı:

– Boşluk ha!

Purosuna asıldığı gibi yarısını yutan Arthur Wilburg Hicibilain, ağzından, burnundan duman saçarak uludu:

– Aklık ha!

Squaw üç aynayı çatlatan tiz bir çığlık attı:

– Boşluk ha!

Amaury tümünü doğruladı:

– Bir aklık, bir boşluk, boş bir aklık, ak bir boşluk. Bütün olayın düğümü burada. Ama Anton Ssliharf "aklıktan, boşluktan" söz açtığında, anlatmaya çalıştığı, atıfta bulunduğu zamazingoyu hâlâ bilmiyoruz.

Augustus B. Clifford ayağa kalkıp bir dolaba gitti, bir kapağı açıp sahtiyan kaplı büyük boy bir fotoğraf albümü çıkardı.

– Postadan bu çıkalı tamı tamına bir ay oluyor. Anton'un yolladığı albüm.

Amaury kafasında bir toplama çıkarma yaptı:

– Yani bunu yolladıktan üç gün sonra kayboldu.

– Doğru... Ama albümün sağında solunda, kaybolacağına dair hiçbir iz bulunmuyor. Albümün yalnızca bir sayfası dolu. Oraya da Anton'un sanırım haftalık bir yayından makasladığı bir kupür yapıştırılmış yalnızca.

Albümü alıp karıştırmaya koyulan Amaury'nin yanına yanaştılar. Kalın kartondan yirmi dokuz yaprağı olan bir albümdü. Bütün yapraklar boştu. Yalnız altıncı sayfaya bir ilan kupürü yapıştırılmıştı. Amaury ilanı yavaşça okumaya koyuldu:

> KAHROLSUN KARANLIK
> *(akın da akı var / tümünü o aklar...)*
>
> *TÜMÜ ama tümü artık daha ak olacak; çünkü tümünü o aklar.*
> *TÜMÜ artık daha ak: Donlarınız, çoraplarınız, fanilalarınız, bluzlarınız, trikolarınız, pamuklularınız, bornozlarınız.*

TÜMÜ artık daha ak: (Saf pamukludan) çarşaflarınız, (hakiki patiskadan) yazlık pantolonlarınız, ama bunlardan başka, aynı zamanda ahşaplarınız da,

şaraplarınız da, Araplarınız da, sucuklarınız da, kulunçlarınız da, ağrılarınız da, solucanlarınız da, kamalarınız da,
büyük balıklarınız da, küçük balıklarınız da,
saçlarınız da, sobalarınız da,
sabahlamalarınız da, mantık izdivaçlarınız da,
bir gün takacağınız minik taşlarınız da,
dalgalarınız da, çok bilindik falsolarınız da, masklarınız

da, tarazlanmamış kumaşlarınız da, noksanlarınız da, boşluklarınız da, yabanarılarınız da,

yazılarınız da,
amaçlar amaçlamaz amaçlarınız da, bir büyük mağazada yazlıklarınız da, kışlıklarınız da, obua partisyonlarınız da, Tarzan'dan gıcık kapmalarınız da, kalaylanacak kaplarınız da, tümü, sonsuza kadar, daha ak, daha ak, daha ak!

KAHROLSUN KARANLIK

Kafası karışan Amaury okumasını tamamladıktan sonra mırıldandı:

– Aramızda bir Champollion yoksa işimiz bitik.

Ortak çabalarına katkısını sunmak için Hicibilain lafı Amaury'nin ağzından kaptı:

– Sıra bizim şimdi. Tam bir ay oluyor, bizim postamızdan da bir koli çıktı. Koliyi kimin yolladığına dair bir yazı yoktu ama anında kolinin Anton'la bir ilgisi olduğunu anladım. Anton'un niçin kimliğini saklamaya çalıştığını bilmiyordum...

Amaury sabırsızca atıldı:

– Hadi bulduklarını açıkla!

– Şimdi açıklıyorum. Bakın:

Çantasını açtı, biraz içini karıştırdı, sonra bir karton çıkarıp üç arkadaşına uzattı.

Uzattığı, siyah çini kullanılarak baştan aşağı boyanmış, pütürlü bir karton panoydu. Usta bir zanaatkâr, (hayal gücü güçlü Jarjack'ın, rakibi d'Oudry tarafından unutulmazlar arasına sokulan, kolu kanadı kırık Ak Palyaço tipinin taklidini yaparak hazırladığı numaradan ilham alıp) bir bıçakla (ya da bu iş için tasarlanmış bir tığla) kazıyıp, kartonun büyük kısmını bir daha aklaştırmıştı. Yok olan siyah, ardında, kimi Japon suluboyalarının altındaki bambu fırçayla yazılmış notları andıran, kusursuz bir yazı bırakmıştı.

Olga sordu:

– Japonca mı?

Hicibilain onayladı:

– Japonca. Bunu gördüğüm anda patronum Gadsby V. Wright'a çıktım. Onunla Oxford'a, Parsifal Ogdan'a gittik. O bizim için yazıyı okudu. Kartondaki Japonca yazının transkripsiyonunu şuraya yazmıştım:

Kuraki yori
Kuraki mişi ni zo
Usuzumi ni
Kaku tamazusa to
Kari miyura kana

Yorumu Augustus yaptı:

– Çok hoş.

Hicibilain konuşmasını sürdürdü:

– Bu bir haikai ya da daha doğrusu bir tankaymış. Yazarı, büyük Narihira olmayıp, ya İzumi Şikibu (bu tankanın onun son yapıtı olduğu iddiası varmış) ya da daha az tanınmış Tsumori Kunimoto'ymuş. Mikado'ya sunulan bir antoloji olan *Go şu i şu*'da bulunuyormuş. Parsifal Ogdan bizim için

tankayı sözcük sözcük lisanımıza aktardı. Anton Ssliharf'in National Library'nin bir salonunda tanışmış olduğu bir Japon arkadaşından, bir tankanın üç, dört, altı hatta dokuz anlamı olabildiğini duymuştum. Bu açıdan, tankanın lisanımızda kusursuzluğunu koruması bizi şaşırttı. Ama Parsifal, Japon sanatında can alıcı bir ağırlık taşıyan hakikilik çabasının, bir Fransız, bir İngiliz için cazip hiçbir tarafının olmadığını vurguladı: Karanlık, uyumsuz, yaklaşık, afaki olanın Japon sanatıyla bir ilgisi olamazmış. Bir tanka, açık, özlü, aydınlık, dürüst, dolambaçsız, çıplak olmalıymış. Dolayısıyla bir tankanın başka bir lisana aktarılması, anlamdan hatırı sayılır bir ödün pahasına yapılabilirmiş. Ogdan altı farklı almaşığı uzun uzun tarttıktan sonra şunda karar kıldı:

Karanın dışında
Kara bir yolda
Kıl gibi bir kamışın çizdiği
Ak bir iz:
Bak havadaki martıya

Amaury lafa karıştı:
– Çok ama çok hoş. Buna karşılık fazla aydınlatıcı olduğunu sanmıyorum.
Uzun zaman suskun kaldılar. Havada bir huzursuzluk var gibiydi. Sonunda Olga söz aldı:
– Korkarım fazla katkım olmayacak. Olmayacak çünkü sizin günlüğünüz, kupürünüz ya da tankanızda malum ortak noktaya, bir boşluğa, bir aklığa atıf vardı. Bana ulaşan dosya bunlarla taban tabana zıt. Sizinki nasıl karanlık, bulanık, imalarla dolu, kavranması zorsa, aldığım dosya o kadar dolaysız, sarih, aşikâr gözüküyor.
Amaury bir umutla konuştu:
– Ama aradığımız çözüm ya bu açıklıkta yatıyorsa...
Olga Amaury'nin sözünü böldü:
– Hayır., hayır. Anlamıyorsun. Postadan aldığım dosyada

bir atıf da yok, bir ima da, bir ipucu da. Çünkü dosyadaki yazıların hiçbiri Anton tarafından yazılmamış. Dosya başkalarının yazdığı çok tanınmış, bizim için bir anlam taşımayan birkaç yapıttan oluşuyor...

Augustus kaşlarını çattı:

– Başından bütün ayrıntılarıyla anlatırsan daha iyi anlayacağız.

– Anlatayım. Son yolculuğuna çıkacağını açıkladığı, o garip dipnotla son bulan yazısını yollamasına bir hafta kala, Anton Ssliharf bana da bir koli yollamış. Postadan alır almaz koliyi açtım. Şunlar çıktı:

a) Arago adlı birinin, "Anadilimizin Dolambaçlı Yolları" başlıklı kısa bir romanı. Arap işi bir sahtiyanla kaplı, mat altın kakmalarla süslü kapağına bayıldım ama bir roman olarak zayıf buldum.

b) Çok bilindik, tümümüzün Fransızca kitaplarında, bir Michard ya da bir Pompidou'da gördüğümüz, ilkokul ya da ortaokulda okuduğumuz altı şiir. Anton Ssliharf tarafından hiçbir açıklama, yan not, dipnot koymadan sözcük sözcük kopyalanmış altı şiir:

– Mallarmus'tan "Lodos"

– Victor Hugo'dan "Uyuklayan Boaz"

– Paris'in sıkıntılı şairinin üç şarkısı

– Arthur Rimbaud'nun "Dört Artı Bir Ünlü" adlı şiiri.

Orada burada birkaç mısrada Anton'un takıntılarına atıflar vardı: Karanlık, aklık, boşluk, kayboluş, kargışlama. Ama bunun bir rastlantı olduğu ortada...

Amaury konuştu:

– Olsun. Başka bir çıkar yol yok: Anton yazıp yollamışsa, orada bir ipucu yakalamak bizim işimiz.

Arthur Wilburg Hicibilain onayladı:

– Okuyalım o zaman. Birincisi, şiirimizin yapıtaşları vasfında, üstün yapıtlar bunlar. İkincisi, Olga'nın kaçırdığı ipucunu, bir ihtimal, biz buluruz.

Okumaya koyuldular:

LODOS

İçim hüzün dolu, ah! bitirdim kitapları.
Mavi köpüğün ak bulutlara karıştığı
Sarhoş kuşlarla dolu ufuklara kaçmalı.
Bakışlarında saklı salkımsöğüdün dalı,
Sırılsıklam kalbimi alıkoyamaz artık!
Ya da bana küsmüş boş kâğıdımdaki aklık,
Ya da onu aydınlatan ışığı lambamın,
Ya da yavrusunu bağrına basan bir kadın,
Hiçbiri, hiçbiri durduramaz, gidiyorum!
Haydi nazlı kalyon, uzaklara açılalım!
Aşkla paramparça ruhumda bir sıkıntı var,
Son ayrılık için sanki bu sallanan kollar!
Çağırıyor sanki bu kalyonun mizanası,
Batırdıklarından artakalan son kalası
Kıyıya savuran fırtınayı; ama olsun...
Aç kalbimi tayfaların şarkısı doyursun!

Mallarmus

UYUKLAYAN BOAZ

Bitap düşmüş yorgunluktan, yatmıştı Boaz;
Bütün gün didinip durmuştu harmanında.
Sonra buğday dolu çuvalların yanında,
Uyumuştu Boaz, başını koyar koymaz.

Arpa, buğday tarlaları vardı Boaz'ın,
Varlıklıydı yaşlı adam, dürüsttü ama.
Çamur bulaşmazdı tarlasının suyuna,
Duzahtan çıkmamıştı odu ocağının.

Nisan çayı gibi parlardı ak sakalı.
Gözü tok, gönlü boldu; karşılaştığında
Hasat döküntüsü toplayan bir kadınla,
Biraz darı saçardı: "Toplasın zavallı."

Hiçbir vakit ayrılmamıştı doğru yoldan,
Ak harmanisi gibi apaktı vicdanı.
Aç, açık koymazdı, kollardı garibanı,
Yoksullara tahıl akardı ambarından.

Gönül adamıydı, iktisatlı olsa da,
Babacandı, yakınlarına sıdkı vardı.
Kadınlar civanlardan çok ona bakardı:
Civanlar hoş ama koca ihtiyar başka.

İlk kaynağa, sonsuzluğa yürür ihtiyar,
Yalan dünyayı bırakmıştır arkasında.
Civanın gözü tutuşturur, yakar ama,
İhtiyarın gözü nurla, ışıkla parlar.

Yıkılmış tapınaklar gibiydi tınazlar
Uyuyordu Boaz akşam karanlığında
Sağda solda yatıyordu adamları da
Kadim zamanlarda oluyordu tüm bunlar.

Bir hâkimdi İsrail boylarının başı,
Kaba kıl çadırlarda yaşardı insanlar;
Dolaşırdı hâlâ bin bir türlü canavar,
Toprak hâlâ Tufan sularıyla ıslaktı.

Uyuyordu Boaz, dalla örtülü üstü,
Uyuduğu gibi Yakup'un, Yahuda'nın.
Bu sırada açılan göğün kapısının
Aralığından ilahi bir rüya gördü.

Bu rüyada Boaz'ın karnından bir çınar
Çıkıyor, ta arşa kadar uzanıyordu.
Tırmanıyordu ağaca Boaz'ın soyu:
Altta bir kral, dorukta çarmıhta Tanrı var.

Boaz mırıldanmaya başladı uykuda:
"Nasıl olur da bu soyun başı olurum?
Yirmi yıl sonra yüz yaşına basacağım,
Oğlum olmadı hiç, yok artık karım da.

Yıllar yılı aynı yastığa baş koyduğum
Kalktı koynumdan gitti Rabbin kucağına
Ama sürdürüyoruz paylaşmayı hâlâ:
O yarı yaşıyor, onla öldü bir yarım.

Bir soyun atası olacağım! Yok canım!
Bu yaşta nasıl oğul sahibi olurum?
Bir zamanlar daima dimdikti gururum,
Sabahları aktı yüzüm, açıktı alnım.

Artık yaşlıyım, yalnızım, akşam olunca
Ayazda söğüt dalı gibi titriyorum.
İştahla toprağa bakıyor ya Rab ruhum,
Susamış öküz nasıl bakarsa yalağa."

Coşmuş konuşuyordu Boaz rüyasında,
Rabbin nuruyla parlıyordu mahmur yüzü.
Bilir mi koca çam altında açan gülü,
Bilmiyordu o da, bir kadın var yanında.

O yattıktan sonra Rut, Moablı bir kadın,
Göğsü üryan, uzanmıştı ayakucunda,
Sanki bir damla ışık umuyordu o da
Nurlar saçarak uyanışından adamın.

Boaz kadının hiç farkına varmamıştı,
Rut da bilmiyordu Tanrının buyruğunu,
Sardı havayı papatyaların kokusu,
Galgala'yı okşadı akşam rüzgârları.

Zifaf odası oldu koynu karanlığın,
Kutlu, uğurlu bir düğündü bu kuşkusuz;
Bin bir ilahi mahluk, sayısız yakamoz
Saçtı başlarına mavi kanatlarından.

Karışıyordu horultusuna Boaz'ın
Akan yosunlu suyun boğuk şıpırtısı.
Tabiatın baldan tatlı olduğu aydı,
Zambaklarla donanmıştı üstü dağların.

Otlar karaydı, Boaz uykuda, Rut dalgın,
Uzaklarda koyunların çıngırakları,
Göğü sonsuz bir ilahi lütuf sarmıştı,
Tam ırmağa iniş vaktiydi aslanların.

Ur'da, Yafa'da uyuyordu tüm mahlukat
Altın yıldızlarla süslü göğün altında
Narin bir hilal parıldıyordu batıda
Düşünüyordu Rut, gönlü saf, içi rahat.

Ayın şavkıyla aydınlanmıştı duvağı:
Sonsuz bir yazın hasadında, hangi Tanrı
İşini tamamlayıp, fırlatıp atmıştı
Bu yıldız tarlasına bu altın orağı?

Victor Hugo

Paris'in sıkıntılı şairinin üç şarkısı

USLU OLUN ACILARIM

Uslu olun Acılarım, sakin olun artık.
Akşam olsun diyordunuz, bakın battı gün:
Kızıl damların sırtına çöküyor karanlık,
Kimini mutluluk sarıyor, kimini hüzün.

Hazzın kırbacı altında aptal kalabalık
Koşarak gitsin irinini akıtmak için;
Aşağılık, habis karnavaldan biz usandık
Yanaşın bana Acılarım, koluma girin.

Bırakın onları! Arkamızda kalan yıllar
Ufka dizilmiş sıra sıra, bakınıyorlar:
Suların ortasında Pişmanlık sırıtıyor.

Günün son solgun ışığı yumuyor gözünü,
Doğu kara kaftanını kuşanmış, başlıyor,
Bakın dost Acılarım, karanlığın düğünü.

UYUMLAR

Duraksayarak, karmaşık laflarla konuşan
Sütunları canlı bir tapınaktır Kâinat:
Tanıdık bakışlarla dolup taşan bir sanat,
Bir imalar ormanında dolaşır insan.

Sonsuz bir karanlıkta birbirini yanıtlar,
Bir gayya kuyusunda kucaklaşırcasına
Birlik olmuş, sarmaş dolaş, yan yana, can cana,
Kokular, avazlar, tınılar, ışıklar, tatlar.

Çocuk yanağı gibi diri kokular vardır,
Obua gibi tatlı, gökyüzü gibi mavi,
Başka kokular da vardır baygın, yoğun, ağır

Gülyağı, misk, paçuli, günlük, lavanta gibi
Sınırlara sığmayan, sonsuzluğa yayılan
Ruhun da, vücudun da coşkusunu haykıran.

PİSİ

Tutkulu âşıklar da, ciddi filozoflar da
Bir pisi alır, bastırınca olgunluk çağı.
Güçlü, tatlı, gururlu pisi, tüm aradığı
Tıpkı onlar gibi hayatta bir sıcak oda.

Aşk ilminin, bilim aşkının yoldaşı pisi,
Adımlarında uçurumların ıssızlığı;
Olurdu karanlıklar tanrısının çırağı,
Yaltaklanmaya razı olup, bıraksa kibri.

Yalnızlık çölünün bir vahasında uzanmış,
Uyumuş, sonra sonsuz hülyalara uyanmış
Soylu kadın başlı canavarları andırır.

Sihirli kıvılcımlar var doğurgan karnında.
Sanki bir altın yağmuruna yakalanmıştır,
Altın yıldızlar parlar mutasavvıf alnında.

DÖRT ARTI BİR ÜNLÜ

A kara, (ak boşluk), I kızıl, U zümrüt, O mor:
Sırrınızı açıklamaya hazırım şu an:
A, pis kokulu çukura üşüşmüş uçuşan
Küçük hayvancıkların parlak kara kürküdür;

Kaybolan, buzdan mızrağını atıp ortaya,
Yok olandır, akça çadırında bulutların;
I, ortasında pişman sarhoşlukların, kızgın,
Gül dudakların gülüşü, o kanlı kahkaha;

U, otları, çayırları öpüp okşayarak,
Dalga dalga, kıvrım büklüm akan sakin ırmak,
Huzur dolu simyası âlimin son sözünün;

O, İsrafil'in surudur, çınlar avaz avaz,
Dünyaları, kâinatı susturan suskun saz
O ya da vav, mor ışığıdır iki gözünün.

Arthur Rimbaud

13

Burada, Ulu Manitu'yu yatıştıracak bir duayla son bulan olaylar anlatılır

*

Okumasını tamamlayan Olga soluğunu tutarak, sırayla Amaury'yi, Hicibilain'i, Augustus'u, Squaw'ı süzdü. Sonra uzun bir oflamayla soluğunu bıraktı. Hiçbiri söz almadı. Kafalar karışmıştı. Bir ipucu, bir püf noktası arayarak bir o şiiri bir bu şiiri düşünüyorlardı. Suskunluğu Augustus bozdu:

– Aramızda bir Champollion yoksa halimiz harap diyordum. Ama bir Champollion'dan fazlası lazım galiba.

– Ya da bir Roman Jacobson. Bir zamanlar “Pisi” şiirinin tahlilini yapmıştı. Burada olsa da yapısal fikrini anlatsa.

– Bir Bourbaki olsa da iyi olurdu.

– Ya da bir Oulipo.

Bu konuşmaya katılmayan Amaury, oturduğu koltukta mırıldandı:

– Bu arapsaçında bir ipucu olmalı.

Hicibilain sordu:

– Nasıl yani?

– Arthur Rimbaud’nun, “A kara, ak boşluk...” mısrası: Sanki burada bir ipucu var gibi.

– Niçin olmasın? Bu şiirin bir sözcüğünün dahi rastlantısal olmadığını bütün dünya biliyor. Ama Arthur Rimbaud’nun şiiiri bu, Anton Ssliharf’in şiirin kusursuzluğuna bir katkısı yok.

Bir ağızdan onu yanıtladılar:

– Kim bilir?

Augustus hayal gücünün sınırlarına dayanmıştı. Yavaş yavaş konuşmaya koyuldu. Tümü pürdikkat olmuş, biraz karışık da olsa, onun ilham dolu akıl yürütüşünü izliyordu.

A kara, ak boşluk diyordu. Bir karanlık, bir aydınlık, bir alacakaranlık... *A contrario* bir kanıtlamanın varmaya çalıştığı sonuç. Var olması, aynı bağlamda bulunanların tümünün kaçınılmaz olarak inkârına dayanan bir im. Varoluşu inkâr olduğu, dolayısıyla bütün sanallığı açığa çıkardığı için, akın saflığı kavranılacaksa, ilk olarak onun farklılığı, başkalığı, siyahla, kırmızıyla, sarıyla, morla karşıtlığı başa konulmalıdır. “Ak boşluk” hiçbir dolayıma ihtiyaç duymadan zıddını çağrıştırmıyor mu? Ak olmayıp varolana göz kırpan ak boşluk... Ak sayfada kara yazı... Anlamın ortaya çıkmasıyla kaybolan aklık, dolan boşluk... Ak olduğu, boş olduğu için bir hükmü olmayan kâğıt... Anlatı olmayanın anlatılması, Logos’un bağrında yığılmış yatan unutuşa parmak basan

kötücül anlatı, gücünü bir açığa vuran, bir saklayan o çürük tohum, o parçalanmışlık, o unutkanlık, o noksanlık, adı "Colorado-olmayan" olan, gökkuşağını yutan o kanyon, hiçbir ayağın basmadığı, hiçbir bilginin haritasını çıkaramayacağı o vadi, konuşanın, konuşmaya kalktığı anda sözünü bir anda yutan çıldırtıcı bir uçurumla çırılçıplak, karşı karşıya kaldığı o ölü alan, yaklaşanı kavuran, cayır cayır yanan o kazan, o kör kuyu, uzaklaştıkça uzaklaşan, uzaklarda kaybolan, hiçbir dilbazın, hiçbir boşboğazın ağzına alamayacağı o basit, o fasit sözün oluşturduğu tabu, insanı sakat bırakan o söz, o güçsüz, o kısır, o boş söz, kuşkunun, yoksunluğun, yanılsamanın istilası altındaki o çok yönlü imin ağza alınmaz adı, boşluğun açtığı çukur, çukurun çizdiği yarık, yarığın düştüğü uçurum, ağza alınamayanın susuzluğuyla yanıp tutuşarak, batıp yok olduğumuz, bir çığlığın kör çuvaldızıyla dürtülüp durarak yitip gittiğimiz o boşluk, kafamızı karıştıran tüm doğamıza, naturamıza aykırı bir konuşmanın bir kıvrımında saklanan, bizi unutuşa, akıl oyunlarına, olmadık dolambaçlara, kaçamak yollara zorlayan o kırışıklık... Ama aynı zamanda o akıl almaz çılgın güç! Tutkuya, açlığa, aşka dair mutlak bilginin baştan çıkarıcılığı; sahih bir bilginin, içi boş olmayan bir konuşmanın altyapısı; öz bilincimizin hakiki dili, daha açıksözlü bir kâhinin, daha sahici bir ilişkinin, daha az ölü bir canlının öz dili. Tabii! Logos'un bağrında, bir yasak alan var. Hiçbir kişinin adım atmadığı, var olup olmadığına dair kuşku duyulamayan, tasavvuru dahi tabu bir alan! Bir yarık, ak bir boşluk. Daima, daima, konuşmayı kısıtlayan, hasbıhali muhasara altına alan, samimi bir sözü imkânsız kılan, aksanı bozup bulanıklaştıran, lafı yutamadığımız bir lokma gibi boğaza tıkayan, gırtlakta bir hırıltı durumunda bırakan o unutulmuş, dışarıda bırakılmış o yitik im. Kadın başlı, aslan vücutlu canavarın karşısında suskun kalmamıza yol açacak o ak boşluk! Ahab'ın üç yıl boyunca kovaladığı o koca ak balina gibi ak, bir bir tümümüzü yutacak, bağrında kaybolacağımız o boşluk gibi boşluk: Ak boşluk!

Augustus B. Clifford, yüzü kararmış, bitkin, koltuğuna çöktü. Tümü bir hayal dünyasında, dalgın, kalakaldılar. Sonunda Amaury konuştu:

– Doğru, Anton Ssliharf kayboldu.

Hicibilain onu tamamladı:

– Hasan İbn Abu da kayboldu.

Augustus fısıldadı:

– Yirmi yıl oluyor, Douglas Haig Clifford da kayboldu. Vücudunda boydan boya solgun sarı bir yarık vardı.

Olga hıçkırdı:

– Alçıdan ak bir kostümü vardı. *Don Juan*'da l'Uomo Bianco'yu, Ak Adam'ı oynuyordu.

Hicibilain, tatsız havayı dağıtmaya çalıştı:

– Hadi ama artık... Boynu bükük, ağlamaklı durmanın bir faydası yok. François Danican Philidor'un şarkısındaki gibi, "acılarımızı bağrımıza basıp, birlik olmamız" şart. Hayatını yitirmiş, kaybolmuş dostlarımızı bir an için unutup, bugün önümüzü aydınlatmak için, başımızda dolaşan faciadan kurtulmak için, yarınlarımızı kuşkudan, korkudan arındırmak için yapacaklarımızı konuşalım.

Olga haykırdı:

– Hiç başaramayacağız! Biz uğraştıkça bu muammanın batağına daha fazla saplanacağız. Sonunda bu muamma yutacak bizi. Niçin koşa koşa arıyoruz ki ölümü? Niçin Haig'in, Anton'un, Hasan'ın tatmış olduğu acı sonu biz gönül rızasıyla arıyoruz?

Tümü Olga'nın daha baştan havlu atan, fazlaca yılgın yaklaşımına canla başla karşı çıktı.

Augustus parmağını havaya kaldırıp sağa sola sallayarak bağrışmayı durdurdu. Kaygısını tam olarak saklayamadan, boğuk bir tonda konuşmaya başladı:

– Dostlarım, dostlarım, susalım. Acılarımızı, tasalarımızı, sıkıntılarımızı, hıncımızı susturalım. Arthur Wilburg Hicibilain'in aktarmış olduğu şarkıdaki gibi yapalım. Bir

zamanlar Malcolm Lowry'nin yazdığı gibi, "Kim ki yorulmadan uzağa, daha uzağa koşmaya gönüllüdür ancak onu kurtarabiliriz." Ama bu arada saat yarıma yaklaşıyor. Acıktık, susadık. Koşmaya başlamadan karnımızı doyuralım. Damak tadınızın hassaslığını bildiğimiz için biraz hazırlanmıştık.

Obur Hicibilain, "şapur şupur" yaptı. Amaury şaka yollu konuştu:

– Mamalar harikadır tabii ki...

Odadan çıkışını ayrımsamadıkları Squaw kapıdan girdi:

– Sofranızı Büyük Salon'da kurdum. Çabuk olun, çorbanız soğumasın.

Coşkuyla alkışladılar. Paçalarından kibarlık akan Olga atıldı:

– Birkaç dakikada giyinip salonda oluruz.

Odalara çıkıldı. Az sonra giyinilip kuşanılıp altın lira gibi şıkır şıkır dönüldü.

Olga, janjanlı, gökkuşağı gibi bir atlas kumaştan yapılma, fistosu, fitili, fiyongu, kordonu, sırması, simi, fırfırı, farbalası, volanıyla bir yığın allı pullu ıvır zıvırla süslü, modaya uygun Christian Dior imzalı iki parçalı giysisini giymişti.

Salon adamı Amaury'nin sırtında, dört dörtlük bir frak vardı.

Bobstil Hicibilain, kazboku smokini, göğsü oyalı limon küfü mintanı, kayış papyonuyla paskalya yumurtası gibiydi. Onu bir parça kıskanan Amaury hayranlıkla ıslık çaldı. Hicibilain hoşnut hoşnut konuştu:

– *My tailor is rich.*

Augustus Clifford konsolosluğu sırasında hazırlatmış olduğu cicili bicili bayramlık takımını giyinmişti. Haydarabad misyonunda Tippu Sahib'i yumuşatmak amacıyla yaptıklarını anlatmak için Victoria'nın huzuruna çıkan bir İngiliz diplomatını hatırlatıyordu.

Gülüşüp oynaşarak, Squaw'ın donattığı sofraya kurulmak için şatafatlı Büyük Salon'a gidildi. Amaury, Olga'nın koluna girmişti. Arkasında Augustus, onun da arkasında Hicibilain yürüyordu. Yolda, sırayla, X. Louis çağı yapımı bir antika sandığa, Hugo Sambin'in damgasını taşıyan Burgonya işi bir kitaplığa, bahar dalı motifli Ruhlmann imzalı bir koltuğa, mührünü taşımasına karşın, Grinling Gibbons tarafından yapılıp yapılmadığı tartışmasıyla bir zamanlar büyük bir skandal yaratmış tavanlıklı divana bakıp hayran kaldılar.

Augustus divanla ilgili bir açıklama yaptı:

– Bu konuda Gombrich'in *Warburg and Courtauld* yapıtında, çok güçlü argümanlarla Irwin Panofsky'nin iddialarına karşı çıktığını biliyor muydun?

Hicibilain şaşkın şaşkın yanıtladı:

– *You don't say!*

– Ya, ya! Büyük olay olmuştu. Ayrıca Gombrich daha sonra, bu tartışmanın birkaç orijinal noktasının, sanatla yanılsamaya dair yazdığı başyapıtı *Art and Illusion* için ilham kaynağı olduğunu da açıklamıştır.

– Oymalarını büyük Gibbons yapsın ya da yapmasın, harcadığın paraya layıkmış bu divan anlaşılan.

Sonra sofraya oturdular.

Augustus üç dostuna ayaküstü atıştırılacak birkaç lokmayı uygun bulmamış, hakiki bir düğün sofrası hazırlatmıştı. Ordövr olarak Suvarof usulü hazırlanmış sıcak, soğuk bıldırcınlar sunuldu. Balık yoktu ama yanına bir Mouton-Rotschild Yirmi Dokuz açtıkları kimyonlu ıstakoz vardı. Ardından, hafif bir anason rayihası taşıyan, soğan sosunda pişmiş bir kuzu budu ortaya çıktı. Clifford Şatosu'nun kuralları uyarınca, yanında safranlı pilav bulunuyordu. Kuzukulağı, labada türü yabani otlarla, marul, roka, karnabahar, kırmızı lahana, turpla hazırlanmış bir salata da unutulmamıştı. Tatlıya başlamadan gırtlağı yıkamak şart olduğu için bol bol tatlı şarap içildi. Son olarak ahududulu sütlacın tadına bakıldı. Ahududulu sütlacın

yanına, şarap tadıcılarının aklını başından alacak bir Sigalas-Rabaud uygun görülmüştü.

Augustus B. Clifford, bu dörtlünün ortak çabasıyla, bir aydır kollarını bağlayan kördüğümün, akıllarını kurcalayan çözümsüz bulmacanın yanıtını bir gün bulacaklarına dair umudunu vurguladığı bir konuşma yaparak bardağını havaya kaldırdı.

Bardaklarını tokuşturdular. İçki su gibi akıyordu. Zilzurna sarhoş olmalarına az kalmıştı.

Yatmayıp oturdular, Amaury Olga'yla oynaşıyor, arada bir koluna bir öpücük konduruyor, tatlı bir söz söylüyordu. Yuvarlak konyak bardakları ağzına kadar dolup dolup boşalıyordu.

Yavaş yavaş şafak söktü. Uzakta bir horoz uzun uzun öttü. Sofrada sıra, İran havyarındaydı.

Olga Amaury'nin koluna yaslanıp uyuklamaya başladı. Augustus, Hicibilain'i lafa tutuyor, katıldığı bir kano yarışını anlatıyordu. Bu spor Azincourt civarında hiç bilinmiyordu ama Clifford tüm gücünü söz konusu sporu buralarda tanıtmaya harcıyordu. Bir Rowing-Club'ın kurulmasına önayak olmuş, kulüp için bir sandal almış, hatta kasabadan üç oğlana, bir zamanlar giymiş olduğu Oxford yarış formasındaki gibi arınası olan mavi mayolar giydirmişti.

Gökyüzü aydınlandığında yatmak için sofradan kalktılar.

Saatin guguğu on ikinci ötüşünü tamamladı. Uzakta, kasabanın zangocu boğuk, acı ötüşlü bir çanla sanki guguklu saati yanıtladı. Augustus B. Clifford gözünü ovuşturdu. Uykusunu alamamıştı. Dilinin ucunda duran, bir türlü çıkaramadığı bir sözcük vardı: Sizli ya da sisli ya da sözlü ya da süslü gibi bir sözcük... Karmakarışık bir çağrışımlar yığını aklına üşüşüyordu: Bir dizi soru sözcüğü, isim, sıfat, zarf, atasözü, slogan, çorba gibi bir anlatının taslağı boğazından çıkıyor, dilinin ucuna ulaşıyor ama bir türlü dışarı çıkamıyor,

ağzında kökünü yitirmiş sözcük parçalarının tozunu atan bir burgaca dönüşüyor, ipin ucunu bir yakalayıp bir kaçırıyor, sonunda diksiyonu da, imlası da, anlamı da olmayan boşlukta kalıyordu. Bu boşlukta, ardı arkası olmayan, yoğun, aydınlık çağrışımlar, bir çığ ya da bir taşkın gibi akıyordu. Görür gibi oluyor, duyumsar gibi oluyor, anlar gibi oluyordu. Sarsak bir çırpıntının, bir bulanıklığın ortasında apaçık bir ipucu, bir bilgi vücut buluyor ama ortaya çıkmasıyla yok olması bir oluyordu. İç dünyasında hâlâ bir İngiliz gibi düşünüyordu:

– *How was it? It was. Was it? It was.*

Çözüm (ya da bağışlanma ya da kurtuluş) kısa bir an ona göründü. Ama onu daha açık, daha paylaşılır bir kılığa sokacak bir açıklama, bir sözcük bulmak imkânsızdı.

Sonra aynalısazanı, Yunus'u doyurmadığını hatırladı. Bu kadar tali bir konunun niçin aklına takıldığını anlamadı. Ama bu basit ihmali bir anda onu yakıp kavuran bir sancıya dönüştü. Abuk sabuk mırıldanarak giyindi.

Şatoda hiçbiri uyanmamıştı. Bir dolabı açtı, sazanın bayıldığı darıdan bir avuç aldı. Tam çıkıyordu ki, salonun öbür ucunda, piyanonun yanında duran siyah çini boyasıyla boyanmış, sonra Hicibilain'in tahmini doğruysa, Ssliharf tarafından, usta bir zanaatkâra bir Japon tankası kazıtılmış pütürlü karton panoyu gördü. Karanlık pano ona bir garip göründü. Yaklaştı. Kartonu kaldırıp aldı. Bir parmağını zarif bir Japon harfinin kıvrımlarında dolaştırdı.

Ansızın, bir insanın boğazından çıkması imkânsız korkunç bir çığlık attı:

– Iöüğ! Aiouy! Bir Zahir! Bir Zahir.

Havaya yumruklar savurarak yığılıp kaldı. Ölmüştü.

Şatoda kim varsa, yatağından fırladı, yüzü sararmış, ödü patlamış, kanı donmuş, nutku tutulmuş, aklı başından gitmiş bir durumda, sağa sola çarpa çarpa koştu. Salona ilk olarak Amaury daldı. Arkasından Olga, Hicibilain, Squaw girdi.

Augustus Çin işi bir halıya yıkılmış yatıyordu. Yüzü korkunç bir biçim almıştı. Son soluğunda, son bir çabayla sarıldığı karton panonun yarısı buruş buruş olmuştu. Dört bir yanına darılar saçılmıştı.

Anlamakta zorlanan Amaury sordu:

– Şu darıları kim, niçin ortalığa saçmış ki?

Durumu anında kavrayan Olga yanıtladı:

– Bunlar, sazanı Yunus için yanına aldığı darılar sanırım.

Squaw onayladı:

– Doğru. Üç gündür Yunus'u doyurmamıştı. Atladığı bir sorumluluğu olduğunu bu sabah bir anda hatırlamış olmalı.

Olga akıl yürüttü:

– Yoksa, sazanını doyurmak için, onu mutluluktan havalara uçuracak darıyı avuçladığı anda, bir katil gibi apansız vuran bir şok, bir travma, bir kalp krizi mi söz konusu?

Hicibilain'in aklı yatmamıştı:

– Nasıl olduysa oldu, asıl soru, ölümünün, son soluğunda parçalamaya çalıştığı bu tankalı karton panoyla bir ilgisi var mı?

Amaury söz aldı:

– Bir çığlık atmıştı. Ama sözünü tam olarak anlayamadım.

Olga konuştu:

– "Hayır, hayır!" gibi bir çığlık duydum.

Hicibilain ona katılmadı:

– Sanki daha çok, "Sahi" ya da Zifir" gibiydi haykırışı.

Squaw tartışmanın uzamasına olanak tanımadı:

– Yok, hayır... Son çığlığını açıkça duydum. "Bir Zahir, bir Zahir!"di çığlığı.

Bir ağızdan bağırıştılar:

– Bir Zahir mi, *what is it???*

Squaw bitkin bitkin mırıldandı:

– *It is a long, long story.*

Bir bağrışma daha koptu:

– Hadi anlat, anlat...

Squaw onları yatıştırdı:

– Bütün öyküyü anlatacağım. Ama anlatmaya başlamadan Aloysius Unitt'i ya da Ottavio Ottaviani'yi bir arayalım. Zira üç gün oluyor, onlardan bir faks almıştık. Faksta şunlar yazılıydı: "Durumu izliyoruz. İş çığrından çıkıyor. Yakın zamanda bir alçaklık daha yapılabilir. Bütün kuşkularımız Azincourt'da yoğunlaşıyor. Çok uyanık olalım. İlk fırsatta araştırmalarınızın sonuçlarını ulaştırmanızı istiyoruz. Bilgi sahibi olur olmaz kolları sıvayacağız." Aloysius Unitt, Clifford'u on yıldır tanıyor. Bir Zahir'in varlığını da biliyor. Çok uzun zamandır bu konuyu soruşturduğu için büyük yardımı dokunabilir.

Amaury polisi aramaya koyuldu. Polis santralı, Aloysiyus Unitt'in odasında olmadığını bildirdi, sonra Ottaviani'yi bağladı:

– Alo, alo, Ottaviani konuşuyor, buyrun.

– Alo, alo, Amaury Ünsüz arıyor.

– Amaury! Nasılsın? İyi misin?

– Sayılmaz.

– Bir sorun mu var?

– Augustus B. Clifford'a bir hal oldu. Başın sağ olsun.

Polis, bıçaklanmış gibi haykırdı:

– *Oh my God!* Augustus! Öldü ha!

– Yazık ki öldü.

– Öldürüldü mü?

– Hayır. Sanırım kalp krizi.

– Aman Tanrım! Az sonra oradayım.

Ottaviani kapadı. Amaury konuşmanın gidişatını anlamamış olan Olga'ya dönüp açıkladı:

– Az sonra burada olacak.

Augustus B. Clifford'u yan odaya taşıdılar. Bir yatağa yatırdılar. Bir çarşaf örtüp çıktılar.

Squaw onları yuvarlak bir Apaçi kiliminin yanına çağırdı. Kilimin ortasına bir sürü acayip tılsım, muska döktü. Kilimin ucuna bağdaş kurdular. Olga fısıldayarak açıklama yaptı:

– Uzun bir konuşma yapmadan Squaw daima bunu yapar. Ulu Manitu'nun yakarışına kulak kabartmasını, yardım çağrısını duymasını sağlamak için, ilk şaman, Koca Saçmo'nun bütün ayrıntılarıyla kurallara bağladığı, klanın kurulduğu zamandan bu yana, yirmi dokuz çarpı yirmi dokuz yıldır, babadan oğula, anadan kıza aktarılarak şu ana kadar ulaşan bu ayini yaparak Tanrısal gazabı yatıştırması, gufrana hak kazanması şarttır.

Squaw bu arada, anlaması zor bir dil kullanarak, bir yandan uzun bir duayla, Koca Saçmo'nun kurallarını bir bir bildiriyor, bir yandan da bu kurallar uyarınca yapılması lazım olanları büyük bir itinayla yapıyordu. Bu hoş ayin sırasında insan ondan gözünü alamıyordu.

– Koca Saçmo, Ulu Manitu'nun korkunç gazabını yatıştırma sanatını biz çocuklarına anlatalı yirmi dokuzun yirmi dokuz katı yıl oluyor. Anlattığın gibi anlatıyor, yaptığın gibi yapıyorum. İlk başta bizi kara çadırına, *wigwam*'ına sokmuştun. Torbanı ortaya koyup açmış, kara *tomahawk*'ını çıkarmıştın. Sonra yuvarlak kilimini üç torbadan çıkardıklarınla donatmıştın. Çıkardıkların şunlardı: Japon boyasıyla siyaha boyanmış altı ak darı, tütün dolu üç hokka, bir parça kav, uzun bir çubuk. Sonra kilimin ortasından çıkan bir ışın gibi bıraktığın sadağından diş diş kancalı sivri oklarını bir bir alıp daha da sivrilttin. Daha sonra uygar giysini çıkarıp bir köylü şalvarı giydin. Üç su dökündün. Sonra kilimin yanı başına oturup bağdaş kurdun, için dışın barışık, Ulu Manitu'yu yatıştıracak duana başladın: Ulu Manitu, bu dünyaya bakmazsın ama varı yoğu bilirsin. Biz gücünü biliriz. Hükmünün bir ucu baykuşta, bir ucu kabuklu domuzda; bir ucu timsahta, bir ucu akbabada; bir ucu kartalda, bir ucu vizonda; bir ucu tavşanda, bir ucu çakalda; bir ucu bizonda, bir ucu mandada; bir ucu yavaş uçan karatavukta, bir ucu tatsız tuzsuz kokarcada. Hükmünün bir ucu şahinin gagasında, bir ucu guanakonun

uzun boynunda; bir ucu filin hortumunda, bir ucu timsahın gözyaşında; bir ucu yabani dingoda, bir ucu gümüş karınlı uskumruda; bir ucu kurnaz çakalda, bir ucu yırtıcı üzgünbalığında; bir ucu camgözün kuyruğunda, bir ucu vizonun postunda; bir ucu uğursuz baykuşta, bir ucu sırtı hörgüçlü yakta; bir ucu akbabada, bir ucu zürafada. Bugün yola koyuluyoruz, unutulmuş bir bilgiyi kovalamaya gitmiş milyonlar gibi. Kanımızdan, canımızdan kopan bu doğum çığlığı sana armağan olsun. Ulu Manitu, kâinatın kocamış sanatkârı, koru bizi bugün. Koru bizi daima!

14

Burada, karnındaki yakut madalyonun hatırına bir piçin safkan İngiliz olarak kabulü anlatılır

*

Squaw yüzükoyun kapaklandı. Başı halıya yapışık, kolları kaskatı bir an kalakaldıktan sonra, bir sıçrayışta havaya fırladı, üç takla attı.

Olga arkadaşlarına döndü:

– Tamam. Squaw duasını tamamladı. Ulu Manitu ona gülümsüyor. Artık Zahir'in anlamını anlatmaya başlayabilir.

Zahir Masulipatam'da bir jaguar olarak ortaya çıktı. Cava'da Surakarta Sağlık Ocağı'nda yatan albino bir Hint fakiri kılığında görülüp taşa tutuldu. Şiraz'da, İbnadir Şah tarafından dipsiz bir kuyuya atılan bir usturlap olarak vücut buldu. Abbasi zindanlarında Oswald Carl von Slatim'in dokunduğu bir paryanın paçavralarında sakladığı pusula Zahir'di. Zotanburg'a bakılırsa, Abdu Abdullah'ın sultanlığı sırasında Gırnata'da, bir tacın alaca somaki taşının damarı da Zahir'di. Hamam-Lif Sarayı'nda Zahir bir kuyunun karanlık dibi görünümünü aldı. Bahia Bianca'daysa Zahir, Borgias'ın mahvolmasına yol açan bir kuruşluk bir bozuk para kılığına girdi.

Zahir konusunda bilgi sahibi olmak için, Otto von Bismarck'ın Kulturkampf politikasını uyguladığı çağın sonlarında, Iulius Barlach'ın bir Danzig matbaasında bastığı muazzam kitabı yalayıp yutmak şarttır. Barlach, Arthur Philip Taylor'ın orijinal raporu da dahil, Zahir konusunda varolan bütün bir malumat yığınını toplayıp bu yapıtına koymuştu. İslamda Zahir inancı Osmanlı İmparatorluğu'yla Avusturya-Macaristan arasındaki çatışmaların sonlarına doğru doğdu. Bir Arap sözcüğü olarak Zahir, "açık" "olumlu" anlamındadır: Allahın onuruna takılan yirmi dokuz addan biri "Zahir"dir.

Bir Zahir ilk başta, olağan, sıradan bir vasıf taşır. Silik bir kişi ya da adi bir çakıl taşı, bir altın lira, bir yabanarısı ya da bir daktilo tuşudur söz konusu olan. Ama bu sıradan görünüşün ardında korkunç bir güç yatar: Bir Zahir görmüş olan bir kişi, onu asla aklından çıkaramaz, bir daha iflah olmaz.

Zahir hakkında konuşan ilk kişi, Isfahanlı bir Hint fakiriydi. Bu fakir, Şiraz'da, bir gün, bir dükkânda "bir bakanın aklına çakılıp kalan" tunç bir usturlap bulunduğunu açıklamıştı. Arthur Philip Taylor'sa, uzun raporunda, Haydarabad yakınlarındaki Bhuj mıntıkasında, garip bir tabir duyduğunu; oralarda bir adam, "bir jaguar görmüş" sıfatıyla anıldığında,

bununla o adamın, ya kaçık ya da kırklara karışmış bir aziz olduğunun anlatıldığını yazmıştır. Bu tabirin, ona bakanı öbür dünyaya kadar kovalayan, saldıran, zihnini sonsuza kadar tutsak alan bir jaguardan kaynaklandığını açıklamışlardı ona. Bir başka anlattıkları da dünyada daima bir Zahir'in bulunduğuydu. Karanlık çağlarda Yauk adlı bir tılsımdı Zahir. Daha sonra, taşlarla süslü bir külah ya da altın sırmalı bir mask takan bir İrravadi kâhini Zahir olmuştu. Arthur Philip Taylor raporunda, "Allahın bin bir işinin sırrını varmak gayri kabildir" kaydını da düşmüştü.

Azincourt Şatosu'nda yakut bir yüzük taşıydı Zahir. Aşağı yukarı bir lotus boyutlarındaki yumurta biçimli yüzük taşında, üç farklı kabartma vardı: Yukarıda İblis'in üç parmağını hatırlatan üç çizgi; ortada açıkça sonsuzluk imini çağrıştıran bitişik iki sıfır; alttaysa iki ucu tam kavuşmayan, kısacık düz bir çizginin ortasından böldüğü bir yuvarlak vardı.

Zahir'in burada ortaya çıkışı huzur kaçıran acayip bir olayla oldu. Bir yirmi dokuz nisan akşamı adamın biri şatonun kapısını çaldı. Gittim, açtım. Dolına dudaklı, boy fukarası, gariban kılıklı bir adam vardı. Hafif sararmış ak bir iş önlüğü giymişti. Giysi olarak varının yoğunun bu olduğu apaçıktı. Adam lafa girdi:

– Çok uzun yol yaptım, acıktım, susadım.

Adamı kovalamaya çalıştım:

– Bas git buradan! Hadi başka kapıya...

Adam uzun uzun baktı bana. Tam kapının arkasından sopayı kapacaktım ki konuştu:

– Hayır. Clifford'a bir havadisim var.

– Anlat bakalım!

Ama adam aksiydi:

– Hayır. Sana anlatmam. Bizzat ona anlatacağım.

– Az dur o zaman, bir bakayım.

Bir armutla akşam öğününü tamamlayan Augustus'un oturduğu oturma odasına gittim.

– Kapıda adamın biri var. Anlatacağı varmış, biraz konuşmak istiyor.

– Kimmiş?

– Açıklamadı. Ama bir havadisi olduğundan söz açtı.

– Hırsız, uğursuz biri gibi mi gözüktü sana?

– Yok ama ipsiz sapsız biri gibi.

– Adımı biliyor mu?

– Biliyor.

– Buyursun bakalım.

Adamı odaya aldım. Adam Augustus'a biraz pis pis, daha çok da şaşırmış gibi bön bön baktı:

– Augustus B. Clifford mu?

– Adım bu. Ya sizin adınız?

– Vaftizsiz olduğum için soyadım yok. Az duyulmuş ama hoş bir ismim var: Tryphiodorus. Hoşunuza gitti mi?

Augustus biraz şaşırmıştı. Onayladı:

– Doğru. Hoş bir isim Tryphiodorus.

Tryphiodorus konuşmaya başladı:

– Şimdi, üç gün oluyor, Arras'ta mahzun suratlı bir kardinal yanıma yanaşıp buyurdu: "Çarçabuk Azincourt'a Augustus B. Clifford'a git. Ona, sağlık ocağında cıyak cıyak ağlayan bir oğlu olduğunu bildir."

Augustus bir çığlık attı. Az kalsın sırtüstü (kıçüstü, arkaüstü, mabat üstü, popo üstü) yuvarlanacaktı.

– Oğlum mu? Hangi oğul? Ya anası kimmiş?

Tryphiodorus yanık bir havayla lafını sürdürdü:

– Vah ki vah! Doğum sırasında anayı yitirdik. Adı bilinmiyordu. Ama çantasında bulunan kâtibiadli tarafından imzalanmış, tasdikli, mühürlü bir doküman, çocuğun babasının Clifford olduğunu, yavrucağın Saint-Agil dolaylarında kadınla Augustus B. Clifford arasında yaşanmış bir yasak aşkın dokuz ay sonraki ürünü olduğunu ortaya koyuyordu.

Augustus soluksuz kalmıştı:

– Nasıl olur? Bütün bu anlattıklarında doğru bir sözcük dahi yok.

Tryphiodorus yıldırıcı bir tavırla konuşmaya başladı:

– Sakın ha! Hiç duymamış olayım. Buyrun okuyun, bu, sizi kaydı hayat şartıyla yavrunun bakımıyla yükümlü kılan savcılık mazbatası.

Augustus yıkılmıştı:

– Bir piç!

Tryphiodorus son noktayı koydu:

– Ama bir İngiliz piçi.

Augustus avukatına danışmak istiyordu. Ama Tryphiodorus'un inatçı, ısrarcı tavrı karşısında, tam ikna olmadıysa da palas pandıras Arras yolunu tutmaya razı oldu. Sağlık ocağında iyi cins pamukludan yapılmış ak bir kundağa sarılı tosuncuğu kucağına koydular. Yirmi yıl sonra, ak kundaklı bir yavrunun yattığı koltukta, onun ak çarşafa sarılı ölü vücuduyla aynı yolculuğu yapacağının farkına varmadan oğlunu Hispano-Suiza Grand Sport arabasına bindirdi, sabaha kadar durmadan araba kullanarak Azincourt'a döndü.

Kapıyı çaldı. Koşup açtım. Çocuğu koltuğunun altına sıkıştırmıştı. Kudurmuş gibiydi. Yüzü korkunç bir sırıtışla kasılmıştı. Ağzı, gözü oynuyordu. Çığlık çığlığa ulumaya başladı:

– *I will kill him! I will kill him!*

Korkudan aklım gitti. Kanım dondu.

Ulumayı bırakıp bana bir göz attı:

– Düş ardıma.

Büyük bir bilardo masasının bulunduğu oyun salonuna gitti. Masum yavrucağı bilardo masasına fırlattı. Kundaktan çıkardı. Gidip bir balta aldı. Baltayı tutan kolu havada, masaya yaklaştı. Bunlara şahit olacağıma kör olsam daha iyiydi. Tam baltayı indirip bu insanlık dışı kıyımı tamamlayacağı sırada kolu havada kalakaldı. Allak bullak olmuştu. Konuşacakmış gibi ağzını açtı ama ağzından yalnızca bir "Aa!" çıktı.

Masaya yaklaşıp bir göz atar atmaz gördüm: Yavrunun karnının ortasında, küçük bir bir madalyon boyutlarında, yumurta biçimli üç kabartmayla süslü bir taş vardı. Sanki birisi taşı tosuncuğun karnının ortasındaki çukura koymuş, saklamıştı.

Augustus, yumurcağın vıyaklamalarına hiç kulak asmadan taşı bulunduğu çukurdan koparırcasına çıkardı, ağzını açmadan uzun uzun baktı. Gözünü taştan alamıyordu. Sonra bağrından bir of, içli bir hıçkırık, boğulur gibi bir böğürtü koptu. Ardından konuşmaya başladı:

– Kabul. Adıma kara çalınacaksa, çalınsın. Soyum karışacaksa, karışsın. Oğlum olması vacip olmuşsa, boynumu büküp razı olurum. Douamont'da komutası altında savaştığım büyük komutanın anısını yaşatmak için adını Douglas Haig koyuyorum. Ona kusursuz bir babalık yapacağım. Piç olduğunu, sokakta bulunduğunu ondan saklayacağız. Hakiki bir baba-oğul olacağız.

Augustus B. Clifford bu olayla Zahirini oğlunda bulmuş oldu. Oğlu için daima alttan alan, dikkatli, zarif, harika bir baba oldu. Zahir'i altın bir halkaya takıp parmağında taşımaya başladı.

Douglas Haig büyüyordu. Şatomuz huzur doluydu. Altı yıl boyunca burada mutluluk saçan hoşluklardan başkası yaşanmadı.

Şatonun korusundaki ağaçların yapraklarında, sonbahar ışığının yarattığı yavruağzı pırıltılar, poyrazda kıpır kıpır oynayan gökyüzünü sıcak bir gülkurusuna boyamaktaydı...

15

Burada, Anton Dvorak'ın bir koral yapıtının bir bilardo masasında nasıl bir iz bıraktığı anlatılır

*

Ancak, daha sonra tümümüzün canını yakacak talihsiz olaylar zincirini kavramak için maziyi biraz daha kurcalamamız lazım.

Augustus on dokuz yaşında, niçinini daha sonra da hiç açıklamadığı çok ciddi bir ahlaki bunalıma düşmüştü. İçinin

bütün bütün karardığı ya da ışığı gördüğünü sandığı bir anda intihara kalkışmasından korkan amiral dayısı, kaptanlığını yaptığı *Uçan Hollandalı* adlı kalyonunda onun için bir yıllık gönüllü tayfalık ayarlamıştı.

Kâh dünyanın dört bucağındaki limanlarda, kâh açıklarda yaşadığı bir yılın onaramayacağı kadar bozulmuş olan ruhsal durumu, Augustus'u, büyük güç sahibi bir yogi olma iddiasındaki Othon Lippmann adlı, insanları baştan çıkaran bir şarlatanın kucağına düşürdü.

Tanışır tanışmaz, insanı Nirvana'ya ulaştıran sır dolu yolun gizli ilmini bildiği hususunda Augustus'u inandıran kurnaz Othon Lippmann, bıkıp usanmadan zavallı saf tayfanın ayarı bozuk zihnini daha da karıştırmaya çalıştı. Augustus'un imandan çıkmasını sağladıktan sonra onu tarikatına kattı. Vişnu'yu, Brahma'yı, Buda'yı, Adonai'yi tanrı olarak tanıyıp topuna aynı anda tapınan bu zındığın din olarak sunduğu safsatanın kuralları, on küsur kitapta toplanmıştı. İntizamsız, insicamsız, rabıtasız bir fikir çorbası kıvamındaki bütün bu kafa karıştırıcı kitapları, Vasavadatta'dan, Mantıku't-Tayr'dan, Kalpasutra'dan, Gita-Govinda'dan, Tso-Tchouan'dan, Zohar'dan aldığı ilhamla ama doğru ama yanlış, Saint Marc'ın, Saint Justin'in, Montanus'un, Arius'un, Gottschalk'ın, Valdo'nun, William Booth'un, John Darby'nin yazdıklarından, Haggadah'dan, bolca Shulhan Azoukh'dan, Sünni hadis kitaplarından, Kadıyaniliğin kurucusu Mirza Gulam'dan, aralarında Çruti'nin, Upanişadların, Puranaların Çatapathabrahmana'nın bulunduğu Hint kutsal kitaplarından, Tao-Tö-King, büyük Li-Po'nun yirmi üç ilahisi gibi Çin kaynaklarından aparttığı fikir kırıntılarıyla bizzat Othon yumurtlamıştı.

Othon'un dini bakımından bu kitapların bir numaralısı, inananlarının uygulamak zorunda olduğu bir dizi duanın, ayinin, takvanın, zikrin sıralandığı katı kurallarla dolu bir ilmihaldi.

Bu ilmihal uyarınca sabahları horozların ötüşünün ardından, günün tam ortasında, hava karardıktan sonra saat on ikiyi vurduğunda, günün üç arınma ayini yapılmalıydı. Sabah arınmasının çok ilginç bir usulü vardı. Şatonun korusunun dört yanına konulmuş otuz yalakta sabaha kadar birikmiş çiy, karmaşık bir kanallar ağı vasıtasıyla bir kuvars kristali blokunun, bu iş için hususi olarak tasarlanmış bir araçla zar zor oyulmasıyla yapılmış adam boyu bir kurnada toplanıyordu. Arınma ayini sabahları bu çiy banyosuyla yapılıyordu.

Fazla miktarda çiyin Augustus'un sağlığını bozma ihtimali nazarı itibara alınarak, çiy suyunun akışı, bir otomatik kontrol birimi tarafından ayarlanmıştı. Hidrolik bir mambranın osilasyonunun, transistörlü bir input-output kutusunda indüksiyonla akım sağlayan bir sonsuz vidadaki dayanak noktasına bağlı volanlı hassas bir pistonu tahriki yoluyla vanalar açılıp kısılıyor, çiy suyunun akışı ayarlanıyordu.

Augustus sabahları yataktan fırlar fırlamaz, akışı artıp azalmayan çiy suyuyla dolu kurnasında yıkanabiliyordu.

Ama arınma banyosunu kitabına uygun yapmak için Augustus ilk olarak Othon Lippmann'dan fahiş fiyatla satın aldığı üç farklı tozu banyo suyuna döküyordu:

İlk olarak, bir tutam nişasta (çünkü çiy fazla alkalik olduğu için kimi zaman ızgaraların tıkanmasına yol açabiliyordu, buna karşı suya bir yumuşatıcı katılmalıydı);

Sonra Othon'a kalsa, büyük bir arındırıcı gücü olan radyoaktif safirin ufalanmasıyla yapılan bir tozdan altı miskal suya atılmalıydı (aslında söz konusu toz, Avignon'lu şapşal bir doktorun hazırlamış olduğu saçkıran ilaçlı şampuandı; adam saygın bir sağlık kurumunda ilacı kullanıma sokmuş ama kurutulmuş boğanotu tozundan oluştuğu anlaşılır anlaşılmaz kullanımı yasaklanmıştı; kullanım dışı kalan ilacı, kaymakam dahil, kasaba ricalini zan altında bırakan bir üçkâğıtla kapatan Othon'un, olay açığa çıktığında yargıdan kaçıp, Tiran'a kapa-

ğı attığını, orada topladığı birkaç uğursuz batakçıyla afyon kaçakçılığına giriştiğini çok sonraları duyacaktık);

Son olarak da Augustus bir sıvıdan hafta içi yirmi dokuz, hafta sonu otuz damla damlatıyordu banyosuna. Kuşkusuz banyo gücünü asıl bu katkıdan alıyordu. Bu bir uyuşturucu muydu? Bir uyarıcı mıydı? Kafa mı yapıyordu? Hayal mi gördürüyordu? Bilmiyoruz. Ama Augustus'un müthiş bir haz duymasına yol açıyordu. Bütün şartlar tamamlandığında, Augustus, pirüpak olmak için çırılçıplak soyunup arınma banyosuna giriyordu. Suya girdiği anda sıtma tutmuş gibi titriyor ama az sonra sakinliyor, ağırlaşıyor, uyuklamaya başlıyordu. Kurnada boğulup kalmamak için, burnunu suyun dışında, havada tutmaya yarayan bir boyunluk takıyordu.

Banyodan çıktıktan sonra, Nirvana'ya ulaşmaktan, afsunlu baygınlıktan, coşkunun doruklarından, büyük Guru'yla tanışmaktan, Kadiri Mutlak'la karşılaşmaktan, Hakiki İlim'in sırrına varmaktan, kâinatın Tanrısal bütünlüğünün tadına varmaktan, arınmanın sihirli tadından söz açıyordu. "Afallamış, şaşkına dönmüş olsam da aklım kutsal bir unutuşla silindi, mutlaklığın ortasında yıkandım, sonsuzluğun tadına baktım ya!" diyordu.

Haig'in, dolayısıyla da Zahir'in hayatımıza girdiği ana kadar, Augustus sabah arınma ayinini hiç aksatmadan, muazzam bir haz duyarak uyguladı.

Ama Zahir'i parmağına taktıktan, gözünü ondan bir an için dahi ayıramaz olduktan, tanıdığına, tanımadığına, ondan ayrılırsa kahrından çatlayacağını, mahvolacağını, sabaha kalmadan öbür dünyayı boylayacağını anlatmaya başladıktan az sonra, Zahir'in sabah arınmasıyla uyuşmadığının farkına vardı. Zahir'i parmağında arınma banyosuna girdiği an, müthiş bir zulüm başlıyor; dilim dilim parçalanıyor gibi korkunç bir acının, içini kanatan bir kaşıntının, hunhar bir sızının, kaynar kazanda diri diri haşlanır gibi bir yanmanın, bıçak gibi içini oyan bir ağrının kurbanı oluyordu. Bütün iradi çabasına

karşın, dayanamıyor, ağrıdan kusacak gibi oluyor, dahası sabah arınma banyosunun püf noktası, asıl amacı, bu ayini hiç kaçırmamasının ardındaki ana güdüsü, baş dürtüsü olan şuur kaybını yaşayamaz duruma düşüyordu.

Bu durum karşısında Augustus, bir rahatsızlık duymadan Zahir'li parmağını havada tutmak için, burnunu daima suyun dışında tutan boyunduruğu andıran bir aygıt tasarladı. Makaralı bir palangaya bağlı bir krikoyla ayarı yapılan, kurnanın bir kıyısında, suda batmadan duran bir kol dayama yastığı yaptı.

Altı yıl boyunca bu çözüm yolu hiç sorun çıkarmadı. Başımızı ağrıtacak bir olay olmadı. Augustus arınma banyosundan, büyük bir haz almanın yanı sıra, dinçlik, canlılık da kazanarak çıkıyordu.

Ancak bir gün, sabah Nirvanasında, dingin, rahatlamış, biraz ağırlaşmış bir durumda, sarsak adımlarla tam kurnadan çıktığı sırada Zahir'in parmağında olmadığının farkına vardı.

Havsalaya sığmaz bir çığlık attı. Parmağında, Zahir'in bıraktığı yuvarlak izin bulunduğu noktada yakut taşı boyutlarında bir yara kabuk bağlıyordu.

Üç gün boyunca aklını yitirmiş gibi, hiç uyumadan dört döndü durdu. Bir oraya bir buraya koşturuyor, dolapları açıyor, sandıkları karıştırıyor, tavan arasından bodruma kadar bakmadığı taraf bırakmıyor; tavanları, duvarları yokluyor, odaları, koridorları, balkonları, ambarları bir bir arıyor, avluda fırdolayı dönüyor, yoldaki çakıl taşlarını karış karış tarıyordu.

Üç gün sonra facianın büyüğü kapımızı çaldı: Othon Lippmann Azincourt'a da damladı.

Kapımıza kadar hiç durmadan koşmuş gibiydi. Pardösüsü paçavra gibi kırış kırış olmuştu. Soluk soluğaydı. Duraksamadan Augustus'a doğru atılıp yakasına yapıştı. Bir yandan da ağzı köpük saçarak bağırıyor, saygısızca pis laflar sıralıyor, ana avrat dümdüz gidiyor, sövüp sayıyordu:

– Angut, zırtapoz, andavallı, ibiş, saloz, kıçı kırık, daltaban, hanzo, hışır, hödük!

Sonra can yakıcı sıkı bir yumruk indirdi.

O ana kadar Othon'un onca sövgüsünün muhatabı olmasına karşın soğukkanlılığını korumayı başaran Augustus, şık bir sağ aparkat çıkardı. Lippmann halıya yıkıldı. Nakavt olduğu açıktı.

O sıralarda altı yaşında bir yumurcak olan Douglas Haig, ortaya atladı, ona kadar saydı, sonra şampiyon babasını kutladı.

Ama bir acayiplik vardı. Othon Lippmann hâlâ kıpırdamıyordu. O anda kaygıya kapıldık. Augustus şaşkın şaşkın homurdanıyordu:

– Nasıl olur? Nasıl olur?

Havadaki fırtınanın kokusunu almayan Douglas Haig, halıda uzanıp kalmış Othon'un bir o yanında, bir bu yanında hoplayıp zıplıyor, kıkırdayıp duruyordu. Onun halini, tavrını yakışıksız bulan Augustus kırıcı üslupla, bağırarak onu odadan yolladı:

– Çabuk aşağı kata in! Bak bakalım orada mıyım?

Bas bas bağıran babasının hiç bu kadar kızgın olduğuna tanık olmamış Haig irkildi, mosmor oldu, sarsıla sarsıla bağışlanması için yalvardı, pantolonunu ıslattı, katıla katıla ağlayarak odadan çıktı.

Haig, biraz avunmak için can dostu sazanı Yunus'u doyurmaya gittiği sırada...

Olga lafa karıştı:

– Bu arada Yunus'u unutmayalım. Onun da karnını doyurmalıyız...

Tümü bir ağızdan Olga'yı susturdu:

– Şşşt! Sus! Squaw bu harika, bu baş döndürücü, bu olağanüstü öyküsünü tamamlasın!

Squaw bunca övgüyü kısaca yanıtladı:

– *Thank you.*

Sonra konuşmasını sürdürdü:

Hangisini anlatıyorduk? Ha, Haig sazanını doyurmaya gittiği sırada Othon Lippmann'ı bitişik odaya taşıyıp bir yatağa yatırdık. Mutfaktan aldığım uyarıcı bir ilacı başucuna koyup, üstünü çıkarmaya koyulduk. Pardösüsünün önünü açar açmaz o manzarayla kanımız dondu, ödümüz koptu, dizimizin bağı çözüldü, dilimiz tutuldu. Aman ya Rabbim, aman ya Rabbim, Othon Lippmann al kanlara boyanmıştı. Sanki bir akbaba sürüsü bağrına saldırmış, gagalarıyla, tırnaklarıyla, mahmuzlarıyla göğsünü yırtmış, kaburgalarını parçalamış gibiydi. Sayısız haşarat –bit, tahtakurusu, yakarca, yabanarısı, solucan, kurtçuk, danaburnu– bu çürümüş, kanlı, yapışkan, pis kokulu bulamacın ortasında kaynaşıyor, vızıldıyor, uğulduyordu!

Amaury öğürdü. Olga'nın da içi bulanmıştı:

– Böğ!

– Aman!

Squaw konuşmasını sürdürdü:

– Tam anlattığım gibiydi. Othon Lippmann bir hafta boyunca, canıyla boğuşup komada kaldı. Ara sıra ayılır gibi olduğunda küfrü basıyor, niçindir bilmiyorum ama bizi onun ölümünü arzulamış olmakla suçlayarak sövüyordu. İtinayla bakımını sürdürüyorduk. Bütün yapabildiğimiz son anlarında biraz daha rahat olmasını sağlamaktı. Sonunda, ağız dolusu sövüp uluyarak yatağında sıçradı, bir insanın ağzından çıktığına inanamayacağınız bir çığlık atarak öldü.

Augustus ölünün başucunda bir konuşma yaptı:

– Gurum olan Othon Lippmann, Allahın sana lütfu olan hurinin yanına git. Muştulamış olduğun itikada imanım tamdı. Bugün, bu an o itikadı yadsıyorum. Çünkü ölümün o inancı da öldürdü. Saat on ikiyi vurduğunda çuvalımızı boşaltacak, kibriti kava tutacağız.

Konuşmanın şiir gibi sonunu o an anlamamıştım ama hava karardıktan sonra olay anlaşıldı. Akşamüstü Augustus, Othon Lippmann ilmihali uyarınca altı çalı çırpı yığını yapıp naaşı yaktı. Yirmi dört saat boyunca yanan ölünün ak külü-

nü ısırıcı bir yıldız rüzgârı, koyu mavi gökyüzünün karanlık bulutlarına savurdu...

Bu olayın ardından şatoya çullanan karabasanı kavramanız çok zor. Haçı sırtında Golgota'ya tırmanır gibi, omuzlarında içini kavuran bir acının yükü, mağmum, mahzun, nadim, anasından doğduğuna bin pişman Augustus tam anlamıyla çöktü.

Onun hali içimizi dağlıyordu. Gün boyu, süngüsü düşük, suratı asık, bir adım daha atmaya takati kalmamış gibi ayağını sürüyüp dolanıyordu. Aslında iştahlı, hatta obur biri olmasına karşın, hiç acıkmıyordu. Hayatta doymayan adam, bir tabak yahniyi bitirmiyordu. Ona çok düşkün olduğum için, sofrasını daima donatıyordum: Bayıldığı soğan turşusuyla pirzolalar, ağzınıza layık kalkan tavalar, fırında kuzu butlar, ızgara acılı sucuklar, tavuklu, jambonlu, salamlı salatalar hazırlıyordum. Ama o ağzına çok çok bir hamsi, bir parça kaşkaval, bir lokmacık domuz pastırması, bir parmak amontillado şarabı, bir kayısı ya da bir dilim tatlı limon atıyor, sofradan kalkıyordu. Zayıfladıkça zayıflıyordu. Kaygılanıyordum.

Ara sıra şatonun bodrumuna kapanıyordu. Uykusunda canhıraş çığlıklar atarak iki üç gün kaldığı bodrumdan sırılsıklam, soluk soluğa, afallamış bir durumda çıkıyordu. Kumral saçları bir yılda ağardı, bir ayağı çukurda bir moruğa döndü.

Sağlıksız, çıtkırıldım, süklüm püklüm bir çocuk olan Douglas Haig'in, günümüz insanının karşılaşacağı zorlukları aşmak için ihtiyaç duyduğu ruhsal gücü, atılganlığı, bu kadar bunaltıcı bir ortamda kazanması imkânsızdı. Bunun farkına varan Augustus, hainlik noktasına varan ihmalinin, kayıtsızlığının farkına vararak, sonunda toparlandı. Hiç olmazsa masum çocukcağızın hayatı mahvolmasın istiyordu.

Bir akşam bu duygularını bana açtı:

– Yaptığım alçaklıktan sonra, dokunduğumu kir bağlıyor; kir bağlamazsa, kuruyor; kurumazsa çürüyor. Dokunduğum

iflah olmuyor. Düştüğüm anlamsız boşlukta, bu kurak tarlada sararıp solacağım, küf tutup kararacağım, çürüyüp dağılacağım. Hiç olmazsa oğlum kurtulsun. Kör talihin bir vakit kucağıma bıraktığı, kusursuz bir babalık yapacağıma ant içtiğim yavrucak hiç olmazsa tahsilini tamamlasın. Şu andan sonra tahsilini yakın takip altına alıyorum. Bu iş bana da yarayacak sanırım. Bu çabamda zorlu ama imkânsız olmayan bir çıkış yolu, kurtuluş umudu görür gibiyim.

Augustus o akşamdan sonra, çocuğun aşağı yukarı sıfır noktasında bulunan bilgisini artırmak için uğraşmaya başladı. İlk olarak oğlunun Azincourt ilkokulunda okuduklarından hiç faydalanmamış olduğunu saptadı. Haig'in imlası bozuktu. Üç sözcüğün birini yanlış yazıyordu. Hayal gücü zayıftı. Çıkarma yapabiliyor, toplamada çuvallıyordu. Bir sayıyı bir başkasına bölüyor ama iki sayıyı çarpamıyordu. Avogadro yasasını bilmiyor, daha doğrusu konuyla alakasız Arago varsayımıyla karıştırıyordu. X. Louis'nin lakabının Kavgacı olduğunu biliyor ama niçin bu lakabı aldığını bilmiyordu. Gaffiot'nun o koca Latin dili kitabına sahip olmasına karşın, *"Animula vagula blandula"* *"Aquila non capit muscas"* *"Sic transit gloria mundi"* ya da *"O fortunatos nimium sua si bona norint agricolas"* gibi birkaç basmakalıp özlü sözün dışında bir sözcük bilmiyordu.

Augustus, Haig'in bilgi birikimini biraz daha doyurucu bir noktaya ulaştırmak için ciddi bir çaba harcamalıydı. Muazzam bir çaba harcadı harcamasına; kâh bir mubassır oldu çalışan çocuğun başında durdu, kâh hoca oldu konuları anlattı; ama basit mi basit konuları dahi o kadar karmaşık, o kadar bulanık bir dil kullanarak anlatıyordu ki çocukcağızın kafası allak bullak oluyordu. Haig bütün anlatılanları boynunu büküp sırıtarak, hiç itiraza kalkışmadan yalayıp yutuyordu. Ancak bir ay dolmadan, anlatılanlardan aklında tutmayı başardıklarını

da anlamadığı anlaşıldı. Sayısal konularda sıfırdı. Filozofların yapıtları ya da Latin dili onun için Arapça'dan farksızdı. Birkaç kavram dışında İngiliz dilinin yabancısıydı. Fransızcası daha iyiydi: Karışık uyum kurallarını kabaca kavramış gibiydi. Düz bir ünlüyü yumuşağından, zamiri sıfattan, ismin bir halini bir başkasından, ulacı ortaçtan, şart kipini şimdiki zamandan; zaman zarflarını durum zarflarından, doğrudan anlatımı dolaylısından, anlatımda yalınlığı duruluktan, on durumun altısında ayırabiliyordu.

İstikbalin büyük bilgininin tahsil hayatına katkıda bulunduğunu sanan Augustus, boşu boşuna zaman harcadığını, anlattıklarının oğlanın bir kulağından girip öbür kulağından çıktığını, çocuğun ilgi alanları, hayattaki amaçları, istikbali hakkında hiçbir hükmü olmadığını sonunda kavradı. Bu duruma çok canı sıkıldı. Ama oğlunun arkasından koşmayı bıraktıktan az sonra, onun müzik sanatına düşkünlüğünün farkına vardı. Çok şaşırdı ama şaşkınlığı çabucak büyük bir mutluluğa dönüştü. Haig'i ilk olarak bir tubadan ıkınıp sıkınarak çok da uyumsuz olmayan bir hırıltı çıkardığı sırada yakalamıştı. Armoni konusuna çocuğun doğuştan bir yatkınlığı vardı. Ama asıl istidadı şan alanındaydı. Art arda üçüncü çalınış ya da okunuştan sonra bir şarkıyı asla unutmuyordu.

Bir zamanlar hocaların hocası Iturbi'nin kurslarına da gitmiş olan Augustus çarçabuk yarım kuyruklu bir piyano (biraz pürüzlü bir tınısı olmasına karşın akorları kusursuz olan, Brahms için yapılmış, onun opus yirmi dokuz numaralı yapıtını yaratmasına tanık olmuş Graf marka bir piyano) bulup salona, bilardo masasının (bir zamanlar minicik Haig'i baltayla doğramak için kullanmaya kalktığı bilardo masasının) yanı başına koydurttu.

Oracıkta, bir gün sabahtan akşama do mi fa sol, bir gün akşamdan sabaha sol fa mi do, kâh piyano başında çalarak, kâh ritim tutarak, kâh azarlayıp kâh alkışlayarak oğlunu şan sana-

tının püf noktalarıyla tanıştırdı. Latin ya da İngiliz diliymiş, tarih ya da coğrafyaymış, bütün çalışmalarını bir yana bırakan Haig, tutkuyla şan sanatına sarılarak, Mozart'ın, Bach'ın, Schumann'ın, Frank'ın yapıtlarında aradığı tatmini buldu. Aslında bir Apollon olmaktan çok bir Marsiyas'tı. Fısıltısı fazla gürültülü, haykırışı fazla yumuşaktı; şarkıya başladığında bir kuşun şakımasından çok bir kurbağanın vıraklamasını çağrıştırıyordu. Buna karşın müzik onun için arttıkça artan bir haz kaynağıydı.

Douglas Haig on dokuz yaşında zar zor da olsa diplomasını aldıktan sonra, bir yön çizip hayata atılmaya artık hazırdı. Nasıl konuşacağını ölçüp biçti, kararını nasıl açıklayacağını adamakıllı tarttı, ardından babasının yanına yaklaştı:

– İyi bir bariton olmak: Hayattaki amacım bu. La Scala'da halkın karşısına çıkacak noktaya ulaşacağım.

Augustus bıyık altından güldü:

– Milano Arras'tan çok uzakta ama...

Haig çok kararlı olduğunu ortaya koymak istiyordu:

– *Labor omnia vincit improbus.*

Augustus şakaya vurdu:

– Olur tombişim, hadi git başla.

Haig'in şaka kaldıracak hali yoktu:

– Aman, baba!

Augustus oğlunu yatıştırdı:

– Tamam yavrum... İnatçılığına saygı duyuyorum. Ama bunun için inanamayacağın kadar uğraşıp çabalaman, bir dizi zorlu sınavdan alnının akıyla çıkman lazım. Tüm istidatlı amatör şarkıcıları La Scala'ya kırmızı dipli mumla çağırdıklarını sanma!..

– Basamakları adım adım tırmanmak zorunda olduğumu biliyorum.

– O zaman hadi bakalım, sıkı çalışalım.

Bu konuşmadan sonra, haftalar boyunca Haig, sabahları horozlarla kalkıp, ortalık kararana kadar bütün zamanını şarkılar, aryalar okuyup, şakımaya ayırdı.

Nisan sonu, mayıs başları bir akşam, Haydn'ın bir oratoryosuna gün boyu çalışmış, yorgunluktan bitmiş olan Haig, salonun bir yanında duran, artık hiç oynamadığı bilardo masasına kollarını koyup yaslandı.

Bu moladan yararlanan Augustus, Anton Dvorak'ın bir koral yapıtını, doğaçlamalarla allayıp pullayarak yorumlamaya koyuldu.

Tam o sırada Haig bilardonun çuhasının bayağı küf tutmuş olduğunu ayrımsadı: Bütün bir bant boyunca bir sürü ak nokta, çok çok bir punto boyunda garip biçimli, bir sürü acayip iz; düzgünü, kıvrımlısı, birbirini andıranı, andırmayanıyla, kimisi daha küçük noktalarla, kuyruklarla süslü irili ufaklı bir sürü figür vardı. Ama daha ilginci, bütün bunlar bir arada, tasarlanmış bir bütünün parçaları, tanınabilir, hatta apaçık bir amacın yansıması gibi görünüyordu. Sanki bir rastlantısal iz dizisi olmayıp, bir dizi anlamlı imdi bunlar. Tam olarak bir yazı olmasa da İnka uygarlığının irtibat kurmak için kullandığı boğum boğum düğümlü kuşakları, *quipo*'ları hatırlatıyordu.

Daha da kaygılandırıcı olanı, Augustus piyano çaldıkça, Haig'in bu kargacık burgacık yazının gıdım gıdım, mikron mikron, angström angström büyüdüğünü görür gibi olmasıydı. Haig saymaya başladı: Küf noktalarının sayısı yirmi altıdan iki fazlaydı. Augustus doğaçlamasını karanlık basana kadar sürdürdü. Bütün bu zaman boyunca Haig hiç kıpırdamadan, gözünü kırpmadan çuhanın küflü kısmına bakıp durdu. Sonunda, tam Augustus coşkulu bir ilhamla atonal bir akor bastığı sırada Haig ak noktaların sayısının yirmi dokuz olduğunu gördü: İlkin varla yok arası bir aylanın, sonra kuşku uyandıran bir ağarmanın ardından yirmi dokuzuncu ak figür çuhada mantar gibi bitti.

Haig bir çığlık attı:
– Baba!
– N'oldu oğlum?
– Bak! Buraya bak! Bilardonun çuhasında ak bir nokta var!
Augustus irkilip küfrü bastı:
– As koysa, arak rakısı çıkmaz! Zam kıçı sıkar kara as yoksa! Piyanonun arkasında ak bir kadavra mı diyorsun?
– Hayır! Bilardo masasında! Ak bir nokta, bir figür!
Augustus yaklaşıp bir göz attı. Bakar bakmaz yüzü karardı. Boğuk boğuk üç inilti koptu boğazından:
– *Again! Again! Again!*
Haig babasının sarardığını görüp kaygıya kapıldı:
– İyi misin baba?
– Kaçalım oğlum, çabuk buradan çıkalım!

16

Burada, bir sazanın padişahlara layık bir lokuma burun kıvırışı anlatılır

*

Augustus açıklamalar yapmak için oğlunu bir odaya soktu. Konuşmalarının tamamında onlara kulak misafiri oldum.

– Doğumundaki muammaya ilişkin şu ana kadar hiç konuşmadım. Mümkün olsa bugün, şimdi, burada, başımızdaki Kara Kargış'ı açıklardım. Ama Yasa dilimi bağlıyor, ağzımı açmama imkân tanımıyor. Başından bu yana lafımızı

dolandıran, zihnimizi bulandıran, tavrımızı, tarzımızı bozan o basit sözü, o küçücük muammayı, o mutlak tabuyu açığa vuramam, bu hainliği asla yapamam. Adı konulmamış bir marazın oyuncağı olduğumuz malum. Bu onmaz hastalığın yollarımızı tıkayarak, bizi dolaylamalara, karnımızdan konuşmaya, unutkanlıklara zorladığı; çığlıklarımızı, hıçkırıklarımızı, soluğumuzu, avazımızı karartan, boğan yalan bir bilginin dayanılmazlığına mahkûm kıldığı; asla aşamayacağımız bir duvarın ardına hapsolduğumuz, bütün bunlar biliniyor. Unutulmuş sözü yakalar gibi oldukça, hatları muğlak o saflığı kavramaya çalıştıkça, o kötücül gazap daha da acımasızca omuzlarımıza çullanacak. Şunu iyi anlamalısın Haig, bu andan sonra, tıpkı bir zamanlar olduğu gibi ölüm burada dört dönüyor, kurban arıyor olacak.

Bu girişin ardından Augustus sözünü sürdürdü:

– Hiç olmazsa oğlumun bana musallat olan bu maraza kapılmayacağını, bu insanlık dışı alınyazısıyla mahvolmayacağını umuyordum bir zamanlar. Ama kollarımızın bağlı olduğu apaçık ortada. Bir kumar oynayıp burada mıhlanıp kalmak büyük bir hata olur. Bu hatayı yapmayacaksın. Bu hatayı yapmayacağım. Göz açıp kapayana kadar hazırlanıp yola çıkacaksın.

Ama Haig hiç bu kadar uyduruk bir kılıf duymadığını, oğlunu şatodan kovmak için kulp aradığının ortada olduğunu açıklayarak Augustus'a karşı koydu. Darmadağın olmuştu. Canı yanmış gibi bas bas bağırışı çok dokunaklıydı:

– Nasıl olur! Nasıl olur da babam bana bunu yapar! Anladım baba, yok olmamı istiyorsun. O kadar safmışım ki şu ana kadar daima sana inandım, daima saygılı oldum. Oysa şimdi bana hunharca ama bir o kadar da şapşalca bir komplo kuruyorsun. Ortaya attığın iddianın da, vardığın sonucun da alacalı bulacalı dokusu ikiyüzlülüğünü saklayamıyor. Hiç olmazsa dürüst ol! Paşa gönlün istiyorsa kov oğlunu ama acımasızlığına bu kadar soytarıca bir kılıf uydurmaya kalkma!

Bu zılgıt karşısında afallayan Augustus haykırarak ayağa fırladı:

– Oğlum!

Ama bir hıçkırık sözünü ağzına tıkadı. Susup kaldı.

Daha sonraları bana o sırada bir an için bütün sırrın ifşaatına ramak kaldığını, az kalsın Haig'in safkan İngiliz olmamasından başlayıp, ona Zahir'i, Othon Lippmann'ı, Tryphiodorus adlı ak önlüklü baldırı çıplağı, arınma banyolarını vs. vs. anlatacağını, son anda içi kaldırmadığı için caydığını açıklamıştı.

Uzun bir suskunluk oldu. Douglas Haig gözünü ayırmadan Augustus'u süzdü, süzdü, sonra bir anda sırtını döndü, koşarak uzaklaştı. Paldır küldür koşturması koridor boyunca yankılandı.

Augustus hiç kımıldamadı.

Haig'i durdurup durdurmayacağını sordum. Augustus yanıtladı:

– Hayır. Bırak. Gidiyorsa, gitsin... Kalıyorsa da canımızdan olacağız ama kalsın!

Sabaha kadar şatoda dolaşan Haig'in çıkardığı tıkırtıları işittik. Sonra gökyüzü ağardığı sırada şatodan çıkışını gördük. Sırtında boğazlı kalın bir kazak vardı. Bir torba taşıyordu.

Havuzun yanı başına gitti, diz çöküp üç ıslık çaldı.

Islıkla çaldığı havanın bir anlamı olduğunu, Yunus kafasını sudan dışarı uzatınca anladık. Ara sıra torbasından çıkarıp parçaladıklarını atarak, sazanıyla uzun uzun konuştu.

Sonra bana, babasına ya da büyüdüğü yuvasına son bir göz dahi atmadan dış kapıyı çarparak çıkıp uzaklaştı.

Haig yitip gitmişti. Augustus'un hali acınacak gibiydi. Adını fısıldayarak havuza yaklaştığımızda Yunus artık ortaya çıkmıyordu. Olayları akışına bırakmıştık.

Altı ay sonra postacı kapımızı çalıp bir zarf bıraktı. Augustus zarfı açtı, kimin yazdığına bir göz attı, sonra bir solukta okudu. Ardından dönüp bana sordu:

– Anton Ssliharf adlı birini tanıyor musun?

– Hiç sanmıyorum.

– Kimdir hiç bilmiyoruz o zaman. Ama duruma bakılırsa o bizim ıcığımızı cıcığımızı biliyor. Al oku:

Milord,

Nisan ayında Douglas Haig Clifford'la tanıştım. Birkaç fırsat yakalayıp görüştük. Bir rastlantıyla Azincourt'dan kaçtığını, o zamandan bu yana yaşadıklarına ilişkin sizi bilgisiz bıraktığını duyunca biraz malumatlandırılmanızın uygun olacağını düşündüm. Amacım yalnızca kaygınızı, üzüntünüzü bir parça yatıştırmaktır.

Yuvasından kopup da Paris sokaklarına ilk ayak bastığı sıralarda Douglas Haig oldukça kötü bir hayat sürdürüyordu. Adi barlarda, pavyonlarda sürtüyor, olmadık insanlarla ahbaplık kuruyordu. Irzı kırık, sütü bozuk, ip kaçkını, sabıkası kabarık, namussuzluk konusunda uzman üç kişinin arkasına takıldı. Kötülüğün büyüsü, Douglas Haig'in aklını başından almıştı. Bütün kazancını söz konusu üçlünün aldığı küçük dolandırıcılıklara, hırsızlıklara, kapkaçlara o da katılmaya başladı. Bu işin sonu Douglas Haig için kötü olacaktı. Üçlünün başı olan madrabaz, adamın birinin çantasını karıştırdığı sırada suçüstü yakalanınca, karakola, oradan da yıllarca gün sayacağı mahpus damına götürüldü.

Oldukça korkak, hatta tırsak bir kişi olan Douglas Haig, bir zindanın tabutluğunda çürüyüşünü kafasında canlandırdı. Hiç hoş olmazdı bu. Anında o hırsızlar, uğursuzlar, aynasızlar

muhitini ardında bırakan Douglas Haig az ama öz bir konfor sunan mobilyalı bir çatı katı kiraladı. O zamanlarki yaşantısını mümkün kılan hatırı sayılır parayı nasıl bulduğunu bilmiyoruz. Arabası olmasa da giyim kuşama saçtığı paranın haddi hudu-du yoktu. Hatta giydiği büyük Cugaşvili arınalı ak kostümünü kuşandığı zaman, Conti Rıhtımı'ndan Balzar'a, Sully Köprüsü dolaylarından Pont-Royal'a kadar dört bir yanda tanınır, hay-ranlık toplar olmuştu. Fikir hayatındaki modayı da yakından izliyor, Lacan'ın ya da Balibar'ın, McLuhan Marshall'ın ya da Ninipotch'un, O'nun ya da Öbürü'nün konuşmalarını hoşla-narak dinliyordu. "Communications", "Atoll", "Scilicat", "Trois Continants" yayınlarını okuyordu. Logos Stüdyolari'na gidiyor, Godard'a tapıyor, Cournot'ya bayılıyordu.

Bu yaşantı altı üstü bir ay kadar sürdü. Bir kuruşu kalma-dığında, işin çığırından çıkmakta olduğunu, vur patlasın çal oynasın yaşamak konusunda ölçüyü kaçırdığını, hovardalığın sonu olmadığını anladı. Kısaca kafasını taşa çarpınca, gözü açıldı.

Bunun ardından kısa olmasına karşın parlak bir isim yaptığı çok canlı bir uğraşa girişti: Kapitalin ilgası, kârın imhası yoluyla toplumsal ortamın dönüşümünü amaçlayan savaşıma katıldı. Bu doğrultuda Hoca'nın (bir zamanların Scutari'si) İşkodra'da yapmış olduğu üç yıllık bir konuşmadan alınan ilhamla FKP'nin uzlaşmacılarına da, sözümona Çin yanlılarına da saldıran aşırı Arnavutlukçu bir partinin militanı oldu. Ancak onun katılma-sından bir hafta sonra parti lağvoldu.

Douglas Haig hayal kırıklığından kahroldu. O sırada, babasının –yani sizin– bir gün, "Albinoni'nin Adagio'su, amca oğlum Gaston'u yitirdiğimiz zaman biricik avuntu kaynağımız olmuştu" gibi bir açıklama yaptığını hatırladı. Dakikasında oradan oraya onca koşuşturmanın aslında hayattaki hakiki amacını kovalamayışından, yapmayı arzuladığı asıl işi yapmı-yor olmasından kaynaklandığını kavradı.

Bundan sonra sıkı çalışmaya başladı. Bir ay sonra Schola Cantorum müzik okuluna kaydoldu. Orada bir yıldız gibi parladı.

Bugün Commandant Nobody Alanı, dokuz numarada, küçük bir stüdyoda oturuyor.

Anlattığım gibi, bir ara doğru yoldan ayrılmasına ramak kalmasına karşın Douglas Haig sonunda yönünü buldu, yolunu çizdi, sanatını olgunlaştırmaya koyuldu.

Onun ayrılışının yaratmış olduğu bilgi alma açlığını yatıştıracağını umduğum havadis bu kadar.

Saygılarımla,

Yours truly, *Anton Ssliharf.*

Augustus duraksamadan tutumunu ayrıntılarıyla açıklayıp niçin haklı olduğunu anlatan uzun bir yazı yazıp yüklü miktarda parayla oğluna yolladı. Ama parayı postadan alan olmadığı gibi yazısına da bir yanıt alamadı. Sorup soruşturmak için posta müdürünü gördü. Ona Commandant Nobody Alanı, dokuz numarada Haig Clifford adında birinin bulunmadığı açıklamasını yaptılar. Kulağına kar suyu kaçan Augustus Schola Cantorum'a başvurup, o yıl kaydolanlar arasında Douglas Haig Clifford isimli birinin olup olmadığını sordu. Burada daha şanslıydı. Ona, kaydolanlar arasında bu ismin bulunduğunu ancak şan yarışmasında birinci olunca, Manhattan'daki Julliard School of Music'in müzik kompozisyonu alanındaki kursuna katılmak için burs kazandığını açıkladılar.

Bir yıl boyunca başka bir olay olmadı. Ortalık yatışıyor gibiydi. Basında çıkan yazılardan Haig'in Carignano'da salonu dolduranların hayranlığını kazandığını okuduk. Longchamp onun, "büyük bir başrol oyuncusu olmaya aday bir bariton" Gavoty, "yarınların Titto Gobbi'si" Rostant'sa, "bir Kim Borg gırtlağına, bir Ruffo ihtirasına, bir Souzay hissiyatına sahip bir Gigli" olduğunu yazıyordu.

Sonra bir gün kasabada çarşı pazar dolaşıp doldurduğum üç torbayı yirmi kuruşa bir çocuğa taşıtarak döndüğüm sırada, şatonun havuzunun başında bıkkın adımlarla dolanan birini gördüm. O kadar şaşırdım ki, bir an için karşımda Douglas Haig duruyor sandım. Adamın Anton Ssliharf olduğunu anlamışsınızdır.

Çok çok yirmi yaşında görünüyordu. Uzun, dimdik, ip gibi zayıftı. Düşük omuzlu bir yağmurluğu, bir bastonu, bir hasır şapkası vardı. İlk bakışta hoş bir çocuk intibaı uyandırıyordu ama bir uyumsuzluğu, bir tuhaflığı vardı. Toparlak suratına solgun, hastalıklı bir hava katan mumya gibi yüzü, bitkin, sallantılı hali, sığıntı gibi duruşu, ak kaşları, bir albinoyla karşı karşıya olduğum hissini uyandıran buz mavisi iki gözü, kaygı dolu görüntüsü içimi karartttı. Sanki farkında olmadan yakıcı gazabın kuklası olmuş gibiydi.

Yanına yaklaştım, atalarımdan gördüğüm gibi bir karşılama konuşması yaptım.

– Hayırlı akşamlar, soluk yüzlü! Çadırın barışla dolsun. Savaş baltalarımızı toprağa gömüp bir sulh çubuğu yakalım.

Hakiki bir Mohikan gibi parmağının ucunu alnına dayadı, sonra bana doğru uzatarak haykırdı:

– Ahıyohu! Öğüyi!

"Kazanında kocaman bir bizon kaynasın" anlamındaki bu işmarla örfümüzü çok iyi bildiğini ortaya koyuyordu.

Yabancıyı salona aldım. Bir koltuğa oturtup gonga vurdum. Augustus koşturarak salona girdi.

– Buyrun, kimsiniz?

Yabancı saygıyla konuşmaya başladı:

– Adım Anton Ssliharf. Yaklaşık bir yıl kadar oluyor...

Augustus kabaca sözünü böldü:

– Biliyoruz. Bir yazı yollayıp oğlum Haig'in, hayatının uğraşına atılana kadar bulaştığı karanlık olayları anlatmıştınız. Sanırım artık bu tür yanlış adımlar atmıyor. Daha dün Torino'da büyük alkış toplamış. Şükranlarımızı sunmak için sizi bulamadık. Yolladığınız zarfta yalnız adınız vardı.

– Yazık! Haklısınız yalnız adımı yazmıştım. Bugün bir rastlantıyla Azincourt yakınlarında bulunuyordum. Sizi görüp konuşmanın iyi olacağını düşündüm.

– Adonai adına! Tabii ki çok iyi oldu, çok mutlu olduk. Ama artık sizli bizli konuşmayı bırakalım. Daha rahat oluruz.

– Haklısın.

– Karnın aç mı? Akşam sofrası kuruluyordu, katılır mısın?

– Bayıla bayıla...

Bastonunu bıraktı, şapkasını, sonra da yağmurluğunu çıkardı. Augustus sofraya oturmadan onunla konuşmaya can atıyordu:

– Sigara salonuma buyur, biraz konuşalım.

Loş salondan çıktılar. Uzun bir koridorun sonundaki üç basamağı tırmanıp sigara salonuna ulaştılar. Augustus konuğunu, maun kolları parıldayan siyah bir koltuğa oturttu. Ona ithal malı, hakiki bir Havana purosu sundu.

Havanasını yakan Ssliharf, aldığı tadı vurgularcasına dumanını havaya savurdu.

Augustus içki dolabına döndü:

– Bir skoç? Bir burbon? Ya da bir viski?

Ssliharf gönülsüz gönülsüz mırıldandı:

– Hı hı...

– Ya da cin? Votka? Bir cin tonik ya da bir bloody mary? Martini?

– Ahududu likörün var mı?

– Tabii. Biraz şarap da katabilirim.

Bardaklar dolup boşalmaya başladı. Bu arada Ssliharf anlatmaya koyuldu:

Haig'i nasıl tanıdığımı duymak istiyor olmalısın. Anlatayım: Bir gün Botanik Parkı'nın akvaryumuna gitmiştim. Siyah gocuklu, malızun suratlı, ikizim gibi bir adam süklüm püklüm sazan havuzuna yanaşti. Torbasından bir parça lokma tatlısı ya da lokum çıkarıp ufalayarak balıklara atmaya başladı. Titiz moruğun birinin sazanları doyurmaya

kalkmanın yasak olduğunu duyuran yazıya doğru kötü tütünün sararttığı parmağını sallayarak yanına koşturmasına, bağırıp çağırarak onu uyarmasına kulak asmadan kırıntıları havuza atmayı sürdürdü.

Sanki bir parça kırıntıyı havuza doğru fırlatır fırlatmaz bir sazanın sudan yunus gibi sıçrayarak lokmasını havada kapacağına inanıyor gibiydi. Ama sazanlar hiç ortada görünmüyordu. Bu onun canını sıkıyor, üzüyordu.

Yanına gidip sazanlara duyduğu aşkın dokunaklı ama karşılıksız olduğundan söz açtım. Sanki konuşmayı başlatmamı kolluyormuş gibi duraksamadan, zamanında bir sürü insanla arkadaşlık yaptığını ama biricik hakiki dostunun Yunus adlı bir sazan olduğunu anlatmaya koyuldu. Adı fısıldandığında ya da ona özgü bir ıslık çaldığında ortaya çıkan Yunus'u doyurmadan yatağa gittiği olmazmış. Sıkılıp üzüldüğü zaman içini Yunus'a döküp, onun dostça göz kırpışıyla rahatlarmış.

O gün, on parasız, aç bilaç, bağrı yanık, kalbi kırık, şapşal şapşal dolandığı sırada Botanik Parkı'nın sazanlarından birinin dostça bir göz kırpıp onu avutacağını sanmış. Son kuruşlarını, Yunus'un ayılıp bayıldığı, yalamadan yuttuğu lokumlardan bir kilo almaya harcamış. Dahası, bu lokumlar İran Şahı lokumlarıymış, Fransa'da bir mağazadan parayla bundan daha iyisi alınamazmış.

Gamlı hali içimi burktu. İçimizi ısıtacak bir bardak içki yuvarladıktan sonra onu bir lokantaya götürdüm. Karnı açtı. Uzun bir orucun ardından iftar yapan bir Müslüman gibi lokmalarını ağır ağır, uzun uzun çiğniyordu.

Karnımız doyduktan sonra kakaolarımızı yudumlamaya başladık. O sırada çocukluğuna, hayattaki amacına, yaptıklarına, sana, Squaw'a dair korkunç bir ifşaatta bulundu.

Augustus başından aşağı kaynar sular dökülmüş gibi irkildi:

– Nasıl bir ifşaat? Doğumuna ilişkin o ağza alınmaz karanlık noktayı biliyor mu?

– Biliyor. Bir gün, arınma banyonu yaptığın hamama sana duyurmadan girmiş. Daha altı yaşındaymış. Nirvanana ulaşmış, yarı baygın bir durumdaymışsın. Farkında olmadan mırıldanarak sayıklaman ilgisini uyandırmış. Kulağını kafanı suyun dışında tutmaya yarayan boyunluğa yapıştırmış. İnanılmaz ama bu boyunluk mırıltının duyulur, anlaşılır olmasını sağlıyormuş.

Yüzü kâğıt gibi olan Augustus boğulur gibi konuştu:

– Ah! Şimdi çaktım! Şimdi çaktım manzarayı!

– Tabii anladın Augustus: Farkında olmadan ona bütün bildiğini anlatmışsın. Karnındaki Zahir'i nasıl bulduğunu da açıklamışsın. O anda içini müthiş bir acı kaplayan Haig, yaşadığı korkunç travmanın yol açtığı, gücünü on kat artıran bir hışımla parmağından Zahirini koparıp almış.

– Bunu yaparak, bizi zulmü altına alan Kara Kargış'ın tohumunu da atmış.

Anton Ssliharf Augustus'u doğrulayarak sözünü sürdürdü:

– Haklısın. Yalnızca altı yaşında olmasına karşın Haig bütün işi anlamış. Vicdanında mahkûm olmuşsun. Sonsuz bir kin duymuş sana karşı. Düştüğün, hastalandığın zamanlar intikam duygusuyla mutlu olmuş, ıstırabın biraz azalır olduğunda içi kan ağlamış. Sana karşı duyduğu hınç bir an için, bir damla azalmamış.

Augustus sarsılarak ağlamaya başladı. Bir yandan da yüzünü gözünü sildiği küçük ak havluyu parçalayacak gibi buruşturuyordu:

– *My God, my God!*

– Öz çocuğun olmasa da, safkan İngiliz olmasa da, Oğulun Kargışı bu ana kadar ardını bırakmadı. Bugün tuttuğu yol da dahil, bütün yaptıkları sana kan kusturmak, canını almak için kurduğu komploların parçası.

Augustus bunu tam olarak anlayamamıştı:

– Komplo mu? Bugün tuttuğu yol da mı?

Anton Ssliharf çantasına uzanarak buz gibi bir tonda konuştu:

– Niçin bugün buraya koşturdum, biliyor musun? Şuna bir bakınca anlayacaksın.

Siyah sahtiyan kılıflı çantasından, siyah mum boyayla ustaca yapılmış bir çizim çıkardı. Kâğıtta, onu karnını doyurmaya çağırma küstahlığını da yapan katili Don Juan'dan intikamını almak için hortlayan *Uomo di Sasso*'nun bir çizimi vardı. *Uomo di Sasso* apak alçıdan yumurta biçimli zırhında koca bir Humpty Dumpty'yi anımsatıyordu.

Kâğıdın arkasına, ürkütücü bir not düşülmüştü: "Bu kılıkta ortaya çıktığımda mahvolacak çünkü kanım sonsuza kadar onun yüzünün karası olacak!"

Anton Ssliharf durumu açıklığa kavuşturdu:

– Bu gördüğünüz çizimi alalı üç gün oluyor. Çizimin yanında bir pusula da vardı. Pusulada, Urbino'da yaşadığını, *Don Juan*'da binbaşı rolünü oynayacağını, Olga Mavrokhordatos'la ömür boyu bir yastığa baş koymak için nikâhlanacağını yazıyordu.

Augustus bir çıngıraklıyılan tarafından sokulmuş gibi havaya sıçrayarak haykırdı:

– Hayır! Olamaz! Bu onun hayatına mal olur! Canına susamış bu çocuk!

17

Burada, bu kitabın yarı yazarı C. Yardımcı zorunlu olarak lafa karışır

Açıklayıp açıklamamakta kararsız kaldığım bir sırrını burada okurla paylaşmak istiyorum.

Bu kitabı ilk okuduğum sırada, şiir tutkunlarının hoşlanacağı bir öykünün anlatıldığı 12. bölümün ortalarında, inanılmaz bir olay oldu. Kapı çaldı. Kitaptan başımı kaldıramadığım için aldırmadım. Kapı bir daha çaldı. Gönülsüz gönülsüz açmaya

gittim. Postacıydı. Bana bir koli uzattı. Postadan bir koli çıkması sürprizdi ama bunda bir olağanüstülük yoktu. Buna karşılık yollayanın adını gördüğüm anda gözüm fal taşı gibi açıldı, donup kaldım. Koliyi yollayan Anton Ssliharf'ti!

O ana kadar bir roman kahramanından hiçbir zarf ya da koli almamıştım. Afallamış, bir tuhaf olmuştum. Kuşkulanmaya başlayan postacıyı savmak için uzattığı kâğıdı imzaladım, koliyi aldım, nutkum tutulmuş bir durumda odama döndüm.

Olga'nınki gibi bir koliydi. Açtım. Bir dosyayla, kalın, turuncu kapaklı bir yakın anlamlılar sözlüğü çıktı. Dosyada şiirimizin kusursuz bir antolojisini oluşturacak kapsamda, bir sürü manzum yapıt bulunuyordu.

Divan şiirimizin başyapıtları da vardı aralarında, yakın zamanlarda yazılmış olanlar da. Yalnızca bir ortak noktaları vardı: Ortaokulu bitirmiş, ortalama bir kültür sahibi kişi için tamamının ya bütünü ya bir kıtası ya bir mısraı ya da şairi çok bilindik, çok tanıdıktı. Art arda kâğıtlara göz atıp bir yana koyuyordum.

Divan şiiri dolu sayfalardaki Fuzûlî'nin,

Aman candan usandırdı gazabdan yâr usanmaz mı
Ufuklar yandı âhımdan murâdım mumu yanmaz mı

Bâki'nin,

Âvâzını bu cihana Dâvûd gibi sal
Baki kalan bu cihanda bir hoş sada imiş

ya da İstanbul'un cümbüşlü zamanının uçarı şairinin,

Çıkalım can-ı cananım yürü Sa'd-âbâd'a

mısralarıyla sanki okul yıllarıma dönmüş gibi oldum. Nâbi'nin muamması, Galib'in murabbası da tanıdıktı. Fırsatî'nin hicvini yanıtlamak için *Siham-ı Kaza*'nın sivri dilli şairinin yazmış olduğu kıtaya da güldüm. Ama bunları Ssliharf bana niçin yollamıştı?

Dosyada halk ozanlarının koşmaları da vardı. Bu olağanüstü antolojinin âşıklara ayrılmış kısmı Kaygusuz Abdal'dan *Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz*'la başlıyor, Kazak Abdal'dan *Sıpayı saldım çayıra*, Pir Sultan'dan *Kâtip ahvalimi şaha bir bir yaz*, Yunus'tan *Manda yuva yapmış söğüt dalına*, Köroğlu'dan *Kır atımla çıkarım Bolu Dağına*'yla sürüyor, Hatayî mahlasıyla yazan Şah İsmail'in *Hakikat bir gizli sırdır* koşmasıyla son buluyordu.

Sonra, son iki yüzyılda yazılmış yapıtlar başlıyordu.

Vatan şairi Namık'ın *didar-ı özgürlük* için yazdığı unutulmaz mısralarla dolu şiirini şunlar izliyordu:

Aşiyan sürgününün,

Yiyin köpoğlular yiyin, bu han-ı iştiha sizin
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin

nakaratlı *Han-ı Yağma*'sı;

Şair-i azam Abdülhak Hamid'in, mısralarından çok, adı ünlü acılı şiiri *Kabir;*

Aziz İstanbul şairinin *Suskun Vapur*'u, *Andaluzya'da Raks*'ı;

Haşim'in, *Ağır ağır çıkacaksın bu basamaklardan* mısrasıyla başlayıp, *Bu bir lisan-ı hafidir ki ruha dolmakta* mısrasıyla sonlanan şiiri;

Dıranas'ın *Fahrünisa Abla*'sı;

Tarancı'dan *Yolun Yarısı;*

Nâzım'ın, *İnsan Manzaraları*'ndan alınmış birkaç pasajın yanı sıra, Piroş için yazdığı bir saat 21-22 şiiri;

O.V. Kanık'ın *Dalgacı Mahmut*'unun, *Anlatamıyorum*'unun yanı sıra daha az tanınan bir şiiri, *AAAAAAAAAAAA*;

Attila İlhan'dan, *Sakın Ha, Puslar Bulvarı, Biz Sana Zorunluyuz;*

Anadolu'nun lirik şairinin *Karadutum, çatal karam, şoparım* mısrasıyla başlayan şiiri;

Bir iddiada mağlup olunca adının bir harfini atmak zorunda kalan C. Sürya'nın *Sizin Hiç Babanız Öldü mü*'sü;

Zarif bir şairin *Karalarla Aklar* kitabından birkaç kısa şiir;

Yort Savul şairinin, *Ortodoksluklar*'ı;

Can babadan, *Ay! Ay! Ay*, *Baharla Ölüm Konuşmaları*, *Fıstıkiymişik*;

Diyarbakır'ın hırçın şairinin *Yirmidokuz Artı Dört Kurşun*'u.

Romandaki kimi ipuçları Anton Ssliharf'in dilimizi biliyor olma olasılığını düşündürmüştü bana. Hatta Amaury Ünsüz'ün Anton'un notlarını karıştırdığı sırada dilimizi kullanarak yazdığı kimi notlarla da karşılaşmış olduğunu ancak bunları hastalığın son aşamalarında karalanmış sayıklamalar sandığını kafamda kurmuştum. Buna karşın Anton Ssliharf'in şiir dünyamıza bunca hâkim oluşuna doğrusu biraz şaşırmıştım. Ama

şaşkınlığımın asıl kaynağı (bunları bana postayla yollamış olmasının yanı sıra) bu hoş antolojinin anlatıyla ilişkisini kuramıyor olmamdı.

Sayfaları bir daha, bir daha okudum. Şiir yazılı sayfaları bir yapbozun parçalarıymış gibi kullanarak yan yana dizip baktım. Sıralamayı bozup bozup bir daha kurdum. Sayfaları mısra mısra, sözcük sözcük, harf harf araştırdım, tarttım, taradım. Otuza yakın şairin şiiri arasında, iyi bir antoloji oluşturmalarının dışında bir bağ yoktu. Bu antoloji şahsi bir şiir anlayışının damgasını hiç taşımıyordu; dolayısıyla Anton'a ilişkin, açık bir bilgi taşıyor olamazdı. Örtük bir anlam, bir ima arama çabam da sonuçsuz kalmıştı.

Umudumu yitirip ayağa kalktım. Ortalığı toplamaya giriştim. Tam o sırada, kolinin sarılı olduğu ambalaj kâğıdına yazılı şiirin farkına vardım. Bir solukta okumamla kafamda bir ampulün yanması bir oldu. O anda başımdan ışıklar saçmış olduğumu anlatsalar inanırım; müthiş bir aydınlanma anıydı! Yapacağım iş konusunda kararımı da o anda aldım: Masaya oturdum. Okumakta olduğunuz bölümü yazmaya koyuldum.

NOT: Söz konusu şiiri aşağıya koyuyorum. Karacaoğlan'la âşığı Gülsümbül arasında bir atışma formunda yazılmış olmasına karşın, başvurduğum onlarca kitapta Karacaoğlan'a ait bunun gibi bir şiir bulamadım. Ayrıca koşmalarında adını andığı çok sayıda âşığı olan çapkın ozanımızın abayı yaktıkları arasında Gülsümbül isimli bir kadının bulunduğu doğrultusunda bir malumata da hiçbir kaynakta rastlamadım. Aşağıdaki satırları Anton Ssliharf'in yazdığından hiç kuşkum yok:

aldı sazı Karacaoğlan

oylum oylum on kuruşum
uzaklara kaçtı kuşum
abuk sabuk konuşurum
lafim yarım ağzım tutuk

yasaklardır canım yakan
bıktım artık ayrılıktan
ayrı kaldım hatunumdan
lafım yarım ağzım tutuk

karacaoğlandır adım
akça goncamı bulayım
kalmıyayım gayrı canım
lafım yarım ağzım tutuk

çözüldü dili gülsümbülün

ümitliydim gittiğim gün
ikinci gün çöktü hüzün
biri gitti iki sözün
özüm sözüm bölük pörçük

yitirmişim yiğidimi
yüzüm gözüm söndü gibi
çürüdü dilimin dibi
özüm sözüm bölük pörçük

gülsümbülüm, gör yüzümü
işit dikişsiz sözümü
döndüm şimdi bitsin küslük
özüm sözüm bölük pörçük

sarılırlar, bir ağızdan

kavuşunca dünya tatlı
yar dudağı dili ballı
ama havada asılı
sanki hâlâ bir noksan var

V-VI
Olga Mavrokhordatos

18

Burada, onyıllardır ortaya atılan yalan dolanın ipliği pazara çıkarılarak koca Titanic'in asıl niçin battığı anlatılır

*

Augustus haykırdı:

– Hayır! Olamaz! Bu onun hayatına mal olur! Canına susamış bu çocuk!

Anton Ssliharf kaşlarını çatarak sözünü bağladı:

– *Abyssus abyssum invocat!*

Olga darmadağın olmuş, hıçkırarak ağlamaya başlamıştı. Arthur Wilburg Hicibilain, Squaw'ın dokuduğu uzun öykü örgüsünün ipini koparmak amacıyla atıldı:

– Unutuşun sükûnuyla acılarımız daha yatışmadı. Yirmi yıldır unutamadığımız Douglas Haig, bir aydır kaybına inanamadığımız Anton Ssliharf sinsi bir marazın kurbanı olarak yok oldular. Ama mikrop hâlâ ruhlarımızı dağlıyor. Acaba başkalarının hayatını alan da bu mikrop muydu, kim bilir? Bir ihtimal Hasan İbn Abu da bu salgının kurbanıydı, Othon Lippmann da, Haig'i doğuran tanımadığımız kadın da...

Amaury Ünsüz yutkunup katkıda bulundu:

– Yvon dışında bütün oğullarım!

Arthur Wilburg Hicibilain konuşmasını sürdürdü:

– Ancak bütün bunlara karşılık amacımıza yaklaşmıyor muyuz? Nişan taşlarımızı apaçık karşımızda görmüyor muyuz? Squaw'ın bugün bir sözcüğünü atlamadan aktardığı öykü, ardımızdan bizi kovalayan marazın çözümünü yakalama fırsatını tartışmasız olarak karşımıza koymuyor mu?

Ansızın Olga'nın çığlığı odada yankılandı:

– Ama bilmiyordu! Soyumu sopumu bilmiyordu!

Squaw sözü bir daha alıp uzun anlatısını sürdürdü:

– Haig bilmiyordu, Olga da bilmiyordu. Ama Augustus biliyordu. Anında anlamıştı:

Mavrokhordatoslar (kimi kayıtlarda Mavrocordato ya da Maurocordata olarak da yazılı olan adları, çok az bilindiği için bulmacaların ilk olarak yaratıldığı dil olduğuna inanılan bir Balkan lisanında "bağrı kara" ya da "kalbi karanlık bir güç sahibi" anlamını taşıyordu) atadan İstanbulluydu. Bir taraftan Bahr-i Siyah kıyısındaki Hurufi kabristanına, öbür taraftan biri dışında bütün Marmara adalarına bakan manzaralı bir sarayda otururlardı. Mavrokhordatoslar tarih boyunca padişahlara sayısız saray adamı sağlamıştı. Stanislas Kanuni'nin tıraşını yapmış; Konstantin İbrahim'in tabibi olmuş; Nikolas

dragoman (bugün dilmaç diyoruz) olarak çalıştıktan sonra sultanı Abdülaziz için (çoğu sahaflardan) İslam dinini ululayan bir milyon kitap toplamış; onun oğlu Küçük Nikolas da Boğdan hospodarı yapılmıştı. Bir sözü bir lisandan bir başkasına aktardığında, basit bir düsturdan yararlandığını ortaya koyan bir sürü ipucuna karşın, hiçbir sivriliği olmayan, yumuşak bir üslupla, bir Allahın kulunun anlamlandıramadığı bir laf salatası ortaya çıkardığı için Abdülhamid'in Küçük Nikolas'a itimadının tam olduğu bilinirdi.

Küçük Nikolas'ın arması, yalım yalım yanan kadın başlı, aslan vücutlu canavardı. Sultanın iltifatına mazhar olduğu için bir gün sadrazam ya da hadımağası olacağına inanıyordu. Ama üç yıl sonra hospodarın kazanmış olduğu gücü kıskanan, bu gücün İstanbul'a karşı kullanılmaya kalkışılmasından kaygılanan III. Mahmud onu öldürttü, akrabalarının çoğunu da kazığa oturttu.

Bu kıyımdan zorlukla kaçınayı başaran Mavrokhordatoslar da oldu. Olga'nın büyükbabası Augustin, Divan-ı Hümayun'u ardında bırakarak Durazzo'ya gidip orada avukatlığa başladı. Daha sonra padişaha başkaldırının bayraktarlığını yapan bir yayın çıkarmaya koyuldu. Bir gün açıkça ayaklanma çağrısı yaptı. Yazısında, "Arnavutlar! Tarih boyunca hür yaşadık, hür yaşarız. Hangi çılgın boynumuza zincir vurabilir? Şaşarım! Azgın bir ırmak gibi karşımızdaki barajı yıkıp aşalım; yırtalım dağları ufuklara sığmayalım, taşalım. Hakka tapan ulusumuzun hakkıdır istiklal!" diyordu.

Bu coşkulu ajitasyon bütün Durazzo ahalisini ayağa kaldırdı. O akşam dokuz on komitacı öldürüldü. Dört bir tarafta, "Türkün canını alalım!" "Kahrolsun İslam!" sloganları yankılanıyordu. Ayaklanmacıların bayrağı, ortasında Küçük Nikolas'ın arması, yalım yalım yanan kadın başlı, aslan vücutlu canavar bulunan ak bir sancaktı. İngiliz muhafazakârlarından ilham alan ama anarşist yönü ağır basan büyük bir ulusal parti ortaya çıkıp kamuoyuna damgasını vurdu. Büyük Byron'ın

uzaktan akrabası olduğu şayiası dolaşan, onun gibi kambur bir İngiliz olan Arthur Gordon adlı biri, yazdığı Ulusal Marş'la başkaldıranları daha da coşturdu. Ulusal Marş kısa zamanda sipahinin yatağanına, zabitin piştovuna kulak asmayan ahalinin ağzına sakız oldu.

Üç yıl sonra Osmanlı kaçmak zorunda kaldı. Barış anlaşması Korfu'da imzalandı. Ayaklanmadan galip çıkmış Arnavutlar bağımsızlıklarını garanti görüyorlardı. Doğmakta olan ulusa bir anlamda hocalık yapacak bir iktidarın oluşturulması hususunda Cavour'la tartışan Victoria, Tiran konsolosluğuna Oxford diplomalı Lord Vanish'i atadı. Lord Vanish'i saraya tanıtmış olan hamisi üçüncü Holland lordu Richard Vassall-Fox'un ısrarla bu iş için arka çıkması, onun bu makama atanmasında büyük rol oynamıştı. Lord Vanish, koyu bir Victoria hayranı olan Augustin Mavrokhordatos'un ağzından girip burnundan çıkarak onu, Türk tahakkümü altında kavruk kalmış Arnavutların bağımsızlık için kâfi miktarda olgunlaşmamış olduklarına; bu durumda İngiliz mandasının uygun bir çözüm oluşturduğuna; bu doğrultuda, diktatörlük karşıtı siyasi gruplara yardım adına İngiliz ordusunun imdada koşması için bir fırsat yaratmanın lüzumuna; bunun ardından Arnavutluk'u bir İngiliz dominyonu yapmanın kolay olacağına inandırdı. Ancak hızlı davranılmalıydı yoksa kuşkusuz ya Mısır'a ya Avusturya-Macaristan'a ya da İtalya'ya gün doğacaktı. İkna olan Augustus çok da kötü sayılmayacak bir komplo kurmaya girişti. İngiliz altını oluk oluk akmaya başladı. Altına boğuldular. Bütün kritik noktalara adamlarını koydular. Gizli örgüt (İngiliz dilinin dilimizi istilasından sonra yaygınlık kazanmış bir tabir kullanırsak) sofistikasyon açısından olağanüstüydü. Ama bitirici vuruşa üç gün kala, Brindisi yakınlarında pusuya yatmış bir İngiliz ağır süvari alayı silah zoruyla istikrarı sağlamak amacıyla istilayı başlatmak için Arnavut milli topraklarından bir sinyal kolladığı sırada komplo açığa çıktı. Yanlış bir adım mı atılmıştı?

Bir partizan bir pot mu kırmıştı? Kancığın biri davadan mı dönmüştü? İkbal düşkünü hainin biri satın mı alınmıştı? Bilinmiyor. Ancak ortalık ana baba günü oldu, toz dumana karıştı. Milli konularda Arnavutlar kadar fanatiği az bulunur. Doğru yanlış kumpasa katılmakla suçlanan on dokuz kodamanın kafası uçuruldu.

Augustin'in sonu da kötü oldu. Onu ilk olarak kırbaçladılar. Sonra bir dörtyol ağzında kazığa bağladılar. Ahali toplanıp onu yuhaladı, ayva koçanı, çürük yumurta, küfür yağmuruna tuttu. Boynuna bir boyunduruk vurdular. Kaburgalarını kırdılar. Ağzını gırtlağına kadar soktukları çul çaputla tıkadılar. Canını çıkarırcasına boğazını sıktılar. Sonra gazyağına bulayıp yaktılar.

Sıra dışı güçlü bir yapıya sahip olduğu için Augustin bir ay boyunca sağ kaldı. Sonunda öbür dünyayı boylayınca ölüsünü bir çomara attılar ama o kadar pis kokuyordu ki, hayvan dokunmayıp burun kıvırdı.

Durazzo'da Mavrokhordatos soyundan yirmi dokuz kişi vardı. Onlar da olmadık zulüm gördü. Arnavutlar onları bucak bucak kovaladı. Üç gün boyunca Mavrokhordatosların konağı yağmalandı. Büyükananın ırzına uçkur çözüldü. Kundaktaki yavrular boğazlandı.

Bir yıl sonra Durazzolu Mavrokhordatoslardan yalnız bir kişi hayatta kalmıştı. Ama Arnavutlar için bu son Mavrokhordatos'un yakalanması çok mühim olduğundan onun ardını bırakmamışlardı: Ölü ya da diri onu bulan, bir milyon hrivna ödül kazanacaktı. Arnavutların bu kadar ısrarla Mavrokhordatosların sonuncusunu yakalamaya çalışmasının ardında, onun Augustin'in canından bir can, yani öz oğlu olması yatıyordu. Oğlanın adı Albin'di. (Oğlu doğduğunda Augustin çocuğun adının ulusal bir anlamı olmasını arzulamıştı!)

Albin kaçmayı başardığında sık bir makinin ortasına dalmış, dokuz yıl boyunca yarı ölü yarı diri hayatta kalmaya

çalışmıştı. Bu dokuz yıl boyunca, bütün akrabalarının canına kıyan Arnavutlara karşı duyduğu kin çığ gibi büyüdü. Ama aynı zamanda onlar kadar, hatta onlardan da çok, babasını baştan çıkarmakla suçladığı yabancılara hınç duyuyordu haklı olarak. Onun için İngiliz ya da İngiliz asıllı olanlar baş düşmanıydı.

Albin bir gün, ara sıra üç koyunuyla bir çoban dışında hiçbir Allahın kulunun uğramadığı bir tapınak kalıntısının yakınlarında som altından çubuklar, altın, gümüş paralar, yakut, zümrüt, pırlanta taşlarla süslü takılarla dolu koca bir sandık buldu.

Başına talih kuşu konan Albin sahip olduğu bu muazzam varlığı intikamını almak için kullanma kararı aldı. Mutlak bir itaat karşılığında çok para dağıtarak, kazancını fifti fifti paylaştırarak, bir sürü haydudu yanına toplamaya başladı.

"Yağmacıbaşı Şatosu" adıyla anılan, yarı yarıya yıkılmış bir şato kalıntısını üs yapmayı kararlaştırdı. Şato adını, manastırdan kaçtıktan sonra posta arabalarına, troykalara pusu kurmaya başlayan ünlü soyguncu Fra Diavolo'nun bir zamanlar ara sıra orada konaklamış olmasından alıyordu.

Adamları arasına birinin katılması söz konusu olduğunda, Albin, katılacak olanın onuruna şatosunda bir sofra kurardı. Sofrada ardı ardına altı kupa mürdüm rakısı içilirdi. Sonra aralarına katılacak olan, bir haça dokunarak daima sadık bir yoldaşları olacağına ant içip sağ kolunu uzatırdı. Albin kıl gibi iz bırakan altın bir çuvaldızla, adamın koluna, kan sızmayacak kadar hafif ama zımparalansa da asla yok olmayacak kadar sıkı bir ak yarık açarak damgasını vururdu. Adamlarından biri yakalanana kadar Albin'in damgasını yalnızca bir Arnavut polisi görmüş, doyurucu bulunmayan kaba bir tasvirini yapmıştı. Anlattığına bakılırsa, yollarda taşıt girişini yasaklayan trafik panolarını hatırlatan ortası çizgili bir yuvarlak söz konusuydu.

Kimi zaman Albin'in yoldaşlarından birinin kıstırıldığı olurdu. Arnavut polisin yaptığı tasvirin muğlaklığına karşın,

koldaki Yağmacıbaşı Şatosu'nda yapılmış ak damga, o kişinin haydudun sadık kullarından biri olduğunu kati olarak ortaya koyardı.

Ancak Albin'in otuza yakın adamı olmasına karşın, dokuz yıl boyunca yalnız üç adamı yakalanmıştı!

İngiliz olmak Albin'in hışmına uğramak için kâfiydi. Tiran konsolosunun konutu üç posta havaya uçurulmuştu. Durazzo Limanı'na yaklaşan İngiliz bandıralı bütün yatlar suyun dibini boylama riskini taşıyordu.

Titanic'in batışının, sulara gömülüşünün ardında da, masum bir buzdağıyla çarpışmadan çok, gaddar bir caninin parmağını aramak lazımdır. Çünkü Titanic'in yolcuları arasında, finansmanı Barclay Bank tarafından sağlanacak büyük bir sac fabrikası inşası anlaşmasını tartışmakta olan İngiliz-Arnavut konsorsiyumunun kurucuları da bulunuyordu.

Altı Ağustos Bin Dokuz Yüz On Dokuz günü sabaha karşı, Oakham-Huntingdon yolunun ortalarında, Hamilton yakınlarında, Quintinshill İstasyonu'nun çıkışında bir yük katarının bir arabayla çarpışması, Albin'in düşmanını anayurdunun bağrında da vuracak kadar güçlü olduğunu ortaya koyarak Scotland Yard'ın apışıp kalmasına yol açtı. Ama daha sonra bu olayın kalıcı bir taktiğin ürünü olmayıp, Albin tarafından yalnızca vur patlasın çal oynasın, sıkıntısı dağılsın maksadıyla, daha doğrusu, *during his holiday*, tatili sırasında, yorgunluğunu alacak bir cümbüş olarak planlandığı anlaşıldı. Bir haydut olmasına karşın Albin yılda bir ay çalışmıyor, onca kin duyduğu ama ıslak iklimi, havası, suyuyla çok hoşlandığı İngiliz topraklarında tatil yapıyordu.

Bir yıl sonra, yaptıkları sonucu Arnavutluk topraklarında hiç İngiliz kalmayınca, Albin Arnavutlara saldırmaya başladı. Birkaç soygun, yağma, talan yaptı. Ancak sanayinin olmadığı topraklarda sıska koyunlardan, haraca bağlanamayacak gariban marabadan başkası bulunmuyordu. Altın sandığının dibi görünüyordu. Anaparasını artırması şarttı.

Yağmacıbaşı Şatosu yakınlarında haşhaş tarlalarıyla kaplı bir vadi vardı. Anında burnu ciddi bir kâr kokusu alan Albin bir kimyacıdan afyon imalinin sırlarını kaptı. Oldukça iyi bir cıgaralık yapmayı başardı.

Ama ot işinin can alıcı noktasının dağıtım ağı olduğu, yoksa otun yok pahasına gittiği bilinir. Oysa Ankara'dan başlayıp Balkanlar'a uzanan, Dubrovnik, Split ya da Kotor'dan Rimini Limanı'na uğrayarak Milano'ya ulaşan, dünyaya dal budak salan bir trafiğin düğüm noktası olan dağıtım ağı, çokuluslu ya da daha doğrusu uluslarüstü bir organizasyonun (parçalarını Mafya'nın, Cosa Nostra'nın, Lucky Luciano'ya, "Oynak Oğlan" Jack Diamond'a bağlı grupların, Big Italy'nin, "Chicago-Loop Corporation" kumpanyasının, "Vuruşkan" Bunny Salvatori tayfasının, daha birkaç ufak çaplı örgütün oluşturduğu bir birliğin) avcundaydı.

Hiç aptal olmayan Albin uzun bir mazisi, bir ortaklık hukuku olan bu topluluğa katılmaya kalkmanın riskini anında kavradı. Daha nazik, daha gözü kara bir planı uygulamaya koydu: Piyasaya damping yaparak giriş kararı aldı. Milano'da, dağıtım ağına dahil olduğunu bildiği bir işportacıya indirimli fiyattan ot sağlamaya başladı.

Ot, Yağmacıbaşı Şatosu'ndan Durazzo'ya arabayla taşınıyor; orada kayıklarla Chiogga'ya aktarılıyor, Po Irmağı'ndan mavnalarla Milano'ya götürülüyordu. Satışları artınca, Albin, Durazzo'da nakliyat işinin başına bir adam koymanın uygun olacağını düşündü.

Bu iş için Tiran'da hinoğluhinin biri olmasına karşın, şayanı itimat, sağduyu sahibi, cin gibi açıkgöz, kavrayışlı, iş bilir, yaratıcı biri olarak ona tanıtılan bir adamla ilişki kurdu. Bizi okuyanların –yanlış bir okuma yapmamışlarsa– anlamış olacağı gibi, bu adamın adı Othon Lippmann'dı!

Yani, –Augustus da şipşak anlamıştı– Douglas Haig'i ilk gördüğü anda ona çılgınlar gibi âşık olan Olga'nın babası, Augustus'a hayatının kötülüğünü yapmış bir adamın yakın

dostu, intikam duygularıyla yanıp tutuşan bir İngiliz düşmanıydı!

Anton Ssliharf bunları anlatan Augustus'un sözünü tam bu noktada bölüp sordu:

– Ama ya Olga'nın anası kimdi?

19

Burada, kur piyasasında doların ($) aşırı güçlü oluşunu da ortaya koyan bir aşk masalı anlatılır

*

Augustus bir yıl sonrasına atlayarak öyküsünü sürdürdü:

Uyuşturucu trafiği tıkır tıkır yürüdüğü için, Albin küpünü doldurmakta hiç zorlanmıyordu. Şatosunda paşalar gibi oturuyor, safa sürüyordu. Ama bir gün Hollywood'un ünlü yıldızı Anastasia'nın bir film için şatosunun yakınlarında bulunduğu kulağına çalındı. Artık saldıracak İngiliz bulamaz

olan Albin, hırslanmış, ABD uyruklu olanlar da dahil bütün Anglosaksonlara kin duymaya başlamıştı. Dolayısıyla hiç duraksamadan filmin yapımında çalışanların kurmuş olduğu ana kampa bir baskın yapma hazırlığına girişti.

Gözünü kan bürümüş olan Albin karabinasını kaptı, bunu kâfi bulmayıp bir bazuka, biraz napalm, birkaç dinamit lokumu, birkaç da bomba aldı; yanına babayiğit bildiği altı yoldaşını kattı; kuyruğunu sallayıp duran mastifinin ardında, kudurgan bir hınç duygusuyla kavrulan içini biraz rahatlatmak için yola koyuldu.

Kampa vardıklarında çoktan akşam olmuştu. Haziranın ortasındaydılar. Gündüz bayağı sıcak yapmıştı. Ama artık akşam ayazı başlamıştı; birazdan hava buz gibi olacaktı.

Albin dağın yamacında üç stüdyonun kurulmuş olduğunu ama ana kampın göl kıyısında bulunduğunu gördü. Çalışanlar, biri yalnızca ünlü yıldız Anastasia'ya ayrılmış olan altı karavanda kalıyordu. Stüdyolar, nasıl yapılırsa yapılsın, üç figürandan ancak biri kadraja sığdığı için yazarını, ışıkçısını, asistanını, makyajcısını, kostümcüsünü, bütün film çalışanlarını bıktırıp usandıran bir plan için koşuşturanlarla doluydu. Albin stüdyolardaki kalabalığı gördü. Adamlarını varı yoğu yakıp yıkmaya, bir kişi sağ bırakmamacasına katliam yapmaya dağın yamacına yolladı. Sonra istirahattaki yıldızın karavanına doğru gizli gizli yaklaştı.

Albin, abartısız ama bütün ayrıntılarıyla haz dolu bir aşk yuvasını anımsatan bir tarzda, yumuşak koltuklar, uzun tüylü halılar, utangaçlıktan çok kibarlıktan loş kuytulara konmuş mat aynalarla donatılmış karavana girdi. Havada ihtiras dolu bir parfüm kokusu vardı. Bir kandil, insanın ruhunu yumuşatan zayıf bir ışık saçıyordu.

Albin süslü odacıkta bir tur attı, sonra yatağın kat kat simli brokar kumaştan cibinliğinin arkasına saklandı. Kısa bir zaman orada durdu. Ortalıktaki boğucu, baharatlı kokudan az kalsın bayılacaktı.

Sonra Anastasia ortaya çıktı. Fildişi atlastan siyah puanlı kimonosunu çıkardı, karnının altından topuklarına kadar bacaklarını saran muslin külotlu çorabını bir yana attı, kocaman pırlanta taşlı altın takısı dışında çırılçıplak bir divana uzandı. Rahatlamış gibi bir soluk alıp, mışıl mışıl uyumaya başladı.

Uzun bir zaman boyunca Albin, yıldızın sunduğu ilahi manzara karşısında kıpırdayamadan kalakaldı.

O ilham anında bütün ufkunu, onun kavisli vücudunun yuvarlak hatları kaplamıştı.

Göğsünü mavimsi bir loşlukta bırakan bir aydınlık-karanlık oyununun ortasında kalmış çıplak, uykudaki vücudu, dâhi bir yontucunun yapıtı gibiydi.

Cildi, donuk, parlak, saydam, duru bir ışıkla ışıldıyordu.

Albin irkildi. Gözü çakmak çakmaktı. Sanki tanrı Pan kanına girmişti. Aşktan içi dağlanmış, bir anda sırılsıklam âşık olmuştu. Dili dolanarak mırıldandı:

– Ah, Anastasia, aşk tanrısı Cupidon sadağındaki bütün okları bağrıma sapladı!

Anastasia'nın parıldayan vücudundan aldığı ilhamla Albin oracıkta, *Canticum Canticorum Salomonis*'i –Solomon'un Şarkılar Şarkısı'nı– andıran, Ahdi Atik tarzı bir övgü şiiri döktürdü:

Vücudun, binip ummanlar aşacağım bir kalyon, bir mavna, dalgamda salınıp duran bir kotra;

Alnın, taarruza hazırlandığım bir tabya, bir sur, aklımı başımdan alan o kırlangıç fırtınasıyla yıkılacak olan duvar;

Kulağın, bir salyangoz, kalp biçimli bir yumuşakça, kıvrımlarında dolaştığım bir asma filizinin tomurcuğu;

Kirpiğin, bir gözkapağının kıpırtısı, bir anlık bir göz kırpması;

Ağzın, dudak ısırtan bir ilahi, boğulacak olsam da uğruna karanlık sulara dalmaktan kaçınmayacağım, tropik suların altında açan o kızıl gül;

Boynun, zambaklı sütun, pudradan bir burç, tasmadaki pırlanta, boğazıma takmaya can attığım boyunduruk;

Kolun, bir aşk kaldıracı, aşkın asası, âşığı hizada tutan ölçü çubuğu, bağrımı yaran mızrak, nabzımı durduracak kıskaç;

Avcun, parmaktan ayakları olan o hayvan, vücutlarımızda başıboş dolaşan, dalgaların doruklarına tırmanıp, akıntıya karşı yol alan bir aşk sandalı, aşk kayığı, aşk takası, aşk kanosu;

Sırtın, kıyı boyu mümbit toprakları, sazlıklarıyla bir ırmak yatağı, tatlı kavisli bir vadi, aşkın hazzıyla bükülmüş bir yay;

Cildin, ah cildin, o ölümcül balinanın ak gönü, kayboluşu ölümüm olacak o sahtiyan, sonuna kadar adını kazıyıp duracağım o sonsuz kayış;

Göğsün, çağıldayan akarsu, çırpıntılı halkalar, kıyıya yaklaştığımda koşacağım ilk borda, susuzluğumu yatıştıran istimbotun ilk limanı;

Karnın, ortası oyuk o çini tabak, tanrılara sunulacak içkinin maşrapası;

Baldırın, ismi gizli bir soylunun arması, karanlık bir boğaz, koçbaşımla yararak açacağım kapı;

Kalçan, çitini yıkıp girdiğim bostandan kopardığım, bıçağımla soyup ayıkladığım, suyunu çıkarmak için sıktığım o tatlı, o ballı kırkağaç kavunu;

Apışın, apışının altın kürkü, Jason gibi yirmi yıl boyunca kasırgalarla boğuşarak ardı sıra koşacağım o altın post, tanrıçanın kasığı, aşkın zülfü, aşkın okları, aşkın topları, aşkın kılları, bir kalamar, bir palamut adayacağım sunak taşındaki kuştüyü yastık, aşk fatihinin gülistanı;

Yarığın, o lotus, o unutuş yarığı, o yaklaşanı yutan, ortadan kaldıran yarık, o Nirvana vadisi, bir ısırışta canımı alacak o yarık, yatıp kalkıp, ölüp dirilip, çok insani bir hazla yanıp tutuşarak daima ardında koşacağım o yarık;

Dölyolun, bütün kâinatın bittiği nokta, dölyolun tutkunun, unutuşun, karanlığın ortasında, bir vücut olacağımız o sonsuz anda, hiç tamamlanmayacak bir aşkın kollarında, bir gün yaşayacağımız mutlak bir infilakla sarsılarak, bitip yok olmaya, kaybolmaya koşacağım, koşa koşa saldıracağım o sonuncu hisar!

Albin şiirini okuduktan sonra soyunmaya başladı. Çırılçıplak kalınca, kıtlıktan çıkmış gibi oburca bir iştahla atılarak, yıldıza yumuldu.

Anton Ssliharf anlatının burasında dayanamadı:

– Nasıl? İğfal ha! (Anton daha yirmi yaşında yoktu; dahası, çok mutaassıp bir ortamda büyümüş, hiçbir pazar ayinini kaçırmamış, piskopos tarafından kutsanmış, hatta papaz olmasına ramak kalmıştı.)

Augustus güldü:

– Hayır, hayır! İğfal sayılmaz. Çünkü gözkapaklarını aralar aralamaz yıldız da tanrıçasının huzuruna çıkmış olan hayduda gönlünü kaptırıp, ona açıldı, mırıl mırıl konuşmaya başladı:

– O kadar açım ki karnımı ancak bir korsan, bir yağmacı, bıçkın bir kabadayı doyurabilir! Aynasızlar hâlâ ardında mı?

Albin yanıtladı:

– Tabii ki...

– Başına sıkı bir ödül koymuşlar mıydı?

– Hiç sorma, kulaklarına inanamazsın!

Anastasia rakamı duymak istiyordu:

– *How much?*

– Bir milyon hrivna.

Anastasia bunun dolar karşılığını sordu:

– *How much is that in dollars ($)?*

Bir doların karşılığı yirmi dokuz hrivna kadardı. Albin, saygın bir yayının finans sayfasından dolar kuruna bakıp, bir milyon hrivnanın dolar karşılığını yaklaşık olarak buldu. Sonucu caka satarak açıkladı:

– *Thirty-four thousand.*

Anastasia hayran hayran onu süzdü:

– *That is a lot.*

Sonra salınarak sırtüstü uzandı; çapkınca, hatta zamparaca göz kırptı, baygın baygın mırıldandı:

– Gir koynuma, Don Juan'ım, Casanova'm, Valmont'um, Hain Markim ol.

Sanki, Richard Widmark'ı aşka çağıran Virginia Mayo ya da Frank Sinatra'yı çağıran Joan Crawford, Kirk Douglas'ı çağıran Rita Hayworth, Cary Grant'ı çağıran Kim Novak, Randolph Scott'ı çağıran Anna Magnani, Marlon Brando'yu çağıran Gina Lolobrigida, Richard Burton'ı çağıran Liz Taylor, Omar Sharif'i çağıran Ingrid Thulin gibiydi.

Ama rol mü yapıyordu yoksa samimi miydi?

Doğrusu bu sorunun hiçbir anlamı yoktu. Öpüşüp koklaşmalarına, okşamalar, gıdıklamalarla yuvarlanmalarına bakılırsa, bunca aşk dolu bir oynaşma, bu kadar arzu dolu bir vuruşma ya da bundan uyumlu bir çift zor bulunurdu.

İris'i yakalayıp bastıran Apollo, Calypso'yu baştan çıkaran Adonis ya da okşayışlarıyla Aurora'nın aklını başından alan Antinoos misali, Albin Anastasia'yla zifaf cümbüşünü sürdürdüğü sırada, adamları ilk bombalarla darmadağın olan stüdyolara saldırıyordu. Patlamalar ortalığı zangırdatarak, karanlık gökyüzünü aydınlatıyordu. Sanki İblis bütün yamaklarını dünyaya salmıştı. İş başındaki adam da, sakin bir kuytu bulup uyuyan da apansız yakalanmış, oradan oraya koşturuyor, çığlık çığlığa bağırıyordu. Çoğu ya sıçrayan bir kor parçasıyla tutuşarak, ya dumanlar arasında kalıp boğularak, ya bir infilakın dağdan kopardığı bir kayanın altında kalarak, ya ok gibi uçup karna saplanan tahta parçalarıyla zımbalanarak ya da pavkıran bir yanardağdan çıkmış gibi yakıcı, kıvılcımlı bir kül bulutunun ortasında kavrularak saldırının ilk birkaç dakikası dolmadan öldü.

Ama o büyük, o muazzam kargaşaya karşın katliamın gümbürtüsü bizim iki âşık için caydırıcı olmadı. Yakıcı olma-

ya dışardaki saldırı kadar yakıcı ama hiç onun gibi hunharca olmayan bir coşkunun ortasında kaybolmuştu âşıklar.

Adamları, Albin'in talimatlarına tamı tamına uyarak iş bitirmiş olmanın huzuruyla Yağmacıbaşı Şatosu'na doğru yola çıktıklarında, o hâlâ, dil döküp kur yaparak, maşukuyla aşk oyunlarını, muaşakasını sürdürüyordu.

Bu, üç gün sürdü. Sonra Albin'in öpücük yağmurundan, sarılıp okşamalarından sıyrılan Anastasia, ona çuvalla para kazandıran kontratı uyarınca film yapımındaki işinin başına koşmak zorunda olduğunu hatırladı.

Amanın! Manzara ortadaydı: Yapımcılardan da, dağıtımcılardan da sağ kalan bir Allahın kulu yoktu. Takımların, cihazların durumu da bir faciaydı. Sağlam bir kayıt cihazı, bir şaryo dahi kalmamıştı. O pırıl pırıl aygıtın vizörü burada, tamburu şurada, motoru oradaydı. Yamulmuş çubuklar, kararmış mikrofonlar, yanmış kablolardan oluşan bir moloz yığınına dönüşmüş şu süprüntünün hangi cihazdan artakaldığını anlamak imkânsızdı. Şaryoyu, Nahum Gabo'yla Baldaccini'nin yapıtlarından aldığı ilhamla kolları sıvayan Hajdu'nun yaptığı çağdaş bir yontuyla karıştırmak mümkündü.

Anastasia işsiz kalmıştı. Bu duruma o kadar üzüldü ki, Anastasia'yı avutmanın yolunu bulamayan Albin, sonunda onu karavanında bırakarak, ayrılınayı uygun buldu. Ama yola çıkmadan ona şu ürkütücü uyarıyı yaptı:

– Yakamıza yapışıp bizi üç gün boyunca tutsağı kılan bu inanılmaz tutkuyla atılan tohum tutar da bir gün doğum yaparsanız (hayati bir söz söylüyor olduğu için sizli bizli konuşuyordu), çocuk soyadımı alsın; yoksa öldüğüm zaman dünyada Mavrokhordatosların soyu kuruyacak, boynumdaki kargış başıboş kalıp dünyaya yayılacak!

20

Burada, Vladimir İlyiç'in
Hollywood hakkındaki görüşü anlatılır

*

Bu konuşmadan sonra Albin ayrılıp gitti. Daha sonra Anastasia'nın Cattaro'daki ABD konsolosluğuna kapağı attığını duyuran kısa bir not Yağmacıbaşı Şatosu'na ulaştı. Ama yıldız bu uzun yolculuğunu yaptığı sırada soğuk almıştı. Bir ay kadar sonra sağ göğsü su toplamış, hasta yatıyordu.

Bir doktor Hollywood'dan ayrılmasının şart olduğunu açıkladı. Anastasia, hüngür hüngür ağlayarak razı oldu.

Aslında bütün o "actor's studio"dan çıkmış havasına karşın, doğmakta olan "konuşmalı film" dünyasında bir şansının olmadığı düşünülüyordu. (Tüm bunlar bin dokuz yüz yirmi dokuz yılı ağustos ayına doğru, A. Crossland'ın bir filminin ardından, Columbia'dan Rank'a kadar bütün film yapımcılarının artık müzikli, konuşmalı film yapma kararını aldıkları sıralarda yaşanıyordu.)

Aşk acısından Kral Faruk'un zayıflamasına, Baudoin'ın şişmanlamasına yol açan, Taft'ın ağzının suyunu akıtan, Woodrow Wilson'ın gözünü sulandırıp, J. Ramsay Mac Donald'ı hıçkıra hıçkıra ağlatan, Sir Winston Churchill'in bir kasa Havana purosu yolladığı, hakkında Vladimir İlyiç Ulyanov'un, "Halk için ondan daha tatlı, ondan daha zararlı bir afyon bilmiyorum" açıklamasını yaptığı ünlü vamp, büyük yıldız, onca parlak sanat hayatına son noktayı koyuyordu. Hiç umulmadık bir sondu bu: On dokuz Oscar, altı Altın Aslan'ın ardından hoşça kal film dünyası! *Sic transit Gloria Mundi!*

Yıldızın hayranları için dünya zindan oldu. Michigan civarında Iron Mountain Fan Club müdavimi fanatik bir grup toplu intihara kalkıştı. Bir Japon harakiri yaptı. Jamaikalı bir çımacı Manhattan'da Radio-City binasından aşağı atladı.

Anastasia Davos'ta bir sanatoryuma yattı. Onunla orada karşılaşan Thomas Mann'ın bir dostuyla konuşmasında, "*Büyülü Dağ*'ı yazmadan Anastasia'yla tanışmış olsaydım, Hans Castorp, Clawdia Chauchat'yla asla tanışmazdı" ifşaatında bulunduğu anlatılır.

Alt ay sonra Anastasia doğum yaptı. Ancak doğumdan az sonra girdiği komadan çıkamayıp öldü. Çantasında bulunan tasdikli bir dokümanda, doğacak çocuğuna, kız olursa Olga Mavrokhordatos adının takılacağı, kızının oldukça yüklü bir mirasın biricik vârisi olduğu, bir bankada tutulan bu nakdi mirasın faizinin bir kısmının çocuk yasal haklarını kullanacak yaşa varana kadar sanatoryuma bağışlanacağı, buna karşılık

sanatoryumun da o zamana kadar çocuğun bütün bakımından sorumlu olacağı yazılıydı.

Anlaşılacağı gibi Olga, Gotha'nın kaymak tabakasının sağlığını kollayan şık bir sanatoryumda, Albin'i hiç tanımadan büyüdü...

Ssliharf araya girdi:

– Ya Albin? O kızını hiç aramadı mı?

– Olga'nın sanatoryumda olduğu üç yıl sonra kulağına çalındı. Onu bulmak için sağ kolu Othon Lippmann'ı alıp yola çıktı. Alp Dağları'nın yılankavi yollarının ölümcül virajlarına hiç aldırmadan Bugatti'sinin gazına sonuna kadar basıyordu. Ama Davos'a hiç varamadı...

Ssliharf şaşırdı:

– Niçin?

– Daha sonra Othon Lippmann'ın bana anlattığına bakılırsa, yolun sonuna yaklaştıklarında, Innsbrück yakınlarında, Albin bir tanıdığına uğrayacağını açıklayıp arabadan inmiş. Othon, Albin'in bakımsız bir hangara girdiğini görmüş. Uzun bir zaman sonra ağaç olmaktan sıkılıp o da hangara gitmiş. Kapıyı açmış. Albin'in kana bulanmış cansız vücuduyla karşılaşmış; onun dışında hangarda in cin top oynuyormuş.

– Othon Lippmann sana palavra sıkmış.

– Aynı kanıdayım. Malını mülkünü almak için Albin'i Othon'un öldürmüş olduğu daha akla yatkın.

– Ya Othon Davos'a Olga'yı bulmaya gitmiş mi?

– Gitmiş. Mutlaka kafasında kızı kaçırma planları da yapmıştır. Ama sanatoryum müdürlüğü başvurusunu makul bulmamış. Onu Olga'yla karşılaştırmamışlar. Bu konuda hiçbir hakkının olmadığını açıklamışlar. Israrı karşısında polis çağırmaya kalkmışlar.

Ssliharf Augustus'un sözünü tamamladı:

– Sonuç olarak, soyadının niçin Mavrokhordatos olduğuna dair Olga'nın hiç fikri olmamış.

Augustus yutkundu:

– Haklısın. Dahası, adına bağlanan kargışı da hiç duymamış. Alnındaki o korkunç, o habis damganın da hiç farkına varmamış.

Othon Lippmann Zahir'i yitirdiğim için sövüp saymaya kapıma dayandığında başımda dolaşan kargışı da açıklamıştı. Othon Lippmann'ın ölümünün ardından, Olga'yı ortadan kaldırmak, öbür dünyayı boylamasına bizzat şahit olmak amacıyla Davos'a yollandım. Ancak yaptığım üç yolculukta da Olga'yı bulamadım. Olga artık sanatoryumda kalmıyordu. Arkasına taktığım adamlardan biri Olga'nın Locarno'da görüldüğünü bildirdi. Uçarak gittim. Ama onu yakalayamadım. Olga'nın Londra'ya gidip orada oturmaya başladığını duydum. Anında oraya koşturdum. Ama tam Victoria İstasyonu'na vardığım anda Olga da Frankfurt yolculuğuna çıkmak için o gardaymış. Oracıkta, Frankfurt konsolosluğundaki adamıma, yola çıktığını duyuran, oraya varana kadar Olga'ya göz kulak olması konusunda onu uyaran bir talimat yazıp postaladım. Ama kör talih bana kötü bir oyun daha oynadı. Adamımın su katılmamış bir salak olduğu ortaya çıktı. Anında kızağa alınmasını sağladığım budala talimatımı yanlış anlayıp, Olga'nın konsolosluktaki işini birkaç dakikada tamamlamasına yardımcı olmuş. Oraya vardığımda Olga çoktan pasaportunu onaylatıp Stockholm yolunu tutmuştu. Bu noktada Olga'nın arkasını bıraktım.

Augustus yutkunup sözünü bağladı:
– Haig'in durumu anlamadığını, yaptığının hayatına mal olacağını haykırdığımda anlatmaya çalıştığım buydu. Yaptıklarıyla canımı alacağını sanıyor. Oysa Olga Mavrokhordatos'la nikâhlanınca asıl o canından olacak. Farkında olmadan dört koldan onu saran komploya ortak oluyor! *Don Juan*'ın galası hangi gün yapılacak?
Anton Ssliharf ajandasına göz attı:

– Salı akşamı.

Augustus durumu kafasında tarttı:

– Üç gün var. Hispano-Suiza Grand Sport arabamla daha uzun yolları daha kısa zamanda aldığım olmuştur. Ama hiç oyalanmadan yola çıkmalıyız. Hadi, Urbino'ya uçalım! Oğlumu yaklaştıkça yaklaşan Azrail'in kollarından alalım. Hadi, koşalım! Yürü, yola koyulalım! Durmayalım! Andiamo!

21

Burada, kimi okurun çok açıklayıcı
bulacağı ayrıntılarla dolu
bir yolculuk anlatılır

*

Anton'un bir itirazı yoktu:

– Olur. Urbino'ya gidiyoruz o zaman. Arabayı sabah akşam, hiç durmadan, dönüşümlü olarak kullanırız. Ama yola daha sonra çıkalım. Çünkü ilk olarak mutlaka bilardo masasının çuhasındaki ak izin anlamını bulmalıyız.

Sabırsızlanan Augustus'un yüzü alı al, moru mor olmuştu:

– Ama niçin? Bilardo masasındaki izin konumuzla bir ilgisi yok ki.

– Oğlunun başındaki kargışın ortaya çıkışıyla masadaki iz bağlantılı. Bir düşün, hiçbir zaman açıklamadığı bir nokta var: Zahir'i parmağından söküp aldığı biliniyor ama sonra nasıl sakladığı bir muamma!

Augustus sarardı:

– Ama o zaman... o iz...

– Bu tahminimin arkasında bir bilgi yok, bir umut var yalnızca ama sanırım o iz, Zahir'in niçin kargışla bağlantılı olduğunu anlamamızı sağlayacak.

– Yani izin anlamını bulup çıkarabilir misin?

Anton Ssliharf'in konuşmasındaki hava, izi anlamlandıracağına inandığını ortaya koyuyordu:

– Bundan kuşkum yok. Haig bir zamanlar bana izin kaba bir krokisini yapmıştı. Boş zamanlarımda araştırdım, hatta ara sıra Institut ya da Ulusal Bilim Araştırmaları Kurumu (CNRS) gibi saygın kurumlarda çalışan bilim adamlarına da danıştım. Tam bir bilgi sahibi olmasam da, çözümü bulmamızı sağlayacak ya da hiç olmazsa sorunlarımızın karmaşıklığını azaltacak birkaç olasılık var bugün kafamda.

Anton'la Augustus bilardo masasının bulunduğu salona gitti. Anton masaya yaklaştı, çuhaya dokundu. Sonra bir lupla ak noktalara bir bir, uzun uzun baktı. Kafasını kaldırdı:

– Düşündüğüm gibiymiş. Söz konusu olan bir Katun.

– Bir Katun mu?

– Katun ya da Katoun. Maya uygarlığının, bilhassa Yucatan Yarımadası'nda kullandığı duvar yazısının adı. Anlamlı bir sözdizimi oluşturma konusunda kısıtlı bir gücü olduğu için kullanım alanı sınırlı olmuştu. Sütunların, anıtların, takların alt tarafına bir atasözünün, bir özlü sözün, kısa bir kıssanın, bir takvimin, bir andacın yazılmasında kullanılırdı.

Yaklaşık yirmi yıllık bir zaman boyunca haftaların, ayların, ay tutulmalarının, kral doğumlarının, başka dönüm nok-

talarının kaydının tutulduğu takvim yazıtları Katun'un ana kullanım alanıydı; ama kimi zaman tam bir roman olmasa da salt bir bilgi aktarmanın aracı olmaktan çıkıp sanat için sanat anlayışına yaklaşan anlatılar için kullanıldığı da olurdu...

Augustus Ssliharf'in ağzından çıkacakları kapmak için hazırdı:

– Ama söz konusu olanın bir Katun olduğunu anladıysan, anlamını da çözmüş olmalısın!

Anton Ssliharf güldü:

– Tabii ki hayır! Çözüm için sabaha kadar çalışmam lazım (saat on iki oluyordu). Anlam ancak işin sonunda, yani ön yazıdan (şimdi, burada, karşımızda duran yazıdan) kopya yazıya, oradan da bizim lisanımıza aktarım işi tamamlandıktan sonra ortaya çıkacak.

Ama ilk başta, kopya yazımın dayandığı öncülü kavramamız şart. Çünkü ana sorun tam bir sözlük sahibi olmamamızdan kaynaklanıyor. Bugün bütünün yarısının yarısını kavrayabilir durumdayız. Bütün çalışmalar yapıldıktan sonra da dağarcığımızda kabaca ancak üç sözcüğün biri olacak.

– Ama bu kadar büyük bir noksanlık, bu karalamanın anlamını bulmamıza mâni olmaz mı? Bu işi yapabilir miyiz?

– Niçin yapamayalım? Başkaları başarmıştı: Champollion'u hatırla. Ya da Laranda'yı, Arago'yu, Alcala'yı, Riga'yı, Riccoboni'yi, Von Schönthan'ı, Wright'ı bir düşün. Anlam ortada aslında. Ortada ama az ya da çok uzağımızda. Az ya da çok bulanık, az ya da çok muğlak ama orada. Onu çağrışım yoluyla kavramak mümkün:

Anlatılanı kavrayışımızın üç aşaması olacak: Başta karmakarışık bir laf yığını gördüğümüzü, anlamsız bir çıfıt çarşısına düştüğümüzü sanacağız. Buna karşılık olumlu, sağlam, kodlayıcı bir gücün, onu daima varsaymış bir kamuoyunun onayını almış bir sinyalin varlığına da şahit olacağız. Söz konusu olanın, karşılıklı konuşmayı mümkün kılan, kurallarını, yasa-

sını, düsturunu tanımlayarak bildirişimi yaygınlaştıran bir toplumsal araç olduğunu kavrayacağız.

Karşı karşıya olduğumuz bir tüzük, bir mushaf, bir arzuhal, bir ordino, bir tarlanın kiralanınasına dair bir kontrat, bir kartvizit, bir tapu kaydı ya da bir roman olabilir. Aslolan, kullanılan sinyalin hangi noktaya uygulandığı olmayıp, bizatihi uygulanıyor olmasıdır; mühim olan dilin altından hangi baklanın çıktığı olmayıp, bizatihi dilin kullanılmasıdır. Bilgi aktarınıı ya da anlatı, öykü ya da kurgu, uyarı ya da onama, masal ya da şiir; kapsamından, amacından, kullanım alanından bağımsız olarak bildirişimin, bir adamın komşusuyla, bir kişinin bir başkasıyla anlaşmasını sağlayan ortamın daima varoluşudur aslolan.

Dolayısıyla ilk olarak algılayacağımız, anlamlandırmada yaya kalsak da bütün ağırlığıyla duyumsayacağımız, Logos'un, Söz'ün gücü, konuşan bir "o"nun varlığı olacaktır. Bir romanı misal alırsak, sıradan, bayağı, alışıldık bulacağımız ana hatlarını ilk olarak algılayacak, karşımızdakinin tamı tamına bir roman olduğuna ikna olacağız: Birkaç kişi karşılaşacak, rastlantısal sandıkları ama aslında bir alınyazısının kaçınılmazlığıyla örülmüş olaylar dizisi yaşayacaklar. Rastlantısallık yanılsaması, alınyazısının mutlaklığını örtüp saklayacak ama bir yanını da açıkta bırakacak. Bir ölüm, sonra üç ölüm, sonra altı ölüm, sonra tümünün ölümü, sonra anlatının örgüsünü oluşturan ibrişimin dokuduğu, nakışları karmakarışık bir halı... Bunların karşısında, tamamlanmış bir figür görüntüsünü asla yakalayamayacağımız, burada anlamlı bir sinyal bulmaya çalışmanın boşuna olacağı duygusuna kapılacağız.

Ama daha sonra, anlatının kurgusundaki yasayı anladığımızda, bu kadar sınırlı bir lügat, bu kadar yıpranmış, kalbura dönmüş, yarım yamalak, güdük bir sözlük kullanarak yazılmış bir yazının sonuna kadar gidip tamamlanması bizi hayran bırakacak.

Tabunun sağında solunda dolanıp duran, hiç dokunmadan onu kavrayan, kıvrak bir oyunla onu ortaya çıkaran, yaraya tuz basarak sağaltan, ağzına almadan imayla, çağrışımla onu adlandıran, vurgulayan, haykıran bu inanılmaz havai güç bizi afallatacak ama okudukça anlamını hâlâ tam kavrayamasak da sinyalin yürürlüğünü onaylıyor olacağız.

Sonra, nihai olarak, bütün bunların niçin bu kadar zorlu bir boyunduruk altında, bu kadar gaddar bir yasanın hükmü uyarınca kurulduğunu kavrayacağız. Bütün bunlar çılgınca, bomboş bir arzudan doğmuş: Boşa atılan bir çığlığın sihrini yansıtma, uysal, masum, sıradan sözün rahatlatıcı yolundan çıkma arzusundan... Anlam taşıyan unsurlara çıkış yolu olarak daracık bir boğaz, minicik bir göz, kılcal bir damardan başkasını tanımayan, doğrulamasını yalnızca bu darlık, bu miniklik, bu kılcallıkta bulan bir arzudan kaynaklanmış.

Bunu kavradığımızda, noksanlığa karşı bir olumlama ortaya çıkacak, kısıtlamanın doğurduğu özgürlük boy atacak, hayal gücü olgunlaşıp başak tutacak, kapkaranlıktan apaydınlığa ulaşmış olacağız!

Ssliharf'in uzun açıklaması, yapacakları yolculuğu Augustus'a unutturamamıştı:

– Sonuç alacağına inansam, çizdiğin çalışma programını coşkuyla alkışlardım. Ama zaman tanrısı Kronos bizi dürtüp duruyor. Buradan Urbino'ya dünya kadar yolumuz var: Aşağı yukarı altı Çin tusu ya da yüz altmış altı parasang, yani on dokuz kupoduturam yol yapacağız!

Ssliharf kararlıydı:

– Olsun. Yaparız. Ama şimdi çalışmaya başlıyor, doludizgin sisin ortasına, alacakaranlığıma dalıyorum.

Anton Ssliharf sonra bana döndü:

– Squaw, kapının orada, çantamda çalışmalarımda kullanacağım altı kitap bulunuyor. Onlara ihtiyacım var.

Kapıdaki pırıl pırıl çantayı alıp salona döndüm. Çantadan Maya uygarlığı araştırmalarının doruğunu oluşturan altı başyapıt çıktı: Villacorta-Rodas'ın İspanyolca'ya aktardığı Popol-Vuh, R.P. Sahagun'un muazzam yapıtı, Machu-Pichu Lügati, son olarak da üç Chilam-Balam, yani Ixil, Oaxaca, Uaxactun.

Kopya yazımın çıkarılması sabaha kadar sürdü. Anton Ssliharf kazağını çıkarmıştı. Sırılsıklamdı. Ara sıra ona bir sandviç, bir fincan çay, bir bardak Anjou şarabı ya da bir başka içki sunuyorduk. Uğraşıp didiniyor, bir türlü tatminkâr bulmadığı karalamalarla, kabataslak kopyalarla doldurduğu kâğıt parçalarını halılara yayıyordu. Sigaranın birini söndürüp birini yakıyor, gırtlağını paralarcasına öksürüyordu. Bütün donanımı, bütün silahlarıyla saldırıyor, çırpınarak çalışıyordu.

Ama olmuyordu. Siniri bozuluyor, küfrü basıyordu. Kızıp köpürüyor, hırsından mosmor oluyor, dişini gıcırdatıyor, hop oturup hop kalkıyordu. Bir yandan da mırıl mırıl konuşuyor, tuhaf laflar, anlamsız lakırdılar söylüyor, zırvalayıp duruyordu. Kaygılanmaya başlamıştık. Aklını yitirmiş gibi bir hali vardı.

Horozların ötüşü duyulmaya başladığı sırada, koluyla alnını silip doğruldu. Turşusu çıkmış ama sonuçtan hoşnut kalmıştı:

– Uf! Bir ara hiç başaramayacağım sandıydım.

Karınca duası gibi yirmi dokuz figürün çizili olduğu bir kâğıdı Augustus'a uzattı. Gözlüğünü takıp kâğıda bakan Augustus'un kaşları çatıldı:

– İyi ama bu yazdıkların çuhadaki noktalar kadar anlaşılmaz görünüyor. Niçin bunca zaman yitirdik, onu da anlayamıyorum.

– Sakin olalım, sakin olalım! Şimdi anlayacaksın.

O coğrafyadaki dokuza yakın akraba dilin tamamı Katun kullanırdı. Karşı karşıya olduğumuz yazı, bir Chiapas ağzı

olan Lacandon lisanında yazılmış. Maya uygarlığında, bir kâhinin baktığı falın sonucunu, gördüğü düşün yorumunu, olacaklara dair uyarılarını kayıt altına almasına yarardı Katun. Doğasında bir bilicilik, bildiricilik, kâhinlik boyutu olduğundan, Katun daima gizli, karanlık, Batıni bir anlam katmanı da taşırdı. Bu anlam katmanının yorumunu, açıklamasını yalnızca bir kâhin ya da bir şaman yapabilirdi. Sonuç olarak bugün bir Katun'un kopya yazımını çıkarmayı biliyoruz ama nasıl okunacağını bilmiyoruz.

Augustus'un içi daralmıştı artık:

– İyi ama... N'apıcaz şimdi? Zamanımız da azalıyor...

– Sabırlı ol biraz Augustus! Rahat bırak da çalışayım. İki ana çözüm yolu var. Ayrıca çözüm yolu başına asgari dört alt yordam bulunuyor. Bu bir sürü şıkkı bir bir sınamamız lazım.

Sorun şuradan kaynaklanıyor: Ünlü harfi bulunmayan, düz okuması olmayan bir yazılı dil söz konusu burada. Dolayısıyla, okunaksızlığı doğasından kaynaklanan bir yazıyı okumaya çalışmanın aykırılığını aşma durumundayız.

Ama o bilindik,

A ala la ala ula la am bır lay la ap up
Ba bala la bala bula la bam bır lay la bab bup
Ca cala la cala cula la cam bır lay la cap cup

kalıbına öykünüp, kopya yazımın yapısını yansıtan bir şablon çıkarırsak, aklımızın, altıncı hissimizin, hayal gücümüzün yardımıyla aslına daha yakın bir ikinci kopyaya ulaşabiliriz.

Ssliharf açıklamalarını tamamladıktan sonra işinin başına döndü. Küçük bir kara tahtaya yirmi dokuz ak figür çizdi. Ortaya çıkan yazı şuydu:

Yar La Ra Ka Za Dâm Ya Sa Mâ
'A Ca Na La Ma Çan Ya Za Ra Ma'
Fa Kam Da Yak A Lar Ba Ra' Hra Fa'

Yazının bir sözcüğünü dahi anlamayan Augustus kızmaya başlamıştı. Sinirli sinirli konuştu:

– Kuş dili midir, başka bir dil mi bilmiyorum; bildiğim hayal gücümü hiç coşturmadığı...

Ssliharf, ikindi olmadan Katun'un sırrına varacağına ant içip Augustus'u yatıştırdı. İstimini almış, kabına sığmaz olmuştu.

Yoğunlaşmak için sakin bir ortama ihtiyaç duyduğunu açıklayarak bizi salondan çıkardı. Karnımızı doyurmak için birkaç lokma hazırlamaya mutfağa yollandım. Augustus da garaja, Hispano-Suiza'sının yağına, suyuna bakıp yol hazırlıklarını tamamlamaya gitti.

Saat tam on ikiyi vurduğunda Anton Ssliharf bilardo masasının bulunduğu salondan çıktı. Bir kâğıt tutuyordu. Augustus'a yaklaştı:

– Bilardo masasının çuhasındaki ak noktaların anlamı bu kâğıtta.

Augustus çarpılmış gibiydi. Ölgün bir tonda konuştu:

– O kâğıda bakamayacağım galiba. Okusana bana.

O anda gökyüzünün mavisinin pus tabakasının ardında kaybolduğunu, ufkun karardığını daha sonraları hatırladık. Kara yağmur bulutları sarmıştı dört bir yanı. Sanki az sonra korkunç bir kasırga patlayacaktı. Ani bir rüzgâr camlardan birini kırdı.

Ağzımdan çıkan, "*I'm afraid*" fısıltısını duyan oldu mu bilmiyorum. Gözüm Augustus'a ilişti. Ağzı dili dolanarak bir dua mırıldanıyordu.

Anton Ssliharf idam hükmümüz olan yazıyı okumaya başladı. Sözcük sözcük vurguları, buz gibi tonuyla sanki konuşmuyor, Augustus'a sipsivri bıçaklar savuruyor, laflarıyla onu mızraklıyor, şişliyor, zımbalıyor, mıhlıyor, çiviliyordu.

Yirmi yıl oldu, saçlarıma ak düştü ama Ssliharf'in yazıyı okuyuşu hâlâ kulaklarımda:

UÇURUMLARDA YONTTUM KANUNUMU ÇÜNKÜ GAZABIN ÖĞÜTTÜĞÜ KAYAYA YAZILABİLİR ANCAK İNTİKAMIMIN YAZISI

Uzun bir suskunluk oldu. Anton Ssliharf'in uzattığı kâğıda konup uçan, dönüp duran kocaman bir yabanarısının vızıltısı dışında çıt çıkmıyordu. Sonra Anton yavaşça sordu:

– Anladın mı?

Augustus mırıldanarak yanıtladı:

– Sanki Arthur Gordon Pym'in sonu gibi.

Anton Ssliharf onayladı:

– Haklısın galiba.

– Oradaki yazı gibi bunun da kötücül bir gücü olmadığını umalım.

– Bunu nasıl anlayabiliriz?

– İçimi kaplayan kaygının kaynağı şu: Gazabın öğüttüğü kaya sözünü duyduğumda, salı akşamı oğlumu sokacakları ak alçıdan yapılma yumurta biçimli kalıp kostümü düşündüm. Onu giydiği zaman intikam yasası çalışmaya başlayacak. O kostüm oğlumun hayatına mal olacak. Urbino'ya koşalım! Hadi! Salı günü, akşam olmadan orada olmamız lazım!

Fırlayıp garaja koştu. Anton da arkasındaydı. Hispano-Suiza'ya atladıkları gibi yola çıktılar.

Ama, Augustus'un bir an dahi durup soluklanmadan, sürücü koltuğuna yapışmış gibi sabah akşam araba kullanmasına karşın, oraya zamanında varamadıklarını biliyoruz. Çünkü üç talihsizlik yolda onları durdurmuştu. Aillant-sur-Tholon'da altı dişli yatağından çıkmış, arabanın şanzımanı dağılmıştı. Isonzo'da marş motoru yanmış, kablolar tutuşmuş, distribütör duman olmuştu. Oglio kıyısındaki Laranda'da radyatör su kaynatmıştı.

Urbino Dukalık Sarayı'na vardıklarında Haig çoktan kalıba girmişti. Augustus, baritonun kullanımına ayrılmış soyunma odasına doğru koşturdu. Ama kulis kapısındaki koruma onu

bırakmadı. Salon tıklım tıklım dolu olduğundan bir paradi sırasının başına bir oturak koyup onu oturttular. *Don Juan*'ın o ilahi notalarına kayıtsız kalıp ağlayarak, çöküp oturdu. Yıkılmıştı.

Az sonra Haig ortaya çıktı. Ramp ışıklarının altında ak bir kaya parçası gibiydi. Ağırlığını zorlukla taşıyordu. Bundan sonrasını, kör talihin canımızı yakan oyununu nasıl oynadığını biliyorsunuz: Douglas'ın ayağı dolandı, bir sağa, bir sola sallanıp yıkıldı...

Olga buz gibi bir tonda araya girdi:

– Hayır! Anlatında mühim, can alıcı bir olguyu atladın. Bir hafta sonra ak çarşafa sarılı ölü oğluyla Azincourt'a döndüğü zaman Augustus'un sana anlattığı gibi aktardın Haig'in ölümünü.

Oysa Augustus can alıcı bir noktayı anlatmamıştı. Bilmiyor muydu? Unutmuş muydu? Bilinçsiz davranmış, sonra suçluluk duygusuyla aklından mı silmişti? Kim bilir? Ama Anton Ssliharf oradaydı. Bir bakışta, bütün olayı kavramıştı!

Squaw Douglas'ın dul karısının sözünü nasıl bağlayacağını anlayamamıştı:

– Ama ayakları dolanan Haig'in bir sütun gibi yıkılmasında, kavranacak bir olay mı var?

– Var tabii! Augustus'un sana anlatamadığı şuydu: Yaptığı uzun yolculuktan bitap düşmüş, oğlunu kurtarmaktan âciz, korkunç bir acıdan mustarip Augustus'un, Douglas ortaya çıktığı anda ayağa fırlayarak avazı çıktığı kadar haykırması, onun şaşırmasına, bir panoya çarpmasına, takılıp yuvarlanmasına, sonuç olarak canından olmasına yol açmıştı!

22

Burada, bir balık pilakisi yapmaya kalkışıldığında maruz kalınan sıkıntılar anlatılır

*

Olga'nın ifşaatı karşısında ilk anda dili tutulan, ardından alınıp kızan Squaw yaygarayı basıp Olga'yı suçladı:

– *My God!* Bu kadar aşağılık bir iftirayı hayatımda duymadım! Mutlaka ayağı takılmış olmalı! Soyunu sopunu biliyoruz! Bizi kargışlayan baban gibi bir Mavrokhordatos'sun! Günahının karşılığını biz ödüyoruz!

Olga onu susturmaya çalıştı:

– Sus Squaw, çok üzgün olduğun için kabalaşıyorsun.

Ama Squaw susmadığı gibi daha da sinsi bir üslupla sözünü sürdürdü:

– Niçin çığlığı Augustus atmış olsun? Douglas Haig'in canını alan o çığlığın ağzından çıkmadığını ispatlayabilir misin? *Don Juan*'da oynayan kahramanımıza âşıktın yanılmıyorsam. Yoksa salonda bulunmuyor muydun?

Arthur Wilburg Hicibilain başını salladı:

– Squaw abuk sabuk konuşuyorsa da anlattıklarında bir doğruluk payı var. Augustus kadar Olga da, Anton Ssliharf ya da tanımadığımız bir başkası da talihsiz bir çığlıkla Haig'i şaşırtmış, baritonumuzun ayağının dolaşmasına, ölümcül yıkılışına yol açmış olabilir. Olga, bağıranın Augustus olduğunu sana kim anlattı?

– Anton Ssliharf anlattı! Yanındaymış, görmüş, duymuş. Oğlunu alçıdan kalıbında gördüğü anda, kapana kısılmış bir aslan ya da tayfaların oyuncağı olmuş bir albatros gibi canhıraş bir çığlık atacağını, Anton Ssliharf daha oturdukları sırada anlamış. Haig çıkınca, Augustus'un sararıp solduğunu, hatta anlattığına bakılırsa, atacağı çığlığın boğazında doğup büyüdüğünü görmüş. Fırlayıp ağzını tıkamayı düşünmüş ama daha üç adım atmadan Augustus haykırmaya, bir gulyabani çığlığı, uçuruma yuvarlanan kadın başlı, aslan vücutlu canavarın böğürüşü, göğsü akbabalar tarafından parçalanan birinin gırtlağından fışkıran bir *Grido Indiavolato* aryası gibi inanılmaz bir çığlık atmaya başlamış. Haig yalpalamış, sonra da düşmüş. Salonun ortasına yıldırım düşmüş gibi bir gümbürtü olmuş. Augustus'un ilk çığlığı da salonda kopan çıngarda, onca hayhuy, patırtı, gürültü, yuhalama arasında kaynayıp unutulmuş.

Haig'in ölümü karşısında az daha canımdan oluyordum. Tam karşımda oluyordu olanlar. Yıkıldığını, alçıdan kalıbın boylu boyunca zikzaklarla yarıldığını gördüğüm an düşüp bayılmış, komaya girmişim. Altı gün boyunca yatırdıkları yatakta hayatla ölüm arasında kalmışım. Sonra bir doktor burnuma güçlü bir amonyak kokusu saçan bir ilaç dayamış

da uyanabilmişim. Anton Ssliharf yanı başımda, avuçlarımı okşuyordu. Alıştıra alıştıra olanları anlattı. Augustus oğlunu kaldırdıkları morga girip onu kaçırmış. Fırlayıp Azincourt'a koşmak için palas pandıras yataktan kalkmaya çalıştım. Ssliharf mâni oldu:

– Hayır. Hiç şansın yok. Adın Mavrokhordatos olduğu için Augustus sana hain bir jaguar gibi saldıracaktır. Oğlunun ölümünün sorumluluğunu sana yüklüyor.

Sonra atalarımdan söz açtı. Adıma bağlanan kargışı anlattı. Avaz avaz bağırarak inkâra kalkıştım:

– Asıl attığı korkunç çığlıkla o oğlunun Azraili oldu.

Bilgim dışında başıma çökmüş bu kargışa uygun davranıp onun postuna saman dolduracağım. Çünkü o iki günlük kocamı öldürdü.

Ama altı yıl boyunca Anton Ssliharf bir an yanımdan ayrılmadı, adım adım ardımdaydı. Ondan kaçmayı, Azincourt'a koşup Augustus'u gırtlaklamayı, parçalamayı istiyordum. Ama Ssliharf'in sihirli bir gücü vardı. Kimi zaman onun o hiç şaşmayan ihtimamından kaçıp kurtulmayı arzulardım; ama o kadar dostça yardımıma koşardı ki... Dönüp yanına sokulur, onun avutuculuğuna sığınırdım. Güldürüp rahatlatmayı iyi bilirdi. Biricik aşkım Douglas Haig'in ölümünü unutturúrdu bana. Canım sıkkınsa, mahzunsam, mutlaka ruhumu okşayacak bir tatlı söz bulurdu. Arada bir içim kararır da, Augustus'un canını alma ihtirasıyla yanıp tutuşmaya başlarsam, Anton aklımı başıma toplamamı sağlardı.

İşimi bırakmış, sanatımdan uzaklaşmıştım. Şan dünyasına sövüp duruyordum. Anastasia'nın bana bıraktığı miras yirmi üç yıl boyunca katlanarak artmış, rahatça lüks bir hayat yaşamamı olanaklı kılan bir dünyalık oluşturmuştu. Anton'un da bir Larbaud ya da bir Barnabooth gibi, çinko, stronsiyum, radyoaktif kurşun, kobalt çıkarılan, kazdıkça başka damarlar, yataklarla karşılaşıldığı için dibini hiç bulamayacakları anla-

şılan topraklarına borçlu olduğu, pratik olarak sonsuz parası vardı.

Yolculuklar yapıyorduk. Okyanusaşırı vapur yolculuklarının karanlık hüznünü, kamp akşamlarının dondurucu soğuğunu, manzaraların ihtişamını, tam alıştığımız sırada bırakıp uzaklaşmanın yarattığı düş kırıklığını, tüm bunları tatmıştık.

Daha sonra, mazurka tutkumu tatmin için gittiğimiz bir balonun çıkışında Ssliharf bana kör kütük âşık olduğunu açıkladı. Ondan hoşlandığımı fısıldayarak ona sokulup sarıldım. Ardımdan koşan başkaları da vardı ama o bambaşkaydı. Daima kibar, zarif, müşfik, candandı. Büyük bir itinayla, ihtimamla kur yapar, pırlanta, safir takılarla gönül alır, aşkını şatafatla dışavururdu. Lokantada ilk siparişi mutlaka bıldırcın dolması ya da İran havyarı olurdu...

Obur Amaury dayanamayıp araya girdi:

– Gri havyar mı yoksa siyah havyar mı?

Arthur Wilburg Hicibilain kızdı:

– Sussana açgözlü orman kaçkını! Lafa limon sıkma!

Olga ağladı ağlayacaktı. Yutkunup konuşmayı sürdürdü:

– Bütün arzularımın anında karşılanması için uşağını bana bırakmıştı. Sabahları kalktığımda yatak odamı diz boyu gül yapraklarıyla, papatyalarla kaplı bulurdum. Yaz, kış hiç farkı yoktu çünkü paraya kıyıyordu; ısıtınalı bir kapalı ortamda, cam altında büyütülüp toplanan gül yapraklarıyla papatyalar ona kargo uçağıyla yollanıyordu.

Ama ilişkimiz sağlamlaştıkça, Haig, Urbino ya da Augustus'un yaşadığı Azincourt hafızamdan silinip, tatlı bir unutuş içimi kapladıkça, onca büyük bir buhrandan çıkıp sonunda huzuru bulduğum, artık mutluluk dolu pırıl pırıl yılların karşımda durduğuna inandığım sırada Anton'un ruhunun karardığının farkına vardım. Niçin olduğunu bilmiyor, anlamıyordum ama Anton'un hali haftadan haftaya daha kaygılandırıcı oluyordu. Sanki aklından hiç çıkmayan

bir sorunu vardı. Sanki sinsi bir maraza tutulmuştu. Yüzünü buruşturuyordu. Zarif bir altın kordonla sağ ayağına bağlı bir muskayı durmadan yokluyordu. Bunun farkına vardıktan sonra, bir gün amaçsızca ondan söz açtım. Çirkin, yamuk yumuk, sanki kurşundan yapılmış, matbaa hurufatını andıran bir zımbırtıydı. Bu kadar sakil bir takıyı niçin nazar boncuğu gibi daima yanında taşıdığını sordum. Bir anda gözü döndü, şaşırtıcı, kudurgan bir hışımla, sövüp saymaya, haksız suçlamalar yapmaya başladı. Bana saldıracağından korkup kaçtım.

Üç gün boyunca ortalıktan kayboldu. Sonra bir akşam vakti ortaya çıkıp yanıma yaklaştı. Gülümsüyordu ama konuşması çok huzur bozucuydu:

– Birbirimizi bulalı altı yıl oldu. Altı yıldır dağları, ovaları aşıyor, sarayları, şatoları görüyor, orada muazzam bir manzaraya, burada zarif bir gülistana hayran kalarak dünyayı dolaşıyoruz. Gönül yaran artık kapanmış, acıların yatışmış olmalı. Augustus'tan intikam alma arzun yok oldu artık. Şimdi Azincourt'a yollanmalı, Augustus'u avutmak için gönüllü olmalısın: Oğlunu yitirdi; hiç olmazsa ondan bir hatıra, oğlunun karısı yanında olsun!

Gözyaşlarımı tutarak yanıtladım onu:

– Augustus umurumdaydı sanki! Anasını satayım Augustus'un! Ama sana karşı aşkım dipdiri. İmdadıma koşmuş, hayatımı kurtarmıştın. Şimdi ayrılırsak mahvolurum. Başını alıp gidişin ölümüm olur!

Ama Anton yalvarıp yakarmama kulaklarını tıkamıştı:

– Hayır, Azincourt'da çok mutlu, huzurlu olacaksın. Bana umut bağlama. Yola koyulmam, buradan uzaklara kaçmam lazım. Çünkü Haig'in hayatına mal olan kargış şimdi bana saldıracak!

– Ama niçin?

– Şimdi anlatınca, anlayacaksın. Haig aslında Augustus'un kanını taşımıyor. Augustus onu Tryphiodorus lakaplı aylağın birinin zoruyla nüfusuna almış. Douglas Haig'in öz babasının

kim olduğu hiçbir zaman Augustus'un malumu olmamış. Douglas da öz babasını hiç tanımamış; ama yaklaşık olarak üç ay kadar oluyor, bir rastlantı sonucu, söz konusu öz babanın tastamam Tryphiodorus olduğu bilgisini aldım!

Çok şaşırmıştım:

– Ama bunun konumuzla bir ilgisi yok ki!

– Var! Çok ilgisi var. Çünkü bu rastlantıdan üç gün sonra bir zamanlar Crazy Saloon'un starı olan Lolita Van Paraboom'un atraksiyonlarını alkışladığımız Albi Gazinosu'nun çıkışında, tanımadığım biri, çaktırmadan çantama bir pusula bıraktı. Bu pusulada yazılanlardan, doğumumda, tıpkı Haig'inki gibi, tuhaf bir sır olduğunu anladım. Mutaassıp vasimin bulduğu, bana hocalık yapan bir papazın yanında büyümüştüm. Daha altı yaşımı doldurmadan bir kalp krizi sonucu yitirdiğim babamın İrlandalı bir para babası olduğunu sanıyordum. Oysa işin aslı farklıymış. Öz babam, rastlantıya bak, Tryphiodorus lakaplı biriymiş!

– İnanmıyorum!!!

– Ama doğru!!

– O zaman, bu durumda?!!

– Tam düşündüğün gibi: Douglas'la anamız babamız birmiş!

Amaury Ünsüz şaşkınlıktan küçükdilini yutmuştu:

– Nasıl, nasıl? Douglas'la Anton'un anaları babaları bir miymiş? Bir bu noksan kalmıştı! Bu anlatı bir bulvar güldürüsünü aratmıyor artık!

Squaw sözü onun ağzından aldı:

– Kim inanabilirdi ki buna...

Hiç şaşırmamış gibi duran Arthur Wilburg Hicibilain, "şşt, şşt" yapıp konuşanları susturdu:

– Susalım da Olga sözünü bitirsin. Çok da şaşırmayalım çünkü korkarım akşama kadar, daha da inanılmaz bir sürü olay işitip, daha da paradoksal bir sürü karışıklığın açıklığa

kavuşmasını duyacak, kör talihin daha da kafa karıştırıcı bir sürü oyununa tanık olacağız.

Kuşkusuz Arthur Wilburg Hicibilain'in dilinin altında bir bakla vardı. Ama bundan söz açmaya daha vakit var; sabırlı olalım.

Bakla Arthur Wilburg Hicibilain'in dilinin altında ıslanadursun, Olga ilginç anlatısını kaldığı noktadan sürdürdü. Kimi rahat bir koltukta ayaklarını uzatmış, kimi divana uzanmış onu dinliyorlardı. Sabahtan bu yana aralıksız konuşuyor, tartışıyorlardı. Dahası, klasik romanın sıkı kurallarına uyarak anlatı bir hızlanıyor, bir duruluyor, bir sıçrayıp takla atıyor olmasına karşın varacağı düğüm noktası hâlâ muğlaktı. Dolayısıyla ara sıra uyukladıkları da oluyordu.

Lafı uzatmayalım, Olga bir daha sözü alıp anlatmaya koyuldu:

Anton'la Douglas'ın aynı ana babanın çocuğu olması, insanı huzursuzlaştıran, inanılmaz bir durum olsa da, bunun Anton'un uzaklara kaçmasını zorunlu kılması aklıma yatmıyordu. Âşığımın uzaklaşmasının arkasında yatanı anlamak istiyordum. Anton, Haig'in mahvına yol açan kargıştan korktuğu için gittiğini açıkladı.

– Haig'in işi bitti, bir sonraki kurban olmaktan korkuyorum... Azincourt'da, Augustus'un bilardo masasının çuhasında apaçık yazılı olan İntikam Yasası'nda bir hakikat payı varsa; kindar, gaddar babanın hıncı, bizim canımıza okuma kararı doğruysa, yalnız bir çözüm yolum var: Burada kalmama yol açan tutkudan sıyrılmak, ikimizi bağlayan büyülü bağı koparak kaçmak, uzaklara, daha uzaklara savuşmak.

– Haig'in ölümünün sorumluluğu asla bana yıkılamaz! Hiçbir günahım yok! Onu Augustus'un çığlığı öldürdü.

– Hayır, Haig o kar gibi ak kalıba sokulduğu anda kargışın aforozu tamamlanmıştı. Baritonun acı sonunda hiçbirimizin günahı yok. Tümümüzü tahakkümü altına alan yasanın

hükmüydü ölümü. Aslında burada, bir arada kalıp, bir arada ölümü karşılayabilirdik. Ama hayır! Augustus'un yanında iyi korunursun. Banaysa farklı bir yol gözüküyor. Adımıza musallat olan kara yazgıyı kavramak, alınyazımızı okumak için sonuna kadar şansımı zorlayacağım. Bunu yapacak kadar güçlüyüm. Yapabilirim, dolayısıyla yapacağım!

Bana sarılıp, avcuma bir öpücük kondurdu. Sonra sarsıla sarsıla ağlamaya başlamama bakmadan ayağa kalktı. Çabucak Azincourt'a koşturmamı buyurdu. Sonra arkasına bakmadan dönüp gitti.

Aubusson'da avukatlık yapmaya başlamış ama orada tutunamamış. Niçin bilmiyorum ama üç ay sonra Issoudun'da sulh hukuk davalarına girdiğini duydum. Daha sonra Ornans'a taşınmış. Bir rastlantıyla oradaki durumuna dair birkaç husus kulağıma çalındı. Bir motoru varmış, onunla dolaşıyormuş. Sokağında oturan yosmanın biri ona hayranmış. Dilbilgisi alanında çok mühim bir çalışma yapıyor, tamamlanmasına az kalmış çalışmasına ait koca bir kâğıt tomarını daima çantasında taşıyormuş. Onun kadar kibar, onun kadar nazik biri kasabada yokmuş. Lhomond'daki bir açıkoturumda, zaman zarfı olarak kullanılan kimi ulaçları konu alan bir konuşması çok takdir toplamış. Buna karşılık kunduracıda çalışan bir kızla gönül ilişkisi kurmuş. Sonra da bir davada kötü yazılmış bir rapor dolayısıyla iki paralık itibarı kalmayınca Ornans'tan ayrılmak zorunda kalmış.

Daha sonra son bir pusula yolladı. Ain ilinin Ursins adlı bir küçük kasabasında çalıştığını yazıyordu. Anladığım kadarıyla orada mobilyalı bir lojmanda oturuyormuş. Atlastan bakıp Ursins'in Jura Dağları'nda, Oyonnax yakınlarında olduğunu gördüm. Hoş bir kasabayı andırıyordu. Daha sonra da, son olarak Yvazoulay adlı, o civarlardaki adı sanı duyulmamış bir köy bulup orada yaşamaya başladığı bilgisini aldık. O gün bu gündür, İzmir dolaylarında, Öland kıyılarında, Üsküp sokak-

larında görüldüğünü aktaran sağlıksız duyumlar dışında, bırakın hangi mıntıkada oturduğunu, yirmi yıl boyunca yaşayıp yaşamadığına dair bir malumat dahi almadım.

Bu yıllar boyunca yaşadıklarını uzun uzun anlatmayacağını açıklayan Olga sözünü bağladı: Anton'un arzusuna uyup Azincourt'a gitmiştim. Augustus ilk başta tanışmamıza karşı koydu. Sonra yumuşadı, kapılarını açtı. Sonrası malum...

Squaw yorgun argın konuştu:

– Karanlık bastırıyor. Acıktık, susadık. Ama daha da mühimi, Yunus'u doyurmadık. Üç gündür unuttuk onu. Bir koşu gidip tayınını sunalım ona yoksa ölür.

Bir ağızdan onayladılar:

– Tamam, hadi doğru Yunus'u doyurmaya!

Çıktılar. Ortalık kararıyordu. Hava ılıktı. Okşayıcı, ılgıt ılgıt bir rüzgâr büyük akasya ağacının yapraklarını hışırdatıyordu. Havuza yaklaştılar. Uyanık sazanın başını sudan çıkarması için ıslıkla o malum havayı çaldılar. Sonra bağırmaya başladılar:

– Yunus! Yunus!

Squaw şaşırmıştı:

– Bunda bir anormallik var. Çok can sıkıcı. Çocukcağızı duymaya duymaya bizim çağrımıza alışmıştı.

Havuza lamba tutup dört bir yanını araştırdılar. Sonra bir balıkçı ağıyla bütün havuzu taradılar. Dokuz on kurbağa yavrusu, bir hamsi, bir kalkan, bir tonbalığı, yirmi dokuz istavrit çıkardılar.

Sonra Yunus'un ölüsünü buldular. Minik sazan yavrusu büyümüş, kocaman olmuştu. Boyu bir buçuk arşına yaklaşıyordu. Lambanın soluk ışığı altında pulları pırıldıyordu.

Kalbin dağlandığı o an! O büyük acı! Bir kargış tarafından kovalandığını duyuran o içgüdü! Kararan ufuklar! İdam kararının okunması! Ölümcül hastalığın hastaya bildirildiği o an!

Bu duyguların yanı sıra, havuz başında toplananların tümünü samimi bir üzüntü sarmıştı: Yunus, hoşlandığı o hava ıslıkla çalındığında kafasını çıkaran o dost hayvan tümünün kalbini kazanmıştı. Gözyaşlarını zor tutuyorlardı. Yunus Augustus'un şatosunun maskotu olmuştu. Ölümü sanki Azincourt'un çöküşünün ilanıydı.

Arthur Wilburg Hicibilain sazanın pişirilip tadına bakılması fikrini ortaya attı. Papualıların da hayvan dostları öldüğü zaman bir tür kudas ayini yaparak onları karınlarına indirip vücutlarında yaşattıklarını hatırlattı. Gönlümüzü çalmış o hayvana, o hayran olunası balığa, o tapılası sazana, biricik Yunusumuza da bu tür bir son yakışırdı.

Arthur Wilburg Hicibilain'in ortaya attığı fikir büyük alkış topladı.

Squaw ana fikri koruyarak katkıda bulundu:

– Pilaki yapalım. San Francisco'da bir Yahudi arkadaşım vardı. Brit Milah şartına uymamasına karşın Bar Mitzvah'ını yapmıştı. Çok dini bütün biri sayılmazdı ama Şavuot, Purim, Hanuka, Soykırımı Anma Günü, Roş Aşana, Yom Kipur gibi bayramlarda sinagoğa uğrardı. Bu Yahudi dostum bana pilaki sanatının püf noktalarını anlatmıştı.

Çiftlik sazanlarının o iç bulandırıcı, buruk, mayhoş tadını almak için Yunus'u bir kazanda sosa yatırdıktan sonra Squaw bir başka kazana bir kilo soğan doğrayıp, bir baş sarmısak, bir bağ maydanoz, bir tutam kimyon, bir çimdik safran, çok az kişniş, bir gıdım da anason koyup kaynattı; tadına bakıp tuzunu kattı; akı, karası, kırmızısıyla acı baharatlar saçaladı; kaynayan kazana bir küçük lahana, bir avuç acı bakla, bir parça pancar, bir miktar da şalgam attı; üç koca yağ topağı koydu. Bir bardak süt döküp kazanın altını kapattı; süzüp sosu ayrı bir kaba aldı; iri parçaları kalbura basıp öğüttü.

Bu arada Olga Yunus'u bir mutfak tahtasına yatırıp bir satır aldı. Bir vuruşta balığın karnını yardı.

O anda kulakları çınlatan canhıraş bir çığlık duyuldu. Olga'nın yanına koşuşturdular. Konsolosun oğlunun dul karısı, allak bullak olmuş, ağzı hâlâ açık, parmağını mutfak tahtasına doğrultmuş kalmıştı: Orada, balığın açılmış karnından fırlayıp tahtanın ucuna doğru yuvarlanmış o ilk Zahir sapasağlam duruyordu.

O zaman anlaşıldı ki, bir gün sazanına ani olarak kanı kaynayan Haig, Augustus'un parmağından almış olduğu Zahir'i Yunus'a bağışlamıştı. Bu olayın, asgari yirmi yıllık bir mazisi vardı.

Olga zangır zangır titriyordu. Dili tutulmuştu. Balığın kızıl kanıyla kıpkırmızı olmuş parmaklarını alnına götürdü, sonra gözü fal taşı gibi açık, yüzüstü kapaklandı. Şakağı yarılmıştı.

Onu kaldırıp yan odaya taşıdılar. Alçak bir somyaya yatırdılar. Yardıma koşacak, nabzına, tansiyonuna bakacak, bir bıçak atıp uru alacak, bir yakı vuracak, bir dikiş atacak, masaj, lavman, kan nakli yapacak, bir aşı, pomat, hap, fitil ya da şurupla Olga'yı sağaltacak bir doktor, bir pansumancı, hiç olmadı ilkyardımdan anlayan bir izci bulmak için yapılmadık numara kalmadı. Ama bütün çabalar boşa çıktı.

Olga sayıklamaya başlamıştı. Sonra nabzı yavaşladı. Bakışları donuklaştı. Hırıltılıyla dolan göğsü, bir ıslıkla boşalıyordu. Ağzı açılıp kapanıyor, sanki son soluğunda bir ifşaatta bulunmaya çalışıyordu. Sonunda usulca başlayıp, sayıklamayla son bulan bir mırıltı, duyulur duyulmaz bir sözcük döküldü ağzından. Yanı başındaki Amaury bağırdı:

– Nasıl? Nasıl? Anlamadım!

Squaw, soluk yüzlünün kahrolası kara lokomotifinin uzak uğultusunu duymak için kulağını raya dayayan bir Huron ya da bir Mohikan gibi diz çöküp kulağını Olga'nın gırtlağına yapıştırdı.

Olga sayıklarcasına bir daha fısıldadı. Ardından kasılmış vücudu bir anda sönüp pörsüdü. Üç yazgı tanrıçasının sonuncusu Atropos, Olga'nın yaşam ipliğini koparıyordu.

Olga ruhlar diyarına göçüyor, Douglas'a, Augustus'a, Yunus'a kavuşmaya gidiyordu.

Arthur Wilburg Hicibilain Squaw'a sordu:

– Son anında Olga'nın fısıldamaya çalıştığı sözü anlayabildin mi?

– Bir sözcük yakalar gibi oldum ama anlamını iyi kavrayamadım: Gıllıgış! Gıllıgış! Olga bu sözcüğü üçüncü fısıldayışından sonra konuşması bütün bütün anlaşılmaz oldu, hırıldamaya başladı, sonra da sonsuza kadar sustu.

23

Burada, baştaki diyaloğun canlılığına karşın, sonunda ortamın nasıl sağlıksızlaştığı anlatılır

*

Amaury kuşkulu bir tavırla Squaw'a sordu:

– Nasıl? Gıllıgış mı?

Arthur Wilburg Hicibilain, Squaw'ın yanıtlamasına fırsat tanımadı:

– Aslında yorumlaması kolay sanırım.

Amaury ona döndü:

– Kolayca yorumlayabilirsin yani.

– Tabii ki! Bildiğim kadarıyla gıllıgış, gırtlağa musallat olan, kan toplanmasına, kabarıklıklara, (hastalığın adından anlaşılacağı gibi) kıllarla kaplı urlara yol açan, konuşmayı imkânsızlaştıran ya da zorlaştıran travmatik bir hastalığın, bir tür kızılyaranın, iltihaplı bir gırtlak yangısının adıdır.

Anlatılana Amaury'nin kafası yatmamıştı:

– Hmm! Doğru olabilir. Ama bir ölüm kalım anında niçin bu kadar acayip bir sözcük kullanılır ki?

– Niçin mi? Çok açık! Boğucu bir tıkaçla susturulmuş olmanın ıstırabını anlamamız için. Yani, "Bu dünyada yalnızca bir Hastalık" olduğunu, (hiçbir zaman haykırışının doyum noktasına ulaşmayacağını, daima yasak alanın ufkunda daha saf bir bilginin varlığını duyumsasa da) sonsuza kadar bir daha, bir daha haykırmak için son şansını kullandığının farkında olan birinin Ağza-Alınamayan'a duyduğu açlık... Buydu Olga'nın ıstırabı. Bu dünyada yalnız bir Hastalık var: Tümümüzün yakalanmış olduğu, tümümüzü çıldırtıcı ağırlığıyla soluksuz bırakan, sırasıyla Douglas Haig'in, Anton Ssliharf'in, Hasan İbn Abu'nun, Augustus'un, Olga'nın canını alan, bir ad takmaya boşu boşuna uğraştıkça daha da battığımız çünkü asla hatlarını çizip, vasıflarını, hüküm sürdürdüğü alanı tanımlayamayacağımız bir hastalık... Bu hastalığın sultasına karşı daima gırtlak gırtlağa çarpışmamıza karşın, "Bu sizin Ölümünüz, kargışın kaynağı da, vardığı nokta da burası" ifşaatını yaptığı anda, aynı zamanda "sınırlar varsa, sınırların dışı olduğu gibi içi, sığınılacak bir alan, bir Kurtuluş da vardır" malumatını da sunmuş olacak bir sözcüğün, bir adın, bir harfin Tabu'nun ufkunda ortaya çıkmasına asla şahit olamayacağız.

Hayır, burada söz konusu olan imin ağına takılınca hiçbir kurtuluş umudu kalmaz. Anton'un ya da Augustus'un, onlara saldıran acımasız zorbayı açıklayamadan öldüğü sanılabilir. Yanlış! Onlar açıklama yapamadan canlarından olmadılar; o ufacık açıklamayı yapamadıkları için, o adı haykıramadık-

ları için, kahırlarından çatlayıp yok oldular. Haykırsalardı, cıyaklamalarımızdan oluşan bu mitos, bu Saga da o anda son bulurdu. Çünkü ardımızdaki İntikam Yasası'nı suskunluğumuzla biz yarattık. Kargış konusunda sustuk. İdam hükmümüzü okuyan o sır dolu kargışın adını koyamadık. Ölümü gördük, bizim karşımıza da çıkacak. Onu tanıyacak ama kaçamayacağız, niçin öldüğümüzü anlayamayacağız. Çünkü sağında, solunda dolaşıp, bir türlü sınırını aşamadığımız, (sınırı aşmak: Nasıl da boş bir arzu bu! Sınırı aşıp, adlandırılamayanı adlandırdığımız, ağza aldığımız anda, yaşadığımız dünya da, kullandığımız dilin muğlak iktidarı da un ufak olur, ortadan kalkardı! Ama lafımı tamamlayayım:) sınırını aşamadığımız bir Tabu'dan kaynaklandığı için tavırlarımızı, davranışlarımızı kısıtlayan, bizi hükümranlığını yaydıkça yayan bir sayıklamanın ortasında, iki büklüm ölümü karşılamak durumunda bırakan o Yasa hakkında daima susmak zorunda kalacağız...

Sözü Amaury aldı:

– İlk bakışta sanılandan çok daha mühim anlattıkların. Ama başlangıçtan bu yana aslında bayağı bir yol aldık! Bir Kayıp'ın, Anton Ssliharf'in ölümü, intiharı ya da uzaklara göçüşünün bizi bu kadar sıkıntıya sokacağını, bu noktaya varmamıza yol açacağını kim düşünürdü? Davranışlarımızda, konuşmalarımızda yalnızca zorunluluklar var. Bir sözcüğün ağzımızdan niçin çıktığı, nasıl bir anlama sahip olduğu daima çırılçıplak ortada. Dolayısıyla, kazara kullandığımız bir sözcük dahi yok. Buna karşılık, uçuk takıntıları olan bir tatlı kaçığın, hiçbir kurala bağlı kalmadan, hoppaca, içgüdüsü doğrultusunda, gayri muntazam aralıklarla aldığı kararlardan ilham alarak, kafatasında taşıdığı sütlacımsı organda kurduğu olay örgüsünün abuk sabuk rastlantılar ağına yakalanmış gibiyiz. Sanki bir öykü dizisinin, Mathurin'in, Jan Potocki'nin, Hoffmann'ın ya da Vautrin'i, Goriot'yu, Pons'u, Rastignac'ı daha yaratmamış

bir Balzac'ın yazdığı bir kara romanın ortasındayız. Bir sonraki gün yayıncısına bir fasikül daha sunup zar zor günlük harçlığını çıkaran, sabahtan akşama o gün yazdığı sayfaları sayıp duran, kargacık burgacık yazısıyla günlük kotasını doldurmaya uğraşan bir yazarın dur durak tanımaz hayal gücünün ürünü bir masalımsı anlatının kahramanlarıyız.

Arthur Wilburg Hicibilain Amaury'yi onayladı:

– Çok doğru. Bu laflarında bir paradoks saptamaya kalkışanlar olabilir. Ama anlattıkların bana o kadar doğru görünüyor ki, burada günümüz romanının anayasasını görür gibi oluyorum: Sınırsız, sonsuzluğa uzanan, gıdasını muazzam bır kurgu yığınından, durmadan artan bir sürpriz duygusundan alan bir düş gücünün yaratıcılığına sahip olmak için, bir sözcüğün dahi kazara yazılmaması, bir sözcüğün dahi varlığını rastlantıya, sözümona samimi bir üsluba, alışkanlığa borçlu olmaması, bilakis bütün kurmacanın mutlak bir yasanın kısıtlayıcılığı altında, sıkı bir yazınsal kalbur kullanılarak yazılması, kâfi olmasa dahi şarttır.

Amaury Ünsüz, Hicibilain'in katkısından ilham alarak, ozansı bir tavırla sözünü sürdürdü:

– Ancak o zaman dilimizi yoksullaştıran toprak kaymasının gümbürtüsü duyulmaz olur, o zaman sonsuz sayıda bakladan oluşan Düş Gücü zinciri, o mavi parmaklı İlham cini, sayısız sözcük arasından bulup çıkardığımız bir sözcüğü ak kâğıda birkaç kara harf kondurup yazmak için aştığımız zorlu yolun kıyısında doğabilir!

Konuşmanın gidişatını nahoş bulan Squaw araya girdi:

– Durun yahu! Ayıp, ayıp Amaury, daha iki dakika olmadı, şurada Olga ölmüş, yazından, kitaplardan konuşuyorsun!

Utancından yüzü kızaran Amaury alttan aldı:

– Pardon Squaw, haklısın.

Arthur Wilburg Hicibilain ansızın atıldı:

– Buranın havası fazla sağlıksız gibi. Kaçalım buradan.

Squaw karşı çıktı:

– Olur mu hiç? Polisi aramıştık ya! Bir buraya varsın, hayli yardımı olur Aloysius Unitt'in. Arabalarına atlamışlarsa bir iki saat dolmadan burada olurlar. Sofraya oturup karnımızı doyuralım, bütün gün ağzımıza bir lokma koymadık. Sonra da Aloysius buraya varana kadar oyalanacak bir iş bulalım. Biraz istirahat da iyi fikir aslında.

Sofraya oturdular ama hiçbirinin iştahı yoktu. O kadar üzüntülü, kaygılıydılar ki, çok aç da olsalar vicdan azabı duymadan bir kuş sütü noksan olan sofrada bulunanları tıkınmaları imkânsızdı. Çatallarını biraz ona, biraz buna dokunduruyor, gönülsüz gönülsüz ağızlarına götürüyor, lokmalarını zorlukla yutuyorlardı. Squaw ısrarını sürdürüyordu:

– Olga'nın ölümü şu ağzınıza layık rokforun tadına bakmanıza mâni olmasın. Augustus buna o kadar bayılırdı ki, bitiyor gibi olduğunda, kör karanlıkta bakkala yollandığım çok olmuştur.

Ama rokfora da, jambona da, Chantilly usulü kaymaklı turtaya da dokunan olmuyordu.

Arthur Wilburg Hicibilain'in başı çok ağrıyordu. Ona bir fincan ıhlamur hazırladılar. Bir optalidon bulup bulamayacaklarını sordu. Optalidon yoktu ama bir aspirin alabilirdi. Hapı yuttuktan sonra biraz uyumak için bir odaya gidip uzandı.

Amaury Ünsüz, şatoda Tanka gibi ipucu sunacak yazılı ya da basılı bir doküman, bir iki satır karalanmış bir pusula aramaya koyuldu. Bu amaçla birkaç koliyi açıp karıştırdı, Augustus'un roman, öykü, şiir, anı, yaşamöyküsü kitaplarını dizdiği sıra sıra rafları araştırdı.

Ama çabaları sonuçsuz kaldı. Canı sıkılan Amaury dışarı, açık havaya çıktı. Gökyüzü yıldız doluydu. Hava ılıktı. Augustus'un sigara odasındaki dolabın rafında duran bir kutudan aldığı inanılmaz yumuşak içimli Havana purosunu

yaktı. Havanasına hoş bir biçilmiş çim rayihası katan duru havayı soluyarak şatonun korusunun öbür ucuna kadar gidip döndü.

Bu kadar ılıman bir ortamda, huzur dolu, uyum dolu bu korunun ortasında, bunca ölümün yaşanmasının akla sığmazlığını düşünüyordu. Bütün ayrıntılarıyla bir hurisi noksan dar-ı cinanı, ravza-i rıdvanı andıran bu manzarayı Ölüm'ün karanlık yüzünün bozacağına kim inanırdı?

Uzakta bir baykuş öttü. İlim irfan tanrıçası Pallas'ın kuşunun nasıl bir çağrışımlar zinciri kurarak o kitabı anımsattığını anlamadı Amaury ama bir zamanlar okumuş olduğu bir romanı anımsadı. O ramanda da Ölüm'ün hüküm sürdüğü bir koru vardı. Koru onun mülkü sayılmazdı ama intifa hakkı onundu. Hoşlanmış mıydı? Hoşlanmıştı. O zaman kurtuluşu orada olabilirdi.

Ama hangi kitapta okumuştu bunu? Daha sonra korudaki kaçağı kovalıyorlardı. İmdadına koşan, iyi kalpli bir Allahın kulu çıkmıyordu. Sonra cansız vücudunu bir uçuruma atıyorlardı.

Yapraklarının rüzgârda salınışıyla aralıksız uğuldayan bir fısıltı, vızıldayan bir inilti çıkaran büyük akasyanın yakınlarında, yosun bağlamış bir bankta uzun zaman oturdu. Büyük akasya sanki türkü ya da ninni söylüyordu.

Ama o, çağrışımlarını dokuyan ipin ucunu kaçırdığı için huzursuzlanıyordu. Bir roman mıydı söz konusu olan? Anton Ssliharf çözümün bir romanda olduğunu açıklamamış mıydı bir zamanlar? Bir anda düş gücü girdaplarıyla dönüp duran bir ırmak, bir su baskını zihnini doldurdu: *Moby Dick* miydi? Malcolm Lowry miydi? Van Vogt'un *Null-A Dünyası* kitabı mıydı? Bir yayıncının logosuyla aynı olan adı mıydı? Ya da bir Christian Bourgois kitabının sırtındaki üç 6'nın aynadaki görüntüsü müydü? Ya da Roubaud'nun Gallimard'dan çıkan bir kitabının kapağına bastırdığı üç parmaklı ait olma imi

miydi? Aragon'un *Ak ya da Unutuş* romanı mıydı? *Büyük Bir Yaz* (A.R.) mıydı? *Kayboluş* muydu?

Ansızın irkildi. Bir anda hava soğumuş gibiydi. Üşüdü. Purosu bitmişti. İzmariti uzağa fırlattı. İzmaritin yanan ucu çok kısa bir an için karanlığı aydınlattı. Banktan kalkıp birkaç adım atınca korunun hangi noktasında olduğunu şaşırdı. Çakılla kaplı bir patikada yürüyor olmalıydı oysa ayaklarının altı otlarla kaplıydı. Çakmağını çaktı ama faydası olmadı: Hâlâ burnunun ucunu görmüyordu. Saatini yokladı. On iki olmasına daha yirmi dakika vardı. Kuşkuya kapılıp saati kulağına götürdü. Tik tak falan duyamadı. Bir küfür savurdu. Korkudan aklı başından gitmişti. Kalbi çarpmaya başladı.

Kör olmuş gibiydi. İlkin bir duvara tosladı. Sonra Augustus'un sabahları yaptığı arınma banyosu için çiy toplamak amacıyla açtıklarından biri olduğunu anladığı çukura düştü. Daha sonra yolunu büsbütün şaşırıp hoş kokulu ahududularıyla ısırganların karmakarışık boy attığı bir çalı yığınına daldı. Çalılıktan çıkmayı başardığında ısırganların daladığı kolu bacağı, yüzü gözü cayır cayır yanıyordu.

Bütün umudunu yitirip korunun bir ucunda aç bilaç ölüp kalacağını düşündüğü sırada şatonun duvarına tosladı. Ama sanki şatoda bir Allahın kulu kalmamıştı. Bütün şato karanlıkta yüzüyordu, bir damla ışık yoktu. Mırıldandı:

– N'olucak, ana sigorta atmış olmalı!

Giriş kapısını bulup karanlık şatoya girdi. Önünü yoklayarak, dikkatli adımlarla koridor boyunca yürüdü. Salona ulaştığında bulduğu ilk koltuğa yığıldı. İçi üşüyor, tir tir titriyordu. Şatoda çıt yoktu. Ürktü.

– Squaw'la Hicibilain niçin ortada yok? Niçin Aloysius Unitt hâlâ ortalıkta gözükmüyor!

Anlamlandıramadığı bir panik yaşadı. Ansızın boynuna müthiş bir ağrı saplandı. Çıldırtıcı ağrı yavaş yavaş şakağını, sonra da alnının yarısını sarınca sızlanmaya başladı.

– Çürümüş, bozulmuş ya da sağlığa zararlı bir gıda dokundu bana galiba. Akşam sofrada yiyip içtiğim bir zıkkım olmalı bu!

Ayağa kalkıp bir ilaç, bir şurup ya da kusturucu bir hap aramayı düşündü. Bir anda aklına bir kurt düştü: Şarabına baldıran mı katmışlardı yoksa!

– Kötü yakalandım! Sonum yaklaştı! Şimdi anlıyorum. Düştüm ağlarına. Ay! Vah! Ayvah!

Yazıklanıyor, homurdanıyordu ama kimi suçladığını o da bilmiyordu aslında.

Dizinin bağı çözülüp bayılacak gibiydi. Ama olağanüstü bir çabayla koltuktan kalktı, muazzam bir acıyla kıvranmasına karşın koridorun başına kadar karanlıkta yürüdü.

Vakti zamanında, onca uyarıya, ısrara kulak asmayıp baldırana karşı bağışıklık kazanmasını sağlayacak ilaç kürünü uygulamadığı için kan ağlıyordu.

Son anlarını mı yaşıyordu? Asla! Tabii ki bir bardak süt ya da bir ilaç bulacaktı. Yukarıda, Arthur Wilburg Hicibilain için hazırlanmış odadaki dolapta bir sürahi dolusu Homatropini Hidrobromür,

bulunduğunu hatırladı. Tutulduğu marazın ilacı oydu.

Ağrılarına, sızılarına dayanmaya çalışarak, alnının, sırtının sırılsıklam olmasına aldırmadan, üst kata çıkan karanlık basamakları tırabzana tutuna tutuna, adım adım tırmandı...

24

Burada, bu kitabın yarı yazarı C. Yardımcı zorunlu olarak lafa karışır

★

Anlatıyı bölüp lafa ilk karışmamda orijinal anlatıya sadık kalmak için nasıl titiz davrandığımı vurgulayıp, bu konuyu daha sonra açacağımı açıklamıştım. Bu bölüm, bunu yapmak için son şansım.

Sakallı Üstat'ın işinin zorluğunu ortaya koyarak başlamalıyım. Bana kıyasla o çok daha dar bir alanda oynamak duru-

mundaydı. Çok daha ağır bir yasaya tabiydi, prangası çok daha ağırdı. Dağarcığı daha fazla boşaltılmıştı, dili daha acımasızca bağlanmıştı.

Bu durumda nispi rahatlığımın tadını ballandıra ballandıra çıkarmanın yakışık almayacağını düşündüm. Bu, bir kolu bağlı birinin, iki kolunu da kullanamayan bir adamla yaptığı boks maçında faullü yumruk atması gibi olacaktı. Bilinçli olarak daha özgür bir yol tutmadım.

Sahip olduğum, bulabildiğim mahalli boyalarla, fırçalarla, onun çizdiği tablonun bir kopyasını çıkarmaya çalışmadım. Tablosunun karşısına (biraz girintili çıkıntılı, pürüzlü olsa da) dilimizin aynasını koymaya kalkıştım. Sözcük sözcük uğraştım; anlatıyı *mot-à-mot* aktarmaya kalkıştım.

Tabii bunun da istisnaları var. Arayan bunlardan bir sürü bulabilir. Sonuç olarak Sakallı Üstat anlatabildiğini anlatmakta, anlatamadığı konusunda da susmakta özgürdü. Banaysa kimi zaman anlatamayacağımı da anlatmak düşüyordu.

Misal olarak Sakallı Üstat'la kimi olayların tarihi, saati konusunda anlaşmazlığa düştüğümüz oldu. Ya da kimi zaman bir sözcük oyununu olduğu gibi aktaramadım. (O oyunu andıran bir başkasını aynı satırda ya da aynı paragrafta yapmaya çalıştım ama.) Kimi küçük sapmalar, farklılıklar kaçınılmazdı. Ama nasıl küçük bir kusur göz alıcı bir yosmanın baştan çıkarıcılığını azaltmıyor, bilakis artırıyorsa, nasıl mutlak bir kusursuzluk biraz itici oluyor, karşısındaki insanın huzurunu kaçırıyorsa, bu tür farklılıklar da okuduğunuz kitabın, orijinal anlatıya daha sadık olmasını sağlıyor.

"Yarı yazarlık" iddiasında olduğu gibi "sadakat" konusunda da ölçüyü kaçırıyor olmakla suçlanabilirim.

Bundan üç bölüm sonra, Sakallı Üstat'ın iki bölümünü bir araya toplayıp bir bölüm olarak yazmamın bunu kanıtı

olduğunu savunanlar çıkabilir. Sonra bu araya laf sokuşturmalarım da anlatıya haksız olarak burnumu sokma çabası olarak algılanabilir. Aslında bunların hangi sayısal zorunluluklardan kaynaklandığının uyanık okur tarafından anlaşılmış olduğuna kuşkum yok ama ikna olmamaya kararlı inatçılar için kafamda hazırladığım bir savunma var.

Savunmam şu:

Nasıl Üstat'ın soydaşı bir düşünürün yazdığı gibi, "Kalbin mantıktan daha güçlü bir öz mantığı varsa" bir anlatının da yazarının arzularından daha güçlü, daha buyurucu öz arzuları, tatminini arayan gizli ihtiyaçları vardır. Sözlüğün karşısında kafamı kaşıyarak duraksadığım anlarda, Üstat'ın (o ilk aşkın) kalbini kırmak pahasına, anlatının (o baştan çıkarıcı yosmanın) arzusuna uydum.

Bu afili savunmamdan da tatmin olmayacak olanlar vardır. Ama lafı daha uzatmayacağım. Çünkü düğümün çözümü, oyunun sonu artık çok yaklaştı. Birkaç bölüm sonra okur kitabın son satırlarını okuyup kitabı kapayacak.

Ama okur kapağını kapadığında, asıl o zaman yaşamaya başlar kitap. Douglas Haig'in bir şarkısı birinin dudağına takılı kalmıştır. Ssliharf'in bir tiradı birinin ruhuna sinmiştir. Arthur Wilburg'la Amaury'nin bir diyaloğu birinin aklına kazınmıştır. Bütün bu hatıralar, kitap kapandıktan sonra saklandıkları kuytulardan çıkar, bir fısıltı olarak ortaya dökülür. Artık yazar da yoktur, yarı yazar da. Okur da gitmiştir. Ama kitabın satırları savunmalarını yaparak fısıldaşır dururlar sabaha kadar.

Gün ağarır, bir başka okur kitabı alır, satırlar sayfalara kaçışır...

Başka sözüm yok sayın okurum.

VII-VIII
Amaury Ünsüz

25

Burada, kısa bir icmalin ardından, adını çokça andığımız birinin ölümünün nasıl ortaya çıktığı anlatılır

*

Aloysius Unitt-Ottavio Ottaviani ikilisi sabaha karşı Azincourt'a vardılar. Sabah, daha on iki olmadan (Anton Ssliharf'in kayboluşuyla ilintili bilgi yığınının arşivinin tutulduğu) Saint-Martin Karakolu'ndan yola çıkmışlardı. Aloysius, Ford Mustang arabasını bir Fangio, bir Stirling Moss, bir Jim Clark ya da bir Brabham gibi kullanmıştı. Ama sanki hain

bir cin yollarına bir dizi tuzak kurmuş, olmadık bir sorun, arıza, kaza karmasıyla karşı karşıya kalmışlardı. (Burada doğal olarak karmanın düzanlamı söz konusudur yoksa dini bütün bir Hindu olsak dahi Aloysius'la Ottavio'nun yaşadıklarında Şiva'nın yıkıcı gücünü ya da kötü bir karmanın sonuçlarını aramamız saçma olurdu.) Boyuna arabaları bozulmuş, Ottavio yağından suyuna, volanından pistonlarına bütün motoru, kaportasından aksına bütün arabayı milim milim araştırıp yoklamasına karşın sorunun asıl kaynağını bulamamıştı.

Sonra yolun dışına çıkmış, şarampolün dibini boylamışlardı. Şanslarına arabada fazla bir hasar olmamıştı.

Sonra ardı ardına, bir hindi (indi bindi yapan bir baba hindi), bir tavuk, tüyü tıraşlı bir finoya, bunların ardından da altı yaşlarında bir çocuğa çarpmışlardı. Son kazanın olduğu köyün ahalisi ayağa kalkmış, canlarını zor kurtarmışlardı.

Aloysius tozu dumana katarak arabasını şatonun giriş kapısında durdurdu. Ottaviani konuştu:

– Uf! Bayağı rötar yaptık ama sonunda vardık.

Aloysius şatonun manzarasından hoşlanmamıştı:

– Rötar diyorsun da, otobüsü kaçırmış olmasak bari! Baksana, hiç ışık yok. Bütün şato karanlık, sanki bütün ahali kaçıp gitmiş gibi...

Ottaviani patronunu yatıştırmaya çalıştı:

– Yok canım. Uyumuş olmalılar, ondan karanlıktır.

– Uyumuşlarmış! Uyunacak vakit mi şimdi? Yola çıktığımızı biliyorlardı. Koşa koşa kapıyı açacaklarını umuyordum.

Ottaviani soğukkanlılığını koruyordu:

– Kapıyı bir çalalım bakalım.

Bir dizi çıngırağın bağlı olduğu zincirin ucundaki halkaya asıldı. Kuru bir gürültü, bir yaygara çıkaracaklarını sanıyordu ama çıngırakların hoş, pürüzsüz, billur gibi bir şıngırtısı vardı. Çıngırakları bir daha, bir daha çaldı. Uzun bir zaman kıpırdamadan durdular. Kapı açılmıyordu.

Aloysius umudunu yitirmiş gibiydi:
– Gördün mü? Tümü ölmüş olmalı.
Sonra göz ucuyla Ottaviani'yi garip garip süzdü. Onunla konuşmuyormuş gibi mırıldanarak sözünü tamamladı:
– Ama hayır, tümü ölmüş olamaz. Hiç olmazsa bir kişi yaşıyor olmalı. Hiç olmazsa bir kişi körkütük sarhoş, bir yanda sızıp kalmıştır.
Aloysius'un imasını anlamamıştı Ottaviani:
– Boşa konuşmayalım.
Kilidin yanından kapıya abandı, kilit dilinin vidasını zorladı, sonra çakısını kullanarak kapıyı açmayı başardı. Kapı kanadı, duvara vurmasına mâni olan takoza çarparak ardına kadar açıldığında Ottaviani sözünü tamamladı:
– Girip bir baksak daha iyi olur.
Karanlıkta sakınarak kapıdan girip yürüdü. Ödünün koptuğunu saklayamayan Aloysius Unitt birkaç adım arkasındaydı. Ansızın bulundukları hol aydınlandı. Ölgün bir ışık saçan gaz lambasıyla Squaw karşılarında duruyordu.
Ottaviani Aloysius'a döndü:
– Gördün mü? Boşu boşuna karamsarlığa kapılmışız.
Squaw sıkkın bir tavırla konuştu:
– Buyrun. Kaç saattir yolunuzu gözlüyorduk!
Aloysius yanıtladı:
– Burnundan soluyorsun Squaw. Bir tatsızlık mı oldu?
– Tatsızlık da laf mı! Augustus papazı buldu!
– Bunu biliyoruz ya!
– Onunla kalsa iyi; Olga da!
Ottavio Ottaviani irkildi:
– Olga da ha!!
– Olga da, ya! Yalnız Olga mı; Yunus da!!
Ottaviani şaşırdı:
– Yunus mu? Yunus adında birinin burada olduğunu bilmiyordum.
Aloysius adamını azarladı:

– Biliyor olmalısın, söz konusu olan sazan!

Sazan gibi şapşal bir hayvana isim takılmasına Ottaviani'nin aklı yatmamıştı. Homurdandı:

– Ha! Tamam, tamam!

Aloysius Squaw'ı soru bombardımanına tutmaya başlamıştı:

– Ama ama, nasıl oldu? Kim? Niçin? Saat kaçta? Hangi odada?

Squaw'ın ayakta duracak hali kalmamıştı.

– Biraz sabırlı ol! Anlatacağım. Ama burada durursak sabah ayazında hasta olacağız. Salona gidip bir bardak içki yuvarlayalım, sonra konuşuruz.

Şatonun içi zifiri karanlıktı. Squaw açıklama yapma ihtiyacı duydu:

– Muhakkak ana sigorta atmış olmalı. Ama çok uğraşmamıza karşın onaramadık bir türlü. Daha kötüsü burada şu gaz lambamdan başka bir ışıldak, bir lüks, bir kandil, bir şamdan, bir mum, bir çıra, hiçbir ışık kaynağı yok.

Ottaviani Squaw'ı yatıştırdı:

– Sıkma canını Squaw, anlatacaklarını karanlıkta da duyarız. Günün doğmasına da çok kalmadı hani.

Sağa sola çarpmamaya çalışarak Augustus'un sigara salonuna yollandılar. Orada, pis kokulu gaz lambasının soluk ışığında Squaw, iki polisi aydınlatmak için, Clifford Şatosu'nda sabahtan akşama kadar yaşanmış olan o korkunç talihsiz olaylar dizisini, bütün ayrıntılarıyla bir bir anlattı:

Amaury Ünsüz'ün, Arthur Wilburg Hicibilain'in yanında kapıya dayanması;

Anton Ssliharf'in kayboluşuyla ilintili bütün bilginin ortaya konması:

Anton Ssliharf'in günlüğü,

Augustus'un albümü,

Siyaha boyanmış bir kartona boya tabakası kazınarak yazılmış ak Tanka,

Anton'un Olga'ya yolladığı altı ünlü şiiri toplayan dosyayla, Augustus'un bu dosya hakkında kafa bulandırıcı yorumu;

Augustus'un sabah Yunus'un karnını doyurmaya hazırlandığı sırada, "Bir Zahir!" haykırışıyla canından olması;

Zahir'in Öyküsü:

Adının Tryphiodorus olduğunu açıklayan birinin aracılığıyla Haig'in ortaya çıkışı,

Othon Lippmann'ın tarikatı,

Sabah ayini olarak yapılan arınma banyoları,

Zahir'in kayboluşu,

Othon Lippmann'ın ölümü,

Haig'in hayattaki amacı,

Bilardo masasının çuhasındaki ak yazı,

Douglas Haig'in uzaklara kaçışı,

Anton Ssliharf'in şatoya uğraması,

Haig'in başındaki kargış,

Mavrokhordatosların soyağacı,

Albin'in aşkı,

Anastasia'nın Olga'yı doğurduğu sırada ölümü,

Albin'in Othon tarafından katli,

Bilardo masasının çuhasındaki ak yazının kâğıda dökülüp anlamının çözülüşü,

Üç farklı yorumuyla, Haig'in Urbino'da ölümü;

Olga'nın Anton'a aşkını anlatışı;

Haig'in asıl babası Tryphiodorus'un öz babası olduğunu anlayan Anton'un kayboluşu;

Karnını doyurmaya gidildiği zaman Yunus'un ölmüş olduğunun anlaşılması;

Sazan pilaki yapma hazırlıkları;

Olga'nın, Yunus'un karnını yarışı, orada korkunç Zahir'i buluşu, düşüp şakağını yarışı, az sonra da, "Gıllıgış!" hırıltılarıyla ölüşü.

Squaw sözünü bağladı:

– Bu kadar. Arkamızdan kovalayan, yalnız son yirmi dört saat boyunca üç canımızı koparıp alan büyük kargışın öyküsü bu kadar!

Aloysius Unitt kafasını kaşıdı:

– Hmm... Bu öykü bundan daha açık, daha sarih anlatılamazdı. Ama öbür dostlarımızı, Arthur Wilburg Hicibilain'i, Amaury Ünsüz'ü hâlâ görmüyorum burada.

– Arthur'un başı çok ağrıyordu. Biraz uzanmaya gitti. Amaury Ünsüz'ü tam olarak bilmiyorum. Koruda biraz hava almak için dışarı çıkacağını duyar gibi oldum. Sonra yatıp uyuyacaktı sanırım. Şimdi şatoda, bir odada mışıl mışıl uyuyorlardır muhakkak.

– Ama kapıdaki curcunaya niçin kalkıp koşmadılar? Sağır olsalar duyacakları bir patırtı çıkarmıştık aslında!

Squaw yanıtladı:

– Bana sorarsanız İblis'in Tanrı katından kovulduğu zaman yaptığı yaygaradan fazlasını yapsanız da duyamayacak kadar yorgun, afallamış bir durumdaydılar.

Aloysius tatmin olmamıştı:

– Kim hangi durumda olursa olsun, şatoda bulunanların tamamının burada toplanması lazım. Buralarda bir tuba, bir trombon, bir bariton saksafon, bir gayda, bir korno, bir zurna ya da bir tamtam var mı?

Squaw yakındaki bir dolaba uzandı:

– Bu saydıkların yok ama bir av borusu var.

Dolaptan çıkardığı yarı pirinç, yarı tunç borazan, ortaçağdan kalma hakiki bir antika, yaklaşık bin yıllık bir av borusuydu.

Anlatılanlara bakılırsa (ama fazla da kulak asmayın, anlatılanların yakıştırma olduğuna kuşkum yok) Büyük Clodion'un vasalı, Alaric adlı, çok kıllı olduğu için Samson lakaplı bir baron, maşrapalar dolusu içki içtiği bir gün, dört bir yana

davullu çığırtkanlar çıkarıp, av borusundan gümbür gümbür bir mi tınısı çıkarmayı başarana, topraklarıyla şatosunu ödül olarak bağışlayacağını duyurmuş. (Bütün bunlar, tabii ki bir dağ başında, karanlık bir ormanın ortasında oluyormuş.) Baldırı çıplağın biri, ayaktakımından, zayıfça bir köylü çocuğu, dayanamayıp ortaya çıkmış; yaklaşıp boruyu kavramış. Uzun borusuyla yanık bir hava çalan Alp Dağları'ndaki bir çoban gibi, bir soluk alıp var gücünü kullanarak av borusuna üfürmüş. Borudan çıkan pürüzsüz mi avazı o kadar tizmiş ki Alaric'in kulak zarı patlamış. Alaric'i bir vasaldan çok olası bir rakip olarak gördüğü için, bu durum Clodion'un çok hoşuna gitmiş. Bir saray şairinin,

Karnını bozar, yağlı aşına kattığın soğan, kötü çıkarsa,
Başını yakar, yanı başına aldığın insan, kötü çıkarsa!

yolunda sağduyulu uyarısına aldırmadan, baldırı çıplağı yanına almış. Onu soylular arasına katıp, kızıyla nikâhlamış; bir şato, üç hisar, altı ili ona bağışlamış. Nasıl Roland Şarlman'ın sağ kolu olmuşsa, onu daima yanı başında tutacağını açıklamış.

Yazık ki Hilarion (buymuş borazancı kahramanımızın adı) bir borazanı konuşturmada onca usta olmasına karşın, okçuluk olsun, kılıç, topuz, kama dövüşü olsun, savaş sanatlarının ABC'sini dahi bilmiyormuş. Başına talih kuşunun konmasından üç gün sonra yolda pusu kuran Arap akıncıların saldırısına uğramış. Bir sapanla saldıran bodur ama hızlı bir Arabı haklamak için palasına sarılmış ama silahını o kadar kötü kullanıyormuş ki, düşüp yuvarlandığında palası karnına batmış, oracıkta ölmüş!

Bir onbaşı, paşanın odasında gördüğü bir Amati ya da bir Stradivarus'a nasıl bakarsa, Aloysius Unitt o bakışlarla av borusunu süzdü. Sonra oflayıp puflayarak borazanın toparlak

ucunu ağzına götürdü. Ama çıkara çıkara, mızmız bir vızıltı çıkarabildi. Doğup büyüdüğü Cantal ilinin ağzıyla, hâlâ tümü kömür tüccarı on dokuz Unitt'in yaşadığı Aurillac, Saint Flour, Puy Mary, Mauriac civarlarında yaygın olarak kullanılan bir küfür savurdu: "Taa Catarina'sına kadar soyuna da sopuna da..."

Palavrası bol Ottavio Ottaviani patronunun yardımına koştu: Bir zamanlar Niolo'nun makilik alanlarında çatal boynuzlu sığınlar, karacalar, dağ koyunları, yabandomuzları, yabansığırları avlarlarmış da ta o zamanlar av borusu çalmanın ustası olmuşmuş... Ottaviani afili bir tavırla borazanı kavradı, bir bando takımının başındaki mızıkacıbaşı gibi, borazanı parmaklarında döndürüp durdu. Sonra oldukça başarılı bir toplan borusu çaldı. Hızını alamadı, toplan borusunu kurutulmuş yaprak hışırtılarıyla süslü bir potpuri doğaçlamasına bağladı. Doğaçlamasını dönüp dolaşıp, "Zindandaki Mahpusun Türküsü" adlı çok bildik şarkıya bağlıyordu. O sıralar çok tutulan bu şarkı şu mısralarla bitiyordu:

N'apcaz şimdi diyo bana
Diyorum ki bi bakalım
Bakalım da önümüz taş
Aç gözünü bakmak lazım

N'apıp yapıp dış avluya
Bir sotaya kapak atsak
Hazırlandım sıvışmaya
İmlayı azcık bozarak

Konuş konuş hiç faydasız
Özgür diyilim ki hâlâ
Koş duvara, aş duvarı
Bir duvar daha karşında

Dışarıda bi avlu var
Avludan sonra dört duvar
Duvara çarpar dalgalar
Dalgalar sözümü yutar

Artık n'olcaksa olmalı
Bu söz firar'dip kaçmalı
Ona bir yardakçı lazım
Suçortağı olsun şarkım!

Squaw Ottaviani'yi coşkuyla alkışladı:
– Bravo! Yaşa! Çok Yaşa!
Aloysius homurdandı:
– Tamam uzatmayalım!
Aloysius, için için Ottaviani'yi kıskanıyor, yaptığına burun kıvırarak, bir çalgıdan ancak bir vızıltı çıkarmayı başaran üstünün karşısında, bir astın söz konusu çalgıyla solo yapmasını utanmazca, hatta ahlaksızca bulduğunu ortaya koymak istiyordu.
Ottaviani itiraza kalkışmadı ama tadı kaçmıştı:
– O.K. patron, O.K.
Aloysius yumuşadı:
– Yapacağımızı yaptık. Dostlarımız az sonra burada olur.

Uzun bir zaman odanın kapısına bakıp durdular. Sonra bodrumda, sanki toprağın altında birinin ağır aksak adımlarını duydular. Ikına sıkına basamakları tırmanan adamın adımları yavaş yavaş daha işitilir oldu.
Sonunda yorgun, bitkin, yüzü gözü şişmiş, hoşafı çıkmış, donuklaşmış, ayakta uyuyan Arthur Wilburg Hicibilain odanın kapısında göründü. Hiç hayat dolu bir hali yoktu.
Ağzı dili dolanarak konuştu:
– Vay canına! Ottavio! N'arıyorsun burada yahu?
Onu Unitt yanıtladı:

– Hadi ama Arthur, yolda olduğumuzu biliyor olmalısın!

Hicibilain ağzını açmadan kafasını sıvazladı, bir parmağıyla burnunu karıştırdı, sonra göz ucuyla baktığı divana doğru atıldı. Yıkılır gibi uzanır uzanmaz horul horul uyumaya başladı.

Sözü Aloysius aldı:

– Bırakalım İngiliz dostumuz uyusun biraz. Asıl sorunumuz Amaury. Korkunç bir varsayımla allak bullak olmanızı arzulamam ama bütün ipuçları onun sabaha çıkmadığı doğrultusunda!

Squaw bir çığlık attı:

– Amaury öldü mü? Ama niçin?

Aloysius azarlarcasına yanıtladı:

– Niçinmiş! Niçin niçin? Niçin bir niçin olsun?

Niçin bir ölümü daima bir niçin sorusuyla karşılamak zorunda olalım? Öldü, bu kadar! Adı artık hiçbir Kim Kimdir kitabında bulunmayacak!

– Ama hiç kuşkun yok gibi davranıyorsun. Nasıl oluyor da bu kadar kati konuşuyorsun?

Aloysius Unitt anlatmaya başladı:

– Ta vakti zamanında anlamıştım onun ölümünün çok uzak olmadığını...

Yolda, Noyon'a vardığımızda ayaklarımız tutulmuştu. Yukarıdan bana bir ihbar ya da bir istihbarat ulaştırılacağı ihtimalini düşünüp kasabanın karakoluna uğradım. Yanılmamışım. Bir polis bana postadan çıkan bir pusula uzattı. Kâğıdı açıp okudum:

PARİS. ALTI MAYIS. SAAT ON İKİ SIFIR ÜÇ. YVON ÜNSÜZ'ÜN PAROS'TA ÖLDÜĞÜ İHBARINI ALDIK. STOP. AYRINTILI BİLGİYİ ARRAS'TA BULACAKSIN. STOP.

Hızla Arras'a ulaşmaya çalıştım ama yolda o kadar fazla talihsiz olayla karşılaştım ki kasabaya vardığımda saat yarıma yaklaşmıştı. Dosdoğru karakola koştum. Ama karakolda işbaşında, hımhımlığına bakmadan lafazanlık yapan, boşboğaz, sağır, budala bir polis bozuntusundan başkası yoktu. Karşımda zırvalamaya başladı. Abidik gubidik konuşması sırasında anladık ki payını, komisyonunu, bahşişini almadan hiç yardımcı olmayacak. Yakasına sarılıp gırtlağını sıktık tabii ama Yvon'un ölümünü duyuran raporu bulana kadar kim bilir kaç saat boyunca fıtık olduk. Sonunda zar zor kilidini kırdığımız bir dolapta dosyayı bulduk.

Dosyada İrlanda bandıralı bir katamaranla Harwich Limanı'ndan yola çıkan Yvon Ünsüz'ün Anadolu kıyılarında mavi yolculuk yaptıktan sonra, Naksos'a uğrayıp, oradan Paros'a gittiği, orada kalmayı kararlaştırdığı, gün boyu adada dolaşıp akşamları yatında yattığı yazılıydı. Aşağı yukarı bir hafta oluyor, bir akşam, kalafatçılarla tayfaların körkütük sarhoş olmaya gittiği, Horoz lakaplı sahibinin, boğaz paralayan bir zıkkımı rakı; sası, bulanık bir sıvıyı tarçın likörü, kokuşmuş bir turşu suyunu şarap olarak sattığı, aşağılık bir bara girmiş Yvon.

Bara girdiği anda bir yabancı yanına yaklaşmış. Adam iddialı bir tavla partisi için Yvon'u katamaranını ortaya koymaya çağırmış.

Yvon karşı çıkmamış:

– Olur. Ama tavla oynamam.

Yabancı sırıtmış:

– Hangi oyunu oynayalım o zaman?

Yvon saymaya başlamış: kız tavlası, mahpus, domino, aznif, yirmibir, pişti, pastra, kılıç, yazı tura, âşık oyunu, fırdöndü, barbut. Sonunda üç zarla zanzi oynamakta karar kılmışlar. Başlamak için zar atmışlar, Yvon'un üç atmasına karşılık altı atan yabancı kazanmış.

Yabancı suratını buruşturmuş:

– Canım sağ olsun, buyrun başlayın.

Yvon şaşırmış:

– Başlayayım mı? Üç atmıştım. Sizinki altıydı!

– Doğru ama bizim buralarda bir söz vardır: Oyuna başlamak için atamazsın altı, altı atarsan bırakırsın zarı!

Yvon kibarca ama kararlı bir tavırla karşı koymuş:

– Pardon ama oyuna başlama hakkı sizin. Anlaşamıyorsak oyunu burada bırakalım.

Yabancı gülmüş:

– Başlayalım bakalım. Ama sonra pişman olma.

Uzanmış, zarlara dokunmuş, avcuna almış, okkalamış, sallamış, tutmuş, savurup atmış.

Adamın zar tuttuğu apaçık ortadaymış: İlk atışında üç altıyı yakalamış.

Bir küfür savurmuş Yvon. Bir yandan da, o bir yapıyorsa iki katını yaparak, uyanık olduğunu sanan bu saftiriğin cakasını bozacağını düşünüyormuş. Zarları toplamış, almış, bakmış, tasa koymuş, bir sıçratmış, sallamış, karıştırmış durmuş, bir daha sallamış, tası kapatmış, kaldırmış: O da üç altıyı yakalamış!

Aynı anda bağırmışlar:

– Pata!

Yan masalarda oturanlar kalkıp yanlarına yaklaşmış. Yabancı dudaklarını çarpıtarak bir ıslık çalmış:

– Fiyyyt! Pata kaldık. Nasıl oynuyoruz? Sayılı mı? Atan kazanıyor mu? Batana kadar mı? Raconlu mu? Vidolu mu?

Yvon soğuk bir tavırla yanıtlamış:

– Atan kazanıyor.

Barda sanki insanın iliğini donduran, kötü, sinsi, düşmanca bir hava varmış.

Barda bulunanların hiçbiri konuşmuyor, kıpırdamıyor, içkisini içmiyormuş. Arı uçsa duyulacak bir ölüm suskunluğu bütün barı kaplamışmış.

Bütün bakışlar Yvon'a doğrultulmuşmuş. Yvon muazzam bir soğukkanlılıkla piposunu yakmış, bardağındaki tarçın likörünü kafasına dikmiş. Yabancıya dönmüş:

– Sıra sizin.

Yabancı bir soluk almış. Zar tasını çalkalamış, kapatmış, açmış bir altı atmış. Sırıtarak Yvon'a bakmış:

– Sizin sıranız şimdi.

Yvon istifini hiç bozmadan, ıslık çalarak zarını atmış. Ama balı varmış, o da bir altı atmış. Tıslayarak konuşmuş:

– Başa baş kaldık, oyun bitti.

Yabancı horozlanmış:

– Başa baş kaldık, oyun bitmişmiş! Bu sayılmaz, hadi, bir daha oynuyoruz!

Yvon kafa tutmuş:

– Yürü git başımdan, oyun bitti diyorum!

Ama o anda gözü kararan yabancı Yvon'un yakasına yapışmış, sustalısını çıkardığı gibi iman tahtasına saplayıp kabzasına kadar sokmuş. Çıkarıp, bir daha, bir daha saplamış. Naçar kalan Amaury'nin oğlu oracıkta canından olmuş!

Yvon'un öyküsü Squaw'ı mahzunlaştırmıştı:

– Vah, vah! Gitti aslan gibi çocuk diyorsun yani!

Aloysius yanıtladı:

– Yvon mu aslan gibi çocuk? Çakal gibi daha doğru bir tabir olurdu!

Squaw uzatmadı:

– İyi, tamam. Tamam da, oğlu kaybolduysa Amaury Ünsüz'ün pattadak ölümü şart mı? Alakayı anlayamadım.

– Zamanla anlayacaksın. Buradaki bağlantı çok mühim. Ama bu can alıcı konuda tam anlamıyla bilgisiz sayılmasak da bilgimiz şimdilik biraz muğlak. Bunu bırakalım da zavallı Amaury'yi aramaya koyulalım.

Mışıl mışıl uyuyan Arthur Wilburg Hicibilain'i orada bırakıp şatoyu aramaya başladılar. Ama Amaury'nin ölüsünü ya

da dirisini hiçbir yatakta, divanda, koltukta bulamadılar. Ona ayrılan odadaki cibinlikli koca yatak hiç bozulmamış görünüyordu. Şatoyu kuşatan duvarı da aşmış olamazdı.

Buna karşılık Squaw, şatoya ulaşır ulaşmaz Amaury'nin rahat rahat uyuması için uygun bulunan odaya bitişik yüklüğün kapısının iç tarafına parlak bir yapışkan bantla tutturulmuş kaymak gibi ak bir karton buldu. Kartona, çoğu *Paris-Jour, Daily Mirror, Historia, Radar* gibi üç kuruşluk basın organlarından yırtılıp alındığı aşikâr olan, otuza yakın kişinin fotoğrafı yapıştırılmıştı.

Yüklüğün kapısından dışarı fırladığı gibi, bir gardırobu karıştıran Aloysius'u çağırmak için avazı çıktığı kadar bağırdı:

– Çabuk, Aloysius, buraya bak! Şurada bulduğum otuza yakın fotoğrafta bir ipucu olduğundan kuşkum yok!

Av kokusu alan Aloysius Unitt, Squaw'ın yanına gitti. Yüklüğün kapısındaki kartonu uzun uzun süzdü:

– İyi ama Squaw, bu kartonun Amaury'nin olduğu konusunda da hiç kuşkun yok gibi. Niçin?

– Bu ana kadar burada yoktu da ondan. Çok çok dört gün oluyor, Olga'nın Azincourt'a çağırdığı iki adama oda hazırlamak için bu yüklüğü açtım, altı çarşaf, üç yastık, bir yorgan, bir sürü havlu çıkardım. İki gözüm kör olsun ki karton, fotoğraf falan yoktu o zaman kapıda.

Aloysius bir daha kartona bakarak mırıldandı:

– Buradaki simaların çoğunu az çok biliyorum ama aralarında hiç tanımadığım ona yakın kişi var ki bunlardan biri hakkında daha fazla bilgi sahibi olsak iyi olurdu.

Gözünü alamadan baktığı surata parmağını uzattı. Söz konusu adam, biraz şaşkın hatları olan, kıvırcık, kumral, sık saçları tiftik tiftik kabarmış, favorisi sakalı olmasına karşın bıyıksız biriydi. Dudağında ak bir çizik, bir bıçak yarası izi vardı. Şık mı şık İngiliz pamuklusundan üç kopçalı, düşük omuzlu, sincabi hırkasının altına, Oxford tarzı yakasız bir mintan giymişti. Bu ona biraz folklorik bir hava kazandırmış-

tı. Bir Roman, bir Çigan, bir taşralı, bir Kalmuk köylüsü sanılabilirdi ama (günün modasına uygun olarak) Chinatown'da ya da Big Sur'da bir barda, gitar, banço ya da balalayka çalan bir hipi olduğu sanısına kapılmak da mümkündü.

Aloysius Unitt yakınlarda sağı solu karıştıran Ottaviani'yi çağırdı. Biraz dangıl dungul ama dürüst bir polis olan Ottaviani, karakolda, arkadaşları arasında bir gördüğü kişinin suratını asla unutmamasıyla ünlüydü.

Aloysius parmağını fotoğrafa uzatarak sordu:

– Ottaviani, bu kıllı tipi hiç görmüş müydün?

– Hiç sanmıyorum. Zati bu da asgari yirmi yıllık bir fotoğraf.

Aloysius Ottaviani'yi onayladı:

– Haklısın. Burada sonuç sıfıra sıfır. Acaba Arthur Wilburg Hicibilain uyanmış mı, bir bakalım.

Bir parmak atıp kartona bantlanmış fotoğrafı söküp aldı, arkasında Ottaviani, Squaw'ın ardı sıra yürüyüp, Arthur Wilburg Hicibilain'in inatla uykusunu sürdürdüğü odanın kapısına gitti. Ayaklarının ucuna basarak odaya girip fısıldadı:

– Şşt, şşt! Hâlâ kış uykusuna yatmış bir tarlasıçanı, bir kunduz gibi uyuyor. Bırakalım uyusun. Biz bir sıcak çikolata içip, sandviç, sucuk falan, biraz abur cubur atıştıralım. Zorlu pis bir işi yoluna sokmak için daha bir hayli uğraşıp yorulacağız.

Squaw sıcak çikolatayı hazırladı. Çikolatayı içip kahvaltı yaptılar. Ottaviani yağ, bal sürdüğü açmaları tıkındı. Aloysius da çıtır çıtır bir simidi bölüp fincanına banarak silip süpürdü.

Yavaş yavaş sabah oluyordu. Şafağın ağarmasıyla salona hüzünlü, solgun bir ışık doldu. Odada ağır bir sigara kokusu vardı.

Ottaviani dayanamadı:

– Hay Allah, burada boğulup kalacağız yahu!

Squaw gidip camı ardına kadar açtı:

– Bir parça sabah havası alalım.

Çivi gibi ama canlandırıcı sabah ayazı odada bulunanları irkiltti. Arthur Wilburg Hicibilain, uzandığı divanda bir silkindi, sonra sıçrayıp ayağa kalktı. Yüzü gözü şişmiş, saçları karmakarışık, üstü başı bumburuşuk, suratı darmadağınıktı:

– Nasıl? Sabah mı oldu?

Bir fincan sıcak çikolata koydular ama o alıştığı gibi, sabah ilk iş yıkanmak istiyordu.

Banyonun kapısına kadar yanından ayrılmadılar. Az sonra ağzı kulaklarında banyodan çıktı. Bir duş almış, ütülü bir pantolon, polo yaka bir bluz giymiş, spor görünümünü tamamlayan puanlı bir fular takmıştı.

Aloysius Unitt, ciddi bir tavırla, lafı dolandırmadan oracıkta konuya girdi:

– Amaury Ünsüz'ü gördün mü?

Arthur Wilburg Hicibilain yanıtladı:

– Amaury Ünsüz adlı biri artık yok!

26

Burada, atadan kalma bir örfün zorlaması sonucu, hülyaları olan bir çocuğun, sanatçı ruhunu ortaya koyan bir yaratıcılıkla altı kişiyi öldürüşü anlatılır

*

– Amaury Ünsüz adlı biri artık yok! Bodrumda, mazot tankında, bir kulaç mazotun altında yatıyor.

Aloysius'un ağzı açık kalmıştı:

– Onu gördün yani?

– Sigorta atmış, ışıklar sönmüştü yoksa görürdüm. Ama tankın cidarlarında yankılanan çığlıklarını, ardından da sonu olan cumburlopu duydum!

– Nasıl oldu? Saat kaçtı? Ya da daha mühimi, onu kim itti? Yoksa bu işin sorumluluğu sana mı ait?

Arthur Wilburg Hicibilain ıstırabını bastırmakta zorlanıyordu:

– İcabında gözümü kırpmadan itip atardım aşağı onu! Ama hayır, bana saldırmaya kalktığında, sanırım ayağını burktu, üstü açık tankı kuşatan alçak korkuluğa takıldı, sağa sola sallandı, toparlayamadı, tankın karanlık ağzından aşağı düştü. Sanki tankta doğaüstü bir mıknatıs var gibiydi!

– Niçin sana saldırmaya kalkışmıştı?

Arthur Wilburg Hicibilain yutkundu ama ağzından başka bir söz çıkmadı. Suratını astı.

Aloysius Unitt, Sakallı'nın fotoğrafını çıkarıp Hicibilain'in suratına doğru uzattı. Ürkütücü bir tavırla konuştu:

– Niçini bu anlaşılan! Onu çıldırtan bu fotoğraftı! Bu fotoğrafı karşısına koydun. Gördüğü anda zıvanadan çıktı. Yalan mı?

Arthur Wilburg Hicibilain fısıldayarak konuşmaya başladı:

– Hayır, fotoğrafı bir rastlantıyla dolabımda buldu. Karanlıkta dışarıda dolaşmış, sonra zorlukla dış kapıyı bulmuştu. Yatağımda uyuyordum. Squaw da uyuyordu. Ortalık kapkaranlıktı. Amaury bir divana uzandı. Başı ağrıyordu. Bir an dalmış olmalı ama az sonra boğulacak gibi oldu, sıçrayarak uyandı. Niçin bilmiyordu ama bir panik duygusuna kapılmıştı. Canı yanıyordu. Birinin canına kıymaya kalktığını, şarabına baldıran kattıklarını sandı. Odamda canını kurtaracak bir ilaç bulunduğunu hatırladı. Sağını solunu yoklayarak zorlukla yukarı çıktı. Kapıları karıştırıp, odama bitişik sandık odasına girdi. Biraz bakınıp ortalığı karıştırdığı sırada fotoğrafı buldu. O anda ıstırabını unutup, gök gürültüsünü andıran bir haykırışla odama daldı. Ağır uykumdan uyandığımda başucumda kükrüyordu:

– Sakallı'nın fotoğrafı!

Sonra apansız, abuk sabuk konuşarak, homurdanarak odamdan çıktı. Salona indi. Biraz sonra koşarak dönüp, bir daha kapıma dayandı. Yirmi dokuz parçaya, yirmi dokuz kutucuğa bölünmüş bir karton tutuyordu. Boş olan biri dışında kutucuklara fotoğraflar yapıştırılmıştı.

– Bir zamanlar kartonumda hiçbir noksanlık yoktu. Şu boş kutucukta da Sakallı'nın fotoğrafı vardı. Yaklaşık otuz yıl oluyor, bir nisan akşamı onu çaldılar. Bu kadar daltabanca bir hırsızlığa üzülüp kızdım ama çok da anlamlandıramadım. Ama üç gün sonra büyük oğlum Gayb Oxford'da öldü!

Duyulur duyulmaz bir hıçkırık sözünü böldü.

Araya girdim:

– Hayır Amaury, dolabımda bulduğun fotoğraf bana ait. İnan bana.

Amaury şaşırdı:

– Nasıl yani? Hafızamın bir oyunuyla bu adamı bir başkasıyla mı karıştırdım?

– Aslında karıştırdın da sayılmaz. Fotoğrafındaki sakallıyla, fotoğrafımdaki sakallı aynı adam.

– Ayrıca bir fotoğrafı da burada mıydı yani?

– Tabii.

– Ama niçin?

– Bu dört oluyor, sana hayat çizgimizin birliğini söylüyorum. Aynı ağacın dallarıyız. Yazgımız, bırak birbirini andırmayı, tıpatıp aynı!

Amaury atıldı:

– Hayır, o imalarını hiç unutmadım. Son olaylara ya da mazimi karartan karmaşaya dair bildiğimizi karşılaştırarak bilgimi artırmak için baş başa oturup konuşmayı çok arzuladım. Ama tartışmalar o kadar uzadı ki bir türlü fırsat bulamadım. Şimdi uyku vakti ama biraz zamansız da olsa, bu fırsatı kaçırmayalım.

Onu onayladım:

– Tamam, konuşalım ama burada olmaz. Göz gözü görmüyor. Dahası buz gibi soğuk burası. Augustus'un sigara salonunda, bizi canlandıracak bir içki alıp konuşalım.

Amaury'nin buna bir itirazı yoktu:

– *All right*. Sigara salonuna in. Az sonra orada olurum.

Sonra, fotoğraflı kartonunu sıkı sıkı tutarak, hızlı adımlarla odadan çıktı.

Sigara salonuna gittim. Uzun bir zaman, koyduğum bir bardak votkayı yudumlayarak orada ağaç oldum.

Ansızın bodrumdaki acayip bir patırtıyla irkildim. Hâlâ zifiri karanlık olduğu için sağa sola çarparak, bir solukta aşağı koştum. Bir iki ufak sıyrık pahasına bodruma ulaştığımda, yanan kazandaki kıvılcımların loş ışığında Amaury'yi gördüm. Yalnız kalınlığına bakıldığında dahi çok mühim olduğu anlaşılan bir kitabı mazota bulayıp yakmış, işini bitirmişti.

Kuşkuya kapılıp bağırdım ona:

– Hangi kitap o? Niçin yakıyorsun?

Bana açıklama yapmaya yanaşmadı. Kızgın bir suratla, kararıp aklaşan, külü savrulan kitaba bakıyordu. Sonra göz ucuyla bana bakarak yan duvara dayalı bir banka doğru yürüdü:

– Otur da konuşalım dostum.

Şaşırdım:

– Burada mı? Hani sigara salonunda buluşacaktık?

İnatçıydı:

– Hayır. Şimdi, burada konuşalım.

– Ama niçin?

– Burası daha aydınlık. Daha sıcak. Daha...

Sözünü tamamlamamı umar gibi duraksayıp yüzümü süzdü. Israrcı oldum:

– Daha nasıl? Bir sorun mu var?

– Yok. Yok ama oturup konuşalım, yoksa...

– Yoksa? Daha açık konuşsana!

– Yoksa asla oturup konuşma fırsatı bulamayacağız.

Kafam karışmıştı. İnadı karşısında afallamıştım ama ona uydum. Banka bir göz attım, oturup bir puro yakıp ifşaatıma başladım:

– Bir gün sana hayatının romanını anlatacağımı açıklamıştım. Şimdi anlatacağım. Daha sözün başında bu romanın aynı zamanda sana da ait olduğunu anlayacaksın. İkimizin başında da aynı kargış var. Kötü talih ikimizin bahtını aynı hamurdan yoğuruyor. Çünkü soyumuz bir, kanımız bir. Çünkü babamla baban aynı adamdı.

Amaury boğulacak gibi oldu:

– Nasıl olur! Babamız bir diyorsun!

– Babamız bir, ıstırabımız bir, Azrailimiz bir diyorum!

– Ama ama nasıl anladın bunu? Bana asla çıtlatılmayan bu bilgiyi sana kim açıkladı?

– Ah! Yirmi yıl, tam yirmi yıl boyunca, muğlak bir hissiyatla, hakkında bir kişinin dahi konuşmaya yanaşmadığı, aslında bir kişinin dahi bilgi sahibi olmadığı bir karartının başımda dolaştığına dair bir kuşkuyla çabaladım durdum. Bilgimi artırarak bu hissiyatının arkasındaki hakikati bulmak için tam yirmi yıl boyunca varsayımlarda bulundum, bulgularımı sınıflandırdım, bir sürü tahmin yaptım, ölçüp biçtim, hayal gücümü çalıştırdım, hakikatin ifşasına mâni olan büyük unutuşu, ürkütücü tabuyu aşmaya uğraştım.

Yirmi yıl boyunca bin bir türlü insanla ilişki kurdum; bana malumat taşıması için bir sürü muhbirin karnını doyurdum; soyağacıma ilişkin arşiv kayıtlarına ulaşmak için dünyanın dört yanındaki kitaplık çalışanlarına başvurdum; yok amiriydi, yok müdürüydü, yok muaviniydi, yok avukatıydı, yok kâtibiydi, yok mübaşiriydi, yok odacısıydı, yok kapıcısıydı, minik bir bilgi kırıntısı için yüklü bir miktar para koparmadan iş yapmayan ahlaksızlar güruhuyla didiştim. Sonra, topladığım duyulmadık, uyumsuz, anormal, anlamlandırıla-

maz sayısız malumatın oluşturduğu muazzam bilgi yığınını tarayıp ayıklamaya koyuldum. Aylar boyu kafa patlatarak, bir olgudan bir başkasına atlayıp sıçrayarak hiç bulunamaz gibi duran, onca olguyu anlamlı bir bütün yapacak kilit taşını kavramaya çalıştım.

Sonunda başardım. Buldum, bildim, anladım. Karmaşayı çözdüm. Mazimi aydınlatan bütüncül bir bilginin sahibi oldum!

It is a story told by an idiot, full of sound and fury, signifying nothing.

Uzun, karışık, kimi zaman içi boş, can sıkıcı, kimi zaman olağanüstü, harika bir öykü bu. Canımızı almak için ardımızı bırakmayan İntikam Yasası'nın öyküsü. Bu İntikam Yasası'nı bir adam yirmi yıl boyunca satır satır yazdı. Bir an için dahi durmadı. Bir an için dahi yumuşamadı. İnsaf sözcüğünü kitabından silmişti. Bağışlama sözcüğünü duymaya dahi dayanamıyordu. Yalnız bir amacı vardı: İçini dolduran kini, kan akıtarak boşaltmak; intikam hırsını can alarak doyurmak.

Oğullarımızın bir bir katli için, parayla bir dizi korkunç katil tuttu!

Altüst olmuş Amaury konuşamıyordu:

– O! O!

– Doğru, o! Tanımadığın ama fotoğrafını daima yanında taşıdığın adam! O sakallı, favorili, tiftik tiftik kumral saçlı garip adam! O! Baban! Babam!

Sonsuz bir ıstırapla içi yanan Amaury ulur gibi haykırdı:

– Babam! Bütün bildiğim yalan dolanmış, anlaşılan! Kör cahilmişim! Ama ama niçin bu kadar kötü bir babamız var bizim?

– Sakin ol Amaury. Soğukkanlılığını koru. Toparlan biraz. Bütün bildiğimi anlatacağım şimdi:

Baban ya da babam (adını bilmiyoruz, daha doğrusu adını ağzımıza alamıyoruz) Ankara'da doğmuş.

Atalarımız ilin kalburüstü kodamanları arasında sayılırmış. Sahip oldukları muazzam mal mülk açısından Kral Midas'la karşılaştırılırlarmış. Ama bu malvarlığının miras yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılması daima bin bir sorun yaratırmış. Çünkü mutlaka mirasta hak iddiasında bulunan, dokuzar onar çocuklu, otuza yakın kişi olurmuş. Haklı olarak, onca irata, hasılata karşın anaparanın, paylaşıla paylaşıla azalıp yok olmasından korkulurmuş.

Büyük oğulun mümkün olduğu kadar kollanıp kayırılması soyumuzun örfüymüş. Küçük çocuklara yalnızca sofra artıkları, kırıntılar kalırmış. Bütün malvarlığı, iltimaslı büyük oğula, Küçük Ağa'ya sunulurmuş: Saray, konaklar, tarlalar, ormanlar, banknotlar, bonolar, altınlar, pırlantalar, takılar onun olurmuş. Başkalarının çalışmaktan anaları ağlar, onun parmağını oynatmasına imkân tanınmazmış.

Bunca ayrımcı bir yaklaşımın nasıl sonuç doğuracağı kolayca anlaşılabilir. Ana babalar yalnızca Küçük Ağa'ya düşkün olur, başka çocuklar itilip kakılır, horlanırmış. Ayrımcılık, kuşkusuz soyumuzun sahip olduğu gücün (artması, azalmaması için, israftan olduğu gibi, uzak mirasçılara dağıtılmasından da kaçınılması şart olan bir malvarlığına dayanan gücün) payidar kalmasını sağlama ihtiyacına bakılarak haklı görülmüş olmalı. Lakin örfümüzün bu ayrımcılığı, bir *Sint ut sunt aut non sint* düsturuna dayandırmadığı; suçluluk duygusu yaratan bir önyargıyla, saf, arı, iyi, ak olarak tanımladıklarına sunduğu imkânları, hakları, üstünü çizdiği başkalarına tanımayan, kişiyi konumuna bakarak sınıflandıran bir örfi hukuka dayandırdığı kanısındayım.

Mamafih, daha da kötüsü, atalarımızın bu örfi hukuk yasasına fazla bir itirazı bulunmuyormuş. Bir kişi çıkıp da *Summum Jus, summa Injuria* sloganını kullanarak karşı koymamış. Başına talih kuşu konan da konmayan da, mirasın

bütünlüğünün korunmasını normal, hatta doğal bir durum olarak görüyor, bir kişinin çıkarı için çoğunluğun hayal kırıklığına yol açan, apaçık bir haksızlığın, bir suiistimalin söz konusu oluşunu umursamıyormuş.

Talih kuşunun nasipsiz birinin başına konması için yalnız bir yol varmış: Küçük Ağa'nın ölüp, bir sonraki oğulun önünü açması.

Dolayısıyla, Küçük Ağa'nın ölümü için Tanrıya yalvarıp yakaran parasız amcalar, aç amca oğullarının yanı sıra öz abisinin yok olması için sabah akşam duaya oturanlar olurmuş daima. Allahın yardımıyla duaları kabul olurmuş ara sıra: Bir tifüs salgını ya da bir kuşpalazı tahtın adayı Küçük Ağa'yı ortadan kaldırırmış. Tabii bunun bir faydası olmazmış. Sorunun kaynağındaki çıkar çatışması, kapsadığı alan bir kişi azalsa da varlığını sürdürürmüş.

Zamanla daha rizikolu ama daha az bunaltıcı bir statüko ihtiyacı açıkça ortaya çıkmış.

Bir zamanlar atalarımızın armasında bulunan, "Birimiz tümümüz, tümümüz birimiz için" tabiri unutulmuş; "O da bana, bu da bana, tümü bana, yalnız bana" kuralı sanılandan daha az kan akıtılmasına yol açmış ama yazık ki yalnız bir yıl sürmüş; sonunda *Homo homini Lupus* aşamasına ulaşılmış. Haklı olarak bütün Ankara'yı hayran bırakan parlak bir zihnin ürünü bir olaylar dizisi bu son aşamanın girizgâhı olmuş: Atalarımızdan, daha on dokuz yaşına basmamış bir çocuk, Küçük Ağa olmayı kafasına koymuş. Başka bir yol bulunmadığı için altı abisini ortadan kaldırmayı kararlaştırmış. Ölçüp biçip tartarak, işi yavaş yavaş olgunlaştırarak, itinayla tasarladığı planları ustaca uygulayarak, sonsuz bir hayal gücü ürünü olmanın dışında hiçbir ortak yanı olmayan altı suikastı ardı ardına yaparak bu amacına ulaşmış.

İlk olarak, çakalın biri olmasına karşın, başkalarına kıyasla daha çok ya da daha az kin duymadığı, buna karşılık danga-

lağın biri oluşu bakımından kolay lokma olacağını umduğu, boy fukarası, bastıbacak Sası Nicias'a saldırmış.

Bir gün bir kulp uydurup, bastıbacağın konağına damlamış. Ona Buda'dan ilham almış bir Japon üstadın okçuluk sanatına dair kitabını sunmuş. Bu harika armağan karşısında şaşıran ama çok hoşnut kalan Sası Nicias kitabını karıştırdığı sırada, taş gibi sağlam, şiş gibi sivri bir buz kıracağını kalçasına saplamış. Kuyruksokumunu kırarak sağrı sinir ağını parçalayan bu ölümcül yara Sası Nicias'ın sonu olmuş. Bir an için katılıp kaldıktan sonra Sası Nicias tutaraklı bir topaç gibi dönüp kıvranmaya başlamış. Sağlık ocağına kaldırılmasına karşın, bir hafta boyunca kıvrıla kıvrıla dönüp durmuş. İsfahan'a, Konya'ya özgü sanılması Ankaralıları kızdıran, dini bir coşkuyla dönüp durarak yapılan ayini andıran bu ölüm dansı o kadar ilgi toplamış ki, sirki, tiyatrosu bulunmayan Ankara'da, ahali sağlık ocağının avlusuna üşüşüp izdiham yaratmış. Sası Nicias bir haftalık bu ölüm dansının ardından ölmüş.

İkinci kurban Şaşı Optat'ın katli, ilki kadar tuhaf olmuş. Şaşı Optat, biraz silik, biraz soluk, kişiliksiz biriymiş. Kişiliği kadar sağlığı da zayıfmış Şaşı Optat'ın; daima ya nabzından, ya nasırından, ya basurundan sızlanır dururmuş. Hiç iştahı da yokmuş. Yalnız inanılmaz bir içiciymiş. Akşamdan sabaha maşrapalarca içkiyi yuvarlamadığı gün olmazmış.

Rosprik Maximin (buymuş sanatçı ruhlu caninin adı) Şaşı Optat'ın Mons'ta içip olağanüstü bulduğu boğma rakıdan Hainaut'ya bir fıçı ısmarladığını duyunca parayla tuttuğu birini postacı kılığında Şaşı Optat'a yollamış. Üç aydır gözü yollarda kalan Şaşı Optat, siparişi sanarak adamın taşıdığı fıçıyı kapıp almış. Bir solukta yarısını içtiği boğma rakıya bayılmış, dibini bulana kadar oturduğu masanın başından kalkmamış.

Ancak, "alkol ocağınızı söndürür" sloganı bir daha doğrulanmış. Fıçıda, üstü rakıyla kaplı durumda yanmayan ancak

havayla kontak anında parlayarak yangın çıkaran, Rosprik Maximin'in koyduğu bir aygıt bulunuyormuş. Alkol havuzuna daldırılmış bir fitil kıvamındaki Şaşı Optat, bir anda fıçıdan sıçrayan kıvılcımlarla çıra gibi tutuşmuş. Buram buram kuzu kavurma kokuları saçarak yanmaya başlamış.

O sırada oraya damlayan Rosprik Maximin, maşa gibi kullandığı bir çift çubukla, canlı bir çıra gibi yalım yalım yanan Şaşı Optat'ı kuyunun yanına kadar taşımış. Son bir çabayla abisini kuyuya postalayarak işini bitirmiş. Bu yaptığı halk sağlığı açısından çok da hayırlı olmuş: Bir ay olmadan, kuyudan çıkan şifalı sudan bir kova doldurmak için kuyunun başına koşanlar uzun kuyruklar oluşturmaya başlamış. Kuyunun suyu, harika bir ishal durdurucu olmanın yanı sıra, akbasmasını, arpacığı, kataraktı, kuşpalazını, kabakulağı, ahrazlığı, safra taşını, saçkıranı, uyuzu, sarayı, uçuğu, dil yarasını da sağaltıyormuş.

Üçüncü olarak sırada Tatlı Parfait varmış. Tatlı Parfait'nin haklanması zor olacak gibiymiş. Çünkü Tatlı Parfait, Türk gibi güçlü, ızbandut gibi iri, Calut gibi zorlu, kaba, cazgır, üçkâğıtçı, namussuz, sinsi biri olmanın yanı sıra, dövüş sanatlarında da ustaymış. Ona bir saldıran bin pişman olurmuş.

Tatlı Parfait'nin çarşıda bir tatlıcı dükkânı varmış. Burada baklavalar, kadayıflar, bazlamalar, çikolatalar, bonbonlar, lokumlar, güllaçlar, sütlaçlar, dondurmalar yapar satarmış.

Bir zamanlar yumurtalı, şaraplı harcını bizzat hazırlayıp yaptığı tatlı bütün Ankara'da ün kazanmış. Bu hoş tatlıya onun adını takmışlar.

Çarşıda Tatlı Parfait'nin tatlıcısına, bir paşanın, bir nazırın, bir ağanın, saraydan yollanan bir içoğlanının uğrayıp o akşam yapılan bir düğün, bir cümbüş, bir parti ya da bir gala için, o ağızlara layık ahududulu ya da limonlu *parfait* tatlısından ısmarlamadığı gün hiç olmazmış.

Rosprik Maximin Tatlı Parfait'nin dükkânına gitmiş. Yirmi kuruş uzatıp kocaman bir portakallı *parfait* tatlısı ısmarlamış.

Tatlı Parfait alışıldık yanıtıyla mutfağa yollanmış:

– Tatlıcı Tatlı Parfait'nin *parfait* tatlısı, tamamdır!

Tatlı Parfait tatlısını sununca, Rosprik Maximin ağzına bir kaşık götürüp tadına bakmış; bakar bakmaz da öğürür gibi yapıp bağırmış:

– Hiç tadı tuzu yok bu tatlının!

Tatlı Parfait'nin tadı kaçmış, bağırıp çağırmaya başlamış:

– Nasıl olur! Tatlıcı Tatlı Parfait'nin *parfait* tatlısını tatsız buluyorsun ha! *Parfait* tatlımda kusur bulanın alnını karışlarım!

Bağırdıkça kızgınlığı artan Tatlı Parfait, Rosprik Maximin'in suratına üç tokat atmış. Sonra noktayı koymuş:

– Bu kara çalma ancak kanla aklanır. Birimiz fazlayız artık bu dünyada!

Rosprik Maximin yanıtlamış:

– Kabul. Ama o zaman, hangi silahla kapışacağımızı kararlaştırma hakkı bana ait! Limonatayla vuruşacağız!

Bu saçmalık karşısında şaşırıp afallayan Tatlı Parfait'nin bir an duraksayıp boş bulunmasından faydalanan Rosprik Maximin, arkasına sakladığı odunu hasmının kafasına indirmiş. Tatlı Parfait homurdanarak sallanmış, sonra yüzüstü kapaklanmış.

Rosprik Maximin, adamın bütün vücudunu portakallı Parfait tatlısıyla kaplamış, şurubunu dökmüş, bacak arasını, koltukaltlarını, sağını solunu kaymaklı lokumlarla doldurmuş.

Sonra dükkânın kapısına çıkıp, karanlık bir bodrumda altı yıldır abisinin *parfait* tatlısıyla karnını doyurup büyüttüğü, at boyutlarında kangalını çağırmış. Sonrası malum, hayvan dükkâna dalmış, iki koklamış, bir yalamış, ardından akşam öğününü hapır hupur yutmuş.

Rosprik Maximin dükkândan sırıtarak çıkmış. Bir yandan da mırıldanıyormuş:

– Vallahi tatlı adamdı zavallı! Tadına doyum olmazdı!

Yaptığı sözcük oyununa hayran kalan Rosprik Maximin sıradaki kurbanı Uslu Quasimodo'nun katlini planlamaya koyulmuş. Uslu Quasimodo kısa boylu, kıçtan bacaklı, salağın biriymiş. Otuz yaşında olmasına karşın akıl yaşı altının altındaymış.

Bütün gün yaptığı, yakınlardaki gölün kıyısındaki parkta dolanmak, sahil boyunda hoplayıp zıplayan yağmurkuşlarına, turnalara, çulluklara Aziz François gibi nutuklar atmakmış. Ara sıra bonkör bir piknikçinin attığı bir florin ya da bir duka altınıyla dünyalığını doğrulturmuş.

Uslu Quasimodo'nun katli, Rosprik Maximin için çocuk oyuncağıymış.

Göl kıyısında suyun altına daldırdığı sac parçasını kablolarla çok güçlü bir akünün kutuplarına bağlamış. Sonra kalp bir altın lirayı, Uslu Quasimodo kuşlarla lafladığı sırada suya atması için üç kuruşa adamın birini tutmuş. Adam ortasına olağanüstü güçlü bir mıknatıs saklı kalp lirayı tam Uslu Quasimodo'nun yanında suya atmış.

Uslu Quasimodo anında nutkunu yarıda bırakıp, liranın ardından cumburlop suya atlamış. Boğulmaya fırsat bulamadan çarpılarak ölmüş.

Ürkürük Romuald, Uslu Quasimodo'dan sonraki kurbanmış. Ama Uslu Quasimodo nasıl kolay bir av olduysa, Ürkürük Romuald bir o kadar zor lokma olacak gibiymiş. Çünkü sinsi, kıskanç, işkilli biri olan Ürkürük Romuald, dört yanının kumpaslarla, tuzaklarla kuşatılmış olduğunu düşünür, kim olursa olsun yanına yaklaşandan kuşkulanırmış.

Ölümcül bir saldırıdan korktuğu için konağına kapanmış. Kapısını bir Allahın kuluna açmaz olmuş. Filintasını asla yanından ayırmaz, ufukta gördüğü yabancıları korku dolu bakışlarıyla süzüp durur, komşusu sokağa çıktığında irkilip pısarmış.

Zamanla konağına kapanmayı da kâfi bulmaz olmuş, kapısının yanındaki bir ağaca kalın bir halatla bağladığı bir balon-

da kalmayı kararlaştırmış. Hiç olmazsa rahat rahat uyumayı umuyormuş.

Rosprik Maximin hayal gücünü konuşturup bir dizi çözüm aramış (balonu ağaca bağlayan ana halatı koparmayı; balans volanına ya da jiroskop milinin yatağına çomak sokmayı; balonu dolduran argon gazını boşaltıp, ağır bir gaz [misal olarak grizu] basmayı, sonuç olarak balonun patlamasına, takla atmasına ya da paldır küldür alaşağı olmasına yol açmayı düşünmüş) ama bütün çabası boşa çıkmış.

Sonra bir gün kafasında bir ampul yanmış: Bir uçak kiralayıp havalanmış, dosdoğru küstah balona doğru gitmiş. Balonun bir kol boyu yakınından son sürat uçmuş. Uçağın yarattığı hava akımıyla balon taklalar atarak çakılmış, Ürkürük Romuald da balonun altında kalarak boğulmuş.

Rosprik Maximin'in son kurbanı Vıcık Sabin'miş. Ama Vıcık Sabin'in yanına yaklaşmanın imkânı yokmuş. Küçük Ağalığıyla hakiki ağalığının arasında yalnızca günü sayılı bir amcası bulunduğu için, az ya da çok bir zaman sonra bütün malın mülkün sahibi olacağından kuşkusu kalmayan Vıcık Sabin o kadar hırslanmış ki, kıskanç bir akrabanın ona bir oyun oynama fırsatını asla yakalayamayacağı kadar sağlamcı, ihtiyatlı, garantici biri olmuş.

Bakkalın çırağı ya da kömürcünün arabacısı, kim olursa olsun, dış kapıdan iç avluya kadar üç kontrol noktasında donuna kadar aranıyormuş.

Vıcık Sabin hakkında bir sürü hoş öykü anlatılıyormuş. Hiç yanından ayırmadığı, tümü aynı ustalıkta kılıç, kasatura, tabanca kullanan, ağırlıklarınca altın pahasına tuttuğu yirmi bir sipahisi varmış da, bir arşından daha yakınına yanaşanların sorgusuz sualsiz canını alırlarmış! Aşına ağu katmalarından korkarmış da, bir uşağı yarısını yalayıp yutmadan tabağına asla dokunmazmış. Konağında boyu bosu, yüzü tıpkısı tıpkısına onu andıran biri bulunur; akşamları Küçük Ağa'nın

yatağında yatarmış da, o bodrum kattaki gizli odasında uyurmuş. Gizli odalarla dolu bodrum katını, işini bitirdiği gün ölü bulunan bir ustaya yaptırmış da, o gizli odalardaki stoklarıyla, icabında altı ay boyunca yiyip içip yaşayabilirmiş.

Tatlı canını korumak için akla zarar yollara başvuran, bunca zorlu bir rakip, Rosprik Maximin'in hayal gücünü doruk noktasına çıkarmış. O ana kadar yaptığı suikastların fındık fıstık olduğunu, karnını doyurmayıp, iştahını kabarttığını düşünüp gülmüş. Aslolan, ihtirasının haklılığını ispatlayacağı için Vıcık Sabin'i haklamasıymış. O zamana kadar yalnız onda birini kullandığı müthiş istidatlarının başyapıtı, doruk noktası olarak görüyormuş bu işi.

Buna karşılık uzunca bir zaman başarıp başaramayacağı hususunda ikircikli kalmış. Hayal gücü bir türlü işbaşı yapamıyor, Vıcık Sabin'in müdafaa sathında zayıf bir alan, müdafaa hattında güçsüz bir nokta bulamıyormuş.

Sonunda bir gün, bir at cambazıyla lafladığı sırada, laf lafı açmış, adam ağzından kaçırıp, haftada iki gün Vıcık Sabin'in konağına bir sıpa götürdüğünü (lafın burasında utanmaz tüccar çapkınca göz kırpmış) çünkü Vıcık Sabin'in kara gözlü bir karakaçanla sapık bir ilişki kurmadan asla doyuma ulaşamadığını anlatmış.

Rosprik Maximin'in yüzü aydınlanmış:

– Hiç olmazsa tutacak ucunu bulduk işin; zayıf bir noktasını yakaladık! Şimdi bu can alıcı bilgiyi nasıl kullanacağımıza bir bakalım.

Rosprik Maximin araştırmalarını bu alanda yoğunlaştırmış. Orman Çiftliği'nin müdürü ona, Vıcık Sabin'in bir sıpayla asla doymadığını, onunla siftah yaptıktan sonra açılan iştahıyla mutlaka ya daha iri ya da daha az bulunur bir hayvan arzuladığını açıklamış.

Vıcık Sabin, hayvanlarla ilgili çiftlik sorumlularından bazılarını parayla satın alarak, birkaç saat için ya da sabaha kadar kaydıyla, kimi zaman kallavi bir hayvan –bir zürafa, bir

manda, bir orangutan, bir ayı, bir fil–, kimi zaman da sıra dışı bir hayvan –bir kanguru ya da bir koala, bir anakonda ya da bir lama, bir iguana ya da bir bizon, bir tapir ya da bir panda, bir suaygırı ya da bir timsah, bir albatros ya da bir kaşalot– kiralıyormuş.

Ancak aşağı yukarı Ankara'daki bütün hayvanların tadına bakmış olmasına karşın Vıcık Sabin'in gözü gönlü doymamış. İçi hâlâ kıpır kıpırmış çünkü bunca duyulmadık hayvanı düzmüş olmasına karşın bir zamanlar, Çad Gölü kıyısında bir Afrika tatlı su fokunun (*Manatus inunguis* ya da *Manatus latirostris*) ona tattırdığı hazzı unutamıyormuş.

Şans bu ya, Halifax'lı bir panayırcı bir haftadır kumpanyasıyla Ankara'daymış. Ankaralılara sunduğu atraksiyonlar arasında (yapışık ikiz çocukların, kırk santimlik adamların, sakallı kadınların, çift başlı koyunların, toynaklı tavşanların yanı sıra) Rudolf adını taktığı "Loch Gölü Canavarı" da bulunuyormuş. Aslında söz konusu yaratık bir canavar ya da bir suyılanı olmayıp bir susığırı, otobur bir tür fokmuş. Kuzu gibi uysal bu hayvan, koca vücudu, tombulluğu, yumuşacık kılları, yumuşak başlılığıyla, kolaylıkla bir Afrika tatlı su foku sanılabilirmiş.

Anlaşılacağı gibi Vıcık Sabin Rudolf'la bir buluşma ayarlamak için yanıp tutuşmaya başlamış. Susığırını bir akşamlığına kiralamak için panayırcıya başvurmuş. Panayırcı yanaşmamış. Fiyatı iki, üç, dört katına çıkarmış. Sonunda fiyatta uyuşmuş, bir sonraki gün için anlaşmışlar.

Ama bu pazarlık, pusudaki Rosprik Maximin'in kulağına gitmiş. Lahzada planını kurmuş.

Dokuz farklı patlayıcıyı karıştırıp yoğurmuş, bir fitil yapmış. Sonra, panayırda, susığırının akvaryumuna bin bir ustaca numarayla gizli saklı süzülmüş, hayvanın havuzunda uykladığı bir anı kollayıp fitili sokuşturmuş. İlk dokunuşta bombayı patlatacak pamuk barutundan aparatı da fitilin arkasından sokup işini bitirmiş.

Artık bütün yapacağı akşama kadar oyalanmakmış. Kurban bayramının yaklaştığı, az sonra cümbüşün başlayacağı duygusuyla Vıcık Köşkü yakınlarında bir bara gidip oturmuş.

Düşündüğü gibi olmuş. Yatsı vakti saat on bir otuz sularında panayırcı, uzaktaki yük katarına bakakalmış bir öküz gibi mutlu, huzurlu uyuklayan Rudolf'un yattığı su tankını taşıyan arabasıyla görünmüş.

Saatin on iki olmasına dokuz dakika kala, bir anda ortalık gündüz gibi aydınlanmış, müthiş bir infilakın gümbürtüsü Ankara'yı sarsmış.

Dört bir yanı saran boğucu dumanlar yavaş yavaş dağıldığında, Rosprik Maximin patlamadan sağ kurtulanın olmadığını görmüş.

Sırıtarak bardan çıkmış, bir pavyona gidip, (aslında pintinin biri olmasına karşın, bu son başarısı içini ısıttığı için) pavyondaki bütün ayyaşlara içki ısmarlamış, şampanyalar patlatmış, sabaha kadar bardak tokuşturarak Küçük Ağalığını kutlamış.

Rosprik Maximin'in başarı öyküsü buymuş. Ama yazık ki kutlamalarda biraz sabırsız davrandığı kısa zamanda anlaşılmış: Rosprik Maximin, ortada bir dolap döndüğünü anlayıp, bir kuytuda onunki gibi bir plan kuran bir amca oğlu tarafından, dokuz gün sonra öldürülmüş!

O andan sonra güçlünün yasası, yasanın gücünü ortadan kaldırmış. O onu öldürmüş, öbürü onu. Miras işi için tutulmuş avukat kafasını kaşıyarak dosyalara bakıyor, durumu anlayamıyormuş: Üç yılda tam yirmi bir kişi mülkün başına oturmuş, hiçbirinin ölümü yatağında olmamış.

Bu gidişat durdurulmazsa az zamanda soyumuzun kuruyacağı anlaşılınca durup bir soluk alınmış. Hısım akrabanın yarıdan fazlasının bu hayhuyda çarçur olduğu anlaşılmış. Şafak atmış. Uzlaşma kararı alınmış. Bir ortaklık antlaşması

hazırlanmış ama anlaşmaya bir aydan fazla uyan olmamış tabii.

Son çözüm olarak katliama bir nizam kazandırılması, işin kurallara bağlanması kararlaştırılmış.

Abi katliamını sonlandırmak için babaların yalnız bir oğul sahibi olması öngörülmüş. Artık hasımlar yalnızca amca oğullarıyla sınırlı kalacak, Darwinci şartlarda ayakta kalan, tahta çıkmaya aday Küçük Ağa olacakmış.

Bu uzak amaca ulaşmak için kabaca üç ihtiyari yoldan birini tutabilirmişsin:

Ya oğlanın doğumunun ardından Ana'nın canını alabilirmişsin;

Ya bir oğlu olduktan sonra, Baba'yı hadımlaştırabilirmişsin;

Ya da (çoğunluğun yaptığı gibi) ilk oğulu büyütüp, sonraki bütün çocukları, doğar doğmaz kubura atabilir, Jonathan Swift'in alçakgönüllü öğüdü doğrultusunda, pişirip bir kuzu kızartma, bir oğlak rosto görüntüsü altında, bir İngiliz lorda sunabilirmişsin.

Dokuz on yıl boyunca bu yolla durum kontrol altında tutulmuş. Malın mülkün aktarımında kanlı çatışmalar nadir olarak yaşanmış.

Artık laf olsun torba dolsun mantığıyla adam vurma çağı bitmişmiş. Akraba sayısının artışını sınırlamak için sorumlu davranılıyor, makul bulunan bir toplam sayı sabit tutuluyormuş. İlk bakışta sanılandan daha az gaddarca olan bu statükoyu yaratmış olmak tüm akrabaların koltuklarını kabartıyormuş.

27

Burada, bir borazancıbaşıdan kalan mirasın nasıl
har vurulup harman savrulduğu
anlatıldıktan sonra, bir kocanın hüsranı,
ardından da o kocanın ikizinin buhranı anlatılır

*

Arthur Wilburg Hicibilain, anlatısının dönüm noktasına ulaşmıştı:

– Ama tam bu sıralarda kör talih anamıza, babamıza korkunç bir oyun oynamış. Acapulco'da, yatmış olduğu Bon Samaritain Kadın Doğum Kliniği'nin bir odasında, anamız bir batında üç çocuk doğurmuş. Soy Yasamız uyarınca doğum-

da anamızın yanında bulunmak durumunda olan babamız, mutlu bir rastlantı sonucu, doğuma bir gün kala Washington'a koşturmak zorunda kalmış. Çünkü ithalat, ihracatla uğraşan babamız piyasaya çıkalı bir yıl olan, çıktığı anda dünyanın dört bucağında olduğu gibi Ankara'da da kapış kapış satılmaya başlamış armonikalardan yüklü bir stoku hızlı davranırsa ucuza kapatma imkânı yakalamış.

Anamız, kocasının, anlaşmasını imzalar imzalamaz yanına koşacağını, yalnızca bir çocuğa hakkı olmasına karşın üçüz oğul sahibi olduğunu gördüğü anda canımıza okuyacağını anlamış.

Ana kalbi bu ya, canımızı kurtarmak amacıyla zili çalarak hastabakıcıyı çağırıp sıkıntısını açmış. Dini bütün bir kadın olan hastabakıcı, anamızın, dolayısıyla da bizim imdadımıza koşmaya gönüllü olmuş.

İkimiz vicdanlı hastabakıcının kollarında oradan uzaklaşmışız. Yalnızca bir oğlu anamızın yanında kalmış.

Amaury araya girdi:

– O zaman, yanlış anlamadıysam, babamız döndüğü vakit yalnız bir oğlunu görmüş.

– Kuşkusuz. Üç oğlu olduğunu ondan saklamışlar. Dahası, yarı ölü doğmuş bir Siyamlı ikizin, viyakladığımız odanın karşısındaki koridora taşınana kadar hayatta kalmasından yararlanıp, doğum kayıtlarımızla biraz oynamış, bizim için farklı bir adla nüfus cüzdanı da ayarlamışlar.

– Ama bu durumda, var olduğumuzu dahi bilmiyorsa nasıl olmuş da bizi kovalamaya başlamış?

– Yirmi yıl sonra anamız virütik bir grip (*staphylococcus viridans*) kapmış. Ağır hastalanıp yatağa düşmüş. Günahlarını çıkarıp, son duasını yapması için bir kardinal çağırmışlar. Anamız günahları arasında varlığımızdan da bahis açmış.

Oysa, kibirli kardinal aslında alçağın biriymiş. Din tüccarlığı yapan bir münafıkmış. Bin bir türlü kirli iş yaparmış. Suiistimal, katakulli, üçkâğıt ondan sorulurmuş. Anında

vuracağı volinin kokusunu almış. Kim daha fazla para sayarsa, ispiyonculuğunu ona sunacağını duyurmuş. Sonuç olarak duyduklarını, aslında gizli gizli zamanın Küçük Ağası adına çalışan uzak bir akrabaya aktarmış. Babamızı yanına çağıran Küçük Ağa, onu bizi saklamakla suçlamış, Soy Yasası'na uymayan bir hain olarak damgalamış. Suçunun karşılığı olarak da oğlunu, aynı karnı paylaştığımız üçüncümüzü, üçüncü karındaşımızı boğdurtmuş.

Halbuki babamız bir gün Küçük Ağa olacağını düşündüğü oğluna inanılmaz bağlıymış. Oğlunun idamıyla kahrolmuş. O kadar kahrolmuş ki aklını, mantığını yitirmiş. Biz olmasaydık canı bildiği oğlunun yaşayacağını düşünüp, onun ölümünün asıl sorumlusunun ikimiz olduğu yargısına varmış.

Canımızı alana kadar ardımızı bırakmayacağına ama ilk olarak bir bir oğullarımızı öldürüp, çocuğu vakitsiz, sırasız göçüp gitmiş bir babanın sonsuz acısını tatmamızı sağlamaya ant içmiş!

– Nasıl yani? Bizi tanıyor muymuş? Çocuklarımızı biliyor muymuş?

– Hayır. Hiçbirimizi bilmiyormuş. (Dahası, o sırada çocuklarımız da doğmamıştı.) Ama aklında yalnızca bir amaçla yollara koyulmuş. Bütün arzusu, bizi kimin, nasıl kaçırıp büyüttüğünü, hangi kovukta saklandığımızı bulmakmış.

İlk olarak Acapulco'ya gitmiş. Oradan yola çıkıp, yaşlı bir Apaçi avcıya parmak ısırtacak bir koku alma duygusuyla, vakti zamanında vicdanlı hastabakıcının yaptığı yolculuğun aynısını yapmaya koyulmuş.

Kliniğin ardından ilkokula başladığımız, vaftiz olduğumuz kasabaya, Guadalajara'ya ulaşmış. Ama anlaşılan vicdanlı olduğu kadar uyanık da olan hastabakıcı babamızın bir gün ardımıza düşüp bizi kovalayacağını öngörmüştü. Çünkü Guadalajara'dan Batum'a, oradan Tobolsk'a, oradan da Oslo'ya gitmiştik. Oslo'ya vardığımızda on yaşlarındaydık.

Vicdanlı hastabakıcı kara yazgımızı anlatıp bizi uyarmaya fırsat bulamadan orada öldü.

Bizi ayırdılar. Üsküp yakınlarında bir sanatoryuma konmuşsun ama üç yıl dolmadan oradan kaçmışsın. Oradan uzaklaşmaya çalıştığın sırada sana bir kamyon çarpmış, bütün mazin aklından silinmiş.

Ayrıldıktan sonra yaşadıklarımı sorarsan, Hull'da bir borazancıbaşının yanına yollandım. Onun nüfusuna yazdırıldım. Babalığım, ilim irfan alanındaki istidadımı görüp Oxford'a kaydolmamı sağladı.

Aramızda hiçbir ilişki kalmamıştı. Ayrılmamızın ardından alınyazın sana nasıl bir yol çizmişti bilmiyordum. Adımı dahi unutmuş olmalıydın. Oysa ortak mazimizi düşünüp üzülüyor, kaygılanıyordum.

Doktoramı tamamladıktan sonra, yirmi dokuzuma yaklaştığım sıralarda bir gün, Latin Dilini Yaygınlaştırma Kurumu'nun çağrısına uyup, Sofya'da asistan olarak çalışmaya başladım. Kurslar haftada üç saatimi alıyordu. Bana sunulan boş zamanı, Sofya-Üsküp arasında çalışan sürat katarıyla yolculuğun çok çok bir gün tutmasından yararlanarak, alınyazına dair bilgi toplamaya harcadım.

Ancak Üsküp sanatoryumunda, kaçışından sonra yaptıkların bilinmiyordu. Sanatoryum dolaylarında kırsal alanları dahi araştırdım. Yaratıcılıktan yoksun ama çizgisi sağlam bir karikatürcü, sanatoryumda anlatılanlardan yola çıkarak bir karşıdan, bir yandan iki çarpıcı çizimini yapmıştı. Ama asgari on yıllık anılardan akılda kalanlara dayandığı için bu iki çizimin çok faydası olmayacağı muhakkaktı.

Bir ihtimal bana bir ipucu sağlarlar umuduyla, tasvirini çantamdan çıkarıp civardaki onca köylüyü, pazarcıyı, musahhihi, muallimi, polisi sorguladım ama bir sonuç alamadım.

Asistanlığım bitip, dönüş günü çattığında, Üsküp dolaylarındaki araştırmalarım ufacık bir ipucu, bit kadar bir malumat sağlamamıştı.

Josiah Macy Junior Vakfı'ndan aldığım harika bir bursla, Oskar Schärf-Hainisch von Schlussnig-Figl'in Paraña dil grubundan Bororo ağzında, ünlü daralması olgusunun diksiyonu rahatlatma, diskuru akıcılaştırma fonksiyonlarına dair muazzam çalışmasına katkıda bulunma fırsatını yakaladım. Bororo ağzı (tıpkı Bantularda olduğu gibi) büyük ünlü uyumuna da sahip olduğundan konuya çok ilgi duyuyordum. Bu iş için Augsbourg'da oturmaya başladım. Ancak işimin yoğunluğu, soruşturmalarıının ardını bırakmamak amacıyla Üsküp civarına yılda üç yolculuk yapmama, martın onuyla nisanın yirmisi arasında, haziran sonlarında, ağustos ortalarında oralarda bulunmama mâni olmadı.

Zamanla şu sonuca vardım: Ayrıldığımızda on yaşındaydık. O gün bugündür sana ulaşmak için onca çabalamama karşın, hiç karşılığını alamamıştım. İlişki kurmamızı arzulamıyor gibiydin. Bunu aklıma, mantığıma sığdıramıyordum. Dolayısıyla kaybolmuş olduğunu düşündüm. Daha doğrusu, kaybolduğunu varsaydım. Sonra bu varsayımı mümkün kılan üç olasılık bulunduğunu saptadım: Ya sanatoryumdan kaçar kaçmaz ölmüştün; ya kalaycılar, şoparlar tarafından kaçırılıp götürülmüştün; ya da kötü bir şok, ağır bir travma sonucu ya aklını, ya duyularını, ya hafızanı yitirmiştin, yani bilincini, öz kimliğini oluşturan doku tahrip olmuştu!

Araştırmalarımı hangi şık, hangi varsayım doğrultusunda yapacağım hususunda karara varmak üç yılımı aldı!

Sonra bir sürü yazıyı, kaydı, yıllık, aylık, haftalık, günlük yayın arşivini, adli sicili, dokümanı, yazışmayı tarayıp; karakolları, ambarları, sağlık ocaklarını, limanları, dokları, mağazaları dolaştıktan sonra bir gün, on dokuz yıllık bir bilgi yakaladım. Üsküp yakınlarında büyük bir kasaba olan

Mitrovitsa'da özürlü görünümlü, kimliği olmayan ipsiz sapsız bir çocuk görülmüştü.

Dil bilmiyormuş. Paçalarından kan sızıyormuş. Aç gibiymiş.

Altıncı hissim sağ olsun, anında burada can alıcı bir ipucu yakaladığım sonucuna vardım. Biraz düşünüp taşındıktan sonra bu hissiyatımın sağlamlığına tam anlamıyla ikna oldum. Mitrovitsa'ya gittim. Söz konusu çocuğu çobanlık yapması için yanına alan, karşılığında ona barınacağı bir çatı, yatacağı bir yatak sağlayıp karnını doyuran köylüyü buldum. Anlattıklarımı doğruladı. Karikatürcünün yaptığı çizimi tanıdı.

Sonunda, altı yıl boyunca akim kalmış onca girişimimin ardından sana ulaşmarnı sağlayacak pusulayı bulmuştum!

Sanatoryumdan kaçtığın sırada bir kamyonun sana çarptığını, bu çarpışmayla kim olduğunu dahi hatırlayamadığın mutlak bir hafıza kaybına uğramış olduğunu da o sırada duydum.

Ama ilk başta sanılandan daha akıllı, yaman bir çocukmuşsun. Konuşulan dili hızla kapmışsın. Sayılarla da aran iyiymiş. Kasaba ortaokulundan bir hocanın sana ayaküstü sorduğu soruları o kadar doyurucu yanıtlamışsın ki ödül olarak bir atlas almışsın. Ödülünü sana sunan hoca, yanında kaldığın köylünün onayını alıp okula kaydını yaptırmış.

Mitrovitsa'da üç yıl yaşamışsın. Kasaba çocuklarının alaylarına maruz kalmışsın. Mahalli ağızda "hiçbir adı olmayan" anlamını taşıyan bir sıfatla, "Anonimos! Anonimos!" çığlıklarıyla takılırlarmış sana. Bütün kasabada bu adla tanınmaya başlamışsın. Az kalsın bu lakap, bir isim gibi sana yapışıp kalacakmış. Ama Mitrovitsa'dan ayrıldığında, sana bir anlamda babalık yapmış olan ortaokul hocasının adı olan "Amaury Ünsüz"ü ismin olarak kullanmaya başlamışsın.

Ortaokul hocası Amaury Ünsüz'ü bulup tanışmayı düşündüm. Lakin kasabaya gittiğim zaman çoktan kayıplara karış-

mış olduğunu anlattılar. Akrabalarından biri, gidip Zürih'i yurt tuttuğunu sandığını açıkladı. Orada yapılan bir dilbilim kurultayını kılıf olarak kullanıp altı ay sonra oraya gittim. Babalığın Amaury Ünsüz'ü bulup görüştüm. Uzun zamandır izini yitirdiğini açıkladı. Ama ondan çok mühim bir bilgi aldım: Üç ay kadar oluyormuş, zayıf görünümlü ama burnundan soluyan, sinir küpü bir adam, bir Sakallı da ona uğrayıp hakkında malumat toplamaya çalışmış!

Bu bilgi kafamı karıştırdı. Kaygıya kapıldım. Ardına takılan kim olabilirdi? Niçin sana ulaşmaya çalışıyordu?

Daima başımızda bir kötülüğün dönüp durduğuna dair bir hissiyatım olmuştu. Sık sık uyuduğum yataktan bir katliam karabasanıyla fırlardım.

Tam gününü hatırlayamasam da, –hiç olmadı bir yirmi yıl olmuştu– daha kısa pantolon giyip topaçlarla, yoyolarla oynadığımız zamanlarda, iyi kalpli hastabakıcı bizi kucağına oturtmuş, sonra da dünyanın öbür ucundaki bir Sakallı'nın canımızı yakmak için bizi kovaladığını ya da kovalamaya başlayacağını; büyüyüp çocuk sahibi olduğumuzda çocuklarımızı da ondan sakınmak zorunda olduğumuzu fısıl fısıl anlatmıştı.

Ama kafam o kadar karışmış, bulamaç gibi olmuştu ki ipuçlarını bir araya toplayıp bir sonuca varmak bir haftamı aldı.

Sonra bir anda doğduğumuz Acapulco'yu anımsadım. Yazışmalar yapmaya koyuldum. Üçüz doğum olayı, korkunç bir katliamdan korumak amacıyla iki çocuğun kaçırılması, vicdanlı hastabakıcının iki yavruya analık yapması, daha da mühimi, bu olaylardan on küsur yıl sonra bir Sakallı'nın, ölü oğlunun intikamını almak için doğum kliniğini basması bu yazışmalar sonucunda ortaya çıktı.

Anlaşılan, ilk başta yazgımıza ilişkin ufacık bir malumatı dahi yokmuş. Ama artık hakkımızdaki aşağı yukarı bütün ayrıntıları araştırıp bulmuş. Hangi adı kullandığını da biliyormuş. Babalığın Amaury Ünsüz'ü bulmuş, onunla konuşmuş.

On yılına mal olmuş ama artık bir adım arkamızda, intikamını almak için saldırmaya hazırlanıyormuş.

İnadının, hırsının sonsuzluğunu algılıyordum. Canımızı alana kadar ardımızı bırakmayacağını, intikamını almadan bir an için dahi durup soluklanmayacağını, o nihai ölüm saati çalana kadar biricik amacının oğullarımızı öldürüp, sonra da bizi ortadan kaldırmak olduğunu lahzada anladım!

Hıncı muazzam, gücü olağanüstüydü: Dünyanın dört bucağında haldır haldır bizi arıyordu. Sana da bu bilgiyi ulaştırmam lazımdı. Ancak bunu nasıl yapacağımı bilmiyordum. Hangi diyardaydın? Afrika'da bir mağarada mı yaşıyordun yoksa Şikago'da bir apartman katında mı? Saint-Flour'da bir Arap damında mı oturuyordun yoksa Hamburg'un ya da Upsala'nın bir banliyösünün, balkonu sardunya saksılarıyla süslü bir villasında mı? Gözünü kan bürümüş bir katil tarafından kovalandığının farkında mıydın? Bir oğlun var mıydı? Acil olarak aydınlatılması şart olan bir sürü bunaltıcı nokta bulunuyordu.

Radyoyla ya da günlük, haftalık yayınlarda küçük ilanlar vasıtasıyla sana ulaşmaya, uyarmaya çalışmak mümkündü. Bu yola başvurmayı düşündüğüm oldu ama bas bas bağıran bir ilanın Sakallı'nın işini kolaylaştırması ihtimali gözümü korkuttu.

Bu arada, babalığın Amaury Ünsüz yazgına dair bilgi toplama çabasına giriştiği sırada, babalığım, o cana yakın borazancıbaşı öldü.

Başka mirasçısı olmadığından, hatırı sayılır mirası olduğu gibi bana kaldı: Tam yirmi dokuz göz kamaştırıcı pırlanta... Aralarında Kuh-i Nur'la ya da abartmayalım, Kaşıkçı'yla karşılaştırılan biri vardı ki ünlü para babası Onassinck bir milyara satın almaya çalışmıştı.

Uzun bir zaman için parasal kaygım kalmamıştı. Tüm gücümü sana ulaşmaya harcamak maksadıyla işi bıraktım.

Ama ilk olarak başımızdaki kargışın nasıl doğduğunu kavramak amacıyla, ardımızdaki adamın yurduna, Ankara'ya doğru yola çıktım.

Ankara'ya vardığımda, tam karakola, yabancılar masasına başvurmaya gidiyordum ki, bir üniformalı bağırarak yakama yapıştı:

– Aç kolunu bakayım!

Bu kaba tavra şaşırdım ama mintanımı, fanilamı çıkardım. Adam kolumu yakaladı, çıkardığı bir lupla koluma baktı. Sonra aradığını bulduğunu, bulgusundan çok hoşnut kaldığını ortaya koyan küçük bir çığlık attı. Çağrısına uyup ardı sıra yürüdüm. Bitişik odaya girdik. Bizim üniformalının, karşısında topuk vurarak hazır olda durduğu basit, sivil giysili, kibar görünüşlü adam kuşkusuz onun üstüydü.

Amiri dalgın dalgın sordu:

– Bir sorun mu var?

Bizimki anadilini kullanarak konuşmaya başladı. (Tabii Ortadoğu'nun yirmi dokuz lisanına bayağı hâkim olduğumu, dolayısıyla Türk dilini, ilk bakışta sanılandan daha iyi konuşup anlayabildiğimi bilmiyordu.)

– Var müdürüm, var. Bu adam malum soydan, yani onların akrabası. Kolunda bildik doğum izi var. Onu gördüğüm anda, çakmıştım manzarayı: İyi koku alırım, burnum asla yanılmaz. Bütün dünya bilir bunu...

İz konusunda haklıydı. Sağ kolumda kıl gibi ak bir iz, (Augustus'un çarpıldığı Zahir'i ya da Albin'in adamlarının koluna kazıdığı damgayı andıran) kısacık bir çizginin ortasından böldüğü, uçları tam kavuşmayan bir yuvarlak iz vardı. Yalnız o ana kadar bunun doğuştan olduğunu bilmiyordum.

Müdür bana döndü:

– Vay, vay! Bir bakalım!

Oraların tabirini kullanacak olursak, bir çavuş, çok çok bir başçavuş olan bizimki kolumu yakalayıp amirinin burnuna doğru uzattı. Müdür sıkıntılı bir tonda konuştu.

– İnşallah haklısındır, Mahmut Abdülaziz Bin Osman Bin Mustafa, inşallah haklısındır. Sicilin için çok iyi olacak.

Kapıya doğru kaş göz yaparak lafını bağladı:

– Ama ağzını sıkı tut yoksa bir çuval incir murdar olur.

Mahmut Abdülaziz Bin Osman Bin Mustafa yaltaklanarak dışarı çıktı:

– Allah razı olsun müdürüm, iki cihanda aziz olasın...

Müdür ağzını açmadan, parmağını bir koltuğa doğru uzattı. Oturdum. Sarı tütünün çok ağır kokusu sinmiş bir çubuk sundu bana. Ardından parmağını şıklattı. Odaya dalan odacıya, ağız tadına düşkün bir Türk'ün galon galon içtiği tavşan kanı çaydan iki bardak doldurmasını buyurdu.

Sonra dönüp sordu:

– Mülakatımızı İngiliz dili vasıtasıyla yapsak münasip olur mu?

– *Jawol, I said.*

Konuşmamızı İngiliz dilini kullanarak sürdürdük, yani inglisch spiktik. Bana Ankara'da yirmi üç miyokardiyal kalp krizi vakası görüldüğünü açıkladı. Son aşımı yaptıralı dokuz yıldan fazla olmuştu. Bu durumda aşısız sayılırdım, Ankara'ya giriş yapmam söz konusu dahi olamazdı.

Bunun asıl amacını saklayan bir kılıf olduğu aşikârdı ama bana bu yolla mâni olamazsa kaba güç kullanmaya da hazır olduğunu görüyordum.

Kolunda malum ak izi taşıyanları, Mahmut Abdülaziz'in tabirini kullanırsam, malum soydan olanları Ankara'ya sokmama konusunda kulağının büküldüğü anlaşılıyordu. Niçin bu haksızlığa uğruyordum, bilmiyordum. Ama anlamak istiyordum. Niçin "malum soydan" olanların Ankara'da bulunmasından korkuluyordu?

Bana dayatılan tabunun aslını faslını, niçinini, nasılını sorgulayarak müdürün asabını bozmaktansa, kurnazlık yapmayı düşündüm.

Ankara'ya giriş yapmam durumunda hayatının risk altında olacağına inanmış gibi yaparak apar topar karakoldan çıktım, Lagonda-Bugatti'min koltuğuna oturduğum gibi, tam gaz komşu bir kasabaya gittim. Orada küçük bir köşk kiralayıp, bir hafta boyunca dışarı çıkmadım.

Sabah akşam karadut suyuyla yıkanıp, kızıl kara bir görünüm kazandım. Bir haftanın sonunda başıma bir takma saç takıp, sırtıma boz bir bornoz aldım. Bu soytarıca kılığımla tanınınam imkânsızdı. Büyük Kulüp Gazinosu'nun açılış galası için Ankara'ya çağrılmış bir kumpanyanın palyaçoları arasına karışıp, zorlanmadan yabancılar masasını atlatmayı, iyi hal kâğıdımı, ardından da oturma iznimi almayı başardım.

Bir dostum, Ankaralı bir avukata hakkımda tanıtıcı bir not yazmıştı. Bornozumu çıkarıp, ilk baştaki ak giysimi kuşandım. Ama takma saçımı çıkarmadım, fazladan da bir gözlük taktım. Bayağı şık olmuştum.

Sokakta adamın birinin karşıma dikilip sağ koluma bakmaya kalkışmasına mâni olmak için, çıbanına pansuman yaptırmış ya da kırık kolunu alçıya aldırmış biri gibi kolumu yapışkan bantla sarıp sarmalayıp, boynuma astım.

Avukata gittim. Bana kapıyı açtı. Üçkâğıt açmaya hazır, kafasında kırk tilki dolaşan biri gibi göründüğü için kuşkularımı, sıkıntımı ona doğrudan açmadım. Halk türküsü tutkunu biri olduğumu, folklor araştırmaları yaptığımı, muazzam bir antoloji için atasözü, masal, fıkra, bulmaca, mani, taşlama, halk oyunu, türkü toplamakta olduğum doğrultusunda uzun bir öykü uydurdum.

Talihim varmış, avukatın hassas damarına basmışım. Bir anda yüzü aydınlandı, ağzı kulaklarında, bütün bilgisini bana aktarmaya başladı:

– Bir dakika... Ali Baba masalı kulağına çalınmış mıydı?

– Hayır.

– Harika bir masaldır! Anlatayım:

Bodur ama ayı gibi ağır, şişko bir paşaymış Ali Baba. Bir gün ağız mızıkasıyla çalınan, Valhalla tanrılarının aklını karıştıran Irmağın Altını'*na kulak kabartarak, çok kaynatıldığı için biraz acılaşmış, biraz sasılaşmış, biraz da katılaşmış bir suda haşlanmış pirinç, nohut, makarna karışımını kaşıklayıp tıkınıyormuş. Divanın altındaki bir pisiciğin payına da bir parça sakatat düşmüş, o da onu yiyormuş. Ali Baba osurmuş, sonra bir kuzu budunu somurmuş. "Yürüyün gidiyoruz" buyurmuş. Atlamış can dostu atına. Bir ok, bir yay, bir tabanca, bir tambura, bir bazuka almış yanına. Bir vadi, iki dağ, üç orman, dört ova aşmış; vara vara varmış bir bozkıra. Düşmüş bir aslanın ardına. Aslan taşın altında toprak var sanıyormuş. Bunun için taşları çapalıyormuş. Ananas tarımı yapmaya çabalıyormuş. Amacı atıştırmakmış bol bol ananas. Aslana bakan Ali Baba bağırmış bas bas: "Hiç uğraşma boşuna! Altı hamam üstü tas!" Bulmacanın yanıtını mı biliyormuş sanki? Bir kanıtı mı varmış sanki? Bunun için toplayıp çıkarmak, bölüp çarpmak lazımmış. Toplamış altıyla üçü, dokuz bulmuş. İki çıkarmış dokuzdan, altı artı bir bulmuş. Şaşıran şapşal hayvan, bir lokmada yutmuş Ali Baba'yı. Sonu bu olmuş Ali Baba'nın. Ya aslanın sonu nasıl olmuş? Kaçmış aslan oradan, koşmuş, koşmuş, dalağı şişmiş, ölmüş.*

Alkışladım. Artık kafamdaki asıl sorunu çıtlatmaya hazırlanıyordum ama ağzımı açınama fırsat tanımadan sözünü sürdürdü avukat:

– Ya Dandini'nin Ninnisi'ni duymuş muydun? Uyku vakti yaklaştığında, minik yavrular için okunan bir şarkıdır.

– Dinliyorum.

Dandini dandini yum gözünü hadi
Yum gözünü, gör rüyanda
Kara bir yatakta, çukurların arasında, zambakların düşmanı
Aşkını yitirmiş çıldırmış zabiti

Doru dananın dört yanında boz bostanlar
Toprağı yarar kara lahanalar ama onca sözcüğün altında
Sıçramaya hazır bir balık yatar,
Burası acı vatan, kalınmaz buralarda

Bilgi saymadan da sayalım bütün sayıları
İnşallah maşallah
Görsün rüyasında dandinim altın tuğlu bir Galya sancağı

Bir daha alkışladım. Ayağa kalkıp hoşnut bir tavırla güldü. Artık konuyu yavaş yavaş açmaya başlamalıydım. Lafı dolandıra dolandıra konuşarak, girdiği ya da duyduğu yığınla dava arasında şayanı dikkat bulacağım dokuz on ilginç, fırıldaklı öykü olduğundan hiç kuşkum olmadığını açıkladım.

Ancak bir anda yüzü karardı, kaşı çatıldı. Bir gaf yapmış olmalıydım. Ağır ağır konuşmaya başladı:

– Konuştuğun gibi konuşan biri için ilginç olan yalnızca bir dava var bütün Ankara'da. Ama inan bana, anlatmasını bırak, iması dahi risklidir o öykünün. Bizim buralarda kim bilir kaç boşboğaz bu konuda başladığı lafı bitir...

Açıklamasında kuşkusuz bir doğruluk payı vardı. Çünkü sözünü tamamlayamadan sırtüstü yıkıldı. Alnında yuvarlak kırmızı bir oyuk vardı. Karşıdaki balkonda pusuya yatmış, usta nişancı bir suikastçının dürbünlü silahından çıkan bir

kurşun, oldukça zor bir atış olmasına karşın, camı kırıp avukatın alnına çakılmış olmalıydı.

"Aman Tanrım" fısıltısı gırtlağımda düğüm olup kaldı.

Panik aklımı başımdan almıştı, kıpırdamaya korkuyordum. Apansız, misinayla ucuna büyük boy bir kâğıt bağlanmış bir taş odanın ortasına düştü. Kâğıtta şunlar yazılıydı:

BURADAN ÇABUK KAYBOL DOSTUM
YOKSA SONUN ÇOK KÖTÜ OLACAK

Bu kafa karıştırıcı uyarının altında imza olarak mor bir damga bulunuyordu. Damgada, üç uçlu mızrak tutan, Ku-Klux-Klan'ın kralıymış gibi kasılan külahlı bir adam figürü vardı.

İlk başta bütün olayın kötü bir rastlantı olduğunu düşündüm: Avukat hoş olmayan birtakım kumpaslara karışmış, para hırsıyla gözünü karartıp konuşmasından korkulmuş, ağzının kapatılması maksadıyla öldürülmüş olmalıydı. Fazladan gözümü korkutmaları işin cabası olmuştu.

Lakin diz çöküp ölü avukata baktığımda, onun da sağ kolunda, malum soydan olan bütün adamlarda bulunan o uğursuz ak izin bulunduğunu gördüm. Bahtsızlık bu ya, tam adamına çatmış, danışmak için başvurduğum adam rakibim çıkmıştı!

Hangi adımı atmalı, kimi aramalı, nasıl yapmalı bilmiyordum. Ankara'da tıkılıp kalmanın muazzam bir risk olduğundan hiç kuşkum kalmamıştı. Ama o korkunç kinin mantığını hâlâ kavrayamamıştım.

Yolumu aydınlatacak ışığı bir gün sonra, talihli bir rastlantıyla, bir o kadar talihli bir yanlış anlamanın çakışması sonucu yakaladım.

Piyanocular Çarşısı yakınlarında korunaklı olduğunu düşündüğüm bir barınak kiralamıştım. (Ankara'nın ucuz

piyano piyasasında dünyada ilk sıralarda olduğu, bu alanda Osaka'yı da, La Paz'ı da solladığı az bilinir bir olgudur.) O barınakta kalıyor, bir katilin kapıyı kırıp odama dalması korkusuyla büzülmüş titriyordum.

Akşamüstü, sokakta bir gümbürtü koptu. Korkuma hâkim olmaya çalışarak balkona çıktım.

Gürültünün kaynağı, mosmor granit bloklardan yapılma, orantısız bir bina olan karşıdaki Adli Sicil Bürosu'nun avlusunda gördüğüm, üç gitar, bir korno, bir davul, bir zurna, bir darbuka, solist olarak da bir sopranodan oluşan, uyumsuz olduğu kadar garip bir müzik topluluğuydu. Bandonun cayırtısını bastıran soprano, makamlı müzik tavrını, monoton bir şan üslubuyla harmanlayarak girift bir oratoryo okuyordu. Kulak kabarttım: Aryada, yirmi dokuz obanın obabaşısının toplanıp aralarından birini başlarına sultan yapmaları, Akça Hakan adını alan sultanın kayıplara karışması ama ölüp yitişinin sonrasında dahi hayatta kalan obabaşılarını parmağında oynatması anlatılıyordu.

Şarkıdan çok hoşlandığım için, sokak şarkıcılarını alkışlayıp yirmi kuruş fırlattım. Aryanın, sırlarla dolu görünüp hafif bir alaycılığı koruyuşuna, karanlık bir stili muzip oyunlarla bağdaştırışına hayran kalmıştım. Türk üst kimliğini sindirişim açısından başat bir bağlantı noktası oluşturan, o buralara has tarz, o buram buram mahalli koku içimi ısıtmıştı.

Yatsıdan sonra karnım acıktı. Bir çocuğu çağırıp, sokağın başındaki arabalı satıcıdan açlığımı bastıracak biraz abur cubur almaya yolladım. Az sonra bir tabak pilav, külbastı, yarım baş, bir salkım üzüm taşıyarak kapıma dayandı. Çocuğu odama aldım. Bir parça ondan bundan lafladık. Sonra akşamki bandodan hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu. Başımı salladım:

– Bilhassa Akça Hakan şarkısındaki mizah, yaratıcılık olağanüstüydü!

Çocuğun itirazı vardı:

– Yaratıcılık mı? Bir damla, bir gram, bir gıdım yaratıcılık yoktu o şarkının anlattığında. Olmuş bir olayı anlatıyordu. Buralarda bilip duymayan yoktur: Bir soy vardır buralarda, o soydan bütün adamların sağ kolunda ak bir iz vardır. Soyun başında da bütün malın mülkün sultanı olan bir kişi bulunur...

Çocuk bunları anlattığı sırada, balkon kapısından sırtıma çarpan rüzgârdan üşüdüğümü açıklayarak omuzlarıma aldığım pardösümün kıvrımları arasında saklı kamamı çoktan kavramıştım. Karşımdakinin, az sonra yapacağı öldürücü vuruş için olay çıkarmaya hazırlanan biri olduğu kanısına varmıştım.

Ama yanılıyormuşum. Karşımdaki kırk yıl arasan bulamayacağın kadar saftirik bir oğlanmış. Aralarda bir dizi boşluk bıraksa da, soyumuzun canına okuyan, canımı da, canını da almasına az kalmış o hınç, hırs, hışım karışımına dair bütün bildiğini bir bir anlattı.

Ancak oğlan bana anlattıklarını bir başkasına da anlatabilir, onları bana da anlattığını açıklayabilirdi. Bu konuda ağzını sıkı tutacağına itimadım yoktu. Bir boşboğazlık yaparsa mahvolmam, kör bıçaklarla lokma lokma doğranıp tahtalıköyü boylamam kaçınılmazdı. Canımı garanti altına almak için çocuğu anlatısını tamamladıktan sonra öldürdüm.

Sonra oradan ayrılmak için ayağımı çabuk tutmazsam alınyazımın nasıl kararacağına dair duyduklarımı tartıp, ardımdan atlı kovalarcasına, kahrolası Ankara'dan kaçtım.

Üç gün sonra Zürih garındaydım. Ankara'da topladığım malumatı aktarmak için sabırsızlanarak Amaury Ünsüz'ün yanına koştum. Onun da, sana nasıl ulaşacağım konusunda bana anlatacak ipuçları yakalamış olduğunu umuyordum.

Ama Amaury'yi çoktan yitirmiştik! Sabah yataktan kalkıp sıcak çikolatasını hazırlamak için mutfakta ocağını yaktığı sırada sırtına otuza yakın kurşun doldurmuşlardı.

Pijaması kanıyla sırılsıklamdı. İki gözü, okul yolunda kafa karış oynayan haylaz çocukların sahip olmak için can atacakları, iri cam bilyaları andırıyordu.

Sonuç olarak, yazgımızın nasıl bir faciayı karşımıza koyduğunu artık biliyor, buna karşılık sana ulaşmanın yolunu hâlâ bulamıyordum.

Bir oraya, bir buraya koşturdum. Ajaccio'ya, Matifou Burnu'na, Pontchartrain Gölü kıyılarına, Joigny dolaylarına, Stockholm'a, Tunus'a, Kazablanka'ya gittim; sarı sayfaları taradım, adına rastlamadım; konsolosluklara, karakollara başvurdum ama hakkında bir bilgi kırıntısına dahi ulaşamadım.

İki ayağım bir pabuçta, altı ay boyunca sana ulaşmak için çabaladım durdum.

Sonra sıkkın, bıkkın, üzgün, işin ucunu bıraktım.

Bir gün, Toulon'la Caracas'ın limanı La Guaira arasında çalışan "Yüzbaşı Crubovin" transatlantiğinin burnunda, vapur papazının daktilosu Yolanda'yla tanıştım. Âşık olduk. Nikâhlandık.

Ona bütün dünyayı dolaştırmayı arzuladığım için olağanüstü güçlü bir uçak satın aldım.

Bir gün, Afrika'yı bir uçtan bir uca aşma amacıyla havalanmıştık. Nikâhlanalı yaklaşık bir yıl oluyordu. Karnı burnunda Yolanda, doğumun yakın olduğunu söylüyordu. Uçuş sırasında, yakıt pompasındaki umulmadık bir arıza bizi acil iniş yapmak zorunda bıraktı. Ucu ucuna Fas Sahrası'nın ücra bir noktasında avuç içi kadar bir düzlüğün ortasına konduk. Ancak Ay'a inmiş olsak bu kadar insanlıktan, uygarlıktan uzak düşmüş olabilirdik. Daha da kötüsü iniş takımlarım da acil iniş sırasında hasar görmüştü.

Stoklarımızla bir ay karnımızı doyurabilirdik; ama iskâna tabi tutulmamış çöl Araplarının zaman zaman su ihtiyaçlarını

karşılamakta kullandıkları yakınlardaki bir vahaya ulaşmak için asgari üç günlük zorlu bir yolculuk yapmak durumundaydık.

İlk altı gün boyunca büyük bir sıkıntı yaşamadık. Hatta bir maral avladık. Daima dağ yamaçlarında yaşayan, karacayla akraba bu yampiri hayvanı, baş düşmanı olan bir cins çöl kargasının kulak tırmalayıcı ötüşünün taklidini yaparak faka bastırdık. Ani gaklamamızla şaşıran, kızan ama asıl mühimi dikkati dağılan hayvan, hızla dönüp kaçmaya kalkıştığı anda uçurumun dibini boyladı. Aşağı inip onu kolayca yakaladık. Kurutulmuş gıdalarla içimiz kuruduğu için maral budunun tadına bayıldık.

Sonra, yavaş yavaş susuzluk sorun olmaya başladı. Suyumuz azalıyordu. İçkimiz vardı ama o da boğazımızı yakıyor, susuzluğumuzu almıyordu.

Alınacak karar ortadaydı: Artık yola koyulmalı, vahaya varıp mataralarımızı doldurduktan sonra gündüz vakti cayır cayır yanan, hava karardıktan sonra buz gibi olan Sahra kumullarını aşarak, ya aşağıda, İn Salah'a, Tinduf'a, Tombuktu'ya ya da yukarıda İgli Burcu'na, Ayn Şair kuyularına, Ayn Tayba Kasrı'na, Ayn Ayaşi Vahası'na, Mac-Mahon Tahkimatı'na, Aruvan Hisarı'na ulaşmaya çalışmalıydık.

Ama Hamada'nın, Tassili'nin, Adrar'ın, İgidi'nin, Büyük Atlas'ın, Borku'nun, Cuf'un, Tuvat'ın farkı yoktu; Sahra Çölü, Sahra Çölü'ydü. Orada doğup yaşayanlara dahi bin bir zorluk çıkaran çöl şartlarına, doğurmasına azıcık kalmış Yolanda'nın dayanması imkânsızdı.

Yolanda'yı bir çöl yolculuğunun insafsız şartlarına zorlamaktansa, ulu Tanrının insafına bırakmanın daha iyi olacağını düşünüp yola çıktım. Oynak mıknatısının ucu daima Kutupyıldızı'na bakan pusulamla, hiç durmadan ufukları tarayarak, havayı koklayarak, adımlarımı sayarak, talihin bana gülüp, bahtımın açılacağını umarak koştum durdum.

Boş atıp dolu mu tuttum bilmiyorum, üç gün sonra karşıma bir korucu takımı çıktı.

Ama yanarım ki yanarım;

Karanlık bastığı sırada yavaşça,
Harbin ardından ölüm kokan kırlarda

dolaşan baba Hugo'nun süvari yüzbaşısı gibi iriyarı, babayiğit bir adam olan korucu takımının başındaki onbaşı, (tıpkı o süvarinin Hidalgo'ya rom içirişi gibi) yarı dolu matarasını bana uzattığı sırada Yolanda'nın durumunun ağırlaştığını bilmiyordum!

Açlığım, susuzluğum biraz yatışmış, biraz toparlanmış bir durumda ama daha da mühimi uçaktaki arızayı onarmak, yakıt pompasının burgulu cıvatasının (daha doğrusu sarmal burgulu cıvatasının) ucunu yontmak için ihtiyaç duyduğum asgari donanımı (aslında hiç olmazsa akülü bir avuç taşlama ya da tilki kuyruğu lazımdı ama ona da şükür, bulabildiğim bir kamış, bir dizgi tablası, bir maymuncuk, bir dokuma tarağı, bir orak, bir yaba, uç takımı olmayan, kolu, kovanı, başlığı kırık, yalnız sapı sağlam bir matkap da işimi görürdü) taşıyarak acil iniş yaptığım noktaya yaklaşıyordum ki iç acıtan bir manzarayla karşılaştım: Bir batında iki kız, altı oğlan doğurmuş olan Yolanda, son soluğu boğazında düğüm olmuş, dili bir karış dışarıda, inliyordu.

Onu kurtaracak, rahatlatacak bir yudum suyu sunmak için haykırarak atıldım. Ama acıklı bir çığlıkla Yolanda yıkılıp öldü.

Ölümünün nasıl sonsuz bir acıya yol açtığını kim nasıl anlatabilir? Istırabımı anlatmak mümkün mü? Kahroluşumu anlatacak bir sözcük var mı? Yolanda'yı yitirişim aklımı başımdan aldı. Çocuklarımı öldürüp canıma kıyma fikri bütün zihnimi dolduruyordu.

Tanrısal bir aşkın yarım kalmış parçasıydım; yıkılmış, hüsrana uğramıştım. Çarmıhım sırtımda, zindan olmuş bu

dünyada yaşamak bana haramdı. Dönüp dönüp, bağrıma saplamak amacıyla yabayı kavradım; bir izci çakısı bir yağ topağına nasıl batarsa, yabanın sipsivri dişi paramparça kalbimin ortasına batabilir, yanık bağrımı dağlayabilirdi.

Ama çocuklarımız vardı. İkisi ölü doğmuştu ama altı kordonun ucunda kıpraşan sapasağlam altı çocuk, boğulup canından olabilirdi.

Acıdım onlara. Dokuz ay boyunca kaldıkları, artık ocağı sönmüş yuvayla aralarındaki son bağları bir bir koparıp, bir iki damla suyla yıkayıp bir bir uçağa koydum.

Sonra yakıt pompasının tamiri için çabalamaya koyuldum. Bütün çabama karşın, yakıt pompası yakıtı kanala yollamaya fırsat bulamadan buji çakıyordu. Cıvatanın ucunu yontmakla tamir işi bitmiş olmuyordu. Kaput kapağından dişli çarklara, vantilatör kayışından somunlara, supaplardan yataklara, kara kutudan pistonlara, baştan aşağı bütün motoru söküp takmak zorunda kaldım.

Bu iş üç gün sürdü ama sonunda (birkaç parça artırsa da, motoru topladı mı çalışacağını sanan ama daima hayal kırıklığına uğrayan Şaban Usta'nın yapamayacağını yaptım) uçağı çalıştırdım. Çocuklara ihtiyaç duydukları bakımı sağlamak için havalanır havalanmaz son sürat Agadir Havaalanı'na uçtum.

O sıralarda iyi kalpli hastabakıcının bir zamanlar yapmış olduğu, çocuğumuz olunca uyanık olma uyarısını hatırladım. Bir saptama da yapmıştım: Soyumda miras hukukuna ilişkin bunca kural olmasıyla ırsi olarak çok çocuk doğurma arasında bir ilişki vardı. İkiz, üçüz, dördüz doğum vakalarıyla çok sık karşılaşılıyor olunmalıydı.

Bu saptamam doğruysa, katil babam, canımı almadan çocuklarımı öldürüp intikam almaya kararlıysa, bir batında olağandışı sayıda çocuk doğumuna ilişkin doğum kliniği kayıtlarını ayrı bir ihtimamla araştırıyor olmalıydı.

Bu durumda Agadir Sağlık Yurdu'na altı çocukla başvurduğum anda kamuoyu havadisi alacak, çocuk katili Sakallımız da az sonra damlayacaktı.

Daha kötüsü, altızları yanımda alıkoyarsam, bana başımı kaşıyacak vakit bırakmayacaklardı. Tümünün canını kurtarmak için yumurtalarını civardaki başka kuşların yuvalarına bırakan guguk kuşu misali, uygun baba adayları bulup, çocuklarımı bir bir dağıtmam lazımdı.

Amaury'nin yüzü kâğıt gibi olmuştu:

– Şimdi anlıyorum. Ak bir iş önlüğü giyip, bir gariban kılığına büründün, Tryphiodorus adını kullanarak Haig'i Augustus'un, Anton'u Ssliharf'in yanına bıraktın.

– Doğru bildin. Ama daha bütün öyküyü bilmiyorsun:

Hasan İbn Abu da oğullarımdan biriydi. İlk durağım olan Agadir Sağlık Yurdu'nda bıraktığım çocuk oydu.

Uçağımı bir hangarda bıraktıktan sonra, ihtiyatlı olmak için, çocukların sağ önkollarında bulunan, onların malum soya ait olduklarını kanıtlayan küçücük ama bariz doğum izini bir şırınganın ucuyla dağladım.

Aralarından birini,

O piti piti
Çikolata simidi
Sürahi lastik cimlastik
Sizin orya gittik boka battık
Hamama gittik yıkandık
Sil süpür çık
Çıkı çıkı çık

sayışmasında çıkan çocuğu kaptığım gibi Agadir Sağlık Yurdu'na götürdüm. Hava çoktan kararmıştı. Çakmağımı

çakıp kapı aralarından odalara bakarak sonunda aradığımı buldum. Doğum yapalı çok olmamış bir anayı, yanında oğluyla buldum. Çocuk yaşayacak gibi durmuyordu. Ananın durumu daha da kötüydü. Fırsat bu fırsattı. Bir havluya bolca kloroform döküp ananın huzura kavuşmasını kolaylaştırdım. Sonra çocuğunu alıp boş bir yatağa taşıyıp, çocuğun yatağına oğlumu koydum.

Ömrü boyunca kullanacağı adı bir kâğıda yazmıştım. İbn Abu yazılı bu pusulayı kundağına iliştirip oradan kaçtım. Yuvalara bir bir yumurtalarımı bırakmak için hızlı olmalıydım. Haig'i Arras'ta Augustus'un kollarına nasıl tutuşturduğumu bugün işittin. Sonra sırada Anton vardı. Onu da Tryphiodorus adını kullanarak gittiğim Dublin'in kaymak tabakasından, İrlandalı tütün kralı Lort Horatio Ssliharf'in karısı Lady d'Antrim'in yatağına yatırdım.

Anton'un babalığı Horatio Ssliharf, karışım oranlarını sır olarak sakladığı bir Lazkiya-Virginia tütün harmanı yaparak Dunhill için imalat yapıyordu. Davidoff'un, "tütün dünyasının kusursuz pırlantası" unvanını layık gördüğü, Birinci Balkan Sobranyi Tütün Harmanı (ya da kısaca Birinci Tütünü) adlı bu ünlü harman olağanüstü tadını unsurlarının vasfından çok karışım oranlarına borçluydu.

Yazık ki, üç yıl kadar sonra, çok oynak bir kısrağa binip dolaştığı sırada Horatio Ssliharf, attan kafa üstü düşüp bayıldı. Ayılır gibi olduysa da tam anlamıyla hiç toparlanamadı. Son soluğunda, son bir çabayla kâtibinin kulağına harmanının gizli formülünü fısıldamaya çalıştı. Ancak fısıldanan oranın asıl oranla alakası yoktu. Lort Horatio'nun ölümünün ardından, bir daha asla kıvamı tutturmak, bir zamanların tadını, rayihasını, saflığını, yumuşaklığını yakalamak mümkün olmadı. Bundan dolayı Birinci Tütünü bugün piyasadan silindi. Onun boşluğunu doldurması için çıkarılan, ambalajında ak bir baklava figürü bulunan, alüminyum

kutulu Squadron Four tütünü, oldukça sıradan, kişiliksiz bir Lazkiya'yla, Airlington, Fairfax, Richmond, Portsmouth, Chatham ya da Norfolk tarlalarından toplanmadığı solgunluğundan anlaşılan bir Virginia harmanı olduğundan, haklı olarak oldukça vasıfsız bulundu.

Lafı uzatmayalım, altızların üçünün nasıl yuvalarda büyüdüğünü artık biliyorsun. Ama kalan üçünün alınyazısını daha bilmiyorsun.

Hiç olmazsa iki çocuğu yanımda alıkoymak, bizzat büyütüp okutmak istiyordum. Bu durumda bir yuva, bir baba ayarlayacağım yalnız bir çocuk *–it was not a boy, but a girl–* kalıyordu. Davos'a gittim.

Amaury'nin kaşları çatıldı:

– Davos'a mı?

– Davos'a. Hiçbir kurtuluşumuz olmadığı, Babanın Kargışı'nın daima ardımızda olacağı sonucuna nasıl vardığımı şimdi anlayacaksın. Davos'ta, –kara bahtım, kör talihim– çocuğu bir sanatoryuma bırakmanın uygun olacağını düşündüm.

Amaury bir çığlık attı:

– Bir sanatoryum ha!

Ölüm çanından daha ağır, büyük ayin çanından daha boğuk bir tonda Amaury'yi yanıtladım. Grimaud'nun (polis müdürü olanından konuşmuyorum, bahis konusu olan Athos'un uşağı), Mordaunt'un yirmi yıl sonra anası Milady'nin katlinin intikamını almak için Sanson adlı birini nasıl öldürdüğünü d'Artagnan'ın, Porthos'un, Athos'un, Aramis'in kulağına fısıldadığında kullandığı tonda konuştum:

– Ya! Bir sanatoryum. Karanlıkta süzülüp sanatoryuma girdim. Uzun, cansız bir ışıkla aydınlatılmış bir koridor boyunca yürüdüm. Kapılardaki küçük camlardan odalara göz atıyordum. Sonunda aradığımı buldum. Bir odada, loş bir yatakta uygun bir kadın yatıyordu...

Amaury başını iki yana sallayarak acı dolu bir mızıldanmayla konuştu:

– Anastasia!

– Doğru, Anastasia, ünlü yıldız Anastasia! Yatağa yanaştım. Yarı ölü gibiydi. Artık soluk alamaz, aldığı soluktan da yararlanamaz durumdaydı. Hastalığın başladığı taraftaki organını almak zorunda kalmışlardı. Öbür taraf da su toplamış, paçavraya dönmüştü. Hırıldayarak soluyor, göğsü sökülür gibi öksürüyor, kan tükürüp duruyordu. Bu durumda olmasına karşın, o sabah doğum yapmıştı. Çok çirkin, cılız, sağlıksız çocuğun çok yakında canından olacak gibi görünüşü hakiki bir pişmanlık, bir vicdan azabı duygusuna kapılmadan işimi tamamlamama yardımcı oldu. O, anacığıyla Tanrı katında buluşmak için yola çıktığı sırada, kızıma da boş bir yatak sunmuş oluyordu!

– Nasıl? Yani... Yani Olga daha sonra ikizinin karısı mı oldu?

– Kocası da, sonraki âşığı da ikiziydi!

Amaury mırıldandı:

– Amma karaymış alnının yazısı!

Uzunca bir zaman konuşmadan durdu, sonra sordu:

– Ya yanında alıkoyduğun ikili nasıl zorluklarla karşılaştı?

– Altı yıl boyunca bir sorun çıkmadı. Ajaccio'da yaşıyorduk. Bir gün iki ufaklıkla oturduğumuz banliyönün, bir tarafı ormana bitişik olan parkına gitmiştik. Ortamdaki huzur aklımdan bütün sıkıntıları silmişti. Susamıştım. Bir bardak ananas suyu almak için yakındaki bir bara girdim. Bir soluk alıp ananas suyumu yudumluyordum ki dışarıda korkunç bir çığlık koptu.

Bardan fırlayıp koştum. Çocuk parkında bir curcuna vardı. Analar, çocuk bakıcıları, zabıtalar, bağırış çağırış tozu dumana katıyorlardı. Hüngür hüngür ağlayıp uluyarak, ahlayıp oflayarak inanılmaz olayı anlattılar:

Zayıfça, uzun boylu, kafasına garip bir başlık takmış biri, kavalıyla şirin bir hava çalarak ormandan çıkıp parka girmişti.

İkiz çocuklarım da, parktaki bütün yumurcaklar da adamın başına yığılmış, sonra da onun ardından ormana doğru uzaklaşarak kaybolmuşlardı. Panik bir parça yatıştıktan sonra arama çalışmalarına giriştik. Ormanı karış karış taradık. Ardına bakmadığımız ağaç, altına bakmadığımız taş, arasını yoklamadığımız çalılık bırakmadık. İz sürdük, aradık, araştırdık, sorduk, soruşturduk. Ancak bütün çabamız boşa çıktı. İşin kötüsü, makiyi üs tutmuş sayısız haydut, harami, yağmacı, soyguncu olduğu için bir noktadan sonra daha fazla uzaklaşamıyorduk.

İlk başta, çoğunluğun aklına uyup, bu olayın rastlantısal olduğuna, parktaki ahalinin yaşadığı, çocukların kaybolmasıyla sonuçlanan facianın, bizim başımızdaki kargışla bir alakası olmadığına inandım.

Ama üç gün sonra, büyük oğlun Gayb'ı (o yirmi yaşındaki, Ulm'da son sınavlarını tamamlamaya çalışan, Ulusal Bilim Araştırmaları Kurumu'nun toyluğuna aldırmadan bir pozisyona atamaya çalıştığı, bütün hocalarının takdirini kazanmış, istikbali parlak çocuğu), bir sürpriz sonucu hamim Lort Gadsby V. Wright'ı başkan yapmış Martial Cantaral Vakfı'nın sponsor olduğu, "marazi konuşma bozuklukları" konulu toplantı sırasında yitirdiğini radyodan işittim.

O zaman bir yandan Ajaccio'da, öbür yandan Oxford'da Sakallı'nın iş başında olduğunu anladım.

Amaury sözümü böldü:

– Yani Gayb'ın ölümünü olaydan kısa zaman sonra duymuştun.

Onu onayladım.

Amaury sözünü sürdürdü:

– Ama niçin onu son yolculuğuna uğurlamak için Oxford'a koşmadın. Orada karşılaşabilirdik. Bana durumu anlatabilirdin. Çılgın bir baba tarafından kovalandığımı bilip, öbür çocuklarımı kurtarmaya çalışabilirdim o zaman.

– İlk düşündüğüm, anında oraya koşturmak olmuştu doğrusu. Sonra Gadsby V. Wright'ı aradım. Bana Gayb'ı yitirdiğimiz günün sabahı, toplantıda sakallı birinin yanına yanaşmış olduğunu bildirdi. Oxford'a ayak bastığım an, Sakallı'nın orada bulunuşumun farkına varacağını anladım. Oysa karşılaşmamış olmamız, tanınmıyor oluşum kurtuluşumuz açısından can alıcıydı. Bunu düşünüp ilk planımdan caydım. Sana daha sonra, daha sağlam bir kanaldan ulaşabilirdim.

Uzun bir zaman Amaury donakalmış gibi kıpırdamadan durdu. Sonra yavaş yavaş küstahlaşan bir tavırla bana saldırmaya başladı:

– Yani durdun, durumu tarttın, bir karara vardın: Oxford'a gidip sözümona kurtuluşunu risk altına sokmayı uygun bulmadın. Bu arada bana bir uyarı yapmayarak intikamcının bütün hıncını çocuklarımdan almasına göz yumdun. Durumu tarttığında, sırtıma çullanan o korkunç gazabın ağırlığını paylaşmamakta hiç sakınca görmüyordun. Çıkardığın bilançoda canıma da, yavrularımın canına da üç kuruşluk paha biçtin. Sana kalsa solda sıfırdık. Duruma ilişkin bilgi sahibi olabilirdim; ama bilgini paylaşmadın. Bildiğini bana anlatmadığın için, nazarımda babam kadar suçlusun. Yavrularımın kayboluşunda babamın silahı kadar, suskunluğunun da payı var. Boynunun borcu olan ifşaatı yapmadığın için akmasına göz yumduğun kanda boğulacaksın bugün!

Bir noktadan sonra zıvanadan çıkmış, aklını oynatmış olmalıydı. Duvara yaslı iri bir kömür baltasını kavradı. Homurdanarak yaklaşmaya başladı.

Saldırması durumunda karşı koymak için orada duran bir kazmaya sarıldım. Ama yanıma kadar yaklaşmayı başaramadı: Daha üç adım atmıştı ki, sanki doğaüstü bir güç onu üstü açık mazot tankına doğru itiyormuş gibi çırpınmaya başladı.

Korkunç bir çığlık attı. Tanktaki mazotun altındaki bir mıknatısa karşı koyamıyor gibiydi... Zangır zangır titriyor, sarsılıyordu. Sonra yuvarlanıp kayboldu.

IX
Arthur Wilburg Hicibilain

28

Burada, sondaki bir boşluğun nasıl da anlamlı olabildiği anlatılır

*

Arthur Wilburg Hicibilain sözünü bağladı:

– Bu kadar. Amaury Ünsüz'ün yokoluş öyküsü bu kadar.

Aloysius Unitt, ağzına dolamış olduğu bir tabiri kullanarak lafa girdi:

– Ossian'ı Fransızcalaştıran Baour Lormian'ın ruhu şad olsun, anlatına hayran kaldık. Ama birkaç uyumsuzluğa, birkaç tutarsızlığa da takıldık doğrusu.

Hicibilain atıldı:

– *I know*; varsayımım doğruysa, hayatta kalan son oğlu Yvon öbür dünyayı boylamadan, Amaury'nin canından olmaması umulurdu. Ama kafam allak bullak yukarı çıkıp, uykumu almak için divana uzandığımda, Squaw'a Yvon'un öldürülüşünü tafsilatıyla anlatmamış mıydın?

Aloysiyus Unitt başını salladı:

– Anlatmıştım. Varsayımın da doğru. Ama takıldığım bir başka nokta var: Çocukların tamamı öldü. Ama hâlâ sapasağlamsın. Niçin? Anton Ssliharf, Douglas Haig Clifford, Olga Clifford-Mavrokhordatos, Hasan İbn Abu, tümü öldü. Yanına aldığın ikili ortadan kaybolalı yıllar oluyor. Hayatta kalmanda bir gariplik yok mu?

Arthur Wilburg Hicibilain irkildi:

– Haklı olmalısın. Kuşkusuz çok yakında, başından bu yana başımızda dolaşan kargışın son noktasını koymak için Azrail canımı alacak.

Ama Aloysius Unitt aynı kanaati taşımıyor gibiydi:

– Bir son noktanın konması için tümümüzün yaşamöykümüzün özü olan yasaya uyması, yazgısını kavrayıp anlatması lazım.

Ottavio Ottaviani sıkıntıyla sakalını yolup duruyordu. Aloysiyus Unitt ona döndü:

– Hadi bakalım Ottavio Ottaviani, anlatacağını şimdi anlat.

Ottavio Ottaviani gönülsüzdü:

– Konuşmasam da olur. Lafıma kulak asan hiç olmaz ki! Konuşsam da fasa fiso.

Ottavio Ottaviani'nin lafı uzatması amirini kızdırmaya başlamıştı:

– Hadi ama! Anlatacaklarının çok büyük bir ağırlık taşıdığını tümümüz biliyoruz!

Ottavio Ottaviani bir soluk alıp konuşmaya başladı:

– Üç yaşındaydım. Ajaccio'da, bir parkta ikizimin yanında oynadığım sırada zayıf, uzun boylu bir adam gördüm. Adam yanımıza yaklaşıp bir sihir yaptı. Üfürüğü ikimizi sürüyüp ardına takacak kadar güçlüydü. Kaçırıldık...

Arthur Wilburg Hicibilain dayanamayarak haykırdı:

– Oğlum!

Ottavio Ottaviani ağlayarak onun boynuna sarıldı:

– Babacığım!

Babalık duyguları kabarıp taşmış olan Arthur Wilburg Hicibilain oğlunun sırtını sıvazlayarak sordu:

– Ya asıl adını hatırlıyor musun? Ulrich misin yoksa Yorick mi?

– Bir zamanlar adım Ulrich'ti. Ama Niolo'nun haydutlarından biri ikimizi yakalayıp yanına aldı. Civardaki köylünün tavuklarını, horozlarını nasıl çalacağımızı ondan kaptık. Bir zaman küçük hırsızlıklarında ona yardımcı olduktan sonra, bizi ucuz fiyata satmayı kararlaştırdı. Yorick'i Gribaldi adlı bir işportacıya sattı. Bana da babalık olarak bir astsubay düştü. Polis oluşumu da astsubay babalığıma borçluyum.

Hicibilain yutkundu:

– Sonuç olarak yaşıyorsun. İntikam Yasası'ndan paçanı kurtarmışsın. Ya Yorick? Onun hakkında malumatın var mı?

– O Bonifacio'ya gitti. Babalığım Ottaviani, Bastia'da oturuyordu. Yorick'in daha sonra yaptıklarını, yaşadıklarını hiç bilmiyorum. On yıl sonra bir fırsat bulup Bonifacio'ya iş için gittiğim zaman soruşturdum. O kasabadan taşınalı yıllar olduğunu açıkladılar.

Borazan çaldığını, sonra bir gün Albinia doğumlu, dolayısıyla Toskanalı olan babalığı, ömrünün kalanında çocukluğunu yaşadığı kırlarda yaşamayı arzuladığı için Livorno'ya doğru yola çıkan bir vapura bindiğini anlattılar. Onun hakkında bütün bildiğim bu...

Aloysius Unitt alaycı bir tavırla Hicibilain'i süzdü:

– Aslında kafanı kurcalayan yalnızca Yorick'in yaşayıp yaşamadığı. Yaşıyor olması sana da daha uzun bir ömür sağlayacağı için hayatta olduğunu duymak istiyorsun! Fakat üzgünüm! Yorick ortadan kaybolalı yirmi küsur yıl oluyor...

Hicibilain yanağından akan bir damla gözyaşını sildi:

– *Alas, poor Yorick!*

Aloysius Unitt çantasından bir dosya çıkardı:

– Bu, Başçavuş Pons'un hazırlamış olduğu, Yorick Gribaldi'nin ortadan kayboluşuna dair soruşturma raporu:

> Wasqu'lham: Bugün, Yirmi Dokuz Haziran Salı günü, sabah içtimasında üç atlı jandarmanın firarı ortaya çıktı. Başçavuş Boutz kızıp köpürdü. Onbaşıya döndü:
>
> – Yalnızca bir hafta! Bir hafta dolmadan bu çapulcular yakalanacak!
>
> Ancak üç gün sonra üç firari hâlâ bulunamamıştı. Başçavuş homurdanıp duruyordu:
>
> – Tümümüzü Afrika'ya sürgün yollayacaklar...
>
> Başçavuş, garnizon komutanı Binbaşı Glupf'a firar zabtını sununca, o da, Pitchu'nun, Folkoch'un, Worms'un, Wasqu'lham halkının nazarında vatan haini olan bu üç firarinin, acil olarak, ölü ya da diri yakalanmasını buyurdu.
>
> Bütün garnizon kırmızı alarmdaydı. Altı tabur silahlı olarak arama çalışmalarına başladı. Sağlam bir ipucu sağlayanın mükâfat olarak yirmi duka altını alacağı duyurusu da boşa çıktı: Bu yolla, hiç faydası dokunmayan bir şayia dışında hiçbir malumat alınamadı. Bir yük katarı didik didik arandı. Bir kanal baştan aşağı tarandı. Sonuç: Sıfıra sıfır!
>
> Sonra bir başkasının daha kaybolduğu anlaşıldı. İbrahim adlı bu karacı astsubay, yirmi altı

yaşında, üç pırpırlı, kahramanlık nişanlı, soyluluk unvanlı olmakla kalmayıp, dahası binbaşının uzaktan akrabasıydı. Bir sonraki sabah da Gribaldi adlı Toskanalı bir borazancı sırra ayak bastı. Birkaç gün arayla kaç firari olmuştu!
Başçavuş olanları havsalasına sığdıramıyordu. Kaşlarını çatıp düşünüyordu. Barış, ufuktaki bütün çatışma bulutlarını dağıtmış gibiydi. Kralın ölümü halkı yatıştırmıştı. Havalar yanık bir uzun hava gibi durgun, huzur doluydu.
Hırsından kuduran binbaşı bir talimat çıkararak, tam karartma yapılmasını buyurdu. Bu karardan rahatsız olan civardaki dükkân sahibi tüccarların hoşnutsuzluğunu Dük Horatio'nun öldürüldüğü doğrultusunda bir yalanı ağızdan ağıza yayarak yatıştırmaya çalıştılar. Alarm durumunun uzun bir zaman kaldırılmayacağı doğrultusunda şayiaların yayılmasının önünü açtılar.
Akıllıca bir kovuşturma sonucu kaçakların ortak noktasını buldular: Tümü firarlarının ortaya çıkmasına bir gün kala, "Muvazzafın Yuvası" adlı salaş bir barda boğma rakı içmişti. Kanal boyunda, hal binasına bitişik barın sahibi olan Rosa adlı kadının bir süvarinin oynaşı olmaya can attığı bütün garnizonda bilinirdi.
Oskar Glupf, dokuz altın pırpırlı üniformasını, sırmalı şapkasını bırakıp sivil giyindi; koşa koşa söz konusu bara gitti. Vurucu timin başındaki adamını, takımıyla bar civarında konuşlandırdıktan sonra Glupf bara girip oturdu. Bir altın lira uzatıp bir kupa bira ısmarladı.
Rosa barın başındaydı. Onunla laflamaya başladı. Ama onca çabasına karşılık kadının ağzından hiç laf alamadı.

Tüm kuşkular Rosa'da toplanıyordu. Provokasyonla bir çatışma başlatmaya çabalayan, olası bir çatışmada rakibini zayıflatmak için karacı ya da süvari, topçu ya da sipahi, silah altında bulunanların tümünü firara kalkışmaları için kışkırtan bir düşman için Rosa'nın casusluk yaptığı konusunda çok laf vardı. Ayrıca artık altı tabur bütün ili kordon altına aldıktan sonra firara kalkışıp da yakalanmamak imkânsızdı. Bunlara bakan Glupf, kaçaklarının hâlâ Rosa'nın salaş barında saklandıkları sonucuna varıyordu.

Ama bu sorunu çözmüyordu: Barda ama hangi gizli odada, hangi kapağın altında? Glupf inandırıcılıktan uzak bir kılıf uydurup, barın avlusunu kazdırarak lağım kuyusunu açtırdı. Rosa'nın odasına girdi. Duvarlarda gizli kapı arattı. Çatıya baktırttı. Lakin bütün çabası boşa gitti.

Sonunda Glupf Rosa'yı yargıç karşısına çıkarttı. Komutanın kulağını büktüğü savcı durmaksızın Rosa'ya saldırdı:

– Kaybolanlara ilişkin bilgin olduğunu biliyoruz. Konuş! İbrahim, Gribaldi, Worms, tümü ortadan kaybolmadan barındaydı. Nasıl kaçtılar? Firar akşamları yaptıklarını bir bir anlat!

Ama dinsiz imansız Rosa bütün suçlamaları yadsıyordu:

– Worms mu? Gribaldi mi? İbrahim mi? Bu adları hiç duymadım. Vallahi billahi hiçbirini tanımıyorum.

Glupf haykırdı:

– Bana anlattılar. Orospuluk yapıyormuşsun.

– Zinhar! Asla! Bir âşığım var yalnızca. İriyarı, kıskanç bir süvari astsubay!

– Kim bu süvari? Adını açıkla!

Bir avukat atıldı:

– İtirazım var! Sanığa bu soruyu soramazsınız!

Savcı Rosa'nın vatan haini bir bölücü olduğunu, yataklık yaptığını, kiralık katil tuttuğunu savlayarak sözü savunmaya bıraktı.

Jürinin karşısına çıkan savunma avukatı suçlamanın ikna gücü olmayan bir iftiraya dayandırıldığını, iddiaların hiçbir somut olguya, sağlam kanıta bağlanmadığını, sanığa insafsızca kara çalındığını, inandırıcı bir üslupla yaptığı oturaklı konuşmada ortaya koydu.

Karardan hoşnut kalan ahalinin coşkulu alkışları arasında Rosa suçsuz bulundu. Glupf mağlup olmuştu ama bir gün kimin komutan olduğunu bütün dünyanın kafasına kazımaya, ilk fırsatta onları Auschwitz çırası gibi yakmaya ant içti.

Islıkla bir marş çalarak yargılamanın yapıldığı salondan çıktı.

Bir hafta sonra, bir komando, bazukasıyla salaş bara saldırdı. Yıkıntılar arasından altı ölü çıkardılar. Birisi Rosa'ydı. Ama altı ölü arasında Gribaldi, İbrahim ya da başka bir firari yoktu...

Aloysius Unitt, sonucu ortada bırakan muğlak raporu okumayı tamamlayıp başını kaldırdı:

– Durum apaçık ortada.

Arthur karşı koydu:

– Nasıl apaçık ortada? Yorick kaybolmuş. Tamam. Ama öldüğü sonucuna nasıl varıyorsun?

Babası gibi davranmanın daha kurnazca olacağına inanan Ottavio Ottaviani papağan gibi atıldı:

– Doğru ya, öldüğü sonucuna nasıl varıyorsun?

– Sağlam duvarı kalmamış binanın molozları arasında bir saat bulunmuş. Kadranında Arap işi altın nakışlarla süslü

incili bir taç bulunan bu rokoko saati Gribaldi bir aydır kolunda taşıyormuş.

– Yorick saati armağan olarak Rosa'ya sunmuş olamaz mı?

Aloysius Unitt bu itiraza karşı ısrarcı olmadı:

– Tamam. Saat, Yorick'in ölümünün tam bir kanıtı olmayabilir. Ama dağarcığımda daha sağlam bir kanıtım daha var. *Ab absurdo* kanıtım ana hatlarıyla şu:

Varsayalım ki Yorick ölmüş olsun. O zaman, Ottavio Ottaviani, yani Ulrich Hicibilain'in ölümü durumunda, Sakallı Yasası uyarınca hiçbir çocuğu sağ kalmayan Arthur Wilburg Hicibilain'in, soyuna musallat olan kargışla yok olmasının bütün koşulları sağlanmış olur!

Squaw kıkırdadı:

– Çok mantıklı!

Arthur bir nara attı:

– İnsafsız!

Ottavio küfrü bastı:

– Nazi!

– Çözümümün doğru olup olmadığını şimdi anlayacağız. İlk olarak Ottavio Ottaviani'yi öldürüp ondan kurtulalım, sıktı artık!

İnatçı polis itirazını sürdürüyordu:

– Ama niçin? *I am too young!*

Amiri daha da ciddi bir tavır takındı:

– Sus artık Ottaviani. Sonun hızla yaklaştığını hâlâ anlamadın mı?

Ottaviani'nin gözü dolmuştu. Dokunsan ağlayacaktı:

– Ama sonun yaklaşmasıyla bir alakam yok ki...

Aloysius Unitt Ottaviani'nin kafasına bir şaplak attı:

– *Shut up you stupid!* Bugün aldığımız şu dokümanı okuyalım.

Çantasını açıp bir zarf çıkardı. Zarftan çıkan kâğıdı Ottaviani'nin burnuna doğru uzattı.

Squaw olayı tam kavrayamamış görünüyordu:

– Niçin o okuyor?

Aloysius sinsi bir sırıtışla fısıldayarak yanıtladı:

– Az sonra anlayacaksın.

Ottavio Ottaviani gözlüğünü taktı, öksürdü, soluklandı, sonra soğuk bir tavırla okumaya başladı:

> Übü'nün oğlu Orgon, çok düşkün olduğu çocuk biblosunun doğum günü için, "Bir cümbüş kurulsun" buyurdu. "Dokuz on iyi oyuncu bir güldürü sunup bizi güldürsün, bin bir sürpriz olsun, bir sürü sunu sunulsun, gırgır gün boyu sürsün, domuz gibi tıkınılsın, su gibi içki içilsin." Buyurduğu gibi bir cümbüş kuruldu. Orgon muz likörü küpünü kırıp konuştu: "Bugün uyduruk içki yok. Cin, rom, viski içilsin!" Fıçı fıçı, küp küp içki içildi; Orgon dut gibi oldu. Çıkıp yürüdü. Bir tomruk buldu. Yığılıp sızdı. Suyun şırıltısı, lodosun uğultusu, Orgon'un horultusunu gizliyordu. Biz, bir dodo kuşunun, Übü'nün oğlu Orgon'un çocuk biblosunun dodosunun kontluğunun duyurusu için o sur dibinin mi, bu kuytunun mu uygun olduğunu konuşuyorduk.
> Bir kuzgun uçtu. Minik bir fil bir tilki ini buldu. Bir kurt durup uludu, yürüdü gitti. Bir porsuk koştu. Kurdun, porsuğun yolcusu olduğu yolu kim bilir? Bir bizon boynunu incitti. İçi kıyıldı. Bir gül, sur boyu büyümüş, bir ucu surun burcunu tutmuştu. Bütün bir suru mis kokulu gül bürümüştü.
> Übü dokuz doğuruyordu.

Hicibilain okunanı hiç anlamadığını saklayamayan bir tonda homurdandı:

– Ha? Hımm...
Aloysius bu kavrayışsızlığa kızdı:
– Nasıl olur! Buradaki akıllara ziyan numaranın hiç mi farkına varmadın?
– Doğrusu tam anlayamadım.
– Hadi ama Hicibilain, bu parçada bir “a” harfi dahi yok!
Hicibilain, Ottaviani’nin tuttuğu yazıyı kapmak için atıldı:
– Vay köpoğlusu, vallahi doğru!
Squaw lafa karıştı:
– Akıl almaz bir numara.
Hicibilain onayladı:
– Akıl almaz, akla zarar bir numara!
Aloysius bir daha söz aldı:
– Dahası, bütün parçada yalnız bir “ö” var: Likörün “ö”sü.
– Baş döndürücü! Olağanüstü! İnanılmaz!
Ottaviani kâğıdı bir daha alıp bakmak için uzandı. Hicibilain’in avcuna bıraktığı kâğıdı alıp okumaya koyuldu. Dudaklarının kıpırdadığı görülüyor ama ağzından çıkan duyulmuyordu. Sanki ilk okuduğunda hiç anlamamıştı.
Unitt alaycı bir üslupta konuştu:
– Nasıl Ottaviani? Anlayabildin mi?
Ottaviani sancılanmış gibiydi. Çöktüğü pufta kıvranıp duruyordu. Şakaklarından damlacıklar süzülüyordu. Oflayıp pufluyordu. Sonra bir solukta ağzından iki sözcük çıktı:
– Şuraya bakın...
Aloysius Unitt sorgular gibi konuştu:
– Nasıl yani?
Ottavio Ottaviani çöküp kalmıştı. Ölgün bir tonda mırıldandı:
– Tamam “a” yok ama yalnız o mu, başka bir noksanlık daha var: Bütün yazıda hiç

29

Burada, kolayca anlaşılacağı gibi,
anlatının sonu anlatılır

*

Ottavio Ottaviani'nin gördüğü Noksanlık'ı kavrayamadıkları için bir ağızdan bağrıştılar:
– Nasıl, nasıl?

Kısacık, duyulur duyulmaz kayıplara karışan bir gürültü, bir "plof" ya da daha doğrusu bir "plok" işitildi. Bir parça iç gıcıklayıcı, kulak tırmalayıcı olmasına karşın o kadar hafifti ki duyulmasıyla unutulması bir oldu.

Ansızın Squaw acı bir çığlık attı.

Sorunu anlamak için yanına koşturdular.

– Hayırdır?

Squaw tiz bir çığlık daha attı:

– Ottaviani! Ottaviani!

Yüzü gözü kıpkırmızı, yanakları al al Ottaviani şişiyordu. Basamakların başında bir ilahi okuyarak duran Buck Mulligan gibi ihtişamlı, onun gibi tombalak bir hal almış, Krallık Sarayı Parkı ya da Montsouris Parkı'nda çocuklara alınan balonlara dönmüştü.

Sonra apansız, bir bıçakla patlatılınca havası kaçan bir tulum gibi Ottavio Ottaviani havaya uçtu. Duyulan gümbürtü ancak Mach III duvarını aşan bir Dassault uçağının camları kıran patırtısıyla kıyaslanabilirdi.

Sonra ortalık yatışınca Ottavio Ottaviani'nin kaybolmuş olduğu görüldü. Bir kılı dahi yoktu ortada. Bulunduğu noktada yalnız bir sigaradan düşmüş gibi duran, talk pudrası sanılacak kadar ak, küçücük bir kül yığını duruyordu.

Arthur Wilburg Hicibilain yıkılmış, donakalmıştı. Sonsuza kadar yitirmiş olduğunu sandığı iki oğlundan birinin hayatta olduğunu görüp, ardından yokoluşuna şahit olmak onu afallatmıştı. Katılırcasına ağlamaya başladı. Sonra kafasını kaldırıp Aloysius Unitt'i süzdü:

– Yanlış anlamadıysam Sakallı adına çalışıyorsun...

– Daima onun sağ kolu, has adamı, bir anlamda maslahatgüzarı oldum.

– Bunu bilmiyordum...

– Ama anlayabilirdin: Adımın anlamını düşün: "Bir im" boş bir im!

Hicibilain durumu anlamaya başlamıştı:

– Çanların kimin için çaldığı ortada. Ama hiç olmazsa ölümümün nasıl olacağını sorabilir miyim? Hayal gücünün sana bir sürü akıl almaz ihtimali sunduğundan hiç kuşkum yok.

Aloysius güldü:

– Tabii! Uzun boylu kafa yormadan dördü aşkın şık sunabilirim sana. Ancak bütün şıklarda, sonuç olarak yok oluyorsun.

İlk olarak bir Zola, Rougon-Macquart dizisinin bir kitabını (ama *Pavyon* olmaz; *Nana* olabilir) okumaya dalmanı fırsat bilip, biçimi bombayı hatırlatan iştah açıcı bir ananası, bir topatan kavununu ya da daha iyisi uluslarüstü bir aydınlar toplantısının dobra dobra ortaya koyduğu gibi, Lyndon B. Johnson'ın uluslararası hukuka kulak asmadan, sabah akşam Hanoy'a yağdırdığı katil portakallardan birini sana sunmak birinci şık olabilir. Susayıp portakalı soymaya kalktığın an ortasındaki hassas cihaz çalışarak yok olmanı sağlar.

Ya da bir boğma kordonu kullanarak can alıcı bir organını koparmak, ayırmak, budamak, doğramak, tırpanlamak, uçurmak, kökünü kazımak, kırıp atmak, söküp almak, çıkarmak bir yol olabilir. Bu organ kuşkusuz kadınlarla ilişki kurmakta kullandığın uzvun olmalı. Ama daha dolaylı bir yol tutulacaksa burnun da olabilir. Sonuç olarak iki durumda da azami bir yıl sonra ölmüş olursun.

Daha dolambaçlı bir şık da şu olabilir: Dolaşmak, doğayla baş başa kalmak için gittiğin bir ormanda, bir köknar ya da porsukağacına yuva yapmış bir minik kuş radyoaktif ışınıma (fisyon sonucu parçalanan uranyum atomlarından saçılan güçlü gama ışınlarına) maruz bırakılabilir. Bayıldığını bildiğimiz anasonlu bonbonların biri yuvasının altına konabilir. Başında bir papatya tacı, ağzında bir sarıyonca, ormanda hoplayıp zıpladığın sırada ağzına layık bonbonun farkına varabilirsin. Oburca bonbona doğru atılıp, oracıkta oturarak yalayıp yutmaya kalkabilirsin. Tam da o sırada radyoaktif kuş yuvası köknarın üst dallarından tam kafana düşüp bayılmana, öldürücü dozda radyasyona maruz kalmana yol açabilir.

Şu da olabilir: Bir Japon günü kutlamalarına konuk olarak çağrılabilirsin.

Go oyunundan çok hoşlandığın bilinir. Onun için bir çaylakla, bir şampiyon, bir "Kan Şu" hatta bir "Kudan" olan Kaku Takagava arasındaki dostluk maçına gözün takılabilir. Oyuncular arasındaki ustalık farkını ortadan kaldıran bir handikapla (çıngıraklara taş koymak da kâfi olmayacağından bir "Naka yotsu" handikabıyla) oynayan Kaku Takagava "Moku hajuşi" yaparak oyunu açtığında, rakibi toyluğunu ortaya koyan başarısız bir "Ji dori Go" oyununa girişip, "Takamoku Kakari" kovalayacağına "Ozaru" (Büyük Babun Saldırısı) yapmaya çalışır. Sonra başına toplananların hayranlık nidaları arasında Kaku Takagava ustaca bir "Oi Otoşi" kullanıp rakibini "Naka oşi gaçi" yaparak oyunu bitirir.

Go maçının ardından uzun, sıkıcı bir No oyunu başladığında, için için oradan artık ayrılmayı düşünürsün ama kibar biri olduğundan oradan uzaklaşamayabilirsin. Sana sunulmuş broşürün muğlak açıklamalarından yararlanarak, şarkıyla, dansla anlatılanı kavramak için inatla çabalayabilir; şurada ya da burada, gazaba, ıstıraba ya da çılgınca bir aşka dair bir sözcüğün, bir göz kırpmanın, bir fısıltının, oturtulduğun bankın karşısında oynanan oyunun sırrını sana açıklamasını umabilir; buna karşılık kitabın ilk sayfasını açar açmaz olayın çözümünü bulmayı arzulayan ancak sayfalar boyunca yazar bozuntusunun satırlarının yönünü saptayan ihtirası alacakaranlıkta bırakan muammalarla, imalarla karşılaşıp hayal kırıklığına uğrayan bir roman okuru gibi, oynanan oyunun sırrına bir türlü vâkıf olamayabilirsin.

Sonunda kavramaya uğraşmaktan yorgun düşüp, ağzını sulandıran ampulün yandığını görüp, ardından umduğu mamayı alamayan Pavlov'un kuçukuçusunun bir tahrik-hayal kırıklığı kısırdöngüsü sonucu kortiko-subkortiko-kortikal planda inhibasyona uğrayarak horuldamaya başlaması gibi,

oturduğun bankta sızıp uyuyabilirsin. Ondan sonra rahatça ortadan kaldırılabilirsin.

Lafa başladığımda dördü aşkın şık tabirini kullandığım için son olarak bir şık daha sunayım sana: İşsiz güçsüz bir parkta dolaşıp, açık havada kamuoyuna sunulan yontulara, Girardon'un, Coustou'nun, Gimond'un, tabii ki Rodin'in olağanüstü yapıtlarına hayran hayran baktığın sırada amacımıza ulaşabiliriz. Bir krikoyla orada bulunabilir, fırsatı yakaladığımızda, kriko kolunu son bir tur döndürüp koca bir blokun balansını bozabilir, yıkıntının altında kalarak iptal olmanı sağlayabiliriz.

Arthur Wilburg Hicibilain anında yanıtı yapıştırdı:

– Arthur Wilburg Hicibilain'in mizah duygusundan yoksun olduğu iddiasını ağzına alan olmadı şu ana kadar... Hayal gücünün şahikası olan bu son anlattıklarını alkışlıyorum. Ama bana sorarsan, şu anda, burada, *hic & nunc*, canımı nasıl alacağını tam olarak anlamadığımı yadsıyamıyorum doğrusu. Açık konuşalım: Burada patlayıcı portakal da yok, boğma kordonu da, radyoaktif bir minik kuş da, Japon günü toplantısı da, bir Rodin yontusu da...

Aloysius Unitt buz gibi bir tonda konuştu:

– Münazara sanatındaki ustalığını hayranlıkla izliyorum. Ama yanımda bütün bunlardan daha iyi bir zımbırtı var!

Smith-Corona'sını çıkardı. Bir vuruşta Arthur Wilburg Hicibilain'in hayatına son noktayı koydu.

Squaw yavaşça konuştu:

– Tümünün işi bitti. Anlatsalar inanmazdım. Sanki *Much ado about nothing*'in can yakan ya da iç burkan bir varyasyonu gibi...

Aloysius Unitt sırıttı:

– *Qui va piano, va sano.* Tümü öldü. Tümünü bağışlayalım. Tümünün aklanması için Tanrıya yakaralım. Çünkü suçları, günahları sayısız da olsa başından sonuna kadar işbirliğini bozmadılar. Kahramanlarımız uyması hiç kolay olmayan bir yasanın boyunduruğu altındaydı. Tümü bu boyunduruğu sonuna kadar taşıdı...

Squaw fısıldadı:

– Sus artık, *you talk too much*...

Aloysius Unitt kızardı.

Squaw bir daha konuştu:

– Yani artık *Finis Coronat Opus* çalmaya başlıyor. Romanın sonunu bulduk mu? Son noktayı koyuyor muyuz?

Aloysius Unitt onu onayladı:

Son noktayı koyuyoruz. Uykuda yürüyormuş gibi adımlarla dolaştığımız yılankavi koridorların sonuna, son noktasına ulaştık. Tümümüzün çorbada tuzu var; tümümüz katkımızı yaptık. Tümümüz ağza alınamayanın karanlık yollarında yürüyüp, bir anlatı örgüsünü doyum noktasına kadar ördük. Lafı uzattıkça, rastlantısallığı ortadan kaldırmamız ancak bir sonraki adımımızı çözümsüz kılma pahasına oldu. Sanki bir ışıldağın çok kısa bir an için, yolun çok küçük bir bölümünü aydınlatıp söndüğü, firarinin varla yok arası bir ışıkta yolunu bulmaya çalıştığı bir ortamdaydık. Ariana'nın ipliği kopup durduğu için bir adım atıp duruyor, ikincisini düşünüp taşınmadan atamıyorduk. Franz Kafka'nın vakti zamanında açıkladığı gibi: Ulaşılacak bir amaç vardır ama yol yoktur; kararsızlıklarımıza, duraksamalarımıza yol adını takarız.

Mamafih yol almayı sürdürdük, adım adım son noktaya yaklaştık. Çünkü bir son nokta olması şarttı. Zaman oldu bildiğimizi, anladığımızı sandık. "Kim?" sorusunu sormamızı sağlayan bir "şu" "Nasıl?" sorusunu karşılayan bir "bunca" "Hangi anda?" sorusunun altyapısını hazırlayan bir "dün"

bir "bugün" bir "yarın" "Niçin?" sorusuna yanıt olacak bir "çünkü" daima bulunabiliyordu.

Bulduğumuz çözüm yollarının altında bütüncül bir bilimin hayalini görür gibi oluyorduk. Kahramanlara da, yazara da, onun sadık maslahatgüzarı olan bana da ait olmayan, hiçbirimizin asıl sahibi olmadığı bu muğlak bilim bizi hiç durmadan konuşmaya, saçma sapan bir olay örgüsünü dokuyup, abuk sabuk laf salatasını çoğaltarak anlatıya katkıda bulunmaya zorluyordu. Ama çözümü çırılçıplak karşımızda bulacağımız ufuktaki o kavuşma noktasına, o sonsuzluğa bir türlü varamıyor,aynı anda bizi bir arada tutan, bizi oluşturan, bizi sırtımızdan vuran bir anlatının dışında başka bir çıkar yol bulamıyor,

adım adım, milim milim, mikron mikron, angström angström o ölümcül ana yaklaşıyorduk ki,

ölüm,

tunçtan parmaklarıyla ölüm,

uyuşmuş parmaklarıyla ölüm,

yazının yok olup gittiği ölüm,

bir soytarının karalayıp dolduracağını sandığı kâğıt tomarının sonsuza kadar apak, bomboş kalmasını sağlayan ölüm,

fısıldadı kulağımıza: Roman bitti.

Sonsöz

Çok fazla sayfa atlanmadan okunmuş olduğunu umduğumuz bu yorucu roman boyunca yazarı parmağında oynatmış olan ihtirasa dair

*

Yazarın ihtirası, amacı, kaygısı, fikri sabiti birincil olarak, günümüz romanının yapısına, anlatısına, üslubuna, kurgusuna kısaca bugünün roman sanatına güçlü bir katkı yapacak, orijinal olduğu kadar da didaktik bir yapıt ortaya çıkarmaktı.

O zamana kadar ağırlıklı olarak şahsi konumundan yola çıkarak, kimlik sorunlarını, toplumsal

ortamı, uyumu, uyumsuzluğu, yabancılaştırıcı harcama tutkusunu konu almış olsa da, bu çalışmasında, "anlamlandıranın" "anlamlandırılana" ya da "anlama" kıyasla mutlak başatlığını savunan, moda olmuş bir yaklaşıma sırtını yaslayarak, kullandığı aygıta farklı bir boyut kazandırmayı arzuladı. Yazıyı dara sokacak uyumsuzlukları azımsamıyor, asla yok saymıyor, lakin bir ölü ağırlık, soluk aldırmayan bir boyunduruk saymadığı, bilakis, hayal gücünü coşturan bir uyarıcı olarak gördüğü bir kurallar bütününün sınırladığı alanda başarıya ulaşacağına inanıyordu.

Yazar acaba niçin kullandığı aygıta farklı bir boyut kazandırma ihtiyacı duydu? Bu kararın alınmasının arkasında kuşkusuz birçok olgu, birçok dürtü, birçok güdü vardı; ancak tüm bunların arasında başrolü bir rastlantı oynadı: Aslında bütün bu çabanın başlangıcında, bir bahis, bir gün olumlu bir çalışmaya uzanacağı çok su götürür bir iddia vardı.
İddialaştığı konuda çalışmayı çok hoş bulan yazar işin ardını bırakmadı. Biraz uğraştıktan sonra olağanüstü ilginç çıkış noktaları yakalayınca, tamamlanmasına az kalmış bir sürü başka çalışmayı yarım bırakıp, tüm gücünü bu yapıtta yoğunlaştırdı.

Çözümün farkında olmadan okuyanların ilk başta anlamsız bulacağı kadar zorlayıcı bir yasanın bağrından fırlayan, onca tuhaflığına karşılık yazarın oldukça tatminkâr bulduğu bu roman, sözcük sözcük, satır satır, sayfaları doldurmaya başladı. Bir damlacık ilhamdan yoksun (ilhama da hani

hiç inanmayan!) yazar, bu yapıtta ilk olarak hiç olmazsa bir Ponson ya da bir Paulhan kadar hayal gücü sahibi olduğunu ortaya koydu. İkinci olarak da, çoğaltmaya, sıralamaya, alıntılamaya, aktarmaya, anıştırmaya, taklit yapmaya karşı düşkünlüğünü, tutkusunu, aşkını uç noktalara taşıyarak, çocuksu (ya da çocukça) içgüdüsünü tıka basa doyurdu.

Daha da sonraları, yazısına itimadı arttıkça, başlangıçta adım adım olay örgüsünün yanı sıra akan, daha sonra onun kurucu unsuruna dönüşüp romanın omurgasını oluşturan bir dolaylama oyununa girişti. İlham kaynağı olan Yasa'yı, onun sınırları dışına asla çıkmadan açığa vuran bu dolaylama oyunu, kimi zaman biraz pürüzlü, kimi zaman hoş ama kimi zaman da mizah dolu, cümbüşlü, cıvıl cıvıl, olağanüstü doğurgan, yaratıcılığı kışkırtan bir anlatı damarından altın çıkarmayı mümkün kıldı.

Tam o sıralarda yazar, bina yapan bir Frank Lloyd Wright gibi, günümüz Fransız romanının yapısını, kurgusunu, hayal gücünü sınırlandıran kalıpları kırıp araziyi hazırlayarak, çok kişi tarafından ulusal yazınımızın istinat duvarı vasfını taşıdığı savunulan, psikolojik, ahlaki tahlil çabasını büsbütün bir yana bırakarak, bir tür yazınsal ürün prototipi inşasına giriştiğini kavradı. Bu girişim az tanınan, sıkça yok sayılan bir gücü açığa çıkarıyor; yazarın daima hayranlık duyduğu ancak coşku, tuhaf bir mizah anlayışı, sivri dillilik, kurnazlığın, aykırılığın, çarpıcılığın tılsımına kapılmışlık, dur durak tanımayan dilbazlık

açısından yanına yaklaşamayacağını sandığı bir *Gargantua*'yı, bir *Tristram Shandy*'yi, bir *Mathias Sandorf*'u, bir *Locus Solus*'u ya da –niçin olmasın– onca ayrıntısıyla bir *Bifur*'u ya da bir başka *Ayrıntı*'yı yaratmış olan tarihi akımı çağrıştıran, yansılayan, onurlandıran bir yapıtın ortaya çıkmasını sağlıyordu.

Dolayısıyla yazar bu çalışmasının, (ilk başlarda bulanık, muğlak, vuzuhsuz olsa da) sonuç olarak, bir dizi olmazsa olmazı karşıladığını gördü: İlk olarak, "hakiki" bir roman çıkarıyordu ortaya ama bu kadarla kalmıyor, cümbüşlü, oyuncaklı bir iş yapıyor (ustası Ramun Quayno'nun bir zamanlar açıkladığı gibi, "Halkın canını sıkmak için yazı yazılmaz"); dahası anlamın altyapısını oluşturan karmaşık ilişkiyi kurcalayarak, bir Troyat, bir Mauriac, bir Blondin, bir Cau ya da Quai Conti'nin ünlü dil-yazın kurumundan, Figaro'dan ya da Pavillon Massa'dan bir yazar bozuntusu için kâfi olan anadan doğma kısır bir altyapıya saldıran güçlü, yıkıcı bir akımın oluşumuna katılıyor, katkıda bulunuyor, kaybolmuş olduğu sanılan bir anlatı donanımının ilmini, canlandıcı gücünü roman sanatının kullanımına sunmuş oluyordu.

Metagraflar
(Alıntılar)

"Meçhul ünlü." Dünyanın, geçmiş ve bugünkü tüm dillerinin fonemlerini inceledim. Asıl ilgi alanım, saf unsurlar, dilin ilkel yapıtaşları olarak gördüğüm sesli harfler, ünlülerdi. Ünlülerin seslerinin halk arasında sürdürdüğü yolculuğu adım adım izledim. Çağlar boyunca A'nın kükreyişini, I'nın ıslığını, E'nin melemesini, U'nun ulumasını, O'nun horlamasını dinledim. Ünlülerin başka seslerle kurduğu sayısız evliliğin benim için hiçbir sırrı kalmadı. Yine de talışma hayatımın neredeyse sonuna yaklaştığımda, aslında daima Meçhul Ünlü'yü, bütün ünlüleri içinde barındıran, bütün problemlerin çözümünü sağlayan Ünlülerin Ünlüsü'nün ardından koştuğumu; her şeyin başlangıcı ve sonu olan, telaffuzu insanın ağzını sonuna kadar açmasını ve bütün soluğunu kullanmasını gerektiren, can sıkıntısından esneyişi, açlıktan böğürmeyi, aşktan inlemeyi, ölümün hırıltısını tek bir çığlıkta birleştiren o Ünlü'yü aradığımı anladım. Onu bulduğum zaman yaratılış kendi kendine gok olacak ve geride yalnızca tek bir şey kalacak: O MEŞHUL ÖLLÜ!

Jean Tardieu
Un mot pour un autre
–Bir Sözcük Yerine Bir Başkası–

Sihirli alfabe, hem zaman, hem de bilgisizliğimizde çıkarı olanlar tarafından yıpratılan o gizemli hiyeroglif, elimize ancak eksik ve tahrif edilmiş olarak ulaşabildi; kayıp harfi, silinmiş işareti bulduğumuzda, düzeni bozulmuş o sazı onardığımızda, ruhlar dünyasında gücü elimize geçirmiş olacağız.

Gérard de Nerval
(Alıntılayan: Paul Eluard,
Poésie involontaire et poésie intentionnelle
–İstemsiz Şiir, Güdümlü Şiir–)

E SERVEM LEX EST, LEGEMQVE TENERE NECESSE EST?
SPES CERTE NEC MENS, ME REFERENTE DEEST;
SED LEGE, ET ECCE EVEN NENTEMVE GREGEMVE TENENTEM.
PERLEGE, NEC ME RES EDERE RERE LEVES.

Lord Holland
Eve's Legend

(*"Özgür" bir çeviriyle:*
YASAYA UYMALI MI, YASA GEREKLİ BULUNMALI MI?
NE UMUDUN, NE DE AKLIN DESTEĞİ VAR ARKAMDA;
YALNIZCA YASA VAR VE İŞTE HAVVA'NINKİ VAR, KOPARDIĞIM, TUTTUĞUM, ELİMDE ÇEVİRDİĞİM.
BAŞTAN SONA OKU BİR DAHA, BEN DEĞİL YENECEK ŞEY HAFİF OLAN.

Lord Holland
Havva Efsanesi)

Bir ilkel diller sözlüğü elimizde olsaydı, aydınlanmış bir halk tarafından konuşulmuş kadim bir dilin su götürmez kalıntılarını orada bulabilirdik; ki bulamasak bile bu yalnızca, yozlaşmanın bu son kalıntıları da silmiş olduğu anlamına gelirdi.

De Maistre
Les soirées de Saint-Petersbourg
– Sen Petersburg Akşamları–
(Alıntılayan: Flaubert: Brouillons de Bouvard – Bouvard'ın Müsveddeleri–; Alıntılayan: Geneviève Bollème)

Papualılarda dil son derece yoksuldur. Her kabilenin kendi dili vardır ve sözcük sayısı sürekli azalır. Bunun nedeni her defasında, kabilede birisinin ölümünün ardından, yas tutmak amacıyla birkaç sözcüğün silinmesidir.

E. Baron
Géographie –Coğrafya–
(Alıntılayan: Roland Barthes: *Critique et Verité –Eleştiri ve Hakikat–)*

Büyük eylemler ancak yasaların suskun kaldığı anlarda patlak verir.

Sade

Even for a word, we will not waste a vowel.
–Bir sözcük pahasına bile bir sesli harf harcamayız.–
Anglo-Kızılderili atasözü

Dizin

Moulin d'Andé
1968